

Дж. Р. Р. Толкин

СИЛМАРИЛИОНЪТ

под редакцията на Кристофър Толкин

ПРЕДГОВОР

"Силмарилионът", публикуван едва четири години след смъртта на своя създател, е разказ за Древните дни или Първата епоха на света. Във "Властелинът на пръстените" бяха описани великите събития от края на Третата епоха, но легендите в настоящата книга идват от най-далечното минало, когато първият Мрачен владетел на име Моргот живеел в Средната земя и Върховните елфи воювали с него, за да си възвърнат Силмарилите.

"Силмарилионът" обаче не само описва далеч по-древни събития от ония, които срещаме във "Властелинът на пръстените"; той е по-ранната творба - както по замисъл, така и във всички останали отношения. Макар и не под това заглавие, той е съществувал още преди половин век, а в старите записки от 1917 година насам можем да срещнем набързо нахвърляни ранни варианти на главните събития в тази цялостна митология. Но произведението така и не бе публикувано (макар че във "Властелинът на пръстените" можем да открием известен намек за неговото съдържание) и през целия си дълъг живот баща ми продължи неуморно да работи върху него. През това време "Силмарилионът", смятан отначало за обикновено повествование, не претърпя никакви драстични промени; той отдавна се бе превърнал в традиция и основа за по-сетнешни произведения. Ала текстът съвсем не бе окончателно завършен и понякога се променяха дори основни идеи, свързани със същината на описвания в него свят; същевременно легендите биваха преразказвани ту по-нашироко, ту по-кратко и в най-различни стилове. С течение на годините всички тези промени и варианти, както на отделните подробности, така и на общата перспектива, станаха толкова сложни, всепроникващи и многослойни, че създаването на една категорична и окончателна версия изглеждаше неосъществимо. Нещо повече, старите легенди ("стари" не само поради своя произход от древната Първа епоха, но и в мащабите на бащиния ми живот) се превърнаха в носители и хранилища на неговите най-дълбоки размисли. В

по-късните му произведения митологията и поезията бяха засенчени от увлечението по теологични и философски въпроси, което често водеше до несъвместимост на стиловете.

След смъртта на баща си трябваше да поема задачата по оформянето на това произведение в удобен за печатане вид. От самото начало ми стана ясно, че всеки опит да представя между кориците на една-единствена книга цялото многообразие на материала - да покажа "Силмарилионът" като активно развиващо се творческо търсене в течение на повече от половин век - всъщност би довел само до хаос и затрупване на същественото под куп подробности. Поради това се захех да съставя обединения текст, като подбирах и подреждах по начина, който ми се струваше най-подходящ за създаване на една свързана и цялостна история. При този труд срещнах особени затруднения в заключителните глави (след гибелта на Турин Турамбар), тъй като те бяха останали неизменни от дълги години насам и в много отношения влизаха в противоречие с по-развитите идеи от други части на книгата.

Пълна съвместимост (както в самия "Силмарилион", така и между него и останалите публикувани произведения на баща ми) не бива да бъде търсена и може да се постигне само с цената на тежък и безполезен труд. Нещо повече, баща ми бе замислил "Силмарилионът" като сбит и впоследствие разширен преразказ на множество най-различни източници (поеми, летописи, предания), оцелял през вековете под формата на епос; реално погледнато, замисълът се развива успоредно със самата книга, тъй като използва за материал значителна част от по-ранната проза и поезия, което до голяма степен го прави преразказ не само на теория, но и на практика. Вероятно на това се дължи променливият ритъм и различната пълнота на отделните части, контрастът (например) между прецизните указания за място и мотиви в легендата за Турин Турамбар и възвишения, но смътен разказ за края на Първата епоха, когато рухнал Тангородрим и Моргот бил низвергнат; прибавям тук някои неравномерности в тона и описанията, отделни неясноти и срещаната тук-там липса на свързаност. Във "Валакуента" например трябва да предполагаме, че макар преданията да съдържат множество сведения от най-ранните дни на Елдарите във Валинор, те вероятно са преработвани в по-късни епохи; това би обяснило постоянните промени на време и гледна точка, при които божествените сили изглеждат ту близки и пряко действащи в света, ту далечни и изчезнали навсякъде, освен в спомените.

Въпреки заглавието си книгата съдържа не само "Куента Силмарилион", тоест самия "Силмарилион", но и четири други по-кратки творби. "Айнулиндале" и "Валакуента", които помещавам в началото, са пряко свързани със "Силмарилионът"; колкото до прибавените в края "Акалабет" и "За Всевластните Пръстени", те са (подчертавам) напълно отделни и независими. Включих ги поради неведнъж изразяваното категорично желание на моя баща и по този начин обхващам цялата история от сътворението на света чрез Музиката на Айнуриите до отпътуването на Носителите от Митлондските заливи, което слага края

на Третата епоха.

Броят на имената в книгата е огромен, но само една малка част от персонажите (елфи и хора) играят съществена роля в разказа за Първата епоха и всички те могат да бъдат открити в генеалогичните таблици, които съм добавил, заедно с подробната карта. Струва си да отбележа, че огромната източна планинска верига Еред Луин или Еред Линдон (Сините планини) се появява на запад в картата, придружаваща "Властелинът на пръстените". Публикуваната тук карта има за цел читателят още от пръв поглед да разбере къде са били разположени елфическите кралства след завръщането на Нолдорите в Средната земя. Не съм натоварил книгата с коментари и анотации. В наследството на баща ми се съхранява огромно богатство от непубликувани ръкописи за трите епохи и аз се надявам, че в бъдеще ще се окаже възможно да публикувам една част от тях.

При трудната и понякога отчайваща задача да се подготви за публикация текстът на тази книга неоценима помощ ми оказа Гай Кей, с когото работих през 1974-75 година.

Кристофър Толкин

АЙНУЛИНДАЛЕ

МУЗИКАТА НА АЙНУРИТЕ

Изпървом бил Еру, Единствения, когото в Арда наричат Илуватар; и той сътворил Свещените Айнтури, що били рожби на неговата мисъл и съществували заедно с него още когато нямало нищо друго. Заговорил им той, предлагайки разни мелодии, а те запели и възрагвали гушата му.

Но дълго пели те поотделно или по неколцина, докато останалите слушали, понеже всеки знаел само онази част от мисълта на Илуватар, която го била сътворила, тъй че бавно и трудно разбирал своите братя. Ала все пак със слушането те постепенно се опознавали и растяла хармонията в задружната им песен.

И станало тъй, че веднъж Илуватар свикал заедно всички Айнтури и им разкрил могъща мелодия, вплела величие и вълшебства, каквито не били чували дотогава; славата на нейното начало и блясъкът на завършека толкова изумили Айнтурите, че те преклонили глави пред Илуватар и останали безмълвни.

Рекъл тогаз Илуватар:

- От тази мелодия, що ви разкрих, искам сега задружно да сътворите

Великата музика. И тъй като всеки от вас съм надарил с Нетленния пламък, покажете своята мощ, украсете мелодията със сила и мисъл, както сметнете за добре. А аз ще ви слушам и ще се радвам, че красота велика е претворена във вашата песен.

И като арфи и лютни, тръби и флейти, органи и виоли, сбрани се гласовете на Айнуриите в необятен хор, за да превърнат мелодията на Илуватар във величава музика; сплели се дружно безкрайните им песни в прекрасна хармония, що надхвърляла границите на слуха в дълбините и висините; препълнила тя чертозите на Илуватар и нейното ехо бликнало в Пустотата и нямало вече Пустота. Никога вече не сътворили Айнуриите тъй славна музика, макар да е казано, че ще запее още по-славно пред Илуватар хорът на Айнуриите и Чедата на Илуватар подир края на дните. Ще звучат вярно тогава мелодиите на Илуватар и ще добиват Битие още щом бъдат изречени, тъй като всички ще знаят изцяло как е замислил той тяхната роля и всеки всекиго ще разбира, а Илуватар с радост ще влее в мисълта им тайния огън.

Ала тогаз седял Илуватар, слушал и задълго всичко го радвало, понеже музиката била свършена. Но както вървяла мелодията, пламнало в душата на Мелкор горещо желание да втъче в нея свои собствени творения, що спорели със замисъла на Илуватар; тъй искал той да прибави мощ и слава към своя дял. От всички Айнурии тъкмо Мелкор бил надарен с най-много могъщество и познания и споделял дарбите на всички свои събратя. Често бродел сам из Пустотата да дири Нетленния пламък, защото го изгаряло желание да сътвори свое собствено Битие, а Илуватар сякаш не мислел за Пустотата и от туй растяло нетърпението на Мелкор. Пламъка не открил, защото той бил в самия Илуватар. Ала докато бил сам, започнал да крои нови замисли, различни от тия на неговите братя.

Част от замислите вплеел в своята песен и мигом припламнал раздор и мнозина от пеещите се сепнали, смутила се мисълта им и заглъхнала музиката; други взели да настройват песента си по неговата и забравили що е било в началото. Все повече се разливал раздорът и прежните мелодии потъвали в бурно море от звуци. А Илуватар само седял и слушал, додето тронът му се разтърсил като от бесен ураган, сякаш мрачни води се сражавали в извечен, неутолим гняв.

Надигнал се тогава Илуватар и разбрали Айнуриите, че се усмихва; вдигнал той лявата си ръка и сред бурята се раздала нова мелодия, уж същата и все пак различна от прежната, с нова мощ надарена и с нова прелест. Но с рев се надигнал раздорът на Мелкор да я възпре и още по-яроствна битка на звуци настанала, додето мнозина Айнурии замлъкнали в отчаяние и Мелкор надделял. Пак се изправил Илуватар и разбрали Айнуриите, че е строг; вдигнал той дясната си ръка - и чудо! - трета мелодия бликнала сред хаоса и не била като първите две. Отначало изглеждала нежна и сладка като тих ромон на нежни звуци, но не заглъхвала, а сбирала мощ и дълбочина. И накрая сякаш две безкрайно различни музика отекнали пред трона на Илуватар. Едната била дълбока, необятна и прекрасна, ала изпълнена с неизмерна скръб, от която

извирала цялата прелест. Другата вече придобивала своя собствена форма, но била гръмка, нелепа и се повтаряла непрестанно; нямало в нея хармония, а само шумно единство като оглушителен рев на тръби, знаещи не повече от няколко звука. И се мъчела със силата на гласа да заглуши първата песен, ала личало, че най-славните звуци краде от нея, за да ги вплете в своя замисъл.

Насред тая схватка, когато се разтърсвали чертозите и тръпка стигнала до неподвижни дотогаз пустоти, станал Илуватар за трети път и страшно било лицето му. Вдигнал той гвете си ръце и замлъкнала Музиката с един семен звук, по-дълбок от Бездната, по-висок от Небосвода и по-всепроникващ от блясъка в зениците на Илуватар.

Изрекъл тогава Илуватар:

- Могъщи са Айнуриите и най-могъщ сред тях е Мелкор; ала нека знае, да знаят и всички Айнури, че аз съм Илуватар и онуй, що изпяхте, ще ви дам да го видите, та да знаете що сте сътворили. А ти, Мелкор, ще разбереш, че всякоя песен извират от мен и никой няма власт да променя музиката по своя воля. Защото който опита, ще бъде само мой инструмент в творението на неща тъй чудни, че слаба е мисълта му да си ги представи.

Страх обзел Айнуриите, понеже не проумявали тия слова, а Мелкор се засрамил и тайно припламнал гневът му. Изправил се Илуватар величаво и напуснал прекрасното място, що бил сътворил за Айнуриите, а всички те го последвали.

Когато се озовали сред Пустотата, рекъл им Илуватар:

- Вижте своята Музика!

Разкрил им видение там, где преди бил само звук и съзрели Айнуриите свят сред Пустотата - от нея роген, ала различен от нея. И както се взирали изумени, започнала да тече неговата история, сякаш живеел и раснел. Дълго гледали и мълчали, докато изрекъл Илуватар отново:

- Вижте своята Музика! Туй е вашата песен; всеки от вас ще съзри тук сред общия замисъл онова, що си мисли, че сам е сътворил и добавил. А ти, Мелкор, ще откриеш тайните замисли на душата си и ще проумееш, че са само част от цялото, смирено покорна на неговото величие.

Още много изрекъл тогаз Илуватар пред Айнуриите и поради спомена за словата му, обединен с познанието на всеки от тях за онзи дял, щом сам е сътворил, знаят те какво е било и какво ще бъде, тъй че малко остава скрито за взора им. Ала има и неща незнайни за тях, та не всичко могат да вършат сами, защото никой освен Илуватар не знае какво е замислил и затуй във всяка епоха се случва по нещо ново и непредвидено, непознато от прежната песен. И докато се разстиляло пред тях туй видение на света, зърнали в него Айнуриите чудеса, за които не били и помисляли. Изумени видели те как идват Чедата на Илуватар и какъв дом им е приготвен; разбрали, че увлечени в своята музика всъщност са изградили този дом, без да знаят и без да се грижат за друго, освен за красотата на песента. Защото Илуватар сам

бил родил мисълта за своите Чедата; те идвали чак с третата мелодия - нямало ги в началото и никой от Айнури не нямал дял в тяхното сътворение. Затуй още повече ги обикнали, щом съзрели създания различни от себе си - странни и крехки, те сякаш отново отразявали замислите на Илуватар и чрез тях Айнури узнали още частица от неговата мъдрост, що иначе би останала скрита навеки.

А Чедата на Илуватар били елфи и хора, наречени още Първородни и Следващи. И сред целия приказан блясък на света, сред неговите величави чертози, пространства и огнени колела, избрал Илуватар техния дом в Дълбините на времето под безбройни звезди. Дреболия би изглеждал подобен дом за онзи, който взема предвид само славата на Айнури и забравя тяхната страховита пронизателност. Ала може ли някой да вземе за основа цялата необятна Арда и да съгради върху нея колона тъй висока, че върхът ѝ да стане по-остър от игла; та тъй и другото - кому е дадено да съзерцава само необятния свят, върху който и до днес се трудят Айнури, а да забравя за безграничната грижа и точност, с която оформят и най-дребното нещо в него?

Когато съзрели видението за бъдния дом и Чедата на Илуватар, мнозина от най-умелите Айнури устремили и мисъл, и копнеж към това място. И пръв между тях бил Мелкор - най-могъщият от онези Айнури, що имали дял в песента. Изпървом залъгвал дори и себе си, че желае да тръгне натам и заради благополучието на Чедата да се пребори с вълните от жега и студ, що самият той бил породил. Но всъщност искал да покори и елфи, и хора, понеже завиждал на дарбите, с които обещал да ги надели Илуватар; мечтаел да има слуги и роби, да го наричат Властелин и да потъпква чуждата воля.

А останалите Айнури гледали този дом сред необятните простори на света, наричан от елфите Арда - Земята; светлина бликала в сърцата им, радвали се очите им на яркото пъстроцветие, но дълбок смут ги обземал от рева на морето. Наблюдавали ветровете, въздуха и всичко, от което е изградена Арда - желязо, камък, злато, сребро и още какво ли не, ала над всичко най-силно възхвалявали водата. И казват Елдарите, че от всичко друго на тая Земя тъкмо водата най-добре съхранява древно ехо от Музиката на Айнури; тъй и до днес мнозина от Чедата на Илуватар слушат ненаситно гласа на морето, без сами да знаят що чуват.

Към водата обърнал своите мисли онзи Айнур, когото елфите наричат Улмо и който бил най-надарен от Илуватар в музикалните умения. За въздух и ветрове пък копнеел Манве, най-благородният от всички Айнури. За земната твърдина си мислел Ауле, комуто Илуватар бил дал сръчност и знания с пълна шепка - почти толкоз, колкото и на Мелкор; само че Ауле дири наслада и гордост в самото дело и сътвореното от него, а не в притежание и власт - затуй раздава щедро и нищо не скътва, а безгрижно се прехвърля към ново дело.

Обърнал се Илуватар към Улмо и рекъл:

- Не виждаш ли как в това малко царство сред Дълбините на времето тръгва Мелкор да воюва срещу онуй, що е подвластно на тебе? Измисли

мой лютия студ, но не можа да съсипе прелестта на изворите и бистрите твои езера. Виж снега, виж изящната скрежна дантела! Измисли още Мелкор жеза и пламъци ненаситни, но не пресуши твоя копнеж, нито пък укроти песента на морето. Виж висотата на величавите облаци и омайния танц на мъглите; чуи как се ръси дъжд по Земята! А с тия облаци ти се издигааш във висинето при Манве, твоя най-скъп приятел.

Отвърнал му Ульмо:

- Вярно, тъй водата става далеч по-красива от онуй, що жагуваше сърцето ми; и в най-потайните си мечти не бях замислил прелестта на снежинката и музиката на дъждовете. Вечно ще дуря Манве, та заедно да творим нови песни за твоя наслада!

Тъй още от зората на дните се съюзили Манве и Ульмо, та и до днес служат най-вярно на целта на Илуватар.

Ала още преди да довърши Ульмо, както гледали всички Айнури, изведнъж сякаш някой отнел видението и го укрил от техния взор; в този миг им се сторило, че долавят нещо ново. Мрак се наричало то и догозава го знаели само от мислите си. Ала вече били обикнали прелестното видение и се увлекли в съдбините на сътворения свят, тъй че мислели само за него; защото когато видението изчезнало, разказът бил недовършен и тепърва имало да се коват кръговете на времето. Казват, че гледката свършила преди Царството човешко и залеза на Първородните, тъй че макар всичко туй да е в Музиката, Айнурите не видели с очите си следващите епохи и края на света.

Настанал тогава смут сред Айнурите, ала Илуватар ги свикал и казал:

- Знам как горещо копнеете туй, що видяхте, да не е само образ в мислите ваши, а да го има наяве - част от вас, и все пак отделно.

Затова ще река: Еа! Да бъде! И в Пустотата ще пратя Нетления пламък за сърце на света и светът ще излезе наяве; а който от вас поуска, ще може да иде при него.

Изведнъж видели Айнурите в далечината светлина като облак със сърце от жив пламък и разбрали, че вече не е само видение, а сътвореният от Илуватар свят на име Еа.

И станало тъй, че част от Айнурите живеят и до днес при Илуватар отвъд пределите на света; а други, сред тях мнозина от най-прекрасните и могъщите, се сбозували с Илуватар и слезли надолу. Но по волята на Илуватар, а може би и от своята безпределна обич, те поели едно условие: занаяпред цялата тяхна мощ да е обвързана със света чак до неговия завършек, тъй че те да му дават живот и да се грижат за него. От тогаз ги наричат Валари - Силите на света.

Но когато навлезли в Еа, те изпървом се смаяли и объркали - нямало и следа от онуй, що били видели; всичко тепърва предстояло и било още безформено и мрачно. Защото Великата Музика била само развитие и цъфтеж на мисълта в Чертозите извън Времето, а видението не било нищо друго освен предсказание за света; сега Валарите пристъпвали в зората на Времето и осъзнавали, че светът е бил само сянка и песен, а на тях се пада да го довършат. Тъй започнал техният тежък труд сред безмерни и незнайни простори, в епохи забравени и непознати, додето най-сетне

в дълбините на Времето и сред необятната шир на Еа настанал часът, в който бил сътворен дом за Чедата на Илуватар. И в този труд главна роля поели Манве, Ауле и Улмо; ала Мелкор също бил там от самото начало, палел огромни огньовете и се месел във всяко дело, та ако може, да го използва за своите цели и стремежи. И когато Земята била още млада и обгърната в пламък, законнял Мелкор за нея и рекъл на другите Валари:

- Туй ще е моето царство и занаят моето име ще носи!

Ала Манве бил брат на Мелкор в мислите на Илуватар, нему се падала главната роля във втората песен, що изпял Илуватар сред глъчката на Мелкор; свикал той множество духове, всесилни и не чак толкоз могъщи, да слязат в ширинето на Арда и да му помогнат, та Мелкор да не провали тяхното дело навеки и да не повехне Земята още преди да е разцъфтяла. И рекъл тогаз на Мелкор:

- Нередно е туй царство само твое да бъде и никога няма да стане, защото мнозина други повече труд от теб са положили.

И настанала свада между Мелкор и останалите Валари, а сетне той се оттеглил другаде, где можел да върши каквото си иска, но не помръкнал в душата му копнежът по Арда.

Придобили тогава Валарите форма и цвят; и понеже били дошли на света от любов към Чедата на Илуватар, избрали си форма такава, каквато били зърнали във Видението, ала далеч по-величава и славна. Не от самия свят иде тяхната форма, а от познанията им за света; нуждаят се те от нея само дотолкоз, колкото нам са потребни одежди, макар че и голи не губим своята същност. Тъй и Валарите могат да бродят без греха и тогаз даже Елдарите не умеят да ги усещат. Но решат ли одежда да вземат, те придобиват форма - мъжка или женска, защото по нрав са различни от самото начало и разликата се вижда в техния избор ала не само в него се крие, тъй както и ние се делим по одежди на мъже и жени, макар че не там е главното. Често избират Великите форма на крале и кралици сред Чедата на Илуватар; но понякога решават да надянат одежди от своята собствена мисъл, въплътени във величави и страшни форми.

Привлекли Валарите множество свои съратници - някои по-дребни, други почти тъй велики като самите тях и всички заедно дълго се трудили да подредят Земята и да укротят гнева на стихиите. Видял тогава Мелкор, че делото напредва и Валарите бродят по земната шир като видими сили, пременени с прекрасни и славни одежди, а Земята се превръща в градина за тяхна наслада, защото утихвал гневът на стихиите. Растяла в душата му завист велика и той също взел видима форма, но поради гневливия нрав и пламналата злоба тази форма била страховита и мрачна. Спуснал се в Арда с мощ и величие далеч по-голямо от туй на всички други Валари и бил като планина, що нагазва в морето, вдигнала горделиво глава високо над облаците, с ледена броня покрита и увенчана с корона от дим и огън; а в очите му пламък горял, що съсухря от жега и сковава с мъртвешки стуг.

Тъй се започнала първата битка между Валарите и Мелкор за власт над

Арга; и за тия бедствия елфите почти не знаят. Туй, що разказваме тук, е дошло от самите Валари, когато учели Елдарите във Валинор на различни премъдрости; ала рядко говорели те за войните преди идването на елфите. Носи се мътва между Елдарите, че против волята на Мелкор успели Валарите да овладеят Земята и да я подготвят за Първородните; градили земна твърд, а Мелкор я рушал; дълбали долини, а Мелкор ги извисявал; ваяли планински вериги, а Мелкор ги повалял; пълнели морета, а Мелкор ги разсипвал; и в делата им нямало ни покой, ни растеж, защото щом сътворели нещо, идвал Мелкор да руши и проваля. Ала не целият труд бил нахалос; макар че никое дело не станало според тяхната цел и воля, макар че всичко било различно по цвят и форма от онуй, що замисляли отначало, все пак малко по малко се създава земната твърд. И тъй най-сетне се появил дом за Чедата на Илуватар под безбройни звезди сред дълбините на Времето.

ВАЛАКУЕНТА

РАЗКАЗ ЗА ВАЛАРИТЕ И МАЯРИТЕ СПОРЕД ПРЕДАНИЯТА НА ЕЛДАРИТЕ

В началото Еру, Единствения, когото елфите наричат Илуватар, сътворил от своята мисъл Айнуриите; и те запели пред него величавата Музика. В тази Музика се заченал светът, защото Илуватар ѝ дал видим образ и Айнуриите я съзрели като светлина в мрака. Прехласнали се мнозина от тях по нейната прелест и история, що Илуватар им показал като видение. А сетне Илуватар дал на видението плът сред Пустотата и пратил Тайния огън да пламти в сърцето на света; и нарекъл този свят Еа.

Тогава част от Айнуриите пожелали да слязат на света в зората на Времето; на тях се паднало да го довършат и с тежък труд да сътворят онуй, що видели. Дълго се трудили те из простора на Еа, който е тъй необятен, че не може да го постигне мисълта на елфи и простосмъртни люде; и когато настанало време, сътворили Арга, наречена още Земя. А после облекли земни одежди и слезли сред Арга, за да живеят на нея.

ЗА ВАЛАРИТЕ

Най-велики сред всички духове са онези, които елфите наричат Валари или Повелители на Арда, а хората често ги зоват богове. Властелините им са седемна; седем са и Валиерите - кралици на Валарите. Имената им знаем на елфически език, както е бил говорен във Валинор, макар че другояче ги назовават елфите от Средната земя, а и люгете са ги надарили с безброй имена. Ето как се подреждат Властелините: Манве, Улмо, Ауле, Ороме, Мандос, Лориен и Тулкас; а имената на Владетелките са Варда, Явана, Ниена, Есте, Ваїре, Вана и Неса. Мелкор вече не се числи между Валарите и името му не се изрича на Земята.

Манве и Мелкор били като братя в мисълта на Илуватар. Най-могъщ сред ония Айнури, що слезли в света, бил изпървом Мелкор; ала Манве е най-любим за Илуватар и най-ясно разбира неговия замисъл. Той бил избран навеки за пръв сред кралете - властелин на Арда и повелител на всичко в нея. От всичко в Арда най-много обича ветровете, облаците и всички въздушни области - от висините до низините, от самото крайче на Воала на Арда до тихия ветреца, полъхващ над тревата. Наричат го още Сулимо - Властелин на Дъха на Арда. Радва се на птиците бързокрили, а те послушно летят накъдето ги прати.

Спътница на Манве е Варда, Повелителка на звездите, що познава всяко кътче на Еа. Тъй велика е нейната хубост, че не може да се изкаже със слова елфически или човешки; жив е още блясъкът на Илуватар върху нейния лик. В светлината намира тя сила и радост. От дълбините на Еа била дошла, за да помогне на Манве, защото познавала Мелкор още отпреди Музиката и го отхвърляла, а той я мразел и се страхувал от нея както от никої друг сред Валарите. Рядко се делят Манве и Варда и най-често остават във Валинор. Чертозите им са над вечните снегове на връх Ойолосе сред Таникветил - най-могъщата планина на света. Изправи ли се Манве от своя трон да огледа Земята, ако до него е Варда, взорът му стига безкрайно далеч през мъгла, мрак и морски дълбини. А щом Манве е с нея, Варда чува по-ясно от всички други гласовете, що отекват по земната твърд надлъж и шир над хълмове, над долини и над мрачните кътчета, сътворени от Мелкор. От всички Велики на този свят, елфите най-силно почитат Варда и с обич се прекланят пред нея. Елберет я наричат и нейното име с песни призовават, щом над Средната земя падне сянка и изгреят звездите.

Улмо е Властелин на Водите. Самотен живее той. Нийде не спира задълго, а броди на воля из дълбините по цялата Земя, че и под нея. По мощ е втори след Манве и преди сътворението на Валинор ги свързвала здрава дружба; ала отпосле рядко се сбирал с Валарите и посещавал съветите им само когато решавали велики дела. Защото мислел неспирно за цялата Арда и не му трябвало място за отдох. Не му била по сърце сушата земя и рядко се обличал в тяло, както правели неговите събратя. Щом го зърнели Чедата на Еру, смут велик ги обземал, защото страховит е Владетелят морски, като огромна вълна, тръгнала към брега с мрачен шлем от кипнала пяна и ризница искряща в

сребристо-зелени отсенки.

Но въпреки туй обича Улмо и елфи, и хора, тъй че не ги изоставял даже когато се струпвал върху им гневът на всички друзи Валари. Понякога идва невидим до бреговете на Средната земя, а и навътре навлиза с талазите морски, за да засвири с рогове мощни от бяла раковина, наречени Улумури; и чуе ли някой звука им, никога не го забравя и вечно носи в сърцето си копнеж по морето. По-често обаче Улмо говори с гласове, що се чуват като звън на води и потоци. Защото негово царство са всички морета, езера, реки, ручей и извори; елфите казват, че духът на Улмо тече по вените на света. Тъй стигат до него, даже и в дълбините, вести за всички беди и скърби на Арда, що инак биха останали незнайни за Манве.

По мощ и сила Ауле почти не отстъпва на Улмо. Нему се пада властта над всичко в земната твърд на Арда. В началото той често се трудел заедно с Манве и Улмо; негово дело е цялата суша. Той е ковач и майстор на всички занаяти, а най-много обича делата изкусни, били те дребни или могъщи като величавите градежи от славното минало. Негови са и безценните камъни в земните недра, и златото с блясък омаен, и високите планини, и бреговете морски. Най-много премъдрости е дал той на Нолдорите и винаги е бил техен приятел. Люто завиждал Мелкор, защото Ауле му бил най-близък по дух и могъщество; дълго пламтяла вражда между тях и Мелкор вечно съсипвал делата на Ауле, а Ауле с труд и мъка поправял злините негови. И двамата желяели да творят неща нови и непознати за всички друзи, а всяка възхвала на своите умения и изкуства слушали с радост. Но Ауле си оставал верен на Еру и се прекланял пред волята му във всичко, що вършел; не завиждал на чуждото дело, а охотно съветвал и сам дирел съвети. Мелкор пък хабял напразно духа си в злоба и завист, годето накрая вече нищо не можел да стори, без да е пълно с подигравка към чуждата мисъл или с безцелна разруха.

Съпруга на Ауле е Явана, Дарителката на плодове. Обича Явана всичко, що расте по земята и помни в ума си всяка негова форма - от величавите дървеса в гори отдавна изчезнали до мъха по скалите или дребните и потайни гъбки в сивата плесен. Втора по слава и почит е тя подир Варда сред кралиците на Валарите. Яви ли се в тяло женско, изглежда висока и стройна, пременена в зелени одежди; ала понявгаж избира и други форми. Виждали са я да се възправя като дърво под небесата, със Слънцето вместо корона; а от клоните златна роса се лее и дето докосне земята безплодна, ширват се ниви зелени; корените пък докосват водите на Улмо, а сред листата шепне ветрецьт на Манве.

Елдарите я наричат Кементари, Владетелка на Земята.

Двамата братя Феантури, повелители на духовете, най-често биват наричани Мандос и Лориен. Ала всъщност тъй се наричат техните обиталища, а истинските им имена са Намо и Ирмо.

По-големият, Намо, живее сред Мандос, що е на запад от Валинор. Пази той Домовете на мъртвите и призовава духа на всеки загинал. Никога не забравя и знае всякоя жива твар, била тя минала или бъдна, освен

онези, що още са само в мисълта на Илуватар. Той е Съдникът на Валарите, ала присъда изрича само когато Манве го моли. Вайре Тъкачката му е съпруга и всичко станало в безкрайното Време тя е втъкнала из своите изкусни плетки сред вечно растящите чертози на Мандос, за да наметне с одежди отминалите епохи.

По-малкият, Ирмо, е повелител на сънищата и мечтите. Сред Лориен са неговите градини в царството на Валарите и няма по-прелестно място на света, изпълнено с безброй всемогъщи духове. Нежната Есте, целителка на страдания и умора, е негова съпруга. Сиви одежди носи тя и покоят е нейният гар. Денем не скита, а време на остров потаен сред сенчестото езеро Лорелин. От чешмите на Ирмо и Есте черпят сили и свежест всички във Валинор; а често даже самите Валари идват в Лориен, та да подирят разтуха и отдох подир тежкия труд из Арда. По-могъща от Есте е Ниена, сестра на Феантурите; тя живее самотно. Скръбта познава до дълбоко и страда за всяка рана, причинена на Арда от злия Мелкор. Тъй голяма била скръбта ѝ от развоя на Музиката, че далеч преди края нейната песен се превърнала в тиха жалба и печалните звуци се вплели в съдбините на света, още преди да е сътворен. Ала тя не плаче за себе си и който я чуе, се учи на състрадание и твърда вяра. Нейният дом е на запад от Запада, по най-далечните брегове на света; рядко идва във Валимар, где цари светла радост. Предпочита да навестява близките до нея чертози на Мандос; и всички чакащи там я призовават, защото носи сила духовна и превръща скърбите в мъдрост. Нейният дом има прозорци навън, към стените на Битието.

Велик по сила и доблест е Тулкас, наречен още Асталдо Храбрива. Той последен пристигнал сред Арда да помогне на Валарите в първите битки против Мелкор. Радост му носят борбите и надпреварата; а жребец не язди, защото е неуморен и няма на този свят по-бързи нозе от неговите. Кренка плът има и злато блести в косите и брадата му, а в гвете си ръце мечове носи. Не го е грижа за бъдното и минало, нито пък знае да дава съвети, ала е верен приятел. Съпругата му е Неса, сестра на Ороме, снажна и бързонога. Елените са ѝ любимци и вечно я следват, щом развее коси по вятъра и побегне из горските дебри, бърза като стрела. Танцът ѝ носи наслада, затуй тя често танцува из Валимар по вечнозелени ливади.

Могъщ властелин е Ороме, може би не тъй силен както Тулкас, ала по-страшен в гнева си; защото Тулкас вечно се смее, било то на кървава рат или на дружеска схватка, смеел се даже в лицето на Мелкор през гревните битки. Ороме толкоз обичал Средната земя, че с нежелание я напуснал и последен дошъл във Валинор; в стари времена често прехвърлял планините и повеждал войската си към хълмистите равнини. Той е ловец на чудовища и зли твари, радост му носят конете и хрътките; обича дърветата горски и затуй го наричат Алдарон или още Таурон, Властелин на горите. Нахар пък се казва жребецът му, бял под лъчите на слънцето и сребристо искрящ през нощта. А Валарома се нарича мощният му рог, чийто зов е като пурпурен слънчев изгрев, като блясък на мълния в облаците. Неведнъж се е чувал този зов сред горите

на Явана във Валинор, защото там учел Ороме бойците си как да преследват злите твари на Мелкор. Съпругата му е Вана Вечномладата, по-малка сестра на Явана. Под нейните стъпки напъпват цветята и разцъфтяват, щом ги погледне, а птиците песен запяват, чуят ли че приближава.

Тези са имената на Валарите и Валиерите. Разказахме тук накратко как са ги видели Елдарите сред Аман. Но в каквито и славни форми да са се явили пред Чедата на Илуватар, били са само воали над истинската им хубост и сила. Малко се помни от онуй, що са знаели нявга Елдарите, ала и то е нищожно пред тяхната същност, зародена нейде далече във времена и простори, недостъпни за нашата мисъл. Деветима били най-почитани и могъщи, един обаче отпаднал, та останали Осмината, наречени Аратари, Върховни властелини на Арда: Манве и Варда, Улмо, Явана и Ауле, Мандос, Нуена и Ороме. Манве е техен крал и има грижа за съюза им с Еру, ала по мощ и слава са равни, далеч над всички останали, били те Валари, Маяри или други пратеници на Илуватар в Еа.

ЗА МАЯРИТЕ

Заедно с Валарите дошли и други духове, чието битие също започвало още преди света, ала били от по-нисък ранг. Наричали се Маяри - поданици на Валарите, техни слуги и помощници. Елфите не познават броя им и само за малцина са измислили имена Чедата на Илуватар, защото напуснат ли Аман, Маярите рядко посещават Средната земя във форма зрима за елфи и хора.

Най-главни между онези Маяри от Валинор, чиито имена още се помнят в преданията за Древните дни, са Илмаре, помощничката на Варда и Еонве, знаменосец и глашатай на Манве, несравним по воинска доблест сред цяла Арда. Ала от всички Маяри най-добре опознали Чедата на Илуватар двамина - Осе и Уинен.

Осе е васал на Улмо и владее моретата, що мият бреговете на Средната земя. Не слиза към дълбините, защото обича бреговете, островите и ветровете на Манве; радват го бурите и смехът му често се носи сред грохота на вълните. Съпругата му е Уинен, Владетелка на моретата, чиято коса се разстила из всички води под небесата. Обича тя всяка жива твар и всяко растение сред водите солени; нея зоват моряците да укроти вълните и да смири яростта на Осе. Нуменорците дълго живели под нейна закрила и я почитали наравно с Валарите.

Мелкор ненавиждал морето, понеже нямал власт да го покори. Разказват, че при сътворението на Арда опитал да привлече Осе, като му обещал цялото царство на Улмо. И в древни времена настанали страховити бедствия морски, що причинили много зло и на сушата. Но по молба на Ауле успяла Уинен да укроти Осе и го довела пред Улмо; там той измолил прошка, приел отново властта на Улмо и му останал верен. Поне

отчасти, защото продължил да обича дивото буйство и понякога беснее на воля, без да е чул повеля от своя властелин Улмо. Затуй всички пътници по вълните морски може и да го обичат, ала не му се доверяват.

Мелиан се нарича онази, която служела едновременно на Вана и Есте; дълго живяла тя в Лориен и полагала грижи за гърветата и цветята в градините на Ирмо, докато накрая преминала в Средната земя. Гдето и да отиде, славеи пеят след нея.

Най-мъдър сред Маярите бил Олорин. Той също живеел в Лориен, ала пътят му често го водел към дома на Ниена, от която се учел на милост и търпеливост.

За Мелиан е разказано повече в "Куента Силмарилион", ала за Олорин там не се споменава, защото макар да обичал елфите, той бродел сред тях невидим или под форма близка до тяхната, тъй че не знаели те откъде идват прелестните видения и мъдрите мисли, що сам Олорин влагал в сърцата им. В по-сетнешни той станал приятел с всички Чеда на Илуватар, жалел за техните скърби и който го слушал, мигом забравял покрусата и пропъждал виденията на мрака.

ЗА ВРАГОВЕТЕ

Най-последно стои името на Мелкор - Онци, що се възправя със Сила. Ала изневерил е той на това име, затуй не го изричат Нолдорите, които сред всички елфи понесли най-много злини от неговата злоба и му отредили името Моргот - Мрачният враг на света. С велика мощ го надарил Илуватар, тъй че бил равен на Манве. Имал дял в силата и мъдростта на всички други, но обръщал всичко това само към злото и напразно прехосвал сили за жестокост и тирания. Защото алчно копнеел за Арда и всичко в нея; мечтаел наместо Манве сам той да властва над всички свои събрата.

И поради гордост безмерна рухнал от величие към презрение спрямо всичко извън самия себе си, докато станал накрая дух безмилостен и суетен. Мъдростта превърнал в лукавство на лъжец безсрамен, за да прекланя пред своята воля всеки, когото решал да използва. Отначало копнеел за Светлината, ала щом не можел да я притежава само за себе си, гневно слязъл надолу към Мрака сред яростта на свирепи огньовете. Тъкмо мрака използва най-често за своите зли дела в Арда и е вселил страх от тъмното в душите на всяка жива твар.

Но с тъй велика мощ се бил въздигнал във времена незапомнени, че дълго имал надмощие над всички Валари начело с Манве и владееел почти цялата земна твърд. И не бил сам. В дните на неговото величие мнозина Маяри се подлъгали по блясъка и останали в негова власт даже когато рухнал към мрака; сетне подмамил на своя служба и други с лъжи и измамни дарове. Най-страховити сред тия духове са Валараукарите - огнени чудовища, наречени в Средната земя с името Балрози или демони на ужаса.

Сред ония от неговите слуги, които имат названия, най-могъщ бил духът, наречен от Елдарите Саурон или Гортаур Жестоки. Отначало той бил един от Маярите на Ауле и познавал много от премъдростите на своите събратя. Във всички дела на Моргот из Арда, във всяка негова злина и лукавство имал пръст и Саурон, който по злоба му отстъпвал само защото дълго служил на чужда воля, вместо на своята собствена. Ала подир дълги години той се въздигнал като сянка на Моргот, като призрак на неговото коварство и поел същия гибелен път надолу към Пустотата.

ТЪЙ ЗАВЪРШВА ВАЛАКУЕНТА

КУЕНТА СИЛМАРИЛИОН

ИСТОРИЯТА НА СИЛМАРИЛИТЕ

Глава 1.

ЗА НАЧАЛОТО НА ДНИТЕ

Разказват мъгреци, че Първата война започнала още когато Арда била неоформена и нямало ни растения, ни живи твари по нея. Дълго имал Мелкор надмощие, ала наред войната на помощ на Валарите долетял от далечните небеса още един дух, който бил чул, че се води схватка в Малкото царство; и цяла Арда прокълтвала от звуците на смеха му. Тъй дошъл Тулкас Силния, чийто гняв се носи като могъща буря, разпилявайки мрак и облаци; пред яростта и смеха му Мелкор побягнал от Арда и задълго се възцарил мир. А Тулкас останал сред Валарите, докато Мелкор бродел навън из мрака и мислел за него с люта ненавист. По онова време Валарите въдворили ред из земите, моретата и планините, а Явана най-сетне засяла семената, които отгавна била сътворила. Древните огньовете вече били изгасени или затрупани в недрата на хълмовете, тъй че имало нужда от светлина и по молба на Явана Ауле сътворил два могъщи светилника за Средната земя между необятната морска шир. Варга напълнила светилниците, Манве ги запалил, а сетне Валарите ги издигнали върху могъщи колони, далече над древните планини. Единият бил на север от Средната земя и се наричал Илуин; другият греел на юг и се наричал Ормал; тъй двата светилника на Валарите облели с лъчите си цялата Земя и настанал вечен ден.

После семената на Явана взели бързо да никнат и от тях произлезли безброй растения, големи и малки - мъхове, треви, папрати и величави дървета, що гордо издигат корони сред облаци като живи планини, ала зелен сумрак обгръща техните корени. И зверове дошли да обитават из тревистите степи, под сенките горски и край реките и езерата. Нямащо още разцъфнал цвят и не пеели птици, защото всичко туй чакало своето време в скута на Явана; ала несметно живо богатство била сътворила нейната мисъл и нийде нямащо толкова различни твари, както в средните области на Земята - там где се срещали и преливали лъчите на двата светилника. И пак там, на остров Алмарен сред Великото езеро, обитавали най-напред Валарите в ония дни, когато всичко било още младо, а първата зеленина галела взора им и те задълго били щастливи. Почивали Валарите подир дългия труд и гледали как расте и се развива всичко от тях замислено и сътворено, додето веднъж Манве обявил празненство велико; свикал той всички Валари и тяхната свита. Ала Тулкас и Ауле били изморени, защото силата на единия и уменията на другия служили дълго без нито миг отгих. А Мелкор знаел за всичко,

понеже дори и тогава имал тайни приятели и доносници сред ония Маяри, които бил склонил към своето дело; и скрит далече сред мрака, пълнел се с ревност и завист към делата на равните нему, що желаел да покори на своята воля. Сбрал той извън пределите на Еа всички покварени духове и решил, че е силен. А като усетил как се загава отново часът му, отправил поглед към Арда и красотата на земната пролет го изпълнила с още по-люта омраза.

През туй време се сбрали Валарите на Алмарен, без да мислят за зло и поради блясъка на Илуин не забелязвали, че далече на север хвърля сянка Мелкор - защото бил станал черен като мрака на Пустотата. И пеят песни, че през онзи Празник на Пролетта взел Тулкас за невяста Неса, сестрата на Ороме и тя танцувала пред Валарите по зелените ливади на Алмарен.

После Тулкас заспал уморен и доволен, а Мелкор решил, че часът е настъпил. Прехвърлил Стените на Нощта със своята армия и връхлетял Средната земя откъм далечния север, а Валарите нищичко не усетили. Почнал Мелкор да гради и дълбае огромна крепост там, под мрачните планини, где лъчите на Илуин са неясни и хладни. Назовал тази крепост Утумно. И макар че Валарите още не знаели, злото на неговата омраза се разлетяло оттам на всички посоки да оскверни Пролетта на Арда. Зелената вехнела и загнивала, бурени и слуз заприщвали всички реки, та се разливали гнусни, отровни блата, свърталища за мухите; израснали мрачни, злокобни геври, где се спотайвал страх; хищници с остри нокти и зъби обливали земята в кърви. Тогаз разбрали Валарите, че Мелкор пак е подхванал злото си дело и подирили неговата потайна обител. Ала Мелкор, уверен в здравите стени на Утумно и силата на слугите си, изведнъж връхлетял насреща и нанесъл първия удар, преди Валарите да се подготвят; щурмувал свирепо Илуин и Ормал, повалил колоните и разбил двата светилника. Под тежестта на колоните се разлюляла Земята и морето се надигнало в дива ярост, а когато светилниците били разбити, бликнал от тях навсякъде унищожителен пламък. Туй била разрушена за пръв път Арда, а хармоничните форми на море и суша вече никога не се възстановили както ги замисляли изпървом Валарите.

В хаоса и тъмнината Мелкор избягал, защото страх го обзел, щом чул как сред рева на вълните се надига гласът на Манве като яростен вихър, а земята трепери под нозете на Тулкас. Но се добрал до Утумно преди Тулкас да го догони и там се укрил. Валарите не могли да го надвият, понеже силата им била потребна да укротят буйството земно и да опазят каквото било останало от плодовите на техния труд; а подир туй се страхували да не би пак да разцепят Земята, преди още да са разбрали къде се кроят Чедата на Илуватар, що тепърва щели да дойдат в незнайно време.

Туй свършила Пролетта на Арда. Домът на Валарите сред Алмарен бил напълно погубен и не им оставало обиталище на този свят. Затуй напуснали Средната земя и се преселили в Аман, най-западната от всички области по пределите на света; западните ѝ брегове гледат към

Отвъдното море, наречено от елфите Екая, що обкръжава царството на Арда. Къде е краят му, знаят само Валарите, а отвъд него са Стените на Ноцта. Ала източните брегове на Аман граничат с Белегаер, Великото западно море; и тъй като Мелкор бил се завърнал в Средната земя преди да го победят, Валарите укрепили своя дом и на морския бряг издигнали Пелори - най-високите планини на света. А над Пелори се издигал върхът, на който сам Манве сложил своя трон. Таникветил наричат елфите този свещен връх, а още Ойолосе - Вечната белота, Елерина - Звездна корона, и много други имена са му дали; Синдарите пък на своя по-късно създаден език го наричат Амон Уилос. От своя чертог там Манве и Варда виждали цялата Земя чак до далечния Изток. Заг стените на Пелори изградили Валарите своето царство в тази област, наречена Валинор; там били техните домове, градини и кули. В ония земи събрали огромни запаси от светлина и всичко най-прекрасно, що били спасили от гибел; други, още по-красиви неща сътворили наново и станал Валинор по-прелестен даже от Средната земя през първата Пролет на Арда; благословен бил Валинор, защото в него обитавало Безсмъртието и нищо там не вехнело и стареело, нямало ни петно по цвят и лист, ни упадък, ни болест за всичко живо; даже водите и камъните били благословени.

А когато Валинор бил сътворен до край и Валарите си избрали домове, накрая издигнали сред равнината отвъд планините своя град Валмар с безбройни камбани. Пред западната му порта се издигала зелена могила, наречена Езелохар или Королайре; благословила Явана тази могила и често сядала там на тревата да пее песен могъща, сбрала нейните мисли за всичко, що расте по този свят. Ала до нея Ниена размишлявала тихо и ронела сълзи. По онова време се сбрани Валарите да послушат Явана и седнали на своите тронове сред Маханаксар - Пръстена на Съдбата близо до златните порти на Валмар; пак запяла Явана Кементари и всички отправили взор към нея.

И както гледали, изникнали от могилата два нежни стръка; а над целия свят в този миг паднала тишина и нямало друг звук, освен песента на Явана. Под нейната песен расли фиданките, додето станали прекрасни и силни; тъй се явили на бял свят двете Дървета на Валинор. От всичко, що сътворила Явана, те са най-славни и около тяхната участ се преплитат всички легенди за Древните дни.

Едното имало тъмнозелени листа, що отдолу искрели като сребро най-чисто, от цветовете му неизброими сребърна роса се леела, а земята отдолу трептяла в пъстрата сянка на вечно пърхащата корона. С яснозелени листа било другото като току-що разлистен бук, а по ръбчетата им злато блестяло. Цвят се трупа в клоната на гроздове жълти от жив пламък и от тях сякаш от рогове неизчерпаеми сипел се златен гъжг по земята; топлина пръскали те и светлина лъчезарна. Телперюн се наричало първото във Валинор, а още Силпион, Нинкуеломе и ред други имена; другото се наричало Лаурелин, или Малиналда,

Кулуриен и с още най-различни названия песни се пеят за него. За седем часа се възвисили двете дървета до пълна слава и прелестта им нямала равна; всяко от тях се събуждало към живот час преди другото да загреме. Тъй във Валинор два пъти дневно наставало време, когато се разстинал светлик нежен и кротък, защото и двете дървета не греели с пълна сила, а лъчите им златни и сребърни в едно се сливали. Телперцион бил по-старши, той пръв въздигнал снага могъща и пръв разцъфнал; а до мига, когато разпръснал бледия трепет на зора сребриста, Валарите не отмервали времето, затуй нарекли онзи час Встъпителен и от него броили дните на своето царстване във Валинор. Тъй в шестия час от Първия ден, както и занапред в дните честити чак до Помръкването на Валинор, прекратил своя цъфтеж Телперцион, та отстъпил време на Лаурелин да цъфти до дванайсетия час. От тогаз всеки ден във Валинор имал по дванайсет часа и завършвал с ново преплитане на лъчите, когато Лаурелин заспивал, а Телперцион се разгарял. Дълго се носела светлината на тия дървета, додето бавно се пръсне нагоре или поше в земята; сбирала Варга росата на Телперцион и дъжда златен на Лаурелин в огромни вместилища като езера лъчезарни, от които черпели всички Валари светлина и жителна влага. Тъй се започнали дните честити на Валинор; тъй се подхванал и Броежът на времето.

Ала приближавал часът, уречен от Илуватар за идване на Първородните, а Средната земя лежала в сумрак под звездите, що била сътворила Варга с труда си из Еа във времена незапомнени. Дебел сред мрака Мелкор и често бродел из него под форми могъщи и страшни; студ и огън владеел той от върховете планински до дълбоките пещи в недрата и всичко зло и жестоко от оная епоха е негово дело.

Рядко напускали Валарите блажения и прелестен Валинор, та да прехвърлят планините и да навестят Средната земя, ала за своите земи отвъд Пелори се грижели с най-нежна обич. Насред Блаженото царство били чертозите на Ауле, що непрестанно се трудел. Във всичко, сътворено из ония земи, имал той най-голям дял и тайно или пък открито създавал безброй прекрасни и нежни неща. От него идва познанието за Земята и всичко по нея - както премъдростите на ония, що не творят, а само се стремят да узнаят, тъй и уменията на майстори изкусни: тъкачи, резбари, ковачи; а също сеячи и земеделци, макар че последните, както и всички работещи с плодни растения, трябва да търсят съвет и от Явана Кементари, съпругата на Ауле. Приятел на Нолдорите бил наречен по-късно Ауле, защото с много мъдрост ги надарил и затуй са най-изкусни сред елфите; а по свой начин, според уменията, що им дал Илуватар, те сами прибавили още много към тия знания, понеже обичали словото и писмото, тънката бродерия, живописата и резбата. От Нолдорите тръгнала и напавата на безценни украси; а най-безценни били Силмарилите, ала днес те са навеки изгубени. Но Манве Сулимо, най-свещен и велик сред Валарите, все тъй седял на

пределите на Аман, без да забравя в своите мисли Отвъдните земи. Защото тронът му величав бил въздигнат върху зъберите на Таникветил, най-високата планина на света, изправена досами морето. Духове в облика на орли и ястреби отлитали неуморно от неговите чертози и очите им били толкоз могъщи, че съзирали даже що е укрито в морските бездни и потайните пещери под света. Тъй му носели вести почти за всичко из Арда; ала все пак имало и неща недостъпни за взора на Манве и неговите служители, понеже там, где замислял мрачни дела Мелкор, тегнели сенки непроницаеми.

Манве нищо не върши заради собствена слава и не ревнува чуждата сила, само едно го вълнува - в мир да управлява. От всички елфи най-много обичал Ванярите и им гарил изкуството на стиха и песните; защото в стиха намира наслада Манве, а песента на словата е негова музика. В сини одежди се носи, син е пламъкът на очите му, а в десницата стиска жезъл сапфирен, що Нолдорите изваяли за него; избран бил за наместник на Илуватар, крал на света на Валарите, елфите и хората, пръв техен защитник от злините на Мелкор. С Манве живеела Варда, най-прекрасна от всички, наречена на синдарински език Елберет, кралица на Валарите и сътворителка на звездите; а край тях двамата вечно шетала свита голяма от благословени духове.

Улмо бил вечно сам и не живеел във Валинор, нито пък идвал натам, освен когато се свиквал съвет за най-важни дела; още от първия ден на Арда обитавал той в Отвъдния океан и там е до днес. От дълбините властва над всички приливи и отливи, над теченията на реките и бликащите извори, над росните капки и гъждовете по всички земи под небосвода. Там дълбоко замисля той музика величава и страховита; нейното ехо се носи по вените на света в скърби и в радост; защото радостен е фонтанът, що се издига под слънчев блясък, ала извира от кладенци на скръб бездънна долу в недрата. Най-много научил от Улмо народът на Телерите, затуй тяхната музика е колкото тъжна, толкова и омайна. Заедно с него в Арда пристигнал Салмар и сътворил роговете на Улмо, чиято песен никой не ще забрави щом веднъж я чуе; с него са още Осе и Уинен, на които дал власт над вълните във Вътрешните морета, а освен тях и безчет други духове. Тъкмо по волята на Улмо даже и през мрачното владичество на Мелкор животът продължавал в безброй потайни кътчета, за да не загине Земята; слушал Улмо с открито сърце зова на всички създания, залутани в мрака далеч от Валарите и никога не забравял Средната земя - каквито и беди или промени да я сполетят, той вечно ще мисли за нея чак до края на дните.

През онова време на мрак и Явана не искала да изостави докрай Отвъдните земи, защото милее за всяка растяща тревица; скръб я мъчела за делата, що била започнала в Средната земя, а Мелкор ги почернил. Често напускала тя дома на Ауле и цъфналите ливади из Валинор, за да лекува раните на света; а когато се връщала, вечно подканяла Валарите да потеглят на рат срещу скверното царство, което трябвало да премахнат преди идването на Първородните. Укротителят на зверове Ороме също понякога яздел из мрака през гори непознати; като могъщ

ловец се отправял с копие и стрели да преследва до смърт злите чудовища на Мелкор, а белият му жребец Нахар искрял като сребро в тъмнината. Тътнела дремещата земя под златните му копита и сред световния здрач надувал Ороме своя прославен рог Валарома из равнините на Арда; къртели планините, бягали злите сенки и сам Мелкор се спотайвал в Утумно, разтреперан пред идващата разплата. Ала щом отминел Ороме, пак се сбирали слугите на Мелкор и над земите тежнела сянка лукава.

Тъй, казват, било по Земята в началото на дните, преди светът да стане такъв, какъвто го знаят Чедата на Илуватар. Защото елфи и люде са Чедата на Илуватар; и тъй като Айнуриите не разбирали докрай мелодията, с която Чедата навлезли в Музиката, никой от тях не посмял да прибави или отнеме нещо. Затуй Валарите са им по-скоро като старши братя и вождове, но не и господари; в делата си с елфи и хора Айнуриите са ги водили най-вече с добро, а понякога и насила, ала рядко е излизало нещо добро от принудата, та била тя и с най-добри намерения. Прочее, имали са дела предимно с елфите, защото Илуватар ги е сътворил по подобие на Айнуриите, макар и по-гребни на ръст и сила, докато хората наделил със странни и непознати дарби.

Казват, че подир отпътуването на Валарите настанала тишина и дълго седял Илуватар насаме, унесен в размисли. А накрая изрекъл:

- Ето, вижте, обичам Земята, що отредих за дом на Куенди и Атани! Ала Куенди ще бъдат най-прекрасни от всички създания, ще замислят и сътворяват повече прелест от всички мои Чедата; най-блажени ще бъдат на този свят. На Атани пък ще дам нова дарба.

И пожелал той сърцата човешки да не намират покой в света, а да дирят отвъд неговите предели; но в същото време сред силите и съдбините на Арда сами да създават живота си извън Музиката на Айнуриите, която е като закон за всичко друго; и чрез техния труд всичко да се завърши по форма и дело, та светът най-сетне да стигне целта си.

Обаче знаел Илуватар, че сред борбите на сили могъщи людете често ще губят пътя и не ще използват своята дарба тъй, както трябва. Затова рекъл:

- Дойде ли време, и те ще узнаят, че всичко що вършат, допринася в крайна сметка за слава на моето дело.

Но елфите смятат, че хората често творят скръб за Манве, който най-добре познава замисъла на Илуватар; смятат още, че хората са най-близки по дух до Мелкор, макар че той винаги е изпитвал към тях само страх и ненавист, даже когато му служат.

Неотделимо от тази дарба на свободата е и другото - че децата човешки гостуват само за кратко на белия свят и не са обвързани с него, а го напускат към предели, незнайни за елфите. Докато елфите остават тук чак до края на дните и тъкмо затуй обичта им Земята е тъй дълбока и скръбна, а с дни и години става все по-печална. Защото елфите не умират, освен ако бъдат погубени или сами повехнат от скърби (тия два

вида привидна скръб са им присъщи); нито пък старостта ги лишава от сила, макар и да ги наляга умора подир десет хиляди века живот; ако ли все пак умрат, сбират се в чертога на Мандос, откъдето могат понякога да се завръщат. Но синовете човешки умират наистина и напускат света; затуй ги наричат Гости или пък Странници. Смъртната участ им е дарил Илуватар и понякога даже Великите им забивдат в час на умора. Ала Мелкор е хвърлил своята сянка над тази дарба, с мрак я е изпълнил и превръща доброто в зло, а надеждата в страх. И все пак още в дълбока гревност рекли Валарите на елфите във Валинор, че людете ще запяят Втората песен заедно с Айнурите; не разкрива обаче Илуватар какво е замислил за елфите подир свършека на света, тъй че и сам Мелкор не го знае.

Глава 2

ЗА АУЛЕ И ЯВАНА

Казват, че отначало джуджетата били сътворени от Ауле сред мрака на Средната земя; тъй копнеел Ауле да дойдат Чедата, за да има кого да обучи в своята мъдрост и сръчност, че не искал да чака кога ще се сбъднат замислите на Илуватар. И сътворил той джуджетата такива, каквито са и до днес, защото неясни били в ума му формите на Чедата, а и защото още тегнела над Земята властта на Мелкор; затуй пожелал да бъдат крепки и непреклонни. Но от страх да не упрекат труда му други Валари, вършел всичко в тайна; най-напред създал Седемте бащи на джуджета в чертог дълбоко под планините на Средната земя.

Илуватар обаче узнал какво се върши още щом Ауле приключил своето дело и с радост почнал да обучава джуджетата на речта, що бил измислил за тях; заговорил тогаз Илуватар, а Ауле чул гласа му и замлъкнал веднага. И рекъл Илуватар:

- Поради що стори това? Поради що гръзна да посегнеш към дело, което знаеш, че е отвъд твоята сила и власт? Та нали в дар съм ти дал само твоего битие и нищо друго; значи сътвореното от ума и ръцете ти ще живее само чрез тебе и ще се движи единствено щом пожелаеш, а зарееш ли мисъл другаде, то ще спре и ще чака. Туй ли желаеше?

Отвърнал Ауле:

- Не желяех подобно владичество. Пожелах същества извън себе си, за да ги уча на ум и любов, та и те да прозрат красотата на Еа, сътворена по твоя воля. Защото мислех, че в Арда има място за безброй същества, що да я гледат с радост и обич, ала въпреки туй днес тя е пуста и безмълвна. И в нетърпението си сторих глупост. Но нали сам ти си вселил в сърцето ми жаждата да творя; а детето невръстно подражава на бащините дела не заради подигравка, а защото е син на баща си. Но що да сторя сега, та да не те разгневя навеки? Като дете пред баща си полагам пред теб тези създания, дело на ръцете, що ти сам си сътворил. Върши с тях каквото пожелаеш. Или пък дали да не разруша

сам туй горделиво дело?

И със сълзи в очите вдигнал Ауле чук преогромен, за да смаже джуджетата. Ала виждайки туй разкаяние, Илуватар съжалил Ауле и неговото дело; а джуджетата побягнали от чука, после смирено склонили глави и се замолили за милост. И гласът на Илуватар изрекъл:

- Твоята жертва приех още когато я сторил. Нима не виждаш, че тия създания имат вече свой собствен живот и със свой глас говорят? Инак не биха избягали ни от чука, ни от каквато и да било твоя прищявка. Радостно захвърлил тогаз Ауле тежкия чук и благодарил на Илуватар с думи такива:

- Дано Еру благослови моето дело и го поправи в онуй, що съм сбъркал. Но Илуватар заговорил отново и рекъл:

- Както в самото начало сътворих мисълта на всички Айнури, туй и сега поемам твоя копнеж, за да му дам място в света; ала не ще поправя делото на ръцете ти - да бъде каквото си сторил. Само едно не приемам: тия създания да влязат в моя замисъл преди Първородните и чрез туй да получиш награда за своята нетърпеливост. Нека сега да заспят в мрака под камъка и да не се събуждат додето Първородните не заселят Земята; а догогава ще чакаш, макар и да ти се стори дълго. А когато настане време, ще ги събудя и те ще ти бъдат като деца; и неведнъж ще настават свади между твоите и моите - децата що сам си избрах и онези, що ти ми говеде.

Тогава Ауле взел Седемте бащи на джуджетата и ги положил да спят поотделно на далечни, потайни места; подир туй се завърнал във Валинор и чакал дълги години.

Туй като трябвало да излязат на бял свят през дните на Мелкоровото могъщество, Ауле бил създал джуджетата силни и издръжливи. Затуй и до днес са каменно кренки, упорити, прибързани във вражда и дружба, а на труд, глад и телесни несгоди издържат повече от всички словесни народи; живеят дълго, далеч повече от простосмъртните люде, ала все пак не са вечни. В прежни времена елфите от Средната земя смятали, че умирайки джуджетата се завръщат в земната твърд, от която са сътворени; самите джуджета обаче мислят другояче. Легендите им разказват, че Ауле Твореца, когото наричат още Махал, се грижи за тях и ги събира при Мангос, но в отделни чертози; още в дрежни времена той бил обещал на техните Бащи, че когато настане Краят, Илуватар ще ги призове и ще им отреди достойно място сред Чедата. А сетне им се падало да помагат на Ауле в претворяването на Арда подир Последната битка. Още разказват джуджетата, че тогава отново ще се появят сред своя народ Седемте бащи, от които най-прославен е бил Дурин - баща на ония племена, що живеели в Хазад-дум и от чиято дружба с елфите нивга не е имало по-кренка.

Докато се трудел да сътвори джуджетата, Ауле пазел своето дело в тайна от другите Валари; ала накрая разкрил душата си пред Явана и разказал какво се е случило. А Явана му рекла:

- Еру е милостив. Виждам сега, че ликува сърцето ти - и с право, защото си получил не само прошка, но и великодушна щедрост. Ала понеже си крил мисълта си от мене чак до самия завършек, не ще има у твоите деца нежност към онуй, що обичам. Досуц като баща си, те ще любял най-вече това, което сами са сътворили. Ще дълбаят земята, а онуй, що расте и живее над нея, не ще ги вълнува. И много дървета ще рухнат покосени от зъба на безжалостната секира.

Но Ауле отвърнал:

- Същото туй се отнася и за Чедата на Илуватар; нали и за тях ще е потребно да строят и да се хранят. Ако и да е вярно, че създанията от твоето царство имат стойност сами по себе си и биха я имали дори да не дойдат други, все пак Еру е отредил властта за Чедата и те ще използват всичко, което намерят из Арда, та макар и да го вършат с уважение и благодарност, както Еру повелява.

- Освен ако Мелкор влее мрачна отрова в сърцата им - каза Явана. От тогаз не намирала покой и душата ѝ се свивала от страх какво може да сполети Средната земя в идни години. Затуй отишла при Манве и без да издава тайната на Ауле, рекла:

- Кралю на Арда, вярно ли е онуй, що чух от Манве, че когато пристигнат, Чедата ще имат власт да вършат каквото си пожелаят със сътвореното от мен?

- Вярно е - отвърнал Манве. - Ала защо ме питаш и защо е трябвало да се съветваш с Манве, когато и сама го знаеш?

Замълчала Явана, надникнала в собствените си мисли и накрай отговорила:

- Защото сърцето ми се тревожи от мисли за идните дни. Свидни са ми всички създания. Не стига ли, че Мелкор погуби толкоз много? Нима нищичко от онуй, що сътворих, не ще е свободно от чуждо иго?

- Ако имаше власт, кое би опазила? - запитал я Манве. - Кое ти е най-свидно от цялото твое царство?

- Всякое има стойност - рекла Явана - и всякое допринася за стойността на другите. Но келварите могат да бягат и да се бранят, а олварите само растат безметежно. И сред тях са ми най-мили дърветата. Бавно израстват те, а лесно ще падат и никой не ще ги оплаче, ако не са заплатили дан с плод по своите клони. Тъй вижда моята мисъл. Нека дърветата имат право да говорят от името на всяко зелено създание и да наказват ония, що ги погубват!

- Чудновата е твоята мисъл - отвърнал Манве.

- И все пак туй го имаше в Песента - възрази Явана. - Защото годето ти беше високо сред небосвода и заедно с Ульмо твореше облаците и дъждовете, аз вдигнах насреща им клоните на могъщи дървета и някои от тях пееха на Илуватар сред ветрове и порои.

Замълчал тогаз Манве, а мисълта, що Явана посяла в душата му, почнала да расте и да се развива; сам Илуватар я съзрял. И сякаш чул Манве как Песента се надига отново у него и разбрал колко много неща е чул преди, без да ги разбира. Най-сетне дошло и Видението, ала този път не било далечно, защото сам той се намирал в него и виждал, че всичко

се крепи върху десницата на Илуватар; после десницата се простряла навътре и от нея произлезли безброй чудеса, що дотогаз се таяли в сърцата на Айнуриите.

Събудил се Манве, слязъл при Явана в Езелохар и седнал до нея под Двете дървета. А после рекъл:

- О, Кементари, Еру проговори и каза: "Та нима някой от Валарите мисли, че не съм чул цялата Песен, чак до най-тихия звук на най-тихия глас? Вижте! Когато се пробудят Чедата, тогава ще се пробуди и мисълта на Явана, за да призове духове от далечни краища, а те ще отидат сред келварите и олварите и някои ще останат навеки там, та да заслужат почит и да вдъхнат страх с праведния си гняв. Поне докато Първородните са в своя разцвет, а Младите още са неразумни." Но не си ли припомняш, Кементари, че твоята мисъл не винаги пееше в самота? Нима не я посрещаше моята мисъл, та да се извисим крило до крило като могъщи птици, що се реят над облаците? По волята на Илуватар туй ще се повтори и още преди Чедата да се събудят, високо из небосвода ще полетят по-бързо от вятъра Орлите - Вестоносци на Запада.

От радост Явана се възправила в цял ръст, простряла ръце към небесата и викнала:

- Нека се извисят дърветата на Кементари, та Орлите на краля да вият гнездата си в тях!

Но Манве също се възправил и сякаш бил тъй висок, че гласът му допитал от кръстопътищата на ветровете.

- Не - рекъл той, - само дърветата на Ауле ще бъдат толкоз високи. По зъберите планински ще вият гнезда орлите, та да чуват гласа на всички, що ни призовават. Но долу в горите ще бродят Пастуриите на дърветата.

Разделили се двамата тогава и Явана се върнала при Манве; заварила го да лее разтопен метал в калъпи сред своята ковачница.

- Еру е велик и милосърден - рекла му тя. - Нека внимават гецаата ти! Защото из горите ще броди могъща сила, с чийто гняв шега не бива.

- И все пак дърва ще им трябват - отвърнал Ауле, а подир туй продължил с ковашката работа.

Глава 3.

ЗА ИДВАНЕТО НА ЕЛФИТЕ И ПЛЕНА НА МЕЛКОР

Още дълги епохи живели Валарите в пълно блаженство под светлината на Двете дървета отвъд Планините на Аман, докато цялата Средна земя лежала в здрач под звездите. По-рано, под блясъка на Светилниците, там бил започнал растеж, ала сетне престанал, защото всичко отново тънело в мрак. Но въпреки туй вече никнели най-древните живи създания - огромните морски водорасли и клонестите сухоземни дървета; а из долините сред обгърнати в сянка хълмове бродели древни, могъщи и мрачни твари. Рядко идвали по ония места други Валари, освен може би

Явана и Ороме; крачела Явана сред зрача и скърбяла, защото нямало още помен от растежа и обещаната Пролет на Арда. И пращала грямка дълбока над множество живи твари, възникнали в зората на Пролетта, та да не стареят, а тъй да изчакат ново събуждане.

Ала на север Мелкор сбирал сили и не дремел, а бгял и се трудел; злите твари, що бил покварил, плъзнали навред и сред сънните мрачни гори върлували чудовища със страховити форми. Свикал той около себе си в Утумно всички демони и духове, които се били прилепили към него в дните на слава, а подир туй го последвали в злото; сърцевината им била от огън, ала носели одежди от мрак и надалеч пред стъпките им летял леден ужас; в ръцете си носели огнени бичове. По-късно в Средната земя ги нарекли Балрози. През ония зловещи времена Мелкор сътворил още много чудовища с най-различни форми, що сетне дълго разнасяли страх по света; а царството му вече се стелело чак до Юга на Средната земя.

Освен туй изградил той крепост и оръжейница недалеч от северозападните морски брегове, та да отблъсне всяка възможна атака откъм Аман. Над тая твърдина властвал Саурон, помощникът на Мелкор; и я нарекли Ангбанд.

Станало тъй, че веднъж Валарите свикали съвет, защото ги разтревожили вестите, що Явана и Ороме носели от Отвъдните земи; заговорила първа Явана и рекла:

- Чуйте ме, властелини на Арда, кратко бе Видението на Илуватар и бързо ни го отнеха, тъй че едва ли знаем точно кое за кога е отредено. Но едно вярвайте твърдо: часът наближава и тогава ще видим надежда, а Чедата ще се пробудят. Трябва ли тогаз да изоставим домовете им пусти и населявани само от скверни твари? Трябва ли те да блуждаят из мрака, додето ние живеем на светло? Трябва ли да наричат Мелкор свой повелител, додето Манве царува на Таникветил?

А Тулкас се провикнал:

- Не! Час по-скоро да тръгнем на рат! Та нима не почивахме предълго подир прежната схватка и нима не се възроди нашата сила? Бива ли един-единствен враг да оспорва нашето царство навеки?

Но тогаз по молба на Манве заговорил Мангос и рекъл:

- Не ще и дума, че в днешната епоха ще се пробудят Чедата на Илуватар, ала още не е настнал часът. А освен туй е речено, че в мрак ще се явят Първородните и най-напред ще съзрат звездите. Помощна светлина ще бъде поличба за техния залез. Затуй вечно Варга ще призовават на помощ в тежък час.

Напуснала тогаз Варга съвета и като погледнала от висините на Таникветил, съзряла сред мрака Средната земя под безброй звезди, прекрасни и бледи. И подхванала тя тежък труд, най-великото от всички дела на Валарите подир тяхното идване в Арда. Взела сребърна роса от езерата под Телперсион и сътвори нови, по-ярки звезди за пробуждането на Първородните; затуй макар че в дълбините на времето,

още когато се създавала Еа, името ѝ било Тинтале, що значи Носителка на светлина, отпосле елфите я нарекли Елентари, Звездната кралица. По онова време сътворила тя Карнил и Луинил, Ненар и Лумбар, Алкаринкве и Елемуре, а множество от предишните звезди сбрала и подредила като знаци из небесата на Арда: Вилварин, Телумендил, Соронуме и Анарима; а още и Менелмакар със сияйния пояс, що вещае Последната битка в края на дните. А високо на север като предизвикателство срещу Мелкор издигнала да се рее короната от седем ярки звезди Валакурка - съдбовният Сърп на Валарите.

Казват, че когато Варда привършвала своя труд, а той не бил кратък, когато за пръв път закрачил Менелмакар по небосвода и заблестял синият огън на Хелуин сред мъглите по границите на света - в онзи час се пробудили Чедата на Земята, Първородните на Илуватар. Край огряното от звездни лъчи езеро Куивиенен, що означава Вода на пробудата, се отърсили те от съня, в който ги бил потопил Илуватар; и докато се изправяли безмълвно край Куивиенен, взорът им срещнал най-напред звездите сред небосвода. Затуй от тогаз навеки обикнали звездната светлина и почитали Варда Елентари повече от който и да било друг сред Валарите.

В промеждията на този свят формите на земи и морета небеднъж са били рушени и претворявани; реките не са запазвали едни и същи корита нито пък планините са оставали неизменни, тъй че няма вече връщане към Куивиенен. Ала сред елфите се мълви, че той бил галече на север и изток в Средната земя, край залив на вътрешното море Хелкар; а това море се разливало там, където нявга били недрата на мощната планина Илуин, преди Мелкор да я повали. Много води се стичали натам от източните възвишения и първият звук, що чули елфите, бил ромонът на потоци и звънката песен на канки по гладкия камък.

Дълго живели те в своя първи дом край водите под звездния небосвод и бродели по Земята, препълнени с изумление; започнали да говорят и да дават названия на онуй, що съзирали. Себе си нарекли Куенди, тоест онези, що говорят на глас; защото още не били срещали други създания, владеещи слово и песен.

И след време се случило тъй, че Ороме поел по ловни пътеки из галечния изток, а сетне свърнал на север покрай бреговете на Хелкар и навлязъл в сянката на Източните планини Орокарни. Изведнъж неговият жребец Нахар мощно изцивил и спрял на място. Зачудил се Ороме и щом се ослушал сред тишината на тия земи под звездите, като че дочул отдалече да голита песен на множество гласове.

Тъй Валарите сякаш случайно открили най-сетне ония, които тъй дълго очаквали. А щом съзрял Елфите, Ороме се изпълнил с почуда, тъй като изведнъж се явили пред него толкоз прекрасни и непредвидени. Защото така е с Валарите: извън Света всичко може да бъде предречено с музика или показано във видение отдалеч, ала който влезе наистина в Еа, всяко нещо му се явява ненадейно, съвсем ново и неподвластно на предсказания.

Отначало първите Чедата на Илуватар били галеч по могъщи и велики,

отколкото в сетнешните епохи, ала не и по-красиви; защото макар че в зората на тяхната младост хубостта на Куенди била по-голяма от всяка друга на тоя свят, тя не е изчезнала и до днес - продължава да живее в Западните земи, а скръбта и мъдростта само я обогатяват. Ороме начаса обикнал Куендите и на техния собствен език ги нарекъл Елдари, що означава Народ на звездите; ала това име носят само онези, които го последвали по дългия път на запад.

И все пак мнозина Куенди го посрещнали с ужас; виновен за туй бил Мелкор. Защото разказват и до днес мъдреците, че недремецият Мелкор пръв узнал за пробуждането на Куендите и пратил сенки и зли духове да дебнат и бродят наоколо. Още години преди идването на Ороме често се случвало елфите да изчезват, когато се залутат надалеч сами или на малки групи; другите казвали, че ги е хванал Ловецът и тръпнели от страх. И наистина, най-гревните елфически песни, чието неясно ехо още се помни в Западните земи, разказват как безформени сенки бродели из хълмовете над Куивиенен или внезапно засенчвали звездите по небосвода; пеят още за Черния конник върху бесен жребец, който преследвал изгубените, за да ги плени и разкъса. А понеже Мелкор люто ненавиждал конника Ороме и треперел пред него, то навярно или наистина е пращал мрачните си слуги като конници, или е пръскал лъжовни слухове, та всички Куенди да бягат от Ороме, ако случайно го срещнат.

Затуй когато Нахар изцвил и Ороме се явил между тях, някои Куенди се скрили, а сетне побягнали и се изгубили навеки. Но които имали храбростта да останат, бързо разбрали, че Великият конник не е изчадие на мрака, защото по лицу му блестяла светлината на Аман и привличала неугържимо най-благородните елфи.

Малко се знае със сигурност за клетата участ на ония, що попаднали в примките на Мелкор. Та кой ли сред живите е слизал някога в черните кладенци на Утумно и кой ли е успял да прозре мрачните замисли Мелкорови? Ала все пак мъдреците в Ересеа смятат за истина, че всички Куенди, що попадали в лапите на Мелкор преди да рухне Утумно, били затваряни в тъмница и там подир изкусни и страшни мъчения бавно се превръщали в скверни, поробени твари; и тъй в своята злобна завист към елфите създал Мелкор гнусния род на орките, които отпосле навеки им станали най-люти врагове. Защото орките имали свой собствен живот и се множали досущ като Чедата на Илуватар; а нищо живо не е могъл да сътвори Мелкор подир своя бунт още преди Началото, за което се разправя в "Айнулингале" - тъй казват мъдреците. И дълбоко в сърцата си орките ненавиждали Господаря, комуто служели само от страх, защото не бил сътворил нищо друго освен окаяната им участ. От всички дела на Мелкор туй навярно било най-гнусно и най-омразно за Илуватар.

Известно време останал Ороме сред Куендите, а после бързо препуснал през равнини и морета да отнесе във Валмар новината; и разказал за сенките, що тревожели покоя на Куивиенен. Възликували всички Валари,

ала и смут имало в тяхната радост; и дълго спорили как най-добре да опазят крехките Куенди от сянката на Мелкор. Ороме обаче още тогчас се завърнал в Средната земя и заживял при елфите.

Дълго седял Манве върху Таникветил и в своите размисли подирил съвет от Илуватар. А когато отново се спуснал към Валмар, свикал всички Валари при Пръстена на Съдбата и там дошъл даже Ульмо от далечните морета.

Рекъл тогаз Манве на Валарите:

- Ето какъв е съветът на Илуватар в сърцето ми: каквото и да ни струва, отново да овладеем Арда и да избавим Куендите от сянката на Мелкор.

Възрадва се Тулкас, ала скръб налегнала Ауле, защото предчувствал колко още ще страда светът от тази схватка. Но въпреки туй Валарите се подготвили и решително тръгнали от Аман с цялото си могъщество, та да срутят веднъж завинаги крепостта на Мелкор. Вече никога не забравил Мелкор, че тази война била заради елфите и именно те причинили неговата погубел. Ала нямали елфите дял в тия схватки и малко знаят за онзи величав поход на Запада срещу Севера в зората на техните дни.

Посрещнал Мелкор удара на Валарите в северозападния край на Средната земя и всичко там понесло жестока разруха. Ала бързо дошла победа за армиите на Запада и в страх побягнали към Утумно слугите Мелкорови. Прекосили тогаз Валарите цялата Средна земя и разположили стража над Куивуенен; не знаят Куендите що е станало подир туй в страховитата Битка на Всеомогъщите, освен че земята треперела и стенела под нозете им, а водите се разлютели и в северния небосклон лумнали мощни огньовете. Дълга и тежка била обсадата на Утумно, много битки се разиграли пред високите порти, макар че елфите чули от тях само далечно ехо. По онова време се променили формите на Средната земя и Великото море, що я деляло от Аман, станало още по-дълбоко и необятно; бушували диви вълни по бреговете и издълбали огромен залив в южна посока. Още много заливи се появили между него и далечния северен пролив Хелкараксе, где били най-близки Средната земя и Аман. От всички тях най-голям бил Баларският залив и към него се спускала величавата река Сирион от новите северни възвишения - Дортонион и планините около Хитлум. По онуй време се превърнали в пустош целите северни земи, защото там били издълбани бездънните подземия и кладенци на Утумно, пълни с огньовете и несметни пълчища от слуги на Мелкор.

Ала най-сетне рухнали портите на Утумно, сгромолясали се чертозите и Мелкор подирил убежище в най-дълбоката яма. Излязъл тогава напред Тулкас от името на всички Валари и в схватка жестока го повалил по очи; а после го оковали с веригата Ангаинор, що бил изковал Ауле и тъй го повели в плен; и задълго настанал мир по света.

И все пак не открили Валарите всички могъщи подземия и пещери, укрити лукаво далеч под твърдините на Ангбанг и Утумно. Много от злите твари се спотайвали там, а други се пръснали и избягали в мрака, та да

бродят по необятния свят, чакайки новия час на злото; и никои не знаел где се е дянал Саурон.

Но когато приключила Битката и от руините на Севера се въздигнали огромни облаци пред звездите, Валарите отбели Мелкор във Валинор с оковани ръце и нозе и с превръзка пред очите; и там го изправили сред Пръстена на Съдбата. Там се проснал той по очи пред нозете на Манве и замолил за милост; ала молбата му била отхвърлена и го затворили в тъмница под твърдините на Мангос, отгде никои не може да избяга, бил той Валар, елф или човек простосмъртен. Там му било отредено да чака три епохи, докато получи възможност пак да помоли за прошка.

Отново се сбрали Валарите на съвет и спор горещ се разпалил. Защото едните начело с Ульмо искали народът на Куенди да броди на воля из Средната земя и чрез своите дарби и умения да изцели раните от войната. Ала повечето Валари се бояли за съдбата на Куенди сред толкоз лукавства в неясния здрач на тоя свят под звездите; а и душите им преливали от обич към красотата на елфите, та възжелали тяхната дружба. Затуй накрая призовали всички Куенди да се сберат в лоното на Всеомогъщите сред Валинор под светлината на Двете дървета и там да живеят навеки; а когато настанала тишина, Мангос продумал:

- Тъй да бъде.

И от този зов произтекли насетне беди неизчислими.

Ала изпървом не искали елфите да го слушат, защото освен Ороме всички други Валари им се били явили гневни и страшни в своя устрем към схватка; страх велик ги обземал. Затуй пак им пратили Ороме, а той избрал посланици измежду тях, та да идат във Валинор и да разкажат после на своя народ; туй били Ингве, Финве и Елве, що после станали крале. А като пристигнали във Валинор, обзела ги радост, преклонили се те пред славата на Валарите и в сърцата им лумнал копнеж по величавия блясък на Двете дървета. Върнал ги после Ороме в Куивуенен, а те разказали всичко и призовали своя народ да послуша зова на Валарите и да се пресели на Запад.

Тъй дошло първото разцепление на елфите. Защото елфите от рода на Ингве и повечето сродници на Финве и Елве се трогнали от словата на своите предводители и били готови тозчас да последват Ороме; от тогаз им останало името Елдари, както бил нарекъл Ороме елфите на техния език. Ала мнозина отхвърлили призива и предпочели звездните лъчи и просторите на Средната земя пред мълвата за Двете дървета; нарекли ги Авари, що значи Нежелаещи и тъй двата народа се разделили за дълги епохи.

Подготвили се Елдарите за дълъг поход от своя първи дом в далечните източни земи; и били подредени на три отряда. Първият и най-малък отряд потеглил начело с Ингве, най-могъщия владетел сред целия елфически народ. Той навлязъл във Валинор да заживее под взора на Всеомогъщите и всички елфи почитат неговото име; ала вече не се завърнал и не погледнал обратно към Средната земя. Негов народ са Ваниярите - Прекрасните елфи, любимци на Манве и Варда, ала малцина сред простосмъртните са разговаряли някога с тях.

Подир тях начело с Финве поели Нолдорите, наречени тъй заради своята мъдрост. Те са Дълбоките елфи, приятели на Ауле; слави се в песни тяхното име, защото в древни времена дълго се трудили и тежки битки водили из северните земи.

Най-големият отряд тръгнал последен и тия елфи носят името Телери, защото изостанали по пътя и дълго се двоумили дали наистина да напуснат звездния зрач заради блясъка на Валинор. Водите им носели радост и ония, що най-сетне достигнали западните брегове, обикнали морето навеки. И затуй ги нарекли в Аман с името Морски елфи или Фалмари, защото пеели в хор с прибоя по бреговете. Тъй многобройни били те, че имали двама владетели - Елве Синголо (що значи Сивия плащ) и брат му Олве.

Това са трите народа на Елдарите, които дълго живели в далечния Запад през епохата на Двете дървета и били наречени Калакуенди, Елфи на Светлината. Но други Елдари макар и да поели дългия поход на запад, се загубили нейде из пътя или останали по бреговете на Средната земя; както разказвали сетне преданията, те били от народа Телери. Живеели по морските брегове или бродели из горите и планините на този свят, ала сърцата им се стремели към Запада. Калакуендите ги наричат Уманияри, тъй като не дошли в Блаженото царство сред земите на Аман; но и за Уманияри, и за Авари било отредено общото име Морикуенди, Елфи на Мрака, тъй като очите им никога не съзрели оная Светлина, що е била още преди Слънцето и Луната.

Разказват предания, че когато безброй Елдари потеглили от Куивиенен, Ороме препускал пред тях върху своя бял жребец Нахар със златни копита; и като отминали на север от морето Хелкар, те завили на запад. Далече в северния небосклон пред тях още висели огромни черни облаци над руините от войната и по тия места не греели звезди. Страх обзел тогава мнозина, та се разкаjali и поели обратно и за тях не се знае нищо.

Дълъг и бавен бил западният поход на Елдарите, защото неизмерни били просторите на Средната земя и трудно се крачело из безпътищата. А и самите те не бързали, защото ги изпълвало изумление пред всичко, що виждали и затуй неведнъж пожелавали да се заселят в равнините край някоя река; и макар все още да не губели решителност, мнозина вече се бояли от края на пътешествието. Затова щом ги напуснал Ороме да свърши някое друго дело, спирала те своя поход, докато се върнел да ги поведе отново. И тъй след дълго и бавно пътуване прекосили Елдарите една гъста гора и излезли край бреговете на огромна река, каквато не били виждали дотогаз; а отвъд нея се извисявали планини, чиито остри върхове сякаш пронизвали царството на звездите. Тази река, казват, била същата, която отпосле нарекли Андуин Велики и още в ония времена отделяла западните краища на Средната земя. Планините пък били Хисаеглир, Мъгливите кули по границите на Ериадор; ала в онези дни били далеч по-страховити, защото Мелкор ги бил издигнал, за

да възпира набезите на Ороме. Дълго живели Телерите по тия брегове и искали да останат там завинаги, но Ванярите и Нолдорите прекосили реката и Ороме ги повел по планинските проходи. А когато Ороме се отдалечил, погледнали Телерите към сенчестите зъбери и ги обзел страх.

Тогава от отряда на Олве се отделил един елф, който вечно крачел в последните редици; името му било Ленве. Напуснал той западния поход, повел още мнозина на юг покрай бреговете на Великата река и тъй изчезнали задълго от своите сродници. Нарекли ги Нандори и станали те отделен народ със свои собствени нрави и обичаи; влюбени били във водите и живеели край потоци и звънки водопади. От всички елфи тъкмо те имали най-големи познания за всичко живо, било то гърво, трева, птица или звяр. В по-късни години Денетор, синът на Ленве, най-сетне поел отново на запад и повел част от онзи народ през планините към Белерианд още преди да изгрее за пръв път Луната.

Подир дълъг път Ванярите и Нолдорите прехвърлили Еред Луин, сиреч Сините планини, що делят Ериадор от най-западната област на Средната земя, наричана от елфите Белерианд; и челните им отряди прекосили долината Сирион и слезли към бреговете на Великото море между Дренгист и залива Балар. Ала щом съзрели водите, страх велик ги обхванал и мнозина се оттеглили из горите и възвишенията на Белерианд. Оставил ги тогаз Ороме и се върнал във Валинор да подири съвет от Манве.

А отрядът на Телерите минал през Мъгливите планини и прекосил просторните земи на Ериадор, подканван непрестанно от Елве Синголо, който бил нетърпелив да се завърне към Валинор и Светлината, що веднъж бил съзрял; пък и не искал той да се дели от Нолдорите, защото крепка гружба го свързвала с вожда им Финве. Тъй подир дълги години Телерите също се прехвърлили през Еред Луин в най-източните области на Белерианд. Там обаче се задържали и живели известно време край река Гелион.

Глава 4.

ЗА ТИНГОЛ И МЕЛИАН

Мелиан била една от Маярите, сродница на Валарите. Обитавала из градините на Лориен и нямало там никой по-красив, по-мъдър и по-изкусен в омайните песни. Казват, че когато в часа на смесените светлини запеела сред Лориен, Валарите изоставяли всяко дело, замлъквали камбаните на Валмар и потоците спирали да текат. Вредом я съпровождали славеи, а тя ги учела на песни; и обичала гъстите сенки на горските дебри. Приличала на Явана, каквато била преди Светът да е сътворен; а когато народът на Куенди се пробудил край Куивиенен,

напуснала Валинор и отишла в Отвъдните земи, за да изпълни предутринното безмълвие със звънка песен и с гласовете на своите птици.

Когато пътят на Телерите, както бе казано, наближил края си, този народ спрял дълго в Източен Белерианд отвъд река Гелион; по онова време мнозина Нолдори още били на запад из горите, наречени по-късно Нелдорет и Регион. Елве, вождът на Телерите, често тръгвал из горските дебри да дири своя приятел Финве по земите на Нолдорите; и тъй веднъж стигнал самичък под звездния блясък до гората Нан Елмот и там изведнъж чул песента на славеи. Чар омаен паднал над него и той застинал; и през въздушната песен на ломелинди чул нейде далече гласа на Мелиан, що изпълнил сърцето му с копнеж и почуда. Забравил за своя народ и за своите цели, тръгнал подир птиците през сенките горски и се изгубил из гъсталака на Нан Елмот. Ала най-сетне излязъл на открита поляна под звездите и там съзрял Мелиан; от мрака я гледал, а по лицето ѝ грее блясъкът на Аман.

Тя не продумвала, ала изпълнен с обич Елве пристъпил, хванал я за ръката и тогчас станала магия, та стояли тъй дълги години, докато в небосвода над тях бавно кръжали звездите; и преди да изрекат слово, високи израсли край тях дърветата на Нан Елмот.

Дълго търсили Елве, ала никой не го открил и накрая Олве станал вожд на Телерите и ги повел, както ще разкажем по-сетне. И макар дълго да живял Елве, вече никога не достигнал Валинор, а и Мелиан не се завърнала там додето царували блажено двамата из горите; и от тях идвали сетне в жилите на елфи и хора капчици от кръвта на ония Айнури, що били при Илуватар още преди сътворението на Еа. В по-късни години станал Елве владетел прославен и негов народ били всички Елдарци от Белерианд; наричали ги Синдари, що значи Сиви или Зграчни елфи, а той бил крал Сивоплац - Елу Тингол, както казвали по ония земи. Мелиан била неговата кралица, по-мъдра от всякоя друга рожба на Средната земя; и потайните им чертози били в Менегрот - Хилядата пещери сред Дориат. Велик бил Тингол между Елдарите и още по-велика мощ му давала Мелиан; защото единствен той от всички Синдари съзрял с очите си Двете дървета в дните на техния цъфтеж и макар да бил крал на Уманиярите, не се числи в народа на Морикуенди, а го смятат за един от Елфите на Светлината, най-могъщият владетел на Средната земя. И от любовта на Тингол и Мелиан се появили на този свят най-прекрасните Чеда на Илуватар.

Глава 5.

ЗА ЕЛДАМАР И ПРИНЦОВЕТЕ НА ЕЛДАРИТЕ

След време Ваниярите и Нолдорите достигнали най-западните брегове на Отвъдните земи. През онази епоха след Сражението на Всемогъщите северните брегове се извивали все на запад, тъй че в най-северните

краища на Арда само тесен пролив делял Отвъдните земи от Аман, върху който бил построен Валинор; ала там лютите студовете на Мелкор били изпълнили морето с плаващи ледове. Замуй Ороме повел Елдарите не към далечния север, а из прекрасните земи покрай река Сирион, що отпосле били наречени Белерианд; и от ония брегове за пръв път съзрели Елдарите с трепет и страх океана бездънен и необятен между себе си и Планините на Аман.

По молба на Валарите отишъл Ульмо до бреговете на Средната земя и там заговорил с Елдарите, що стояли и гледали мрачните вълни; и със словата си мъдри и песента на мощните рогове от раковини морски превърнал страха им в копнеж по морето. А сетне изтръгнал един остров, що още подир пагубното рухване на Илуин бил останал да стърчи самотен наред морето, далеч от всеки бряг; и с помощта на слугите си понесъл тая грамада като ладия величава и я закомвил в Баларския залив, где се вливали водите на Сирион. Качили се тогаз на острова Ванияри и Нолдори, с него потеглили през морето и накрай стигнали дългите брегове под Планините на Аман; навлезли в блажения Валинор и с радост били посрещнати там. Ала източното крайче на острова, що било здраво закомвено за плитчините край устието на Сирион, се отчупило и останало сред Баларския залив, към който сетне нерядко се връщал Осе.

Телерите обаче още се бавели в Средната земя, понеже обитавали Източен Белерианд надалеч от морето и твърде късно дочули зова на Ульмо; а и мнозина все още дирели своя владетел Елве и не желали да потеглят без него. Но когато узнали, че Инзве и Финве са отвели своите народи, мнозина Телери побързали към устието на Сирион и останали там да живеят във вечен копнеж по изгубените приятели; и избрали за свой крал Олве, брата на Елве. Дълго останали край бреговете на западните морета, а Осе и Уинен идвали там и се сдружили с тия народи; често ги учел Осе на мъдрост дълбока, седнал върху скала близо до земната суша и от него узнали всички тайни на морето и морската песен. Тъй Телерите, що от самото начало обичали водата и били най-сладкогласни от всички елфи, се влюбили навеки в морето и сред техните песни зазвучал гласът на прибоя.

Подир дълги години Ульмо се вслушал в молбите на Финве и неговите Нолдори, що скърбели по дружбата с изостаналите Телери и решил да отведе и тях в Аман, ако пожелаят. И те наистина пожелали, ала велика била тъгата на Осе, когато пристигнал Ульмо край бреговете на Белерианд да ги отнесе към Валинор; защото царство на Осе били моретата на Средната земя около бреговете на Отвъдните земи и скръб го обзела, че не ще чуе вече глас на Телери. Убедил някои от тях да останат и те били наречени Фалатрими - елфи от Фалас, които живеели в древните дни покрай заливите Бритомбар и Егларест, първи моряци и корабостроители в Средната земя. Курдан Корабостроителя бил техен владетел.

Мнозина близки и сродници на Елве Синголо също останали да го дирят из Отвъдните земи, макар че с радост щели да поемат към Валинор, ако

Улмо и Олве били изчакали още малко. Но Олве бързал да тръгне; и накрая главният отряд на Телерите се качил върху острова и Улмо го понесъл през вълните. А близките на Елве останали на брега и се нарекли Еглати, що значи Изоставеният народ. Предпочитали да живеят из горите и хълмовете на Белерианг, защото гледката към вълните им навявала скръб; ала копнежът по Аман останал навеки в сърцата им. А когато Елве се пробудил от дългия унес, излязъл заедно с Мелиан от Нан Елмот и двамата заживели сред ония земи. Страстно копнеел той да види отново светлика на Двете дървета, ала по лицето на Мелиан съзирал като в смътно огледало лъчите на Аман и туй му стигало. Сбрал се наоколо неговият народ с радост и изумление, защото ако и да бил преди могъщ и прекрасен, сега го виждали като най-велик сред Маярите, по-висок от всякое друго Чего на Илватар и над сребърните му коси се реел вятърът на съдбовна слава.

А Осе последвал отряда на Олве и когато стигнали залива Елдамар (наричан още Елфодом), призовал елфите с мощен глас; а те го чули и помолили Улмо да спре за малко пътуването. Вслушал се Улмо в молбата и по негова заръка Осе закомвил острова в дъното на морето. Тъй охотно се съгласил с елфите Улмо, понеже разбирал сърцата на Телерите и още пред Съвета на Валарите бил се възпротивил срещу призива, смятайки, че ще е по-добре Куендите да си останат в Средната земя. Недоволни били Валарите, щом узнали какво е сторил; скръб обзела Финве, че Телерите няма да дойдат, а още по-скръбен станал, когато узнал, че Елве е изоставен, защото разбирал, че повече не ще го види другаде, освен в чертозите на Мангос. А островът повече не помръднал и туй си останал наред залива Елдамар; и го нарекли Тол Ересеа, що значи Самотния остров. Там заживели Телерите на воля под звездния небосвод, ала от своите земи виждали Аман и безсмъртния бряг; и заради дългия престой на Самотния остров езикът им станал по-различен от този на Ваниярите и Нолдорите.

На тия последните били отредени земи във Валинор. Но дори и под лъчезарните цветове на Двете дървета копнеели те понякога да зърнат звездите; затуй бил изсечен проход сред величавите стени на Пелори и там, в дълбоката долина, що слизала към морето, издигнали Елдарите висока зелена могила и я нарекли Туна. От запад я огрявал светликът на Дърветата; а на изток, где падала нейната сянка, гледала към залива Елфодом и Самотния остров сред Сенчестите морета. А през Калакирия, що значи Проход на Светлината, се леели лъчите на Блаженото царство, обливали мрачните вълни със сребро и злато, додето накрай достигали Самотния остров и правели западните му брегове зелени и прекрасни. Там за пръв път разцъфнали цветя източно от Планините на Аман.

Върху Туна издигнали елфите град Тирион с бели стени и тераси; и най-висока сред него била кулата на Ингве - Мингон Елдалиева, чиято сребърна лампа греела надалеч над мъглите морски. Малцина от

простосмъртните люде са стигали с лагии чак дотам, та да зърнат нейните бледи лъчи. В Тирюон върху Туна дълго живели задружно Нолдори и Ваняри. И тъй като от всичко във Валинор най-много обичали Бялото дърво, Явана им сътворила друго дърво, досущ като умален образ на Телперюон, само гето не греело със своя зарница; Галасилион се наричало то на синдарински език. Засадили го на терасата под Мингон и там разцъфтяло и дало още много издънки из Елдамар. По-късно една от тия фиданки била отнесена в Тол Ересеа и израсла като могъщо дърво, наречено Келеборн; а подир време, както е разказано другде, от нея дошло и потеклото на Нимлот, Бялото дърво в Нуменор.

Манве и Варда обичали най-много Ванярите, Прекрасните елфи; Нолдорите пък били любимци на Ауле и той често идвал при тях със своята свита. Велики познания и умения придобили от него; ала още по-ненаситна ставала жаждата им за знание и често надминавали своя учител. Непрестанно семенял езикът им, защото били страстни любители на словото и вечно търсели най-уместни названия за онуй, що виждали или измисляли. И тъй се случило, че зидарите от рода на Финве търсейки из хълмовете камък за строеж (защото с голяма радост строяли високи кули), първи открили безценните камъни и изкопали несметни богатства; а сетне измислили и инструменти, с които да ги извайват и режат в най-различни форми. Ала за себе си нищо не пазели, а раздавали щедро и със своя труд обогатили цял Валинор.

По-късно Нолдорите се завърнали в Средната земя и тъй като в нашия разказ ще става дума най-вече за техните дела, редно е тук да изброим имената на техните владетели тъй, както са ги изричали елфите в Белерианд.

Финве бил крал на Нолдорите. Синовете му се наричали Феанор, Финголфин и Финарфин; ала Феанор бил роден от Мириел Серинге, а майка на Финголфин и Финарфин била Индис от народа на Ванярите. От тримата братя Феанор бил най-учен и най-умел в занаятите и словесното изкуство; духът му горял като пламък. Финголфин бил най-доблестен, силен и храбър. Финарфин бил най-красив и най-мъдър в сърдечните дела; той завинаги си останал приятел със синовете на Олве, владетеля на Телерите, а за жена взел неговата щерка Еарвен - лебедовата девойка от Алквалонге.

Седемте синове на Феанор били: Маегрос високия; славният певец Магдор, чийто глас се разнасял далече отвъд планини и морета; Келегорм прекрасния и Карантир мрачния; майсторът Куруфин, който бил наследил бащината си сръчност; а най-малките Амрод и Амрас били близнаци, напълно еднакви по дух и по тяло. В по-късни дни се прославили те като ловци из Средната земя; ловец бил и Келегорм, който във Валинор дружал с Ороме и често препускал подир звуците на неговия рог.

Синовете на Финголфин били двама - Фингон, който после станал крал на Нолдорите в северните земи и Тургон, владетел на Гондолин; сестра им била Аредел Белоликата. Тя била най-малката, ала когато израсла на ръст и хубост, станала снажна девойка и обичала да препуска на лов из

горите. Често я придружавали нейните братовчеди, синовете на Феанор, но никому не дарила сърцето си. Наричали я Ар-Фейниел, Бялата Владетелка на Нолдгорите, защото наистина имала белоснежнo лице под гъстите тъмни коси и винаги се обличала в сребристо и бяло. Синовете на Финарфин били Финрод непреклонния (когото по-сетне нарекли Фелагунд, Властелин на пещерите), Ородрет, Ангрод и Аегнор; и четиримата обичали като родни братя синовете на Финголфин. Имали и сестра - Галадриел, най-прекрасната девойка в целия род на Финве; косите ѝ зреели като злато, сякаш в къдриците се таял блясъкът на Лаурелин.

Тук трябва да кажем как Телерите най-сетне пристигнали в Аман. Дълго живели те в Тол Ересеа, ала малко по малко сърцата им се променяли и ги теглело все към светлината, що се стелела отвъд морето към Самотния остров. Разкъсвали се душите им между любовта към песните на вълните по техните брегове и копнежа да видят своите близки сред величието на Валинор; и накрая надделяла жаждата за светлина. Тогаз по волята на Валарите Улмо им пратил техния приятел Осе и макар че скърбял, той ги научил на корабните изкуства; а когато корабите били готови, пратил им за прощане дар огромно ято лебеди с кренки криле. И тия лебеди тласнали белите кораби на Телерите през морето, где не подухвал ветрец; и тъй най-сетне последните пътници стигнали до Аман и бреговете на Елдамар.

Там се заселили те и ако искали, можели да съзерцават блясъка на Дърветата, да крачат по златните улици на Валмар и да се изкачват по кристалните стълби на Тирион над зелената могила Туна; ала най-често плавали с лади бързи по водите на залива Елфодом или бродели сред прибой и косите им блестели под светлината, що долитала иззад хълма. С купища камъни безценни ги дарявали Нолдгорите в ония дни - опали, елмази и бистри кристали - а те пръскали тия богатства по бреговете и в плитките заливи; вълшебни били плажовете на Еленде в ония дни. И много перли извлекли сами от дълбините; перлени били техните домове и чертозите на Олве в Алквалонге - Лебедовия пристан, озарен с безброй фенери. Защото Алквалонге бил техен град и пристан за техните кораби; а корабите си градели подобно на лебеди със златни клюнове и очи от злато и черен ахат. Портата на този пристан била скална арка, изваяна от вълните; и се намирала на границите на Елдамар, северно от Калакирия, где светлината звездна била ярка и чиста.

Подир време Ванярите обикнали земите на Валарите и светлината на Двете дървета; напуснали Тирион и заживели по планините на Манве или из равнините и горите на Валинор и тъй постепенно се разделили с Нолдгорите. Но паметта за Средната земя под звездния блясък се съхранила в сърцата на Нолдгорите и те останали да живеят в Калакирия или из хълмовете и долините, где се чувал прибойът на западните

морета; и макар мнозина от тях да предприемали дълги пътешествия из страната на Валарите, дирейки тайните на земи, води и живи създания, все пак в ония дни се сближили народите на Туна и Алквалонде. Финве царувал в Тирион и Олве в Алквалонде; но Ингве бил смятан за Върховен владетел на всички елфи. Той си избрал да живее при Манве на връх Таникветил.

Феанор и синовете му рядко се задържали на едно място, защото предпочитали да бродят на дълж и шир из пределите на Валинор и в търсене на неизвестното стигали чак до границите на Мрака и студените брегове на Външното море. Често гостували в чертозите на Ауле; но Келегорм предпочитал дома на Ороме и там узнал всички премъдрости за зверове и птици и се научил да говори на техен език. Защото всички живи твари, що са били и ще бъдат в пределите на Арда, освен злите и гнусни изчадия на Мелкор, живеели тогава по земите на Аман; а имало и много други, що никога не са виждани и навярно няма да бъдат видени в Средната земя, тъй като светът се е променил безвъзвратно.

Глава 6.

ЗА ФЕАНОР И ОСВОБОЖДАВАНЕТО НА МЕЛКОР

Тъй най-сетне се сбрали във Валинор Трите народа на Елдарите, а Мелкор бил окован. Туй било честитото Пладне на Блаженото царство, време на слава и радост - дълго по години, ала кратко за спомена. В ония дни се извисили Елдарите телом и духом, а Нолдорите неуморно напредвали в премъдрости и занаяти; и дълги години запълнили със своя труд, от който се раждали безброй прекрасни, възшебни неща. Пак тогава Нолдорите измислили първите букви и Румил от Тирион било името на първия мъдрец, що сътворил знаци за записване на слово и песен чрез резба върху метал и камък или чрез писмена с перо и четка.

Пак по онуй време се родил в Елдамар, в чертозите кралски сред Тирион върху Туна, първородният ѝ най-любим син на Финве. Куруфинве било неговото име, ала майка му го наричала Феанор, що значи Дух на Огъня; и тъй го помнят всички предания на Нолдорите.

Мириел била майка му, наричана още Серинде заради ненадмината си сръчност с иглата и тъкачния стан; нямало дори сред Нолдорите по-изкусни ръце от нейните, щом станело дума за най-фина бродерия. Велика и светла била любовта на Финве и Мириел, защото разцъфнала в щастливите дни на Блаженото царство. Ала за да даде живот на сина си, Мириел бавно изтъпяла телом и духом; и подир раждането законпяла да се освободи от непосилния товар на живота. След като надарила детето с живот и име, рекла тя на Финве:

- Вече никога не ще се роди дете от мен; силата, що би дала живот на мнозина, се е сбрала изцяло във Феанор.

Наскърбил се Финве, защото Нолдорите били още в зората на дните си и желяел да народи още много чеда сред блаженството на Аман; и

отвърнал:

- Та нима не ще те изцели самият Аман? Нали тук всяка умора намира отгук.

Но когато видял, че Мириел продължава да линее, Финве подирил съвет от Манве; а Манве я поверил на Ирмо от Лориен да се грижи за нея. На раздяла (за малко, както си мислел), Финве бил тъжен, понеже му се струвало несправедливо майката да отпътува, без да види поне как ще започнат детските дни на нейното чедо.

- Прав си, така е - рекла Мириел - и бих заридала, ако не бях тъй изнурена. Ала не ме упреквай за туй и за всичко, що може да гоиде насетне.

После отишла в градините на Лориен и легнала да почива; ала макар да била на вид като заспала, духът ѝ напуснал тялото и безмълвно отлитнал в чертозите на Мангос. Прислужниците на Есте се грижели за тялото на Мириел и то останало непроменено, но тя вече не се завърнала. От тогаз заживял Финве в скърби; често отивал в градините на Лориен и седнал под сребърните върби край тялото на жена си, зовял я с най-нежни имена. Ала всичко било напразно; и само той едничък в Блаженото царство бил лишен от радост. Подир време престанал да ходи в Лориен.

Отгдал той цялата си любов на гетето; а Феанор расъл бързо, сякаш таен огън пламтял в него. Станал висок, красив и сръчен, с пронизващо ясен взор и черни гарванови коси; твърд и непоклатим бил във всяко начинание. Малцина успявали да променят волята му със слово и никой не можел да го разколебае със сила. Сред всички Нолдори тогаз и насетне той бил най-мъдър и най-изкусен. На младини като решил да подобри делото на Румил, създал писмената, що до днес носят неговото име и с които си служат Елдарите; пак той пръв сред Нолдорите открил как умел майстор може да сътвори камъни безценни, по-прекрасни от ония в недрата земни. Първите, що направил, били прозрачни и бистри, ала сложени под звездната светлина, почвали да искрят с огън сребрист и синкав по-ярко даже от Хелуин; създал и други кристали, в които дребни, но ясни се виждали образи отдалече, сякаш през взора на орлите на Манве. Рядко давал Феанор покой на ума и ръцете си. Още в най-ранна младост взел той за невеста Нерданел, щерка на великия ковач Махтан, когото Ауле най-много обичал сред всички Нолдори; и от Махтан узнал много за туй, как се изработват предмети от метал и камък. Нерданел също имала твърда воля, ала била по-търпелива, тъй като желала да разбере чуждия ум, а не да го покорява и отначало удържала Феанор, щом сърцето му се разпалело прекалено; но сетне делата му взели да я наскърбяват и двамата охладнели един към друг. Седем сина родила тя на Феанор; нрава си предала на някои от тях, но не на всички.

Станало тъй, че Финве си взел за втора жена Индис Прекрасната. Тя била от Ванярите, близка сродница на техния крал Ингве; по нищо не напомняла за Мириел, защото била златокоса и снажна. Дълбоко я обикнал Финве и отново се развеселил. Ала сянката на Мириел не

напускала нито дома на Финве, нито сърцето му; и от всички наоколо той гарявал Феанор с най-много обич и грижи. Не се понаправила на Феанор сватбата на баща му; и нямало любов у него нито към Индис, нито към синовете ѝ Финголфин и Финарфин. Заживял той отделно, зает да изследва земите на Аман или да събира с наслада премъдрости и майсторски тайни похвати. В ония злощастни събития, що дошли насетне по негова вина, мнозина видели след време резултат от разлъката с рода на Финве и смятали, че ако Финве бил превъзмогнал скръбта, за да се посвети на своя славен син, нямало да се стигне до проклятията на Феанор и всичко би тръгнало другояче, а злината велика би била избегната; защото скръбта и раздорите в рода на Финве са запечатани навеки в паметта на Нолдорите. Но децата на Индис били могъщи и славни, а и техните деца също; и много би загубила историята на Елдарите, ако не ги е имало.

Ала докато Феанор и нолдорските майстори се трудели с наслада, без да виждат край на делата си и докато растели синовете на Индис, Плагнето на Валинор приближавало своя завършек. Защото се случило тъй, че както били отредили Валарите, Мелкор изтърпял три епохи в плен и самота сред чертозите на Мангос. И както му бил обещал Манве, накрая го довели отново пред троновите на Валарите. Видял Мелкор тяхната слава и блаженство и люта завист изпълнила сърцето му; погледнал Чедата на Илуватар, седнали край нозете на Всеомогъщите и пламнала в него черна омраза; съзрял блясъка на безброй камъни безценни и закопнял алчно за тях; ала затаял всички тия мисли и решил да изчака с отмъщението си. Пред портите на Валмар рухнал Мелкор в нозете на Манве и замолил за прошка, като се заклел, че ако му отредят дори последното място сред свободните във Валинор, ще помага за всякое дело на Валарите и всички сили ще хвърли за изцеление на злините, що бил причинил на света. И Ниена подкрепила молбата му; ала Мангос мълчал.

Простил му тогава Манве; но Валарите все още не смеели да го изпускат от надзор и поглед, та му забранили да излиза отвъд портите на Валмар. Ала благи изглеждали по онуй време речите и делата Мелкорови, тъй че не само Елдарите, а и самите Валари получавали мъдри съвети, щом решили да се обърнат към него; подир време му разрешили да броди на воля и Манве помислил, че най-сетне Мелкор се е изцелил от злото. Защото нямал в душата си Манве нито капчица зло, та не умеел да го разбира, а пък знаел, че отначало е бил равен нему Мелкор в мислите на Илуватар; затуй не умеел да проникне в сърцето Мелкорово и да съзре, че любовта е изчезнала оттам навеки. Но Улмо не се подлъгал, а и Тулкас стискал юмруци, колчем видел наблизо врага си Мелкор; защото бавно се разгневява Тулкас, ала и бавно забравя. И все пак двамата уважали присъдата на Манве, тъй като онзи, що защитава властта от бунтари, не бива сам да се бунтува.

От гън душа ненавиждал Мелкор всички Елдари - както защото били радостни и прекрасни, тъй и защото в тях виждал повода за гнева на

Валарите, що го низвергнал от Утумно. И затуй още повече се преструвал на изпълнен с обич, дирел тяхната дружба и им предлагал помощ със съвет и дело във всяко трудно начинание. Вярно, Ванярите не му вярвали твърде, тъй като живеели в светлината на Двете дървета и нищо друго не искали; Телерите пък сам той пренебрегвал, понеже му се стрували твърде слаби и недостойни инструменти за неговите мрачни замисли. Ала Нолдорите с радост приемали тайните премъдрости, що им разкривал; и някои от тях се вслушвали в думи, които би било по-добре никога да не са чували. По-късно Мелкор твърдял, че тайно бил научил Феанор на множество изкусни похвати и неотстъпно го ръководел в създаването на най-великите му творения; но туй е лъжа от алчност и завист, защото никой сред Елдарите не е ненавиждал Мелкор повече от Феанор, сина на Финве, който пръв го нарекъл Моргот; и макар да бил оплетен в паяжината на злобата Мелкорова срещу Валарите, никога не търсел ни съвет, ни разум от него. Слушал Феанор само пламъка на сърцето си и работел все по-усърдно в пълна тайна от всички; помощ и съвет не поускал от никого в Елдамар, освен само за малко от жена си, мъдрата Нерданел.

ЗА СИЛМАРИЛИТЕ И СВАДАТА НА НОЛДОРИТЕ

По онова време били създадени съкровищата, що останали отпосле сред най-славните творения на елфите. Защото на върха на своето умение Феанор законял за нещо ново, а може би го докоснала и сянката на предчувствие за идещите съдбовни дни; и той се замислил как да съхрани навеки нетленна зарницата от Двете гървета - славата на Блаженото царство. Сред дълбока тайна подхванал дълъг труд, в който вплел всичките си познания, сили и най-тънки умения; и ето че накрая сътворил Силмарилите.

Като три безценни камъка изглеждали те на вид. Ала от що са били изваяни не ще узнаем до самия Край на битието, когато Слънцето погасне, Луната се сгромоляса и когато се завърне Феанор, който загинал още преди Слънцето да зрейне на небосклона, а днес седи в Чертога на очакването и никога не идва сред своя народ. На елмазни кристали приличали, но безмерно по-крепки, та никоя сила в Пределите на Арда да не разбие и помрачи тяхната хубост. И все пак онзи кристал не бил за Силмарилите нищо повече от онуй, що представлявали тленните тела за Чедата на Илуватар: дом за вътрешната жар, изпълнила ядрото и всичките им части с вечен живот. А жарта на Силмарилите сътворил Феанор като слял лъчи от Дърветата на Валинор и тая светлина е жива до днес, ако и да са посърнали Дърветата още във времена незапомнени. Затуй гаже и в мрака на най-дълбоката съкровищница сияели Силмарилите със свое собствено зарево като звездите на Варга; и при все това като живи създания се радвали те на светлината, приемали я, а сетне я връщали с още по-вълшебни багри.

С изумление и наслада в душите съзерцавали делото Феанорово всички обитатели на Аман. И Варга благословила Силмарилите, та насетне жарта им да изпепелява всяка тленна плът, всяка нечиста ръка или зла твар, що ги докосне; а Мангос предрекъл, че в тях са обвързани съдбините на всичко в Арда - земна твърд, морета и небеса. Безмерна любов пламтяла в сърцето на Феанор към тия творения на десницата негова.

Сетне Мелкор законял по Силмарилите и самият спомен за тяхната лъчезарна хубост разяждал гърдите му като огън. От онзи миг пламналият копнеж го тласкал да дири все по-неуморно как да погуби Феанор и да сложи край на гружбата между Валарите и елфите; ала той лукаво прикривал стремежите си и в телесния му облик все още не проличавала нито капчица от неговата злоба. Дълъг бил черният му труд, бавно и безплодно изпървом изглеждало злото дело. Но който сее лъжи, рано или късно събира богата жътва и тогаз се оттегля на отгих, додето други орат и сеят наместо него. Дори и Мелкор намирал уши, готови да го слушат, а някои езици охотно раздухвали жаравата на чутото; и лъжите му пълзели от приятел на приятел под булото на тайна, доказваща колко мъдър е онзи, що знае за нея. Горчиво щели да платят в идните дни Нолдорите за лудостта си да слушат с доверчиво

ухо.

Когато видял как мнозина се скланят към него, Мелкор взел по-често да броди сред тях и паяжината на благите му слова ги оплитала тъй изкусно, че отпосле мнозина слушатели си припомняли всичко като свои собствени мисли. Умеел той да поражда в душите им видения за величави кралства на изток, где биха могли волно и могъщо да повеляват каквото си пожелаят; а сетне плъзнала мълва, че само от завист Валарите са довели Елдарите в Аман, тъй като се бояли, че щом елфите се размножат и заселят земите на широкия свят, вече не ще има как да се овладее тяхната прелест и творческата мощ, що сам Илуватар им бил подарил.

И друго имало по онова време - макар Валарите да очаквали предстоящата поява на людете, елфите не знаели нищо за нея, защото Манве още не им я бил разкрил. Ала усецайки как да очерни мълчанието на Валарите, Мелкор тайно нашенвал за угването на простосмъртните хора. А всъщност малко знаел за съществата човешки, понеже някога сред Великата музика бил увлечен в свои собствени мисли и пренебрегнал Третата песен на Илуватар; и все пак сред елфите се понесла мълва, че Валарите разбирали колко по-лесно ще управляват немощните и тленни люде и тъй ще лишат елфите от наследството на Илуватар, затуй Манве ги държи в плен, та хората да заемат тяхното място из владенията на Средната земя. Лъжовно било всичко това, а и рядко са съумявали насетне Валарите да надвият волята човешка; ала мнозина от Нолдорите повярвали, макар и само отчасти, в злите слова. Тъй не усетили Валарите как отрова разяжда покоя на Валинор.

Нолдорите почнали да роптаят срещу тях и мнозина се отдали на горделивост, забравяйки колко много от знанията и притежанията им са дарове на Валарите. Новият пламък на копнежа за свобода и необятни владения лумнал най-буйно в горделивото сърце на Феанор; а Мелкор се смее потайно - нали тъкмо това целели лъжите му, тъй като люто ненавиждал Феанор и копнеел неуморно за Силмарилите. Но не му позволявали да пристъпи до тях; само на най-големи празници изваждал Феанор тия безценни камъни да озари с тях челото си, а през останалото време ги държал под стража сред дълбините на своята съкровищница в Торион. Защото алчност се примесвала канка по канка в любовта му към Силмарилите и той почнал да ги крие като скъперник от взора на всекиго освен своя баща и седмината си синове; вече рядко си спомнял, че светлината в тях не е негова.

Велики владетели били Феанор и Финголфин, двамата по-малки синове на Финве; всички в Аман ги почитали, ала гордостта разпалила в душите им ревност за права и притежания. Тогава Мелкор пръснал из Елдамар нови лъжи и скоро стигнала до Феанор мълва, че с разрешение на Валарите Финголфин и неговите синове плетат таен заговор, та да низвергнат от власт Финве и да лишат Феанор от старшинство; туй било, нашенвала мълвата, защото Валарите искали Силмарилите да не се съхраняват в Торион, а да попаднат в тяхно владение. До Финголфин и Финарфин пък достигали други слова: "Пазете се! Не храни любов горделивият син на Мириел към чедата на Индис. Сега е станал могъщ и държи баща си в

здрава хватка. Не след дълго ще дойде да ви прокуди от Туна!"
И когато видял, че лъжите му тлеят и гордост и гняв са обзели
Нолдорите, Мелкор им заговорил за оръжия; от онези времена започнали
Нолдорите да коват мечове, топори и копия. Изработвали и щитове,
украсени със знаците на много родове и племена, що разпалвали
съперничества помежду си; ала щитовете изнасяли на бял свят, а за
оръжията не продумвали никому, защото всеки си мислел, че той
единствен е бил предупреден. А Феанор съградил тайна ковачница, за
която даже Мелкор не знаел; там изковал люти мечове за себе си и
своите синове, там създал и високи шлемове с алени пера. Горчиво
оплаквал Махтан онзи ден, в който споделил със съпруга на Нерданел
всичките ковашки премъдрости, що бил узнал от Ауле.

Тъй с лъжи, злокобни слухове и лъжовни съвети разпалил Мелкор вражда
в сърцата на Нолдорите; и от техния раздор дошъл край на блажените
дни във Валинор и помръкнала прежната слава. Защото Феанор вече
изричал открито слова бунтовни срещу Валарите и гръмко обявявал, че
ще напусне Валинор и ще освободи от иго ония Нолдори, що решат да го
последват из Отвъдните земи.

Тръгнал раздорът из Валинор и Финве се разтревожил; призовал той на
съвет всички свои велможи. Ала дотичал тогаз в чертозите му
Финголфин, застанал пред него и рекъл:

- Кралю и татко мой, не ще ли усмириш гордостта на брата ни
Куруфинве, когото, уви, прекалено вярно наричат Дух на Огъня? С какво
право говори от името на народа, сякаш е крал? Та нали ти сам някога
си убедил Куендите да послушат зова на Валарите. Ти си повел
Нолдорите по дългия и опасен път из Средната земя към светлината на
Елдамар. Ако и днес не се разкайваш за туй, имаш поне двамина синове,
що почитат словата ти.

Ала преди да довърши Финголфин, в чертога нахълтал Феанор, сякаш за
схватка готов - с висок шлем увенчан и с остър меч на пояса.

- Значи тъй било, както си мислех - продумал той. - Моят природен
брат ме е изпреварил пред баща ми, както неведнъж вече е ставало.

А после се завъртял към Финголфин и изтеглил меча с яростен вик:

- Махай се и заеми мястото, що заслужаваш!

Поклонил се Финголфин на Финве и без да поглежда Феанор мълчаливо
напуснал чертога. Но Феанор тръгнал подире и го спрял пред вратите на
кралските покои; и към сърцето на Финголфин притиснал бляскавия си
меч.

- Виж, полубратко! - рекъл той. - Туй е по-остро от твоя език. Опитай
само още веднъж да ми отнемеш старшинството и бащината обич, пък
може

тогаз да отърва Нолдорите от такъв като тебе, що се мъчи всичко да
овладее с лукавство.

Мнозина чули тия слова, понеже домът на Финве бил сред просторния
площад под кулата Миндон; ала Финголфин пак не отвърнал, а минал
безмълвно между тълпата и отишъл да подири брат си Финарфин.

Не можел да се укрие от Валарите раздорът между Нолдорите, но

семената му били засети сред мрака; затуй когато Феанор заговорил открито против тях, решили, че той тласка цялото недоволство от високомерие и горделивост, макар че гордостта вече била обзела всички Нолдори. А Манве се натъжил, ала само бдял и не продумвал. Елдарите били дошли във Валинор свободно и можели да си отидат; а Валарите, даже и да го смятали за безумство, нямало да ги удържат. Но делата на Феанор нямало как да се пренебрегнат и натезнали сърцата на Валарите от гняв и печал; призовали го да се яви пред портите на Валмар и да отговаря за всичко, що е изрекъл и сторил. Там призовали и всички съпричастни или знаещи нещо за тия дела; и щом Феанор застанал пред Мангос наред Пръстена на Съдбата, повелили му да отговаря на всичко, за което го питат. Тогаз най-сетне се разкрил коренът на лукавството Мелкорово; и Тулкас тозчас напуснал съвета, за да го хване и доведе отново на съд. Ала и Феанор не бил признат за невинен, понеже нарушил покоя на Валинор и вдигнал меч срещу брата си; и Мангос му рекъл: - За убо говориш, ала ако туй е убо, нийде не ще избягаш от него; защото Манве е повелител не само на Аман, но и на цяла Арда. А делата ти са неправедни както в Аман, тъй и извън него. Затова чуй своята участ: за дванайсет години да напуснеш Тирион, где изрече заплахата. Сам от себе си потърси съвет през тия години и не забравяй кой си и що си. Мине ли срокът, делото ще се забрави и ще остане само спомен, ако другите ти простят.

Тогава Финголфин рекъл:

- Аз прощавам на брат си.

Но Феанор не отвърнал и стоял мъгчалив пред Валарите. После обърнал гръб на съвета и напуснал Валмар.

С него заминали в изгнание седмината му синове и в най-северните краища на Валинор изградили сред хълмовете крепост могъща и съкровищница под нея; там, във Форменос трупали те безброй камъни безценни и ковели оръжия, а Силмарилите криели в желязна стая. От любов към Феанор там дошъл и самият Финве, а Финголфин останал да властва над Нолдорите в Тирион. Тъй лъжите на Мелкор привидно се сбъднали, макар че сам Феанор с делата си довел до това; а посятомо от Мелкор огорчение устояло и още дълго не изчезнало между потомците на Финголфин и Феанор.

Когато разбрал, че хитрините му са излезли наяве, Мелкор се укрил и побягнал от място на място като облак между хълмовете; напразно го дирил Тулкас. И се сторило на народите във Валинор, че по онова време помръкнали лъчите на Двете дървета, а всички сенки станали по-дълги и мрачни.

Казват, че Мелкор дълго не се мярнал из Валинор и нямало вести от него, додето изведнъж не се явил пред портите на Форменос да поговори с Феанор. Дружба предлагал с лукави слова и пак го скланял към прежната мисъл за бягство от хомота на Валарите. Рекъл му още:

- Виж колко вярно излезе всичко, що ти думаш; виж как си прокуден

несправедливо. Но ако сърцето на Феанор още е волно и храбро както бяха словата му в Тирион, нека разчита на моята помощ, за да го отнесе надалеч от тия поробени земи. Та не съм ли и аз от Валарите? Да, заслужавам туй име даже повече от онез, що горделиво се пъчат из Валимар; и винаги съм бил приятел на Нолдорите - най-изкусен и храбър народ в цяла Арда.

Феанор, който още носел в сърцето си горчилка от унижението пред Мангос, гледал Мелкор безмълвно и се питал дали ще може да му се довери в бягството от Валинор. А Мелкор като го видял, че се колебае и като знаел как алчната страст по Силмарилите е оплела сърцето му, рекъл накрая:

- Здрава е твоята крепост и зорко я пазиш; ала не вярвай, че която и да било съкровищница може да съхрани Силмарилите, щом са в кралството на Валарите!

Но лукавството му надхвърлило целта си; словата улучили прекалено дълбоко и разбудили далеч по-буен пламък, отколкото възнамерявал; с огнен взор пронизал Феанор красивата външност Мелкорова и измамните воали около замислите му, та прозрял зад тях лютата алчност по Силмарилите. Тогава омразата надделяла над страха и той проклед Мелкор и му наредил да се маха с думите:

- Върви си от моята порта, затворнико на Мангос!

После захлопнал вратите на своя дом пред лицето на най-могъщия от всички, що обитават Еа.

Тръгнал си Мелкор безславно, защото сам бил в опасност и виждал, че още не е дошло време за мъст; ала сърцето му преливало от черна ярост. А финве тръпнел от страх и тозчас пратил вестносоци при Манве във Валимар.

Когато пристигнали вестносоците от Форменос, Валарите тъкмо се сбирали на съвет, понеже ги тревожело угължаването на сенките. Скокнали веднага Ороне и Тулкас, ала докато започвали гонитбата, дошли пратеници от Елдамар да кажат, че Мелкор е избягал през Калакирия и от хълма Туна елфите са го видели да минава свирено като буреносен облак. Казали още, че оттам е завил на север, защото Телерите от Алквалонде зърнали сянката му да минава край тяхното пристанище и да отива към Араман.

Тъй Мелкор напуснал Валинор и за дълго време Двете дървета отново сияели безметежно и изпълвали със своя светлик цялата страна. Но Валарите напразно търсели вести за своя враг; и както бавно расне в далечината черен облак, тласкан от студения вятър, тъй и съмнението малко по малко помрачавало радостта на всички в Аман с тревога и страх от идващи незнайни бед.

Глава 8.

ЗА ПОМРЪКВАНЕТО НА ВАЛИНОР

Когато узнал Манве по какви пътища е поел Мелкор, сторило му се ясно, че врагът е решил да избяга към някогашната си твърдина в Средната земя; бързо се втурнали Ороме и Тулкас на север, за да го заловят, ала не открили ни слух, ни следа от него по бреговете на Телерите и сред неизбродната пустош, що стига чак до Леговете. Подир туй удвоили стражата по северните предели на Аман; но било безполезно, понеже още преди да тръгне потерята, Мелкор се бил върнал назад и тайно отишъл далече на юг. Защото все още бил един от Валарите и като своите братя умее да променя телесния си облик или да крачи съвсем без одежди, макар че скоро щял да изгуби навеки тая способност.

Тъй стигнал незабелязан до мрачната област Авасар. Тия тесни земи лежали южно от залива Елдамар, в източното подножие на Пелори и техните дълги, печални брегове се разстинали далече на юг неизследвани и неосветени. Там, между стръмните планински стени и студеното мрачно море тегнели най-гъстите сенки в целия свят; и там, в Авасар, тайно и незнайно за никого била изградила леговището си страшната Унголиант. Елдарите не знаели откъде е дошла, ала някои казват, че в древни епохи била излязла от мрака над Арда, когато Мелкор за пръв път погледнал със завист Владенията на Манве; казват още, че била сред първите, които покварил, за да му служат. Ала скоро тя се отрекла от Господаря си, понеже искала сама да е господарка на своята алчност и да поглъща всичко, та тъй да запълни вътрешната си пустота; после избягала на юг от набезите на Валарите и ловците на Ороме, защото тяхната бдителност вечно била насочена към севера, а южните земи дълго оставали неопазени. Оттам пропъзляла към блясъка на Блаженото царство, защото едновременно ненавиждала светлината и жадувала за нея.

В пропаст дълбока живеела и придобила облика на паяк с чудовищни форми, що тъчел черни мрежи в пролома между планините. Там изсмуквала всяка светлина, която успявала да намери и я бълвала преобразена на сенчести примки от задушлив мрак, додето накрая светлината престанала да достига нейното леговище; и глад страховит я обзел.

Дошъл Мелкор в Авасар да я подири; и отново надянал облика, с който властвал като тиран в Утумно - Мрачен владетел, огромен и страшен. Там, в черните сенки, невидими даже за Манве от високите му чертози, Мелкор и Унголиант дълго кроили планове за мъст. Ала когато разбрала Унголиант що е замислил Мелкор, заколебала се между алчност и страх; плашели я бойците на Аман и гневът на страховитите Властелини, та не смееа да напусне леговището си. Затуй ѝ рекъл Мелкор:

- Върши каквото ти кажа; и ако подир всичко още си гладна, ще ти дам каквото пожелаеш. Да, с двете ръце ще ти го дам.

Обещавал без колебание, както винаги правел, а в душата си тайно се смее. Тъй големият крадец подмамил малкия с лъжовни думи.

И когато потеглили, Унголиант изтъкала около Мелкор наметало от мрак, или по-точно Несветлина, в която сякаш всичко чезнело и очите не можели да я прозрат, понеже била създадена от пустота. После бавно изплела своите мрежи: вѐже по вѐже от пролом до пролом, от издатина

до зъбер; и тъй се катерела и лазела все по-нагоре, догето накрай достигнала върха на Хиярментир, най-високите планини в оная област далече на юг от великия Таникветил. Не бдели натам Валарите, понеже западно от Пелори се простирала пустош сред зрача, а на изток планините надвисвали над безбрежното море и само под забравения Авасар имало късче земя.

Но сега на планинския връх лежала Унголиант сред мрака; изплела тя въжена стълба и я спуснала надолу, а Мелкор се изкатерила и изправен до нея хвърлил взор към Опазеното царство. Стелели се под тях лесовете на Ороме, а откъм запад искрели ливадите и полята на Явана, позлатени от високата пшеница на боговете. Ала Мелкор гледал на север и съзирал в далечината светлите равнини и сребристите куполи на Валмар, облени от смесените лъчи на Телперион и Лаурелин. Разсмял се тогава с пълен глас и хукнал стремглаво по дългите западни склонове; а Унголиант била до него и нейният мрак го прикривал.

Знаел добре Мелкор, че тъй било време за празник. Макар че всички времена и сезони били по волята на Валарите и във Валинор нямало ни зима, ни смърт, все пак живеели те тогава сред царството на Арда, а то е само малка частица от чертозите на Еа, чийто живот се мери с цялото Време от първата до последната нотка в Песента на Еру. И понеже обичали тогаз Валарите (както е разказано в "Айнулиндале") да си избират одежди като тела на Чедата Илуватарови, трябвало също тъй да ядат и пият, затуй сбирали плодовете на Явана от Земята, що сътворили по волята на Еру.

Явана била отредила време за цъфтеж и плод на всичко, растящо из Валинор; и при всяко сбиране на първите плодове Манве устройвал върху Таникветил славен празник за възхвала на Еру и там всички народи на Валинор изливали своята радост в музика и песен. Настанал бил този час и Манве повелил празникът да бъде по-славен от всички други, откакто пристигнали Елдарите в Аман. Защото макар бягството на Мелкор

да вещаело бъдещи злочестини и скърби, та никой не знаел какви ли още рани ще нанесе на Арда, преди да го усмирят отново, все пак с този празник искал Манве да поправи злото, що се било надигнало сред Нолдорите; и всички били поканени в неговите чертози върху Таникветил, за да сложат край на ежбите между принцовете и да забравят навеки измамите на Врага.

Пристигнали там Ванярите, дошли и Нолдорите от Тирион, сбрали се всички Маяри и Валарите се явили в цялата си величава хубост; запял народът пред Манве и Варда в необятните им чертози, затанцувал по зелените склонове на Планината, що гледала на запад към Двете дървета. Опустели през онзи ден широките улици на Валмар и замлъкнали стълбищата на Тирион; и цялата страна дремела в мир и покой. Само Телерите отвъд планините пеели още по бреговете морски; защото рядко се съобразявали те с годишните времена и не мислели ни за тревогите на Повелителите, ни за черната сянка над Валинор, щом още не ги била докоснала.

Само едно помрачило замисъла на Манве. Феанор дошъл на празника, понеже нему единствено заповядали да се яви, ала Финве го нямало, както и други Нолдори от Форменос. Защото бил рекъл Финве:

- Догето трае присъдата син ми Феанор да не пристъпва до Тирион, смятам се за низвергнат от кралската длъжност и не ще се срещам със своя народ.

А Феанор не дошъл с празнични грехи, не носел ни накит, ни сребро, злато или камък безценен; и за да лиши Валарите и Елдарите от гледката на Силмарилите, оставил ги в стаята желязна сред Форменос. Все пак срещнал той Финголфин пред трона на Манве и се примирил с него на думи; а Финголфин вече смятал за греболия ваденето на меча, затуй му протегнал десница и рекъл:

- Както обещах, тъй ще сторя сега. Прощавам ти и зло не помня.

Поел Феанор ръката му без да продума, но Финголфин добавил:

- Половин брат по кръв, ала истински брат по сърце ще ти бъда. Ти ще повеляваш, аз ще изпълнявам. И дано вече свада не ни раздели.

- Чух те - промълвил Феанор. - Тъй да бъде.

Не знаели те какъв смисъл ще придобият тепърва словата им.

Разказват, че както стояли Феанор и Финголфин пред Манве, настанал часът, когато греели и Двете дървета, а лъчите им се преплитали и обливали безмълвния Валмар със сребристо и златно сияние. И в същия този час нахлули Мелкор и Унголиант през полята на Валинор като сянка на черен облак, понесен от ветровете над слънчевата земя; и стигнали пред зелената могила Езелохар. Тогаз Несветлината на Унголиант придोшла чак до корените на Двете дървета, а Мелкор скокнал върху могилата и с черното си копие пронизал Дърветата с рани дълбоки чак до сърцевината, та бликнал сокът им като кръви и се разлял по земята. Изсмукала го Унголиант, а сетне се захревърляла от Дърво на Дърво, впивайки черната си човка в техните рани, догето ги изцедила докрай и отровата на Смъртта се преляла от нея в техните тъкани, та съсухрила лист, клон и корен; и тъй погубила Дърветата. Ала все още била жадна, затуй отишла при Изворите на Арда и ги изпила до дъно, а от търбуха си бълвала черни пари и се издула тъй необятна и грозна, че даже Мелкор се изплашил.

Тъй паднал мрак черен над Валинор. Много е разказано за онзи ден в книгата "Алдугение" на Елемуре от Ваниярите, за която знаят всички Елдари. Но ни песен, ни разказ може да побере всичката тогавашна скръб и ужас. Изчезнала Светлината; ала мракът, що я последвал, бил нещо повече от липса на светлина. В онзи час бил сътворен Мрак, който изглеждал не като пустота, а като нещо със свой собствен облик; защото бил създаден чрез злобна магия от самата Светлина и имал властта да пронизва очите, да прониква в душата и разума, та тъй да потиска свободната воля.

Погледнала Варда от Таникветил и съзряла Сянката да се извисява внезапно като огромни сумрачни кули; цял Валмар тънел в море от нощ

дълбока. Скоро само Свещената планина се издигала като самотен остров сред потопения свят. Всяка песен замлъкнала. Настанала тишина над Валинор и не се чувал ни звук, само вятърът носел през далечния планински пролом жалните вопли на Телерите като студения писък на чайки над вълните. Защото студен дъх повял в онзи миг откъм Изтока и необятните морски сенки се понесли срещу брега.

Но Манве от своя висок трон погледнал надалеч и само неговите очи пронизвали тъмната нощна, додето зърнали Мрак над мрака, непроницаем дори и за него, огромен, ала далечен; движел се този Мрак на север с бързина неуловима и разбрал Манве, че Мелкор е дошъл и си е заминал. Почнала се тогава потеря; и земята трептяла под галоп на Манве и неговата дружина, а огънят, лумнал изпод копитата на Нахар, бил първата светлина, що се завърнала във Валинор. Но всеки път щом настигали Облака на Унголиант, конниците на Валарите ослепявали, смут ги обземал и се разпилявали, без да знаят къде отиват; а песента на Валарома глъхнела и занемявала. Сам Тулкас бил като оплетен в черна мрежа сред мрака и стоял безсилен и напразно раздавал удари напосоки. А когато Мракът отминал, било твърде късно; Мелкор си бил отмъстил и избягал накъдето желаел.

Глава 9.

ЗА БЯГСТВОТО НА НОЛДОРИТЕ

Подир време се сбрало велико множество около Пръстена на Съдбата; а Валарите седели в сянка, понеже било през нощта. Но звездите на Варга искрели високо в небето и въздухът бил прозрачен, защото ветровете на Манве били прогонили мъртвешките изпарения и върнали назад морските сенки. Изправила се тогаз Явана и застанала над Езелохар, Зелената могила, що била сега безплодна и черна; простряла ръце над дърветата, но те били мъртви и сухи, та щом докосвала някой клон, той се откършвал и падал безжизнен в нозете ѝ. Мнозина надигнали глас за жалба; и скърбящите мислели, че са изпили до дъно скръбната чаша, що Мелкор им напълнил. Ала не било тъй.

Рекла Явана на всички Валари:

- Свърши се вече със Светлината на Двете дървета, жива е тя още само в Силмарилите на Феанор. Прозорлив е бил той! Даже и за най-могъщите след Илуватар има дела, що могат да се постигнат веднъж и само веднъж. Аз сътворих Светлината на Двете дървета и годето светува Еа, не ще мога да го повторя. Ала ако имах поне искрица от нея, бих смогнала да вдъхна живот на Дърветата, преди корените им да изтлеят; и тогаз раните ни ще се изцелят, а злобата Мелкорова ще остане беззъба.

Изрекъл тогава Манве:

- Чу ли що продума Явана, о, Феанор, сине на Финве? Ще изпълниш ли онуй, за което те моли?

Възцарила се тишина, ала Феанор не изрекъл ни слово. Провикнал се тогава Тулкас:

- Изречи да или не, Нолдоре! Ала кой ли би отказал на Явана? И не е ли дошла изпървом тяхната светлина от нея?

Но Ауле Твореца му рекъл:

- Не бързай! Сам не знаеш за колко велика услуга молим. Дай му покой още малко.

В този миг викнал Феанор с болка горчива:

- И за вас, и за не тъй великите има дела, що се постигат само веднъж през живота; и в тия дела намира покой сърцето. Мога и да разбия камъните безценни, ала не ще сътворя вече други подобни по прелест; и трябва ли да го сторя, нека по-добре сам сърцето си да разбия и да погина пръв от всички Елдари в Аман.

- Не ще си пръв - отвърнал Мандос.

Ала никой не разбрал словата му; и отново настанала тишина, годето Феанор тънел в размисли мрачни. Сторило му се, че е попаднал във вражески обръч и отново си припомнил словата Мелкорови, че няма спасение за Силмарилите, ако Валарите ги пожелаят. "А не е ли и той Валар като другите - мълвяла неговата мисъл, - и не разбира ли що е в душите им? Да, крадец познава крадеца!" И се провикнал високо:

- Туй не ще сторя по собствена воля. А ако ме принудят Валарите, вече

ще зная наистина, че Мелкор им е сродник.

Продумал тогава Мандос:

- Ти го изрече.

А Ниена се изкачила по Езелохар и със сълзи измила скверните следи на Унголиант; и скръбна песен запяла за болките на света и Помръкването на Арга.

Ала докато скърбяла Ниена, готърчали холдорски пратеници от Форменос с нови зли вести. Разказали те как Мрак заслепяващ дошъл на север, а посред него крачела безименна сила и Мракът извирал от нея. Мелкор също бил там и когато нахлул в дома на Феанор, съсякъл пред прага Финве, краля на всички Холдори, и тъй се проляла първата кръв сред Блаженото царство; защото Финве единствен не бил избягал от ужас пред Мрака. Разказали още, че Мелкор разрушил крепостта Форменос и откраднал всички съкровища на Холдорите, струпани в нея; а от Силмарилите нямало и следа.

Изправил се тогаз Феанор, вдигнал ръце пред Мандос и проклед Мелкор с името Моргот, що значи Черен враг на Света; и от онзи ден само пог туй име го знаят Елдарите. А още проклед Феанор призова на Манве и часа, в който приел да дойде на Таникветил, понеже обезумял от скръб и ярост, та вярвал, че ако бил останал във Форменос, щял да постигне друго, освен и той да загине, както замислял Мелкор от самото начало. После напуснал Пръстена на Съдбата и побягнал в нощта, защото обичал своя баща като Светлината на Валинор и безсмъртните творения на ръцете си; а кой ли сред синовете елфически и човешки е могъл да оцени баща си по-високо?

Мнозина изпитали състрадание към болката на Феанор, ала загубата не била само негова; а Явана ридела край могилата от страх, че Мракът ще погълне навеки последните лъчи от Светлината на Валинор. Защото макар Валарите да не разбирали още докрай какво се е случило, вече знаели, че Мелкор е подирил помощ от някаква чужда на Арга сила. Силмарилите били изчезнали и на пръв поглед изглежда все едно дали бил казал да или не Феанор на Явана; ала ако се бил съгласил отначало, преди да чуе вестите от Форменос, други биха били сетнешните му дела. А сега приближавал съдбовният час на Елдарите. Междувременно Моргот избягал от потерята на Валарите и се добрал до пущинаците на Араман. Тия земи лежали далече на север, между планините Пелори и Великото море, също както бил разположен Авасар на юг; само че Араман бил по-просторен и между брега и планините се разстинали неплодни равнини, облъхвани от свирепия мраз на близките Ледове. Придружен от Унголиант, Моргот прекосил бързо тия места и през мъглите на Ойомуре стигнал до Хелкараксе, где проливът между Аман и Средната земя бил изпълнен с плаващи ледени грамади; прехвърлил се и тъй най-сетне достигнал северните области на Отвъдните земи. Заедно продължили напред, защото Моргот не можел да се отърве от Унголиант и нейният облак все още бил около него, а тя го следяла зорко с всичките си очи; и стигнали до земите на север от залива Дренгист. Наближавали до руините на Ангбанд, някогашната

могъща западна крепост на Моргот; усетила Унголиант каква надежда се таи в сърцето му и разбрала, че ще се помъчи да избяга от нея, затуй го спряла и настояла да изпълни обещаното.

- Чуи ме, Черно сърце - продумала тя. - Аз сторих каквото пожела. Ала все още съм гладна.

- Що повече искаш? - отвърнал Моргот. - Целия свят ли желаеш за търбуха си ненаситен? Не съм ти го обещал. Аз съм негов Владетел.

- Не ми е потребно чак толкова много - рекла Унголиант. - Ала ти грабна велико съкровище от Форменос; него искам. Да, с двете ръце ще ми го дадеш.

Нямал друг избор Моргот, освен да ѝ даде камъните безценни, ала един по един и с неохота; а тя ги поглъщала и изчезвала прелестта им от този свят. Все по-чудовищна и мрачна растяла Унголиант, но не се засищала нейната лакомия.

- С левицата само даваш - рекла тя. - Отвори и десницата.

А в десницата си Моргот стискал Силмарилите и макар да били заключени в кристално ковчеже, те вече започвали да го изгарят и ръката му се гърчела от болка, ала въпреки туй не я разтварял.

- Не! - възразил той. - Вече взе онуй, що ти се полагаше. И делото си успя да извършиш само чрез моята сила, вложена в тебе. Повече не си ми нужна. А тия неща вече не ще получиш, нито пък ще ги видиш отново. Обричам ги да са мои во веки веков.

Но Унголиант била станала огромна, а Моргот бил загубил много от силите, що вложил в нея; и тя се изправила срещу него, в облака го обгърнала и с лепкави мрежи опитала да го удуши. Нагал тогаз Моргот вик ужасяващ и отекнал гласът му из планините. И отпосле оная местност била наречена Ламот, защото ехото от писъка му останало в нея завинаги, тъй че провикнел ли се някой там, разбуждал екота и цялата пустош между хълмовете и морето се изпълвала с глъчка като от безброй отчаяни гласове. Викът на Моргот в онзи миг бил най-могъщият и страховит звук, чуван някога из северния свят; планините се разтърсили, земята потреперала и величавите скали се разцепили на две. До най-забравени гълбини се чул този вик. А далече под разрушените сводове на Ангбанд, сред подземия, где не били слизали увлечените в битката Валари, все още се спотайвали Балрози и чакали завръщането на Господаря си; щом го чули, тозчас излетели нагоре, прехвъркнали през Хитлум и се спуснали над Ламот като огнена буря. С камшици от пламък свиреп разкъсали мрежите на Унголиант, а тя изпищяла и хукнала в лудешки бяг, бълвайки черни изпарения, за да се укрие; и в своето бягство от севера стигнала до Белерианд и заживяла под Еред Горгорот, в оная мрачна долина, що сетне била наречена Нан Дунгортеб или Долина на Страшната смърт заради ужаса, който тя отгледала там. Защото в оная долина още от дните, когато бил съграден Ангбанд, живеели други скверни твари в паешка форма, та сега Унголиант се съвкупила с тях и сетне ги изяла; и макар че подир туй Унголиант заминала да броди накъдето желае из забравените южни области на света, нейните изчадия останали да обитават там и да тъкат

своите гнусни мрежи. Някоя легенда не споменава що се е случило с нея. Ала някои казват, че свършила още в най-древни времена, когато от глад ненаситен сама себе си била изяла.

И тъй не се сбъднал страхът на Явана, че Силмарилите ще бъдат погълнати и ще се превърнат в пустота; но си останали във владение на Моргот. А той след като се освободил, сбрал отново всички свои слуги сред руините на Ангбанд. Там издълбал пак необятни подземия и тъмници, а над портите издигнал тройния връх Тангородрим и от върха нагоре вечно се виел огромен облак от черен пушек. Безбройни станали пълчищата му от демони и зверове, а грозният народ на орките, сътворен някога от него, сега се множил без мярка в утробата на земята. Черна сянка натегнала над Белерианд, както разказват легендите; а в Ангбанд сам Моргот си изковал грамадна желязна корона и се обявил за Крал на Света. Като знак за туй прикрепил Силмарилите върху короната. Ръцете му били изгорени до черно от допира с тия свещени кристали и черни си останали до края; никога не успял да се освободи от болката на изгарянето и това още повече го гневяло. А короната нито за миг не свалял от главата си, макар нейната тежест да го гнетяла със смъртна умора. Само веднъж и то за кратко напуснал потайно бърлогата си в далечния Север; пък и изобщо рядко излизал от дълбините на своята крепост, та дори армиите си ръководел само от трона. И додето траяла властта му, един-единствен път се изправил с оръжие в ръката.

Горделив бил той още в дните преди своето унижение и рухването на Утumno, ала сега от гордост изгарял и цялата своя сила духовна хвърлял, за да пороби още повече слугите си и да им вдъхне жажда за злото. Ала въпреки туй още дълго траяло величието му на един от Валарите, макар и преобразено в ужас; и пред лика му всички освен най-храбрите рухвали в черната бездна на страха.

Когато се разчуло, че Моргот е избягал от Валинор и потерята не го е настигнала, Валарите задълго останали в мрака сред Пръстена на Съдбата, а Маярите и Ваниярите ридали край тях; ала повечето Нолдори се завърнали в Тирион да оплачат помръкването на своя прекрасен град. През сумрачната клисура Калакирия прииждали мъгли откъм сенчестите морета и обгръщали кулите, а лампата на Миндон бледо мъждукала в зрача.

Тогава изведнъж пристигнал Феанор и призовал всички да дойдат в кралските покои върху Туна; но изгнанието му още не било отменено и той се разбунтувал срещу Валарите. Сбрало се начаса множество, за да го чуе що има да каже; всеки носел факла в ръка, та се изпълнили с пламъци мрачните склонове и стълбищата по тях. Феанор бил майстор на словото и щом пожелал, чрез езика си придобивал власт над сърцата; а речта му през оная нощ Нолдорите вече никога не забравили. Свирепи и люти били словата му, изпълнени с горделива закана; и когато ги чули, лудост обзела Нолдорите. Към Моргот обръщали най-вече гнева и омразата

си Феанор, ала почти всичко изречено се зараждало от самите лъжи на Врага; а той не усещал, понеже бил покрусен от скръб по погубения си баща и ярост за похитените Силмарили. Обявил се за крал на всички Нолдори подир гибелта на Финве и отменил всички повели на Валарите. - Защо, народе Нолдорски - провикнал се Феанор, - защо и занаят да слугуваме на завистливите Валари, що дори и сред своето царство не умеят да ни опазят от Врага. И макар да враждуват, не е ли и той от техния род? Мъст говори в сърцето ми, ала и без нея не бих търпял да остана в една страна с рода на бащиния ми убиец и похитителя на безценните ми съкровища. Но едва ли съм единствения храбрец сред нашия храбър народ. И нима не загубихме всички своя крал? А какво ли друго не сме изгубили, заточени в тия тесни земи между планината и морето? Тук някога имаше светлина, която Валарите свидливо криеха от Средната земя, ала сега мрак обгръща всичко. Ще останем ли да скърбим бездейно като народ от сенки, призраци сред мъглата, всуе леещи сълзи над неблагоприятни морета? Или ще се завърнем в родния край? Нежно се плискаха водите на Куивиенен под безоблачния звезден небосвод и просторни земи се разстилаха, где на воля да бродим свободни. Там се разстилат още и чакат кога ще осъзнаем, че бе лудост да ги напуснем. Елате! Оставете тоя град на страхливците!

Дълго говорил той и все приканвал Нолдорите да го последват и чрез доблест да се сдобият със свобода и велики кралства далече на изток, преди да е станало късно; защото в словата му отеквали лъжите Мелкорови, че коварните Валари ги държат в плен, та да гагат на човечите власт над Средната земя. Едва тогава мнозина Елдари узнали за идването на Следващите.

- Дълъг и труден е пътят - провикнали се те, - ала прекрасен ще бъде краят! Сбогом на робството! Но сбогом и на покоя! Сбогом на слабите духом! Сбогом на всички съкровища! Нови ще съберем. Лек товар си вземете, но не забравяйте мечовете! Защото ще стигнем по-далеч от Ороме и ще издържим повече от Тулкас; не ще се завърнем като тях от гонитбата. Подир Моргот чак до пределите на Земята! Люта бран го чака и ненавист навек. А когато победим и си възвърнем Силмарилите, ние и само ние ще сме владетели на неосквернената Светлина, господари на блаженството и красотата на Арда. Никой груг народ не ще ни измести! Заклеа се тогаз Феанор с клетва най-страшна. Рипнали седмината му сина до него и дали същия обет, а изтеглените им мечове заблестели с кървава светлина под лъчите на факлите. Клетва изрекли, що никой не може да наруши и никой не бива да поема гаже в името на Илуватар; и призовали над себе си Вечния Мрак, ако не я изпълнят, а за свидетели посочили Манве, Варда и свещения Таникветил; тъй дали дума да гонят с мъст и омраза чак до края на Света всеки Валар, демон, елф или човек още нероден, всякоя твар, била тя малка или голяма, зла или кротка, всякоя рожба на времето в идните дни, що гръзне да докосне, отнеме или задържи Силмарилите извън тяхно владение.

Тъй се обрекли Маедрос, Маглор, Келегорм, Куруфин, Карантир, Амрод и Амрас, седмината принцове на Нолдорите; и мнозина слушали с покрус

страховитите им слова. Защото тъй изречена клетва, била тя за зло или добро, вече не се отменя и до свършека на света преследва както клетвопрестъпника, така и онзи, що остане верен на обета си. Подир тъй Финголфин и синът му Тургон заговорили против Феанор и люти слова се изrekli, та още веднъж свадата едва не стигнала до мечове. Ала с реч умела и блага Финарфин се опитал да усмири Нолдорите и да ги склони към размисъл, преди да сторят нещо, що назад се не връща; и от синовете му единствен Орогрет изрекъл подобни думи. Финрод подкрепил своя приятел Тургон; но Галадриел, единствената девойка сред Нолдорите, що гръзнала да се възправи храбро пред разгневените принцове, настояла веднага да тръгнат. Не изрекла клетва, ала словата на Феанор за Средната земя запалили пламък в сърцето ѝ, защото копнеела да види необятните волни земи и да властва над тамошните кралства както пожелае. Подкрепил я и Финголфиновият син Фингон, понеже също се трогнал от речта на Феанор, макар и да не го обичал; а с Фингон, както винаги, били Финарфиновите синове Анзрод и Аегнор. Но те запазили спокойствие и не продумали срещу бащите си.

След дълги разпри накрай надделял Феанор и повечето събрани Нолдори пламнали от жажда да видят нови и непознати земи. Затуй когато отново заговорил Финарфин за размисъл и отсрочка, мощен вик се надигнал:

- Не, да тръзваме час по-скоро!

И веднага почнали Феанор и синовете му да се готвят за поход.

Мъдри и предвидливи трябва да бъдат ония, що гръзват да поемат по тъй мрачен път. Ала всички се подготвяли набързо; Феанор час по час ги подканял, понеже се боял да не изстинат сърцата им, та да забравят неговите слова и друг съвет да подирят; а и въпреки гордата си реч помнел каква власт имат Валарите. Ала от Валинор не идвали вести и Манве мълчал. Не желаел да забранява или възпира плановете на Феанор, защото Валарите скърбели, че са ги обвинили в зла умисъл спрямо Елдарите и затуй не искали никого да гържат в плен против неговата воля. Само гледали и изчаквали, но още не вярвали, че Феанор ще се наложи над народа на Нолдорите.

И наистина, щом почнал Феанор да се разпорежда как да потеглят на поход, тозчас пак пламнали раздори. Защото макар че ги бил убедил да тръгнат, мнозина не били склонни да приемат Феанор за свой крал. По-голяма обич бил спечелил Финголфин, тъй че синовете му, целият му род и повечето обитатели на Тирион не искали да се откажат от него, ако и той тръгне на поход; и така най-сетне поели Нолдорите по своя горчив път на два отделни отряда. Начело били Феанор и неговите последователи, ала далеч по-многоброен отряд идвал подир тях под властта на Финголфин; а Финголфин бил постъпил тъй неразумно само защото го призовавал синът му Фингон и защото не искал нито да се дели от своя народ, нито да го остави на прибързаните решения Феанорови. Не забравял той какви слова били изречени пред трона на Манве. Заедно с Финголфин и по същите причини потеглил Финарфин; но от всички тъкмо той най-силно се противил срещу похода. И сред многолюдния народ на Нолдорите във Валинор само един на десетима

отказал да тръгне - някои от любов към Валарите (и най-вече към Ауле), други от обич към Тирион и безбройните прекрасни творения в него; но нито един отказ не бил породен от страх пред тежкия път. Ала когато отекнала песента на тръби и Феанор потеглил през портите на Тирион, най-сетне пристигнал вестносец от Манве с такива слова:

- Само със съвет се изправям против безумието Феанорово. Не тръгвайте! Лош е часът и пътят ви води към скръб, що не съзирате още. Не ще ви помогнат Валарите в този поход, ала не ще и попречат; знайте само едно: както свободно дойдохте, тъй и ще си отидете. Но ти, Феанор, сине на Финве, сам със своята клетва се превърна в изгнаник. С горчиви уроци ще узнаеш колко струват лъжите Мелкорови. Валар бил той, казваш. Тогаз си се клел напразно, понеже не ще навиеш ни един от Валарите ни сега, ни додето съществува Арда, та дори и да те направи тройно по-могъщ Еру, чието име изрече.

Но Феанор се изсмял и проговорил не на пратеника, а на Нолдорите:
- Тъй! Значи храбрият ни народ трябвало да прокуди в изгнание само сина и внуците на своя крал, а подир туй да се завърне в ярема? Ала ако някои от вас решат да тръгнат с мен, аз ще им кажа: "Скръб ли ви предвещават? Та нали и в Аман я видяхме. Нали в Аман стигнахме от блаженство до горест. Нека сега да опитаме обратния път - през скръбта към радост, или поне към свобода."

А после се обърнал към вестносеца и извикал:

- Туй кажи на Манве Сулимо, Върховен владетел на Арда: ако не може Феанор да низвергне Моргот, поне не отлага битката и не скърби безплодно със скръстени ръце. А може пък Еру да е разпалил в мен огън по-жарък, отколкото погодираш. Ако не друго, то поне тъй жестока рана ще нанесе на Врага на Валарите, че всемогъщите сред Пръстена на Съдбата ще се изумят, щом узнаят за нея. Да, накрая дори и те ще ме последват. Сбогом!

Тъй величав и могъщ станал в онзи миг гласът на Феанор, че гаже вестносецът на Валарите се преклонил мълчаливо и поел обратно; а Нолдорите повече не се колебаха. Продължили похода и начело по бреговете на Еленде крачели с бърза стъпка сродниците на Феанор; нито веднъж не обърнали взор към Тирион върху зелената Туна. Бавно и не тъй охотно идвал подир тях отрядът на Финголфин. В този отряд пръв бил Фингон; а последни идвали Финарфин, Финрод и мнозина от най-мъдрите и благородни Нолдори; често се оглеждали те да зърнат своя прекрасен град, додето лампата на Миндон Елдалиева изчезнала в нощта. От всички Изгнаници тъкмо те запазили най-жив спомена за блаженството, що били напуснали, а освен туй носели някои от прекрасните предмети, изработени в Тирион, макар и да бил само пречка този товар по дългия път.

Феанор повел Нолдорите на север, понеже целта му била да догони Моргот. Имало и друга причина: Туна под връх Таникветил се намирала близо до средата на Арда, где Великото море било неизмерно широко,

докато на север пущинаците на Араман се сближавали с бреговете на Средната земя, та ги делял само тесен пролив. Но когато се избистрил разсъдъкът на Феанор, той проумял прекалено късно, че не ще успеят тия огромни отряди да изминат дългия път на север и подир туй да прекосят морската бездна другояче, освен с кораби; а за строеж на подобен флот било потребно много време и тежък труд, макар и да имало сред Нолдорите мнозина, посветени в тънкостите на този занаят. Решил тогаз да привлече към похода и Телерите, що открай време били приятели на Нолдорите; в бунтовното си безумие мислел, че тъй ще може да помрачи още малко блаженството на Валинор и в същото време да увеличи своята сила срещу Моргот. Затуй побързал към Алквалонде и заговорил пред Телерите както бил говорил вече в Тирион.

Ала ни едно от словата му не затрогнало Телерите. Дълбоко се наскърбили те от загубата на своите сродници и приятели, но предпочитали по-скоро да ги разубедят, отколкото да им помогнат; и не желали ни да служат с кораби, ни да помогнат в строежа против волята на Валарите. За себе си не желали друг дом, освен бреговете на Елдамар и друг владетел освен Олве, принца на Алквалонде. А той никога не се бил заслушвал в словата на Моргот, нито пък бил го посрещал с добре дошъл по този край; все още вярвал, че Ульмо и другите властелини сред Валарите ще сложат край на злодеянията на Моргот и от нощта ще изгрее нова зора.

Гняв обзел тогаз Феанор, защото го плашела всяка отсрочка; и ядно продумал на Олве:

- Дружбата ни отхвърляте в час на най-тежка нужда. А с радост приехте нашата помощ, когато дойдохте на тия брегове най-последни като малодушни ленивци и почти безимотни просяци. В колиби по бреговете бихте живели до днес, ако Нолдорите не бяха склонили да изсекаат този пристан и с тежък труд да изградят стените около него.

Но Олве отвърнал:

- Не отхвърляме ничия дружба. Ала всеки приятел е длъжен да се бори с безумния избор на онзи, когото обича. А когато Нолдорите ни посрещнаха тук с поздрав и гружеска помощ, другояче говореше ти: че навеки ще живеем из земите на Аман като братя в съседни къщи. Колкото до белите ладици, не си ни ги дал ти. Не от Нолдорите изучихме тая премъдрост, а от Властелините на Морето; и всяка бяла греда сме изработили със собствен труд, а белите платна изтъкаха нашите дъщери и съпруги. Затуй ни ги даваме, ни ги продаваме, пък било то и заради дружба най-гревна. Защото едно ще ти кажа, Феанор, сине на Финве: за нас те са като безценните камъни за Нолдорите - дело на сърцата ни и други подобни вече не ще сътворим.

Напуснал го тогаз Феанор и в размисли мрачни седял край стените на Алквалонде, додето се сбрал целият му отряд. Когато решил, че разполагат с достатъчно сили, нахлул в Лебедовия пристан и насила завзел корабите, що били закомвени там. Ала Телерите се възпротивили и хвърлили мнозина Нолдори в морето. Мечове блеснали тогава и люта битка се захванала по корабите, осветените пристани и даже по

огромната скална арка над входа. Три пъти били отблъснати бойците на Феанор и мнозина загинали от двете страни; ала на помощ се притекъл Фингон с мнозина от най-предните в отряда на Финголфин, които щом видели, че се е захванала бран и техният народ отстъпва, връхлетели без да знаят кой е прав; мнозина искрено вярвали, че Телерите по заповед на Валарите са им устроили засада.

Тъй накрая Телерите били победени и мнозина моряци от Алквалонде погинали с люта смърт. Защото Нолдорите се сражавали отчаяно и свирепо, а Телерите били по-малобройни и почти нямали друго оръжие освен дългите си лъкове. Тогава Нолдорите отнели белите лади, наблегнали върху греблата и поели на север покрай бреговете. А Олве призовал Осе на помощ, ала той не дошъл, понеже Валарите били забранили да се възпира със сила бягството на Нолдорите. Заригала Уинен за погубените моряци и морето се надигнало с гняв против злодеите, та разбило много от корабите и удавило ония, що били в тях. За Братоубийството в Алквалонде разказва жалната песен "Нолдоланте" или "Падението на Нолдорите", що съчинил Маглор, преди да изчезне. Все пак повечето Нолдори оцелели и когато бурята отминала, те продължили напред - едни с кораби, други по суша; но пътят бил дълъг и с всеки изминал ден ставал все по-мъчителен. След като крачили дълго през неизбродната нощ, най-сетне стигнали до северните предели на Опазеното царство, где били студените планински граници на пущинака Араман. Там изведнъж съзрели мрачна фигура да се възправя върху висок зъбер над морския бряг. Някои казват, че туй бил самият Мандос, а не просто вестоносец на Манве. И чули тогава могъщ глас, тържествен и страшен, що ги заставил да спрат и да се ослушат. Застинали всички на място, а гласът се чул чак до края на тяхната колона и изрекъл пророческо проклятие, наречено отподире Северното пророчество или Прокобата на Нолдорите. Много неща предрекъл той с мрачни слова, макар че Нолдорите ги проумели едва когато наистина връхлетяла бедата; но всяко ухо чуло проклятието над ония, що не останат да дирят присъда и прошка от Валарите.

- Сълзи безброй ще проливате; а Валарите ще оградят Валинор и ще ви изоставят отвън, та дори и ехото от вашите жалби да не прехвъркне над планините. От Запада та чак до далечния Изток ще тегне гневът на Валарите върху рода Феаноров и върху всички, що го сподирят. Тяхната Клетва напред ще ги води, но и ще ги мами, та вечно да се изплъзват от ръцете им ония съкровища, заради които я дадоха. В зло ще се преобръща всяко начинание, ако и да започва добре; и всичко туй ще става поради предателство на брат от брата или поради страх от предателство. Тъй навеки ще си останете Обезправени. Кръв невинна проляхте в несправедна схватка и опетнихте земята на Аман. За кръвта с кръв ще платите и извън Аман ще обитавате в сянката на Смъртта. Защото наистина Еру ви обеща, че не ще умирате в Арда и болест на ще ви повали, ала враг може да ви погуби и тъй ще бъде; от меч ще загивате, от скръб и горест, а душите ви разголени ще отлитат в чертозите на Мандос. Там ще креете дълго в напрасен копнеж по телата

и не ще срещнете жалост, макар че ще се застъпват за вас братята, които погубихте. А ония, що устоят на всички несгоди в Средната земя и не дойдат при Мангос, ще се уморят от непосилния товар на света, ще залинеят и ще изглеждат като скръбни сенки пред по-младите бъдни народи. Тъй отредиха Валарите.

Свили се сърцата на мнозина; но Феанор намерил твърдост в гърдите си и отговорил:

- Клетва дадохме, а не празна дума. И на клетвата ще удржим. С много злини бяхме заплашени, та дори и с измяна; ала едно не се каза - че ще патим от страх, от малодушие и дела боязливи. Затуй повелявам да продължим, а към прокобата само едно ще добавя: за делата ни песни ще пеят чак до сетния ден на Арга.

Но в онзи час Финарфин напуснал похода и тръгнал назад, изпълнен със скръб и горчилка към рога Феаноров, понеже бил близък с Олве от Алквалонде; мнозина от свитата му поели подир него и с болка в душите изминали обратния път, додето видели отново в далечината да грее бледият лъч на Миндон над Туна и тъй се завърнали във Валинор. Там получили прошка от Валарите и Финарфин останал да властва над всички Нолдори в Блаженото царство. Ала синовете му не били с него, защото не искали да се делят от синовете на Финголфин; а и целият народ на Финголфин продължил напред, тласкан както от роднински дъг и пламенната воля на Феанор, тъй и от страх пред правосъдието на Валарите, понеже не всички били невинни за Братоубийството в Алквалонде. Храбри и горделиви били Фингон и Тургон, та затуй никога не изоставяли подхванатото чак до края, та ако ще и горчив да е той. Тъй продължила напред по-голямата част от отряда и скоро се започнали предвещаните злочестини.

Най-сетне достигнали Нолдорите северния край на Арга; съзрели първите ледени зъбери да плават насред морето и разбрали, че приближават до Хелкараксе. Защото между северните земи на Аман, които забивали на изток и най-източните земи на Ендор (сиреч Средната земя), които забивали обратно на запад, имало тесен пролив, където хладните води на Околното море се сливали с вълните на Белегаер и там се стелели непрогледни, убийствено хладни мъгли, а над морските течения отеквал трясъкът от сблъсъка на ледени планини. Така изглеждал Хелкараксе и още никой освен Валарите и Унголиант не бил гръзнал да го прекоси. Спрял се там Феанор и започнали спорове между Нолдорите накъде да поемат. Ала вече ги обземал страх от студа и лепкавите мъгли, през които не прозирал ни един звезден лъч; разочаровали се мнозина от похода и почнали да роптаят, особено сред онези, що били последвали Финголфин, но непрестанно проклинали Феанор и го сочели като първопричина за всички беди на Елдарите. Феанор обаче знаел какво се говори и сбрал синовете си на съвет; и видели само два начина да стигнат от Араман до Ендор - с кораби или по ледовете на пролива. Но Хелкараксе изглеждал непроходим, а корабите били твърде малко. Много от тях потънали по дъглия път, та останалите не стигали за прехвърляне на целия многоброен отряд; а никой не искал да чака по

западните брегове, докато другите се прехвърлят - защото вече се разбуждал сред Нолдорите страх от измяна. Хрумнало тогаз на Феанор и синовете му да завземат всички кораби и да потеглят внезапно; туй не било трудно, понеже още от първата битка били поели цялата власт над флота и слагали в екипажите само ония, що чрез кръв се обвързали с Феанор. И сякаш призван от тях, долетял мощен вятър откъм северозапад, а Феанор се измъкнал потайно заедно с всички, които смятал за верни и отплавал в морето, изоставяйки Финголфин сред Араман. И тъй като по ония места морето било тясно, плавайки право на изток и леко на юг, корабите преминали без злополуки и Феанор пръв от всички Нолдори стъпил отново върху бреговете на Средната земя; а туй станало в устието на дългия залив Дренгист, що стигал чак до Дорломин.

Но когато стъпили на суша, Маегрос - първороден син на Феанор и по онуй време приятел на Фингон, преди да ги разделят лъжите Мелкорови - се обърнал към баща си с думите:

- А сега кои кораби и гребци да върнем и кого да доведат най-напред?

Може би Фингон храбрив?

Безумно се разсмял Феанор и извикал:

- Никого не ще изпратим! Не е за мен загуба туй, що изоставих надире; безполезен товар се оказа по пътя. Тия, що ме кълнях, нека кълнат отново, а сетне с хленч да се завърнат в клетката на Валарите!

Опожарете корабите!

Единствен Маегрос се отдръпнал, а Феанор заповядал на своя отряд да подпали белите ладии на Телерите. И тъй на онова място, наречено Лосгар, близо до устието на залива Дренгист, сред страховити и ярки пламъци изчезнали навеки най-прекрасните кораби, що някога са браздили морската шир. А народът на Финголфин зърнал отдалече кърваво зарево под облаците; и разбрали всички, че са предадени. Туй били първите плодове от Братоубийството и Прокобата на Нолдорите.

Огорчило се сърцето на Финголфин, като видял, че Феанор го е изоставил да загине сред Араман или да се върне посрамен при Валарите; ала сега възжелал по-силно от всякога да се добере някак до Средната земя и отново да срещне изменника. И дълго странствал със своя отряд сред страдания и несгоди, но премеждията закалявали тяхната доблест и твърдост; защото те били могъщ народ - първородни и безсмъртни рожби на Еру Илуватар, а идвали направо от Блаженото царство и още не тегнела върху плещите им умората земна. Млад бил пламъкът в храбрите им сърца и предвождани от Финрод, Галадриел и Финголфин със синовете му, дръзнали да продължат към жестокия Север; и като не открили друг път, накрая поели през ужасите на Хелкараксе с неговите смъртоносни ледени планини. Малко дела на Нолдорите в игните епохи могат да се мерят с този отчаян преход както по трудност, тъй и по скръб. Там изчезнала Еленве, съпругата на Тургон; още мнозина загинали, тъй че с далеч по-малоброен отряд достигнал най-сетне Финголфин до Отвъдните земи. И не питаели обич към Феанор ония, що накрая последвали неговите стъпки и с песента на тръби възвестили над

Средната земя първия изгрев на Луната.

Глава 10.

ЗА СИНДАРИТЕ

Както вече бе казано, растяла властта на Елве и Мелиан из Средната земя и всички елфи в Белерианг - от моряците на Кирган до волните ловци из Сините планини отвъд река Гелион - признавали Елве за свой владетел; Елу Тингол го наричали на езика на неговия народ, що означава Крал Сивоплащ. А самият му народ се наричал Синдари - Сиви елфи на звездния Белерианг; и макар да били Морикуенди, чрез управлението на Тингол и мъдростта на Мелиан се превърнали в най-прекрасен, най-умел и премъдър народ сред елфите в Средната земя. И в края на първата епоха от Оковаването на Мелкор, когато по цялата Земя царувал мир и слабата на Валарите била достигнала върха си, дошла на бял свят Лутуен, единствено чедо на Тингол и Мелиан. Макар че почти цялата Средна земя още тънела в дълбокия Сън на Явана, под могъществото на Мелиан имало в Ериадор живот и радост, а ярките звезди блестели като сребърни пламъци; и там, сред гората Нелдорет, се родила Лутуен, а белите цветчета на нифредилите припламнали в нейна чест като звезди по земята.

А през втората епоха от пленничеството на Мелкор се случило тъй, че джуджетата минали през Сините планини, наричани още Еред Луин и стигнали в Белерианг. На своя език се наричали Хазади, ала Синдарите им дали име Наугрими - Дребен народ, или Гонхирими, що значи Господари на камъка. Далече на изток били най-древните обиталища на Наугримите, но подир туй по обичая на своя народ те издъбали множество зали и чертози под източните склонове на Еред Луин; и на своя език нарекли тия градове Габилгатол и Тумунзахар. Северно от величавия връх Долмед бил Габилгатол, наречен от елфите Белегост, що значи Хилядоград; на юг пък бил Тумунзахар с елфическото име Ногрод, сиреч Крепковод. Най-велик от всички подземни градове на джуджетата бил Хазад-гум, Джуджетвор или Хадходронг на елфически език, който по-късно в мрачните дни бил наречен Мория; ала той се намирал далече в Мъгливите планини, чак отвъд необятните простори на Ериадор, тъй че Елдарите знаели за него само от мълвата и разказите на джуджетата от Сините планини.

От Ногрод и Белегост напреднали джуджетата към Белерианг; и почуда изпълнила елфите, защото дотогаз се смятали за единствените живи твари в Средната земя, що изричат слова и творят с ръцете си, а всичко останало било зверове и птици. Но не разбирали нито дума от езика на Наугримите, който звучал за тях грубо и недодялано; и само неколцина Елдари успели да го овладеят. Джуджетата обаче били

схватливи, а и предпочитали да изучат елфическия език, вместо да разкрият своя пред чужди народи. Малцина Елдари са стъпвали в Ногрод и Белегост освен Еол от Нан Елмот и син му Маеглин; ала гжуджетата редовно минавали през Белерианг и изградили дълъг път, що минавал в подножието на връх Долмед, подир туй следвал течението на Аскар и пресичал Гелион при Сарн Амрад - Каменния брод, където в по-сетни години се водила велика битка. Хладна била открай време дружбата между Елдари и Наугрими, макар че имали полза от нея и двата народа; но по онова време още нямало скръб и раздор между тях, затуй крал Тингол посрещнал пришълците с радост. А в по-късни епохи гжуджетата най-охотно дарявали своята дружба на Нолдорите и ги предпочитали сред всички останали елфи и хора заради тяхната обич към Ауле; и безценните камъни на Нолдорите възхвалявали над всички други богатства. В мрачните дълбини на Арда вече творели гжуджетата велики дела, защото още от първите дни на своите Бащи били надарени с изумителна сръчност да обработват метал и камък; но в ония дребни времена предпочитали мед и желязо пред сребро и злато.

Както всички Маяри, Мелиан била прозорлива; и когато отминала втората епоха от пленничеството на Мелкор, тя намекнала на Тингол, че Покоят на Арда не ще трае вечно. Замислил се той как да си изгради кралски дворец и могъща крепост за в случай, че злото отново се разбуди в Средната земя; и се обърнал за съвет и помощ към гжуджетата от Белегост. Те се отзовали охотно, понеже в ония дни още не били уморени и непрестанно жадували за нови дела; и макар че гжуджетата винаги искат награда за труда дори когато е весел, в онзи случай решили, че вече им е платено. Защото Мелиан ги учела на безброй нови премъдрости, за които жадували, а Тингол ги възнаграждавал най-щедро с прекрасни перли. Перлите му давал Кирдан, понеже ги имало много из плитчините край Баларския залив; Наугримите обаче никога не били виждали подобно чудо и ги приели с възхита. Една от перлите била голяма колкото дълбоко яйце и блестяла като звезден лъч по морската пяна; Нимфелос я нарекли и вождът на гжуджетата в Белегост я ценял повече от цяла планина злато.

Дълго и с радост работили Наугримите за Тингол и по обичая на своя народ му сътворили чертози дълбоко под земята. Там, где се спускали водите на Есгалдуин да разделят дебрите на Нелдорет от Регион, насред гората се извисявал скалист хълм и реката заобикаляла подножието му. Там издигнали гжуджетата портите на двореца, а над реката изградили мост, по който единствено можело да се стигне до входа. Отвъд портите просторни тунели водели надолу към чертози и зали, изсечени в самата скала - толкоз много и тъй необятни, че били наречени Менегрот, или Хилядата пещери.

Но и елфите не стояли със скръстени ръце, а рамо до рамо с гжуджетата, макар и всеки по свой начин, сътворили наяве виденията на Мелиан - изумителни и прекрасни картини от задморския Валинор. Колоните на Менегрот били изсечени като буквите на Ороме със стъбло, клонак и листа, а в короните им греели златни фенери. Славеи пеели

там като в градините на Лориен; сребърни чешми бликали над мраморни басейни, а поговете били от пъстроцветен камък. Изваяни фигури на зверове и птици тичали по стените, катерели се по колоните или надничали измежду каменните цветя по клонака. А Мелиан и девойките от нейната свита година подир година изпълвали залите с ръчно тъкани гоблени, по които били изобразени делата на Валарите, много от станалото след сътворението на Арда и сенки на бъдни събития. По-прекрасен дом не е имал и не ще има нито един крал източно от Морето. Когато Менегрот най-сетне бил изграден и в кралството на Тингол и Мелиан все още царувал покой, Наузримите продължили да минават през планините и да обикалят цялата страна; ала рядко посещавали Фалас, защото мразели песента на вълните и не смеели да погледнат морето. А до Белерианд още не идвали вести за събитията по широкия свят. Но като напреднала третата епоха от пленничеството на Мелкор, джуджетата се разтревожили и рекли на крал Тингол, че Валарите не са изтребили докрай злите изчадия на Севера, а оцелелите дълго са се множили в потайните сенки и вече излизат да бродят на дълж и шир.

- Люти твари - рекли те, - върлуват източно от планините и твоите някогашни сродници дирят убежище из хълмовете. И не след дълго злите твари достигнали даже Белерианд през планинските проходи или откъм юг през мрачните гори. Вълци бродели из равнините, или изчадия във вълчи облик, а и други скверни рожби на мрака; и сред тях имало орки, що по-късно донесли разруха на Белерианд, ала по онова време още били малобройни и боязливи, та само душели из равнините, очаквайки завръщането на господаря си. Не знаели още елфите кои са и откъде идват; мислели ги за Авари, подивели и озлобени из пуцинака, а в туй може и да е имало имало повече истина, отколкото подозирали.

Замислил се Тингол за оръжия, от които дотогаз не се нуждаел неговият народ и първите мечове му изковали Наузримите, защото имали гарба велика за подобни дела, макар че никой сред тях не е надминал ковачите на Нозрод и прославения майстор Телчар. Войнолюбиви били в древността Наузримите и се сражавали люто срещу всеки, който ги предизвика, било то слуги на Мелкор, Елдари, Авари, диви зверове, или нерядко даже племена от собствения им народ - джуджета от други родове и царства. Бързо усвоили от тях Синдарите цялата сръчност на ковашкото изкуство; ала в две неща си останали джуджетата ненадминати: нямало равни на тях в закаляването на стомана и в плетенето на ризници, измислени най-напред от ковачите на Белегост. По това време се въроржили Синдарите и прогонили всички зли твари, та в страната отново настанал мир; но в оръжейниците на Тингол останали да лежат топори, копия, мечове, високи шлемове и дълги бляскави ризници, защото веднъж изковани от джуджетата, броните не ръждясвали, а вечно греели като нови. И мъдро се оказало това решение на Тингол в идните години.

Както вече бе казано, някой си Ленве от отряда на Олве бил напуснал похода на Елдарите по времената, когато спрели край Великата река по западните предели на Средната земя. Малко се знае за скиталчествата на Нандорите, които повел надолу покрай Андун - казват, че някои дълго живели из горите в долината на Великата река, други стигнали най-сетне до нейното устие и останали край Морето, а трети прехвърлили Белите планини, сиреч Еред Нимраис и като се върнали пак на север, навлезли в пуцинаците на Ериадор между Еред Луин и далечните Мъгливи планини. Горски народ били те и нямали железни оръжия, та с ужас безмерен ги изпълнили набезите на злите твари от Севера, както казали Наугримите на крал Тингол в Менегрот. Замуй Денетор, синът на Ленве, като чул мътва за великото могъщество на Тингол и покая в неговото кралство, събрал колкото можел от своя разпръснат народ и повел отряда през планините към Белерианд. Там ги посрещнал кралят като отдавна загубени сродници и останали да живеят в Осирианд, наречен още Земя на Сегемте реки.

Малко се знае за дългите мирни години подир идването на Денетор. В ония дни, казват, Даерон Песнопоеца, пръв сред премъдрите в кралството Тинголово, сътворил своите руни; а Наугримите, що идвали в Белерианд, ги опознали и били толкоз доволни, че възхвалявали делото на Даерон повече от ближните му Синдари. Тъкмо Наугримите пренесли отвъд планините тия руни, наречени Кирти и ги раздали на други народи; ала до избухването на Войната рядко си служели с тях Синдарите за водене на летописи и тъй множество спомени изчезнали сред руините на Дориат. А и малко може да се говори за времена на блаженство и радост, годето не свършат; тъй и всяка творба прекрасна, годето е жива за взора, сама разказва за себе си, а чак когато изчезне навеки или я заплаши гибел, влиза в предания и песни.

В Белерианд през ония дни волно бродели елфите, бързи течали реките под звездния блясък, а нощните цветя пръскали аромат благоуханен; красотата на Мелиан била като щедро плагне, а хубостта на Лутиен като пролетно утро. В Белерианд властвал крал Тингол на своя трон като един от могъщите Маяри, чиято сила е в покоя, а радостта за тях е въздух всекидневен и мислите им текат безметежно от висините до низините. В Белерианд все още препускал понякога великият Ороме като вятър над планините и песента на мощния му рог кънтяла из звездните простори, а елфите се бояли от блясъка му величав и от могъщия тътен, с който се носел Нахар; ала когато отеквал Валарома сред хълмовете, знаели, че всички зли твари са побягнали надалече.

Но накрая се случило тъй, че наближил свършекът на блаженото време и пладнето на Валинор взело да клони към залез. Защото както разказват и както се знае от всички, понеже е съхранено в премъдри книги и песни, Мелкор погубил Дърветата на Валарите, а подир туй избягал и се завърнал в Средната земя. Далече на север пламнала свадата между Моргот и Унголиант; но могъщият писък на Моргот отекнал из цял

Белерианд и всички се свили от ужас, защото макар и да не знаели какво им вечае, чували смъртна прокоба. Скоро подир туй Унголиант избягала от Севера и минала в кралството на Тингол, пръскайки около себе си мрак страховит; ала могъществото на Мелиан я възпряло, та не могла да навлезе в Нелдорет, а дълго се спотайвала из сенките на планините, що ограждали Дортонион на юг. Нарекли ги Еред Горгором, тоест Планини на Ужаса и никой не смеел да иде натам или да премине наблизко; и живот, и светли лъчи чезнали там, а водите били отровени. А Моргот, както вече бе казано, се завърнал в Ангбанд, изградил го наново и над портите извисил зловонните кули на Тангородрим; и портите на Моргот били само на сто и петдесет левги от моста на Менегрот - далече, ала все пак прекалено близо.

Орките, що се множили в дълбините на земната твърд, станали силни и свирепи, а техният мрачен владетел им вдъхнал страст към рушене и смърт; излезли те през портите на Ангбанд под гъсти облаци, сътворени от Моргот и безшумно нахлули из северните плата. Оттам ненадейно връхлетели в Белерианд като могъща армия, за да погубят Тингол. А в онова просторно кралство мнозина елфи бродели на воля из горите или живеели мирно на малки и раздалечени общини; само около Менегрот наред Белерианд и край Фалас в земите на моряците имало многобройни племена. Но орките обкръжили Менегрот от всички страни; разположили се на два стана - източният бил между Келон и Гелион, а западният в равнините между Сирион и Нарог; и от тия лагери пращали набег след набег, а Тингол бил откъснат от народа на кирдан в Егларест. Тогава призовал на помощ Денетор и множество елфи се притекли от Регион отвъд Арос и от Осурианд за първата схватка на Белериандската война. И източният отряд на орките бил хванат в клещи от армиите на Елдарите между Арос и Гелион северно от Анграм; там били разбити, а онези, що побягнали от гибелта си на север, срещнали топорите на Наугримите, които идвали откъм връх Долмед; само малцина успели да се завърнат в Ангбанд.

Но скъпо струвала тази победа. Защото леко въоръжените елфи от Осурианд трудно можели да се мерят с орките, що носели подковани ботуши, железни брони и тежки копия с широки остриета; сам Денетор бил отблъснат и обкръжен върху хълма Амон Ереб. Там загинал заедно с целия си род, преди да се притече на помощ Тингол. Люто отмъстил за смъртта му Тингол, когато връхлетял изотзад върху орките и натрупал камари от леш, ала въпреки туй дълго скърбили Нандорите за своя вожд и нов вече не си избрали. След схватката някои се завърнали в

Осурианд и разказите им изпълнили със страх останалите племена, та повече никога не излезли на открита бран, а се спотайвали плахо; и заради одеждите си с цвѳета на горски листа били наречени Лаукуенди, що значи Зелени елфи. Мнозина обаче отишли на север в охраняваното кралство на Тингол и се претопили сред неговия народ.

А когато се завърнал в Менегрот, Тингол узнал, че на запад пълчищата орки са постигнали победа и Кирдан е изтласкан до ръба на морето. Сбрал веднага всички, които успял да призове от Нелдорет и Регион, а

Мелиан вложила цялото си могъщество, за да изтърже наоколо им невидима стена от сянка и смут - Поясът на Мелиан, през който никой не можел да мине против нейната воля или волята на Тингол, освен ако владееел по-велика мощ от тази на Маярите. И тия вътрешни земи, що носили задълго името Егладор, били наречени Дориат - защитеното кралство или Страна на Пояса. Вътре царувал тревожен покой; ала отвън дебнели страхове и заплахи, а слугите на Моргот бродели необезпокоявани чак до високите стени около заливите на Фалас.

Ала вече се задавали нови събития, що не могъл да предвиди никой в Средната земя - ни Моргот в мрачните си ями, ни Мелиан в Менегрот; защото не идвали от Аман ни пратеници, ни духове или сънни видения да донесат вести подир гибелта на Дърветата. По същото време прекосил Феанор Морето с белите лади на Телерите, слязъл на суша край залива Дренгист и там опожарил корабите в Лосгар.

Глава 11.

ЗА СЛЪНЦЕТО, ЛУНАТА И УКРИВАНЕТО НА ВАЛИНОР

Разказват, че подир бягството на Мелкор Валарите дълго седели неподвижно върху своите тронове сред Пръстена на Съдбата; но не скърбели със скръстени ръце, както бил изрекъл в безумието си Феанор. Защото не с ръце, а с мисъл умеят да творят и с безмълвни гласове да се съвещават. Тъй бдели над нощта на Валинор и мислите им отлитали ту към Началото, ту към Края на Еа; ала ни сила, ни мъдрост не утешавала тяхната скръб в онзи час, когато се раждало злото. Не оплаквали толкоз гибелта на Дърветата, колкото измяната на Феанор - най-злото от всички деяния Мелкорови. Защото сред всички Чеда на Илуватар тъкмо Феанор бил създаден най-могъщ телом и духом, по доблест, издръжливост, ум, красотата, сила и умение, а в сърцето му пламтял огън нетленен. Само Манве знае донейде още какви изумителни чудеса би могъл да сътвори той за слава на Арда. И разказват Ваниярите, що бдели заедно с Валарите, че когато вестносите донесли отговора на Феанор, Манве склонил глава и заридал. Ала при последните слова - че за делата на Нолдорите ще се пеят песни навеки - той отново надигнал глава, сякаш бил чул глас далечен и рекъл:

- Тъй да бъде! Скъпо ще заплатят за тия песни, ала цената си струва, защото друга не би могло и да има. Нали сам Еру ни е учил, че тъй ще се яви в Арда хубост неподозирана и злото ще се преобърне в добро.

Но Мандос отвърнал:

- И все пак злото зло си остава. Скоро ще дойде при мен Феанор.

А когато най-сетне узнали, че Нолдорите са напуснали Аман и тръгват из Средната земя, Валарите се изправили и започнали да претворяват в дела плановете си как да поправят злините Мелкорови. Тогава Манве

помолил Явана и Ниена да напрегнат всичките си умения за растеж и изцеление; и с цялата си мощ се обърнали те към Дърветата. Ала сълзите на Ниена не могли да изцелят смъртоносните им рани; напразна била и дъглата самотна песен на Явана сред сенките. И все пак когато помръкнала надеждата и заглъхнала песента, сред сухите клони на Телперион се разтворил един-единствен сребърен цвят, а Лаурелин дал своя последен златен плод.

Взела ги Явана, а сетне дърветата изсъхнали навеки и безжизнените им стъбла се издигат до днес във Валинор като спомен за изгубената радост. Ала цветето и плода гала Явана на Ауле, а Манве ги благословил и както е казано в древната песен за Слънцето и Луната "Нарцилион", Ауле заедно със своите майстори сътворил две лагии, в които да ги съхраняват навеки. Тия лагии поверили Валарите на Варда, та да ги превърне в светила небесни, по-ярки от древните звезди и по-близки до Арда; а тя им дала силата да прекосят ниските области на Илмен и ги пратила да се движат по неизменни пътища над пояса на Земята от запад на изток и обратно.

Туй сторили Валарите, понеже си спомняли сред зрача прежния мрак из земите на Арда; а сега били решили да озреят Средната земя и със светлина да възпрат злодеянията Мелкорови. Защото не забравяли нито Аварите, що останали край водите на своята пробуда, нито даже бунтовните Нолдори в далечното им изгнание; а освен туй знаел Манве, че приближава часът за идване на човешкия род. И разказват, че както някога били тръгнали Валарите на бран срещу Мелкор заради Куендите, тъй пък сега сега се въздържали заради най-младите Чеда на Илуватар, наречени Хилдори или Следващи. Толкоз скръбни рани била понесла Средната земя във войната срещу Утумно, че Валарите се бояли да не се случи нещо още по-страшно на Хилдорите, които щели да бъдат смъртни и не тъй издръжливи на страх и бедствия както Куендите. А и разкрито било вече на Манве где ще се появи човешкият род. Затова не само изпратили светлина, но и укрепили първото обиталище на хората. Искал Сияйния - тъй нарекли древните Ваняри Луната, последен цвят на Телперион във Валинор; Слънцето пък нарекли Анар Огненозлатната - семен плод на Лаурелин*. Ала Нолдорите ги наричали още Рана Своенравния и Васа Огненото сърце, що разбужда и изгаря; защото Слънцето било издигнато сред небосвода като знак за събуждането на хората и залеза на елфите, а Луната нежно пази старите спомени. И за да води ладията на Слънцето била избрана девойка от Маярите на име Ариен, а острова на Луната управлявал Тилион. Докато били живи Двете дървета, Ариен се грижела за златните цветя в градините на Явана и ги поливала с лъчезарна роса от Лаурелин; Тилион пък бил ловец от свитата на Ороме и носел сребърен лък. Всичко сребърно обичал и когато подирел почивка, напускал лесовете на Ороме, за да полегне под искрящите лъчи на Телперион край езерата на Есте сред Лориен; затуй сам помолил да му поверят навеки грижата за последното Сребърно цвете. Макар и девойка, Ариен имала по-велика мощ от него и я избрали затуй, че не се бояла ни от жегата на Лаурелин, ни от

ярките му лъчи, защото била от онези огнени духове, които не смогнал Мелкор чрез лукавство да превърне в свои слуги. Тъй ярко блестели очите ѝ, че даже Елдарите не гръзвали да ги погледнат, а когато напуснала Валинор, тя захвърлила телесните одежди, що носела там по обичая на Валарите и се явила като разголен пламък в цялото си страховито величие.

Исил бил сътворен по-напред и пръв се издигнал сред звездното царство, та станал първородната нова светлина, както бил първороден и Телперуон. И за известно време над света зреели само лунни лъчи, а под тях трепнали и се разбудили множество живи създания, що дълго били очаквали нови времена, потопени в дрямката на Явана. Стъписали се слугите на Моргот, ала елфите в Отвъдните земи гледали небосвода с наслада; и когато Луната изгряла над мрачния Запад, Финголфин затръбил със сребърни рогове и потеглил на поход през Средната земя, а сенките на отряда му се разстинали отпред дълги и черни.

За седми път прекосил небосклона Тилион и достигнал най-далечния Изток, когато била завършена ладията на Ариен. Възвисила се тогаз Анар величаво и първият слънчев изгрев бил като огромен пожар по кулите на Пелори - лумнали облаците над Средната земя и отекнала песента на безброй водопади. Ужас обзел даже самия Моргот, та се спуснал в най-дълбоките подземия на Ангбанд, прибрал всички свои слуги и избълвал черни зловонни пушеци, за да укрое земите си от светлината на Дневната звезда.

А Варда била замислила двете ладии да кръжат безспир през Илмен, ала никога да не срещат; всяка от тях да изгрява от Валинор и да изчезва на изток, докато другата на свой ред се появява откъм запад. Тъй започнал броежът на новите дни, като било и някога според Дърветата - от смесването на двете светлини, когато Ариен и Тилион минавали по своя път над Средната земя. Ала Тилион бил своенравен и не винаги се придържал към скоростта и пътя, що му отредили; мъчел се той да настигне Ариен, привличан от нейния блясък, макар че пламъкът на Анар го обгарял и помрачавал Лунния остров.

Заради своенравие то на Тилион, а най-много заради молбите на Лориен и Есте, които се оплаквали, че звездите са засенчени и няма вече на Земята сън и покой, Варда променила замисъла си и разрешила от време на време над света да пада зрач. Тогава Анар идвала да си почине във Валинор върху хладното лоно на Отвъдното море; и Вечерта, време за залез и отдох на Слънцето, била най-светъл и радостен час за Аман. Скоро обаче помощниците на Ульмо спускали Слънцето надолу и то бързо и незабелязано минавало под Земята на изток, а оттам отново се издигало по небосклона, та да не настане дълга нощ и злото да плъзне навред под Луната. Ала от допира с Анар водите на Отвъдното море се нажежавали и искрели с пъстроцветни пламъци, тъй че още дълго подир отминаването на Ариен имало светлина във Валинор. И все пак докато тя пътувала високо над Земята, сиянието бавно бледнеело, зрач обгръщал Валинор и тогаз най-силно скърбели Валарите за гибелта на Лаурелин. Тежки били призори сенките на Защитната планина над Блаженото

царство.

Варда заръчала на Луната да се гвужи по същия начин и минавайки под Земята да изгрява вече от изток, ала само след като Слънцето е слязло от небосвода. Тилион обаче пътувал с неравна стъпка и страстно се стремял към Ариен, както прави и до днес; затуй понякога двамата се явяват едновременно над Земята, а се случва и да я настигне толкова близо, че сянката му помрачава нейния блясък и настава нощ посред дения.

От тогава насетне и чак до Промяната на света Валарите отброявали дните по възхода и залеза на Анар. Защото Тилион рядко се задържал във Валинор, а по-често минавал набързо над западните земи Авасар, Араман и Валинор, за да потъне в бездната зад Отвъдното море и да продължи самотния си път из необятните пещери между корените на Арда. Там често се бавел задъгво и закъснявал да се завърне в небето.

Още по-сетне, подир Дългата нощ, светлината на Валинор станала по-ярка и по-прекрасна от оная над Средната земя; защото Слънцето си почивало там и небесните лъчи идвали по-близо до Земята. Ала нито Слънцето, нито Луната могат да ни напомнят за древната светлина, що бликала от Двете гървета, преди да ги докосне отровата на Унголиант. Днес онзи блясък се съхранява единствено в Силмарилите.

Моргот обаче ненавиждал новите светила и задъгво се стъписал пред този ненадеен удар на Валарите. После нападнал Тилион, като изпратил насреща му сенчести духове и настанала люта схватка в Илмен по пътеките на звездите; но Тилион победил. А от Ариен се боял Моргот неимоверно и не смеел да я приближи, защото нямал вече прежната сила; колкото повече растяло неговото лукавство и колкото повече зло разпращал чрез лъжи и гнусни твари, толкова повече се пилеела мощта му и го обвързвала към земята, та вече ни можел, ни искал да напусне мрачната си крепост. С черни сенки укривал себе си и слугите свои от Ариен, на чийто взор нямали сили да устоят; и земите край неговото леговище се обгърнали в тежки облаци и изпарения.

Но като видели набега срещу Тилион, Валарите се усъмнили дали пък злобата и лукавството на Моргот не ще му помогнат в борбата. Не искали да разпалват война срещу него из Средната земя, ала не забравяли разрухата на Алмарен и решили, че туй не ще се повтори с Валинор. Затова по ония времена пак укрепили земите си и издигнали стръмните планински склонове на Пелори до страховити висини на изток, север и юг. Отвън тия скални прегради били черни и гладки, без ни най-малка издатина или опора, спускали се в бездънни пропасти с твърди и огледално лъскави стени, а над тях се извисявали шеметни върхове с бели корони от лед. Зорка стража бдяла там непрестанно и нямало друг проход, освен Калакирия - нея единствено не затворили заради онези Елдари, които останали верни и продължавали да живеят под властта на Финарфин в град Тирион върху зелената могила сред дълбоката планинска клисура. Защото всички от елфическия народ, дори

Ваниярите и техният владетел Ингве, трябва понякога да вдъхват външния въздух и вятъра, що долита през морето откъм родните им земи; а Валарите не искали да разделят завинаги Телерите от техните сродници. Но в Калакирия изградили могъщи кули с многобройна стража, а при нейния изход към равнините на Валмар станувала многобройна армия, тъй че ни птица, ни звяр, ни елф, ни човек, ни каквато и да било жива твар от Средната земя да не може да мине оттам. Пак по онова време, наречено в песните Нуртале Валинорева, сиреч Укриването на Валинор, били сътворени Омагъосаните острови и морето около тях се изпълнило с измамни сенки. И тия острови били пръснати като мрежа от север на юг из Сенчестите морета, та нямало как да ги отминете онзи, що плавал на запад към Самотния остров Тол Ересеа. Никой кораб не можел да мине край тях, защото вечно въздишали вълните и напявали опасната си песен по мрачни скали, обгърнати в мъгла. Тежка умора налягала моряците сред зрача и ги обземала ненавист към морето; ала който стъпвал на ония острови, там си оставал да спи чак до Промяната на света. И тъй, както предрекъл Мандос на Нолдорите в Араман, Блаженото царство било затворено за тях; и от многото пратеници, що в сетнешни дни поемали с кораби на запад, никой не стигнал до Валинор, освен един-единствен - най-великият моряк от всички легенди и песни.

Глава 12.

ЗА ХОРАТА

В мир и покой заживели Валарите отвъд своите планини; и след като дали светлина на Средната земя, те задълго я оставили без надзор, тъй че нямало кой да оспорва властта на Моргот, освен доблестните Нолдори. Най-често си спомнял за изгнаниците Ульмо, който събирал вести от всички води по Земята.

От онова време нататък почнали да се броят Слънчевите години. По-кратки били те и по-бързо се нижели от бавните години на Дърветата във Валинор. Пак по онова време въздухът на Средната земя натежал от дъха на растеж и смърт, а промяната и състаряването на всички живи твари се ускорили неимоверно; животът се разпростирал по суша и вода през Втората пролет на Арда, množали се Елдарите, а Белерианг бил зелен и прекрасен под новото Слънце.

При първия изгрев на Слънцето се събудили най-младите Чета на Илуватар сред Хилдориен, далече на изток в Средната земя; ала най-напред Слънцето изгряло на запад и отваряйки очи хората погледнали първо към него, затуй и по-късно, когато бродели по Земята, най-често се отправяли нататък. Елдарите ги нарекли Атани, което означава Втори народ; но ги наричали още Хилдори, сиреч Следващи, а и много други

имена им гали: Апанонари - Къснородени, Енгвари - Болнави и Фримари - Простосмъртни; наричали са ги Самозванци, Чужденци, Непознаваеми, Самопрокълнати, Тежкоръки, Мракоплашливи и гаже Деца на Слънцето. Малко се говори за хора в преданията от Древните дни преди западането на елфите и възхода на рога човешки; споменава се само за онези от прадедите им, наречени Атанатару, който през първите години на Слънцето и Луната се залутали из Севера. Нито един Валар не дошъл в Хилдориен да напътства хората, или да ги призове във Валинор; затуй и хората не обичали твърде Валарите, а по-скоро се бояли от тях, понеже не разбирали целите на Всемогъщите и се борели както срещу тях, тъй срещу целия свят. Все пак Ульмо често се сецал за людеге и подпомагал замислите на Манве, като им пращал съвети от реки и потоци. Ала те никога не са били посветени както трябва в тия дела, а още по-малко знаели в далечните дни, преди да се срещнат с елфите. Обичали водите и сърцата им се затрогвали от тяхната песен, но не разбирали смисъла на посланията. Разказват обаче, че скоро почнали да срещат тук и там Мрачни елфи и се сдружили с тях; тъй хората станали в своето детство спътници и ученици на този древен народ от елфически скиталци, що никога не били поели по пътя за Валинор и познавали Валарите само от далечни и стари предания.

Моргот все още бил отскоро в Средната земя и нямал голяма власт, защото му пречела внезапно изгрялата светлина. Рядко се срещали опасности из равнините и хълмовете; а имало безброй нови неща, замислени от Явана още преди много епохи и засети като семена в мрака, за да покълнат и разцъфтят изведнъж. На запад, на север и юг бродели рожбите човешки и радостта им била като росно утро, когато всеки лист е зелен.

Но мимолетно е всяко утро, а денят рядко се познава по сутринта; и приближило време за пагубните войни из Севера, когато Нолдори, Синдари и хора простосмъртни се изправили на отчаяна бран срещу пълчищата на Моргот Бауглир. Гибел им донесли лукавите лъжи, що бил посял някога Моргот и продължавал да сее сред своите врагове, а освен туй все още било в сила проклятието, родено от Братоубийството в Алквалонде и безумната клетва на Феанор. Само за част от великите дела на оная епоха ще разкажем тук и най-често ще става дума за Нолдорите, Силмарилите и малцината простосмъртни, що преплели съдбата си с тях. По онова време елфи и люде били равни по ръст и по сила, но елфите имали повече мъдрост, сърчност и хубост; а онези, които идвали от Валинор и били виждали Всемогъщите, стояли толкоз над Мрачните елфи, колкото те пък били над простосмъртните хора. Само в кралството Дориат, чиято владетелка Мелиан била сродница на Валарите, успели Синдарите да се изравнят с Калакуендите от Блаженото царство. Безсмъртни били елфите, мъдростта им растяла век подир век и ни старост, ни болест можела да ги погуби. Защото телата им, сътворени от тъканта на Земята, били нетленни; и в ония дни повече наподобявали телата човешки, тъй като все още отскоро пламтял в тях огънят, що бавно ги изгаря отвътре. Крехките хора обаче по-лесно загивали от

нападение или злополука и по-трудно оздравявали; болести многобройни ги мъчели, а накрая се състарявали и умирали. А какво става с душите им подир смъртта - туй не знаят даже елфите. Някои казват, че и те отивали в чертозите на Мангос, само че на друго място; казват още, че след Илуватар и Манве единствен Мангос знае какво става с тях, щом се съберат в ония безмълвни чертози край Отвъдното море. Никой не се е завръщал от домовете на мъртвите, освен Берен, син Барахиров, чиято ръка е докосвала Силмарил; ала подир туй никога не е разговарял с простосмъртни люде. А може би съдбата човешка отвъд живота вече не е в ръцете на Валарите и може би не всичко е било предречено в Музиката на Айнурите.

В по-късни дни, когато победите на Моргот всели раздор между елфи и хора, както той страстно желаел, елфите в Средната земя почнали да линият, а хората си присвоили слънчевата светлина. От тогава Куенгите взели да скитат из усамотени места по далечни равнини и острови, свикнали с бледия светлик на Луната и звездите, с пещерите и горските дебри, докато накрая се превърнали в сянка и спомен всички освен онези, що отплавали към далечния Запад и изчезнали от Средната земя. Ала в зората на дните елфи и хора били съюзници и се смятали за роднини; някои люде даже изучили премъдростите на Елдарите и с храброст велика се прославили сред най-доблестните Нолдори. А в славата, красотата и съдбата на елфите имали дял и три рожби от връзката между двата народа - Еарендил, Елвинг и техният син Елронг.

Глава 13.

ЗА ЗАВРЪЩАНЕТО НА НОЛДОРИТЕ

Казват, че от всички Изгнаници Феанор и синовете му първи достигнали Средната земя и слезли на суша в пуцинака Ламот, тоест Могъщото ехо, що се разстила по външните брегове на залива Дренгист. И докато Нолдорите стъпвали на пясъка, виковете им отлетели към хълмовете и тъй се засилили, че сякаш безброй могъщи гласове закрещели над бреговете на Севера; а пукотът на пламъците над белите кораби полетял от Лосгар през морето като буреносен реф и който го чуел из далечните краища, се изпълвал със страх и почуда.

Ала тия пламъци били видени не само от Финголфин, когото Феанор изоставил в Араман; забелязали ги орките и стражите на Моргот. Нито едно предание не разказва що е помислил Моргот, когато узнал, че лютият му враг Феанор е довел войската си от Запада. Може и да не се е изплашил, защото още не бил срещал мечовете на Нолдорите; и както скоро проличало, изпървом възнамерявал да ги отблъсне обратно в морето.

Под хладните звезди преди първия изгрев на Луната повел отряда си Феанор покрай дългия залив Дренгист, който прорязвал Кънтящите хълмове Еред Ломин и навлизал далече навътре в равнините на Хитлум;

стигнали накрая до дългото езеро Митрим и спрели на стан край северните му брегове в местността със същото име. Но войската на Моргот, предупредена от глъчката из Ламот и заревото от пожара в Лосгар, минала през проходите на Сенчестите планини Еред Ветрин и нападнала Феанор изневиделица, преди още лагерът да бил довършен и укрепен; и там, сред здрачните поля край Митрим, се разиграла Втората битка от Белериандската война. Дагор-нуин-Гилиат я наричат, що значи Битка под звездите, понеже Луната още не била изгряла; и песни се пеят за нея. Макар да били по-малобройни и неподготвени, Нолдорите бързо удържали победа; защото още греел в очите им блясъкът на Аман, та били силни, чевръсти и страшни в гнева си, а мечовете им дълги и смъртоносни. В ужас побягнали орките пред тях и с жестоко клане ги изхвърлили бойците на Феанор от Митрим, а подир туй продължили да ги преследват през Сенчестите планини към просторната равнина Арг-гален северно от Дортонион. Там армиите на Моргот, що били минали на юг към долината на Сирион и обсаждали Курган в заливите, опитали да се притекат на помощ и тъй намерили гибелта си. Защото Келегорм, синът на Феанор, узнал за тях, издебнал ги с част от елфическия отряд и като връхлетял откъм хълмовете около Ейтел Сирион, изтласкал вражеските пълчища в мочурището Серех. Мрачни били вестите, що стигнали до смаяния Моргот в Ангбанг. Десет дни траяла битката, а подир нея само шепа бегълци се завърнали от цялата многобройна войска, що бил подготвил за овладяване на Белерианд.

И все пак имал повод за радост велика, макар и да не я виждал изпървом. Защото Феанор в своя неукротим гняв срещу Врага не спирал, а бързал подир оцелелите орки, смятайки, че тъй ще се добере до самия Моргот; и с буен смях размахвал меча от радост, че е гръзнал да се изправи срещу гнева на Валарите и заплахите на тежкия път, за да види най-сетне часа на отмъщението. Нищо не знаел той за Ангбанг и голямата отбранителна мощ, що бил събрал Моргот набързо; ала дори и да знаел, туй не би го възпряло, защото бил като безумец, изгарящ в пламъците на собствения си гняв. Тъй се откъснал далече пред основната част от своя отряд; а като видели туй, слугите на Моргот се обърнали срещу него и Балрозите изскочили от Ангбанг да им помогнат. Там, на границите на зловеците Морготови земи Дор Даеделот, бил хванат в обръч Феанор заедно с шепа приятели. Дълго се сражавал без страх, макар да бил обкръжен от пламъци и цял покрит с кървави рани; ала накрая го повалил Готмог, вождът на Балрозите, когото по-късно Ектелион унищожил в Гондолин. И там цял да загине, ако в този момент не се били притекли на помощ синовете му с многоброен отряд; тогава Балрозите го изоставили и избягали към Ангбанг.

Вдигали синовете баца си и го понесли назад към Митрим. Но когато приближили Ейтел Сирион и почнали да се изкачват по стръмната пътека към планинския проход, Феанор ги помолил да спрат; защото раните били смъртоносни и разбирал, че часът му е приближил. И като хвърлил семен поглед от склоновете на Еред Ветрин, съзрял в далечината острите върхове на Тангородрим - най-могъщи сред всички кули на Средната земя

- и с предсмъртна яснота осъзнал, че никога не ще имат Нолдорите силата да ги повалят; трижди проклед името Морготово, а после заръчал на своите синове да бъдат верни на клетвата и да отмъстят за баща си. С тия думи издъхнал; ала нямало за него ни гроб, ни могила, защото тъй огнен бил неговият дух, че щом отлетял, тялото мигом се превърнало в пепел и дим, бързо развяхн по вятъра; и такъв като него вече не се е явявал сред Арда, а духът му останал навеки в чертозите на Мандос. Тъй дошъл краят на най-доблестния сред Нолдорите, що им спечелил с делата си и най-велика слава, и най-черни скърби.

А в Митрим живеели Сиби елфи от Белерианг, които скитали далече на север отвъд планините и Нолдорите ги срещнали с радост като отдавна загубени роднини; ала изпървом не им било лесно да разговарят, понеже при дългата раздяла езиците на Калакуендите от Валинор и Морикуендите от Белерианг се били изменили твърде много. От тия елфи узнали Нолдорите за могъществото на Елу Тингол, краля на Дориат и за магическия пояс около неговите владения; а вести за великите дела из Севера стигнали на юг чак до Менегрот и пристанищата в Бритомбар и Егларест. С изумление и надежда посрещнали всички елфи от Белерианг завръщането на своите могъщи събрата, що идвали тъй ненадейно от Запада в час на най-тежка нужда; и отначало вярвали, че са дошли пратеници на Валарите да ги освободят.

Тъкмо в смъртния час на Феанор пратил Моргот вестноосци при синовете му да съобщят, че се предава и предлага да преговарят за Силмарилите. Тогава Маедрос, най-старшият син, убедил братята си да се престорят, че ще преговарят с Моргот и да се срещнат с пратениците му на уреченото място; ала ни той, ни който и да било от Нолдорите вярвал на вражеската дума. Затуй и от двете страни дошли много повече посланици, отколкото било уговорено; Моргот обаче изпратил по-голям отряд, при това само от Балрози. Маедрос бил издебнат от засада и цялата му свита загинала; сам той бил заловен жив и отведен в Ангбанг по заповед на Моргот.

Тогава братята на Маедрос отстъпили и укрепили лагера си в Хитлум; но Моргот задържал Маедрос като заложник и пратил вест, че няма да го освободи додето Нолдорите не прекратят войната и се завърнат на Запад или заминат от Белерианг към далечните Южни краища на света. Обаче синовете на Феанор знаели, че каквото и да сторят, Моргот ще ги измами и няма да пусне на воля Маедрос; а освен туй били обвързани с клетвата и за нищо на света не можели да прекратят войната срещу Врага. Като разбрал това, Моргот приковал Маедрос със стоманена халка за дясната китка върху отвесната скална стена на Тангородрим.

Стигнала мътва до лагера в Хитлум, че Финголфин е успял да преведе своя отряд през Пукащите ледове; а по онуй време целият свят бил изумен от появата на Луната. Но когато войската на Финголфин навлязла в Митрим, огненото Слънце изгряло откъм Запада; развъл синьо-сребристите си знамена Финголфин, засвирили мощни рогове и цветята

разцъфвали под стъпките му, защото идвал краят на звездната епоха. Пред възхода на могъщата светлина побягнали Морготовите слуги към Анзбанг и Финголфин минал безпрепятствено покрай крепостта в Дор Даеделот, докато враговете му се свирали под земята. После елфите разбили портите на Анзбанг и с гордата песен на роговете си разтърсили кулите на Тангородрим; чул ги Маедрос наред с своите мъки и се провикнал с пълен глас, ала викът му заглъхнал сред каменното ехо. Но Финголфин не бил тъй буен като Феанор и се боял от лукавството на Моргот, затуй се оттеглил от Дор Даеделот и поел обратно към Митрим, понеже бил чул вест, че там ще открие синовете на Феанор, а и желал да бъде защитен зад Сенчестите планини, докато бойците му отпочиват и набират сили; защото вече бил видял силата на Анзбанг и не вярвал, че тая крепост ще падне само от песента на роговете. Когато най-сетне се добрал до Хитлум, той спрял на лагер край северните брегове на Митримското езеро. Няколко обич към рода Феаноров в сърцата на ония, що били последвали Финголфин, защото много страдания понесли при прекосяването на Леговете и смятали, че синове и баща са еднакво виновни. Едва не избухнала схватка между двата отряда; но макар и да понесли тежки загуби по своя път, народите на Финголфин и Финрод били по-многобройни от последователите на Феанор, тъй че онези се отдръпнали пред тях и прехвърлили лагера си на южния бряг; и езерото ги разделило. А мнозина от войската на Феанор вече се разкайвали за пожара в Лосгар и били изумени от доблестта, с която техните изоставени приятели преодолели Леговете на Севера; и били готови да ги приветстват, ала от срам не смеели да го сторят. Тъй заради проклятието, що тежело над тях, Нолдорите не постигнали нищо докато Моргот бил най-разколебан, а новият ужас от ярката светлина смразявал сърцата на орките. Ала Моргот се сепнал от мрачните размисли и като видял как са разединени враговете му, избухнал в смях. Повелил на слугите си да сътворят в бездънните кладенци на Анзбанг огромни облаци от пушеци и изпарения, що бликнали над зловонните върхове на Железните планини и чак от далечния Митрим се виждало как оскверняват бистрия въздух в първите утрини на света. Доляял вятър от изток и ги понесъл над Хитлум, помрачавайки новото Слънце; а подир туй облаците се спущали на зловещи, отровни талази над полята, долините и стихналите води на Митрим. Тогава Фингон, храбрият син Финголфинов, решил да изцели враждата между Нолдорите преди общият им Враг да се подготви за война; защото треперели земите на Севера от тътена в подземните ковачници на Моргот. Някога сред блажения Валинор, преди още Мелкор да бъде освободен и да посее лъжи помежду им, Фингон и Маедрос били най-близки приятели; и мисълта за някогашната дружба парела сърцето му, макар да не знаел още, че единствен Маедрос не го бил забравил при опожаряването на корабите. Затуй гръзнал да стори нещо, останало с право сред най-доблестните подвизи на Нолдорските принцове - сам и без да се съветва с когото и да било, тръгнал да дири Маедрос; и подпомогнат тъкмо от мрака, що Мелкор бил сътворил, стигнал

незабелязан до вражата крепост. Високо по снагата на Тангородрим се изкачил и с покруса огледал отвъдния пущинак; ала не открил ни проход, ни пукнатина, през която да проникне в твърдината на Моргот. Тогава презрял опасността и без да мисли за орките, що продължавали да се спотайват из мрачните подземия, извадил своята арфа и запял древна песен за Валинор, сътворена още преди да пламне раздор между синовете на Финве; и се понесъл гласът му над скръбните чукари, които дотогаз били чували само виковете на болка и ужас.

Тъй открил Фингон онова, що дирел. Защото изведнъж нейде далече из висините друг глас подхванал песента и немошно го повикал. Маедрос бил туй, който пеел въпреки страданието. Ала когато се изкатерил до подножието на скалната стена, где висял неговият сродник, разбрал Фингон, че не ще може да продължи по-нататък; и заридал горчиво, като видял жестокостта на Моргот. Измъчен и без надежда, Маедрос замолил Фингон да го застреля с лъка си; а Фингон положил стрела върху тетивата и отчаяно се провикнал към Манве:

- О, Повелителю, комуто всички птици са мили, смили се поне сега над Нолдорите в тежък час и ни прати помощ бързокрила!

Начаса била изпълнена неговата молба. Защото Манве, комуто всички птици са мили и комуто крилати вестноосци носят в Таникветил вести от Средната земя, бил пратил могъщия народ на Орлите да се засели по непристъпните върхове на Севера и да бди зорко над крепостта на Моргот; все още таял в сърцето си Манве жалост към изгнаниците. И Орлите му носели вести за много печални събития в ония дни. Тъй още преди да изпълне Фингон тетивата, от висинето се спуснал кралят на Орлите Торондор, който имал размах на крилете цели сто крачки и бил най-могъщата птица, що някога е съществувала; възпрял той ръката на Фингон и го понесъл нагоре, към скалата где висял Маедрос. Ала от зла магия била сътворена халката, та не успял Фингон ни да я разреже, ни да я изтръгне от камъка. И в страданията си неимоверни отново го помолил Маедрос да му дари бърза смърт; но Фингон отсякъл китката му и Торондор ги понесъл обратно към Митрим.

Там оздравял Маедрос след време; защото буйно пламтял в него огънят на живота, а силата му била от древния свят - такава сила имат само онези, що са израснали във Валинор. Тялото му се изцелило от изпитанията и отново станало крепко, ала в сърцето му продължавала да тегне болезнена сянка; и се научил да върти меч с лявата ръка по-страховито, отколкото с десницата. С този подвиг си спечелил Фингон велика слава и всички Нолдори го възхвалявали; тъй стихнала омразата между родовете на Финголфин и Феанор. Защото Маедрос измолил от Финголфин прошка за измяната в Араман; и се отказал от претенции за кралска власт над всички Нолдори с думите:

- И да нямаше разпри помежду ни, господарю, пак би било справедливо ти да поемеш властта като най-старши, а и един от най-мъдрите в рода на Финве.

Ала не всички негови братя били съгласни с това решение.

И тъй, точно според прокобата на Мандос, потомците на Феанор били

наречени Обезправените - не само заради загубата на Силмарилите, но и защото кралската власт преминала към по-младия род на Финголфин както в Еленге, тъй и в Белерианд. А след като се обединили отново, Нолдорите разположили стража по границите на Дор Даделот и Ангбанг бил обсаден откъм западната, южната и източната страна; и пращали съгледвачи на дълж и шир да изучат земите на Белерианд и да преговарят с тамошните народи.

Не допаднало твърде на крал Тингол идването на толкова много могъщи принцове от Запада, дирещи нетърпеливо нови владения; не пожелал той ни да отвори своето кралство, ни да премахне омагьосания пояс около него, защото по съвет на мъдрата Мелуан не вярвал, че обсадата ще удържи Моргот. От всички принцове на Нолдорите единствено Финарфиновият род получил правото да навлиза в пределите на Дориат; защото майка им била Еарвен, щерка на Олве от Алквалонде, та се падали най-близки роднини на крал Тингол.

Анзрод, син Финарфинов, пръв от всички изгнаници дошъл в Менегрот като вестоносец на брат си Финрод и в дълъг разговор с краля му разказал за подвизите на Нолдорите из северните земи, за техния брой и поддръждането на войските им; ала понеже бил мъдър и верен на своя народ, смятал старите вражди за изличени и поради туй не споменал нито за братоубийството, нито за клетвата на Феанор и изгнаничеството на Нолдорите. Крал Тингол изслушал словата на Анзрод и на раздяла му казал:

- Тъй речи от мен на ония, що те изпращат: волни са Нолдорите да се заселят било в Хитлум, било из възвишенията на Дортонион или по земите източно от Дориат, защото са диви и пуссти; ала по другите места има мнозина от моя народ и не бих желал някой да им ограничава правата, а още малко да ги прокужда от родния дом. Нека внимавам как ще се държат принцовете от Запада; защото аз съм владетел на Белерианд и който желае да живее тук, трябва да слуша моята дума. А в Дориат никой не ще идва, освен ако аз го поканя или е дошъл да дири помощ в тежък час.

А първенците на всички Нолдорски родове се били събрали на съвет в Митрим и там се завърнал Анзрод от Дориат с посланието от крал Тингол. Хладен бил кралският привет към Нолдорите и синовете Феанорови се разгневили от тия слова; но Маедрос се разсмял и рекъл: - Крал е онзи, що може да удържи своето, инак напразно се зове с тази титла. Тингол ни дарява само земите, где не достига властта му. Та нали само над Дориат щеше да властва, ако не бяха дошли Нолдорите. Нека си властва там и да е доволен, че има за съседи синовете на Финве, а не орките на Моргот, които изклахме. Извън неговите граници ще вършим каквото сметнем за добре.

Но Карантир, който не обичал твърде синовете Финарфинови, а и бил най-груб и гневлив от братята, гръмко извикал:

- И още нещо! Нека престанат да ходят синовете Финарфинови при онзи Мрачен елф и да си шушукат с него в дълбоките пещери! Кой им е дал правото да говорят от наше име? Вярно е, дойдоха в Белерианд, ала

нека не забравят тъй бързо, че баща им е властелин на Нолдорите, макар и майка им да идва от друг народ. Разгневил се тогава Анзрод и напуснал съвета. Маедрос строго упрекнал Карантир; но повечето Нолдори от двата рода дълбоко се смутили, като чули словата му, защото ги обзела тревога, че злият нрав на синовете Феанорови вечно ще избликва в прибързани и жестоки обвинения. Ала Маедрос усмирил братята си и всички заедно напуснали съвета, а скоро подир туй изоставили Митрим и се прехвърлили на изток отвъд Арос в просторните области около хъма Химринг. Тия земи били наречени Маедросови предели, понеже на север нямало ни хълмове, ни реки да ги предпазят от нападение откъм Анзбанг. Там останали Маедрос и братята му да бдят и приемали всеки, който пожелал да живее при тях, а със своите сродници от запада общували само при крайна необходимост. Казват, че сам Маедрос бил измислил това, за да предотврати опасността от раздори, а и защото желал пръв да поеме вражеските удари; той самият си останал приятел с родовете на Финарфин и Финголфин и понякога ходел при тях за съвет. Ала и той бил обвързан с клетвата, макар че по ония времена нейната власт била задремала. Народът на Карантир се заселил на изток отвъд горното поречие на Гелион, около езерото Хелеворн под връх Рерир и южно от там; изкачили се по склоновете на Еред Луин и с почуда хвърлили взор на изток, защото диви и необятни им се сторили просторите на Средната земя. И там се натъкнали на гжуджетата, които подир нападението на Моргот и идването на Нолдорите били престанали да пътуват из Белерианд. Но макар че еднакво обичали занаятчийските умения и жадували за знания, не се родила гружба помежду им; защото гжуджетата били потайни и гневливи, а високомерният Карантир не криел презрението си към грозотата на Наугримите, та давал лош пример на целия си народ. Все пак, понеже наравно се бояли от омразния Моргот, двата народа сключили съюз и имали голяма полза от него; защото в ония дни Наугримите узнали много творчески премъдрости, тъй че ковачите и зидарите от Нозрод и Белегост се прославили сред своя народ, а когато гжуджетата отново започнали да пътуват из Белерианд, всички кервани от техните мини прекосявали земите на Карантир и му насели огромни богатства.

Когато отминали двайсет години по Слънчевото летоброене, крал Финголфин насрочил голям празник; и празникът се състоял напролет край Ивринските езера, откъдето извира бързата река Нарог, защото там се разстинали прекрасни и зелени земи в подножието на Сенчестите планини, които ги опазвали от северния вятър. Загълго се запомнила радостта на този празник в сетнешните скръбни дни; нарекли го Мерет Адертаг, що значи Празник на обединяването. Сбрали се там мнозина вождове и обикновени бойци от народите на Финголфин и Финрод; от синовете на Феанор дошли Маедрос и Маглор с голям отряд от източните области; пристигнали и множество Сиви елфи - бродници от горите на

Белерианд и моряци от заливите начело с вожда си Курган. Дошли гори Зелени елфи от Осурианд, далечната Страна на Седемте реки в подножието на Сините планини; ала от Дориат имало само двама пратеници - Маблунг и Даерон, които носели приветствие от краля. Много срещи на добра воля се състояли през празника Мерет Адертаг и много клетви били изречени за боен съюз и вяност; разказват, че там почти всички говорели езика на Сивите елфи - гори и Нолдорите, защото те бързо научили белериандския говор, докато Синдарите се затруднявали с езика на Валинор. Опиянение и надежда изпълвали сърцата на Нолдорите и мнозина измежду тях сметнали, че Феанор с право ги е призовал да подирят свобода и прекрасни владения из Средната земя; и наистина, подир туй последвали дълги години на мир, докато техните мечове закрияли Белерианд от злодеяния и гържали пълчищата на Моргот за здраво залостени порти. В ония дни имало радост под новите лъчи на Слънцето и Луната, честита била цялата страна, ала Сянката все още дебнела на север.

А когато минали още трийсет години, Тургон, син Финголфинов, напуснал дома си в Невраст, потърсил своя приятел Финрод на остров Тол Сирион и двамата поели на юг покрай реката, защото им били омръзнали северните планини; по пътя нощта ги заварила отвъд Здрачните езера близо до Сирион и двамата легнали да спят на брега под едрите летни звезди. А от реката Улмо им пратил тежка дрямка и тревожни сънища; и след като се събудили, тревогата от съня не ги напуснала, но никой от тях не споделил с приятеля си, защото спомените били смътни и всеки мислел, че само нему е пратил послание Улмо. Ала безпокойството им останало завинаги и пораждало съмнения в идните времена, затуй често бродели насаме из пущинаците, търсейки надлъж и шир потайни, непристъпни места; защото всеки от тях си мислел, че му е заръчано да се готви за черни дни и да избере пътища за бягство, ако се случи Моргот да излезе от Ангбанг и да съкруши армиите на Севера. Минало още време и веднъж Финрод и сестра му Галадриел отишли на гости при своя сродник Тингол в Дориат. Изумил се Финрод от величието и прелестта на Менегрот, от съкровищниците, оръжейниците и безбройните колонни зали; и в сърцето му запламтяло желание да изгради просторни чертози зад зорко охранявани порти в някое дълбоко и потайно кътче под хълмовете. Разкрил пред краля този свой копнеж, а Тингол му разказал за дълбоката клисура на река Нарог и пещерите под нейния стръмен западен бряг откъм Фаротското плато; на раздяла пратил с него водачи да му покажат ония места, за които знаели само малцина. Тъй започнал Финрод да изгражда в дълбините на Нарогските пещери подземни зали и оръжейници, каквито бил видял в Менегрот; и тази крепост била наречена Нарготронд. За тежкия труд му помогнали джуджетата от Сините планини, а Финрод ги възнаградил богато, защото бил донесъл от Тирион повече съкровища, отколкото всички други принцове на Нолдорите. И пак по онова време била изработена за него Наугламир или Джуджешката огърлица - най-славното тяхно творение от Древните дни. Върху тежката златна верига блестели безброй скъпоценни

камъни от Валинор; ала в нея имало и магическа сила, тъй че тежала не повече от кичур вълна върху плещите на онзи, който я носел и му придавала изящество и благородство.

Там, в Нарготронд, се заселил Финрод заедно с мнозина от близките си, а джуджетата го нарекли на своя език Фелагунд, що означава Създател на пещери; и това име запазил до края на живота си. Но Финрод Фелагунд не бил първият заселник в пещерите край река Нарог. Сестра му Галадриел не дошла в Нарготронд, защото в Дориат срещнала Келеборн, сродник на Тингол, и между двамата пламнала силна обич. Затуй останала в Потайното кралство да живее при Мелиан и от нея научила много премъдрости и знания за Средната земя.

Тургон обаче не забравял зеления хълм и прекрасния град Тирион с кулата и дървото; колкото и да бродил, не открил каквото търсел, та накрая се завърнал в Невраст и заживял честито във Винямар край брега на морето. А през следващата година Улмо го призовал и му заръчал отново да тръгне сам из долината на Сирион; потеглил Тургон и с помощта на Улмо открил между Пръстеновите планини потайната долина Тумладен, сред която се извисявал каменен хълм. Никому не споменал за това, а се завърнал в Невраст и тайно започнал да обмисля строежа на град като Тирион върху Туна, за който копнело сърцето му в изгнание.

Донесли съгледвачите на Моргот вести, че Нолдорските владетели бродят по далечни земи, без да мислят за война; а той им повярвал и решил да изпита силата и бдителността на своите врагове. Отново ударил с цялата си мощ без предупреждение и изведнъж се разтърсили северните земи, огън бликнал от дълбоки пукнатини и Железните планини почнали да бълват пламъци; пълчища орки плъзнали из равнините на Арг-гален. Оттам нахлули на запад през Сирионския проход, а на изток се прехвърлили през незащитените земи на Магдор между хълмовете на Маедрос и Сините планини. Но Финголфин и Маедрос не дремели и докато останалите елфи преследвали разпръснатите шайки от орки, които върлували из Белерианд, двамата върхлетели върху основната вражеска армия тъкмо когато нападала Дортонион; разбили слугите на Моргот и като подгонили оцелелите през Арг-гален, накрая ги изтребили до крак пред самите порти на Ангбанд. Това било третото голямо сражение от Белериандската война и го нарекли Дагор Аглареб, що значи Славното сражение.

В победата обаче се криело предупреждение; и принцовете се вслушали в него, та укрепили съюза си, засилили стражата и започнали Обсадата на Ангбанд, която траяла почти четиристотин Слънчеви години. Дълго подир Дагор Аглареб не гръзвали слугите на Моргот да припарят извън портите, защото се страхували от владетелите на Нолдорите; а Финголфин се хвалел, че Моргот вече никога не ще ги свари неподготвени и само чрез измяна между елфите би могъл някога да разкъса обръча на Елдарите. Ала Нолдорите тъй и не успели да завладеят Ангбанд или да си възвърнат Силмарилите; и войната не

стихвала през цялото време на Обсадата, защото Моргот измислял нови злокобни хитрини и неуморно изпробвал силата на противниците си. А и нямало начин да обкръжат изцяло неговата крепост, понеже Железните планини, пред чиито заоблени хълбоци се издавали кулите на Тангородрим, я защитавали от двете страни и заледените снегове по техните висини били непроходими за Нолдорите. Тъй че откъм север и зад гърба си Моргот нямал противници и оттам понякога се измъквали неговии съгледвачи, за да стигнат по заобиколни пътища до Белерианд. И понеже повече от всичко друго желаел да всее страх и раздор между Елдарите, повелил на орките да пленяват всеки, когото срещнат и да го водят в Ангбанд; и там с ужасния си поглед тъй сплашвал някои пленници, че вече не били необходими вериги, защото от тогава насетне живеели в страх от него и били покорни на волята му където и да се намирали. Тъй Моргот узнал много за събитията след бунта на Феанор и се възраждал, виждайки в тях семето на бъдещи жестоки разпри между противниците.

Когато от Дагор Аглареб отминали почти сто години, Моргот решил да нападне изневиделица Финголфин (защото добре знаел как зорко бди Маедрос); и пратил армия да тръгне през белия север, а после да завие на запад и след туй на на юг към залива Дренгист по същия път, който някога бил изминал Финголфин през ледовете. Тъй щели да нахлуят в Хитлум откъм запад; ала били открити навреме, та Фингон ги пресрещнал сред хълмовете в края на залива и изтласкал в морето почти всички орки. Тая схватка не се числи сред великите сражения, защото нашествениците били малобройни и в нея взели участие само някои племена от Хитлум. Ала след нея дълги години царувал мир и нямало открити нападения откъм Ангбанд, защото Моргот вече разбирал, че без чужда помощ орките не могат да се мерят с Нолдорите; и започнал да дири в мрачното си сърце нови планове.

След още сто години в една тъмна нощ пред портите на Ангбанд излязъл Глаурунг - първият от огнените дракони на Севера, наричани Урулоки. Още бил млад и недорасъл, защото дълъг и бавен е животът на драконите, но въпреки туй елфите с ужас побягнали от него към Еред Ветрин и Дортонион, а той осквернил с гнусните си пламъци полята на Арг-гален. Тогава Фингон прерпуснал насреща му с група стрелци на буйни коне и го обкръжил в плътен обръч; не издържал Глаурунг стрелите им, защото още не бил покрит с плътна броня, затуй избягал обратно в Ангбанд и дълги години не се показал оттам. Възраждали се Нолдорите и прославили Фингон; само малцина предусещали какво им вечае тази нова заплаха. Ала Моргот бил недоволен, че Глаурунг се разкрил преждевременно; и след неговото поражение настанал Дългият мир, що траял почти двеста години. През цялото това време имало само дребни схватки из покрайнините, а Белерианд процъфтявал и благоденствал. Защитени от своите северни армии, Нолдорите издигнали градове с могъщи кули, сътворили безброй прекрасни неща и съчинили

множество песни, предания и премъдри книги. Из много области Нолдори и Синдари се слели в един народ с общ език; останала само тази разлика, че Нолдорите били по-могъщи телом и духом, раждали най-славните воини и мъдреци, издигали каменни градежи и обичали хълмовете и равнините. Синдарите пък имали най-прекрасните гласове, били по-надарени в музиката (ако не се брои Маглор, син Феаноров) и обичали горите и речните брегове; а някои от Сивите елфи все още бродели на дъж и шир без да се заселват никъде и пели песни по своя път.

Глава 14.

ЗА КРАЛСТВОТА В БЕЛЕРИАНД

Тук ще опишем какви са били земите из северозападните области на Средната земя, където се заселили Нолдорите в древността; ще разкажем още как са управлявали техните владетели и как обсаждали Моргот след Дагор Аглареб - третото сражение от Белериандските войни.

Още в най-древни времена Моргот бил издигнал далече на север Железните планини Еред Енгрин, за да защити своята цитадела Утумно; и те описвали широка дъга от изток към запад по границите на вечно замръзналите земи. На запад, където планинските стени забивали обратно на север, Моргот изградил зад тях втора крепост за в случай, че бъде нападнат откъм Валинор; и както вече разказахме, когато се завърнал в Средната земя, решил да се засели в нейните неизбродни подземни тъмници, наречени Желязната преизподня, тъй като по време на Войната на Всеомогъщите твърде много бързали Валарите да го нападнат в Утумно, та не разрушили докрай Ангбанд и не претърсили всички потайни галерии. Издълбал Моргот под Еред Енгрин огромен тунел, който излизал южно от планините и отпред изградил могъща порта. А над портата и зад нея чак до самите планини издигнал шеметните кули на Тангорогрим, създадени от пепелта и шлаката на подземните пещи и отпадъците от дълбаенето на безброй тунели. Мрачни били те, пустинни и невъобразимо високи; а от върховете им черен и гнусен дим се точел из северния небосклон. Нечистотии и опустошение се разнасяли надалече от портата на Ангбанд из просторната равнина Арг-гален; но след появата на Слънцето там израсла висока трева и докато Ангбанд бил обсаден, имало зеленина даже сред ямите и купищата разбити скали пред вратите на това пъклено място.

Западно от Тангорогрим се простирали Мъгливите земи Хисиломе, наречени тъй от самите Нолдори заради облаците, които Моргот пратил натам при тяхното пристигане; живеещите по тия места Синдари го превели на своя език като Хитлум. Прекрасни били тия земи докато траяла Обсадата на Ангбанд, макар че въздухът бил прохладен и водите

студени. На запад граничели с Кънтящите планини Еред Ломин, които се простирали покрай морето, а на изток и юг стигали до Сенчестите планини Еред Ветрин, които ги деляли от Арг-гален и Сирионската долина.

Финголфин и синът му Фингон управлявали Хитлум и по-голямата част от народа на Финголфин обитавала по бреговете на Митримското езеро; Фингон пък се грижел за Дор-ломин, разположен западно от Митримските планини. Но главната им крепост била в Ейтел Сирион на изток от Еред Ветрин и оттам бдели над Арг-гален; а конните им отряди препускали из равнината чак до сянката на Тангородрим, защото макар и да нямали много коне изпървом, табуните им бързо се множили сред пищните зелени пасища на Арг-гален. Прагедите на тия жребци били дошли с кораби от Валинор до Лосгар и сам Маегрос ги подарил на Финголфин, за да изкупи вината си.

Западно от Дор-ломин, отвъд Кънтящите планини, които навлизали в сушата покрай залива Дренгист, се намирал Невраст, което на синдарински език означава Отвъден бряг. Изпървом наричали с това име всички брегове южно от залива, но по-късно го оставили само за земите между Дренгист и връх Тарас, който навлизал далече навътре в морето. Дълги години там било кралството на Тургон мъдреца, син Финголфинов и за граници му служели морето, Еред Ломин и хълмовете, що продължавали на запад стената на Еред Ветрин от Иврин до връх Тарас. Според някои Невраст спадал не толкова към Хитлум, колкото към Белерианд, защото климатът там бил мек, морските ветрове напоявали земите, а високите планини ги укривали от студените северни ветрове, които веели над Хитлум. Тамошните низини били обкръжени от стръмни склонове и остри крайбрежни зъбери; нито една река не минавала оттам, но наскре Невраст имало голямо езеро без точно определени брегове, защото го обкръжавали блата и мочурища. Линаевен се наричало езерото, понеже край него обитавали безбройни ята птици от ония, що обичат високите тръстици и плитките заливи. Когато пристигнали за пръв път в Невраст, Нолдорите заварили множество Сиви елфи да живеят по бреговете и особено около връх Тарас на югозапад, защото в древни времена Ульмо и Осе обичали да посещават онова място. Всички тамошни племена избрали Тургон за свой владетел и тъкмо в Невраст най-рано се смесили народите на Нолдорите и Синдарите; и Тургон дълго живял в своите чертози, наречени Винямар, край морския бряг под връх Тарас.

Южно от Арг-гален, на шейсет леваи от изток на запад, се разстило просторно плато, наречено Дортонион; величави борови гори го покривали от край до край, но най-гъсти били откъм северната и западната страна. Отначало полегати, склоновете му се издигали към мрачни и сурови земи, где над безбройни хладни езерца стърчали голи и стръмни зъбери, по-високи даже от върховете на Еред Ветрин; а на юг към Дориат платото изведнъж свършвало с шеметни скални стени и страховити пропасти. От северните му склонове Финарфиновите синове Ангрод и Аегнор охранявали полята на Арг-гален като васали на брат си Финрод, владетел на Нарготронд; малобройни били техните племена,

защото трудно се намирало препитание из тия пустинни земи, а просторното плато зад тях трябвало да послужи за непреодолимо препятствие пред набезите на Моргот.

Между Дортонион и Сенчестите планини имало тясна долина, по чиито стръмни склонове растели борови гори, но самата долина била покрита с тучни пасища, защото през нея бързали към Белерианд водите на Сирион. Финрод охранявал Сирионския пролом и насред реката, върху остров Тол Сирион, изградил могъщата стражева кула Минас Турит; ала след като сътворил Нарготронд, оставил тази крепост под надзора на брат си Орогрет.

Просторните и прекрасни земи на Белерианд се простирали от двете страни на могъщата и прославена в множество песни река Сирион, която извирала от Ейтел Сирион и минавала покрай Ард-гален, преди да се втурне през пролома, събирайки води от планинските потоци. Оттам продължавала сто и трийсет левги на юг и ставала все по-пълноводна от множество притоци, додето накрая мощните ѝ талази достигали широката пясъчлива делта в Баларския залив. А от север на юг по десния бряг на Сирион в Западен Белерианд били най-напред горските геври на Бретил между Сирион и Теуглин, а подир туй започвало кралството Нарготронд, разположено между Теуглин и Нарог. Река Нарог пък започвала от Ивринските водопади под южния склон на Дор-ломин и минавала осемдесет левги през равнините, преди да се слее със Сирион в Нан-тапрен, що значи Страна на върбите. Южно от Нан-тапрен имало просторни, ала почти незаселени ливади, обрасли с диви цветя; а отвъд тях започвали блата и тръстикови островчета, стигащи чак до пясъчливата делта, где не се срещали други живи твари освен ята морски птици.

Но кралството Нарготронд се простирало и западно от Нарог до река Нениг, която се вливала в морето край Егларест; и Финрод станал повелител на всички елфи в Белерианд между морето и Сирион, без да се броят бреговете на Фалас. Там обитавали ония Синдари, що продължавали да обичат корабите и Кирдан корабостроителя бил техен владетел; но между Кирдан и Финрод имало гружески съюз и с помощта на Нолдорите били възстановени пристанищата в Бритомбар и Егларест. Зад могъщите си стени те се превърнали в прекрасни градове с тихи заливи и каменни кейове. На скалистия нос западно от Егларест изградил Финрод кулата Барад Нимрас, за да наблюдава морето на запад, макар че това се оказало излишно; защото никога не опитал Моргот да строи кораби или да воюва по море. Всичките му слуги ненавиждали водата и само най-тежка нужда би заставила някой от тях да се приближи до морето. С помощта на елфите от Заливите някои нарготрондски племена изградил нови кораби и отплавали да изследват големия остров Балар, та да си подготвят на него последно убежище, ако се случи най-лошото; но не им било писано да живеят там.

Тъй кралството на Финрод станало далеч по-обширно от всички други, макар да бил най-младият сред великите владетели на Нолдорите - Финголфин, Фингон, Маедрос и Финрод Фелагунд. Ала Финголфин бил почитан като владетел на всички Нолдори, а подир него идвал Фингон,

въпреки че тяхното кралство заемало само северните области на Хитлум; макар и малоброен, техният народ бил най-крепък и храбър, най-страшен за орките и най-ненавистен за Моргот.

Отляво на Сирион се простирал Източен Белерианд, достигащ на ширина до сто левги от Сирион до Гелион и границите на Осирианд; изпървом между Сирион и Миндеб лежал пуцинакът Димбар под непристъпните върхове на Крисаегрим, где виели гнезда орлите. Между Миндеб и горното поречие на Есгалдуин се намирала ничията земя Нан Дунгортеб; и над тая област тегнел страхът, защото от едната ѝ страна мощта на Мелиан закриляла северните предели на Дориат, но от другата били шеметните пропасти на Планините на Ужаса Ерег Горгором под високите Дортонионски плата. Нататък, както казахме вече, била избягала Унголиант от огнените бичове на Балрозите и дълго живяла там, изпълвайки клисурите със смъртоносен мрак, а дори и когато изчезнала, скверните ѝ изчадия продължили да дебнат из пропастите и да тъкат злокобните си мрежи; и редките потоци, извиращи от Ерег Горгором, били замърсени и опасни за пиене, защото вкусел ли някой водите им, сърцето му се изпълвало със сянката на лудост и отчаяние. Всички живи твари отбягвали тия места, а Нолдорите минавали през Нан Дунгортеб само в краен случай и то по пътища край пределите на Дориат, далече от злоещите хълмове. Тия пътища били изградени отдавна, още по времето, когато Моргот се завърнал в Средната земя; и по тях пътникът можел да стигне на изток до Есгалдуин, където в годините на Обсадата все още се издигал каменният мост Иант Иаур. Оттам продължавали през Безмълвните земи Дор Динен и пресичайки Аросиах (що значи Бродовете на Арос), достигали северните предели на Белерианд, където живеели синовете на Феанор.

На юг се разстинали охраняваните дебри на Дориат, владение на Потайния крал Тингол, където никой не можел да влезе без негово разрешение. В северната им част била гората Нелдорет, ограничена на изток и юг от мрачната река Есгалдуин, която завивала на запад през равнините; а между Арос и Есгалдуин лежала по-гъстата и по-обширна гора Регион. Южно от Есгалдуин, там където реката завивала на запад към Сирион, били Менегротските пещери; и цял Дориат лежал източно от Сирион с изключение на тясната гориста област между Здрачните езера и мястото, където Теиглин се вливал в Сирион. Народът на Дориат наричал тази гора Ниврим, що означава Западен предел; вековни дървоове растели там и тази област също била обгърната в Пояса на Мелиан, та част от реката, която тя обичала заради преклонението си пред Ульмо, да попадне изцяло под властта на Тингол.

В югозападния край на Дориат, където Арос се вливал в Сирион, по двата бряга се простирали езера и мочурища, а самата река се разделяла на множество тесни протоци. Тия места били наречени Аелин-уал, тоест Здрачните езера, защото били обгърнати в мъгли и над тях властвала магията на Дориат. Дотам цялата северна част на Белерианд плавно се спускала на юг, а по-нататък продължавали равнини и Сирион забавял своето течение. Но южно от Аелин-уал внезапно започвали

стръмнини и долното поречие на Сирион било отделено от горното с тези възвишения, които погледнати откъм юг приличали на безкрайна хълмиста верига, стигаща на запад до Егларест отвъд Нарог, а на изток до Амон Ереб, недалече от Гелион. Нарог пресичал тия хълмове по дълбока клисура с множество бързеи, но без водопади, а от западния му бряг се издигали просторните гористи плата Таур-ен-Фарот. Тъкмо там, по западния склон на тази клисура, където буйният пенест поток Ринавил се хвърлял в Нарог от висините на Фаротското плато, изградил Финрог своята твърдина Нарготронг. А на двайсет и пет левги източно от Нарготронгската клисура, малко след Здрачните езера, били могъщите водопади, където Сирион се спускал от северните възвишения и внезапно изчезвал в огромни подземия, издълбани от тежестта на водите му; три левги на юг оттам отново избликвал със страховит грохот и облаци пяна през скална арка в подножието на хълмовете, наречена Портите на Сирион.

Тия разделящи стръмнини носели името Андрам, що значи Дългата стена, стигаща от Нарготронг до Източен Белерианд, където се намирал Рамдал, сиреч Краят на стената. На изток обаче ставали по-полегати, тъй като Гелионската долина слизала плавно на юг и по Гелион нямало нито един водопад, макар че течението му било по-бързо от онова на Сирион. Между Рамдал и Гелион се извисявал огромен самотен хълм с полегати склонове и самотата му го правела да изглежда още по-величав; наричали го Амон Ереб. Върху Амон Ереб бил загинал Денетор, крал на Нандорите от Осурианд, който рамо до рамо с Тингол се възправил против Моргот в ония дни, когато пълчища орки за пръв път нахлули в звездния покой на Белерианд; и там се заселил Маегрос след великата победа. А южно от Андрам, между Сирион и Гелион, се простирали пуссти и непроходими дебри, където не смеел да навлиза никой, освен малцина скиталци от Мрачните елфи; Таур-им-Дуинат ги нарекли, що значи Гора между реките.

Велика река бил Гелион; два извора имал и по две корита течал отначало: Малък Гелион, който започвал от хълма Химринг и Голям Гелион, извиращ от връх Рерир. Подир сливането на двата ръкава продължавал още четирийсет левги на юг, додето достигне нови притоци; и течението му до морето било два пъти по-дълго от онова на Сирион, макар и не тъй пълноводно, защото по източните земи падали по-малко дъждове, отколкото в Хитлум и Дортонион, откъдето черпел водите си Сирион. От Еред Луин извирали шестте притока на Гелион: Аскар (наречен по-късно Ратлориел), Талос, Леголин, Брилтор, Дуилвен и Адурант - все бързоструйни потоци, бягащи по стръмните планински склонове; а между Аскар откъм север и Адурант откъм юг, Гелион и Еред Луин слагали границите на прекрасния зелен Осурианд - Страната на седемте реки. Към средата на своето течение Адурант се разделял на две и после отново се сливал; и обгърнатият от водите му остров бил наречен Тол Гален, що значи Зеления остров. Там се заселили Берен и

Лутуен след своето завръщане.

В Осурианд, под закрилата на реките, живеели Зелените елфи; защото от всички реки на западния свят Улмо най-много обичал Сирион, а подир него Гелион. Тъй безшумни и ловки били горските елфи в Осурианд, че странник можел да прекоси земите им от край до край, без да зърне нито един от тях. През пролетта и лятото се обличали в зелени одежди, а звънките им песни достигали надалеч отвъд водите на Гелион; затуй Нолдорите нарекли онази област Линдон, що значи Земя на музиката, а на планините зад нея дали името Еред Линдон, защото за пръв път ги зърнали от Осурианд.

Източно от Дортонион пределите на Белерианд били най-уязвими за вражески набези, тъй като само ниски хълмове опазвали Гелионската долина откъм север. По ония места, наречени Маедросови предели и в земите отвъд тях живеели синовете на Феанор със своите народи; и за да не допуснат нахлуване на Моргот към Източен Белерианд, конницата им често препускала на север из необятната и безлюдна равнина Лотлан, която лежала на изток от Арг-гален. Главната крепост на Маедрос се издигала върху плоския връх на хълма Химринг, що означава Вечностуден; могъщ и гол бил този скалист хълм, обкръжен от множество по-ниски възвишения. Между Химринг и Дортонион бил стръмният откъм западната си страна Аглонски проход - единствена врата към Дориат; и вечно веел през него лютият северен вятър. Но Келегорм и Куруфин укрепили Аглон и мощната им войска охранявала както прохода, тъй и цялата област Химлаг, разположена на юг между Арос, който извираше от Дортонион и притока му Келон, идващ откъм Химринг.

Областта между двата ръкава на Гелион била управлявана от Маглор и в нея имало място, където хълмовете съвсем се снишавали; тъкмо оттам орките нахлули в Източен Белерианд преди Третото сражение. Затова Нолдорите непрестанно изпращали многобройни конни отряди из ония равнини; а народът на Карантур се укрепил из планините източно от Маглоровия пролом. Там връх Рерир и околните възвишения се издавали на запад от планинската верига Еред Линдон; и в гънката между Рерир и Еред Линдон имало езеро закътано сред планини отвсякъде, освен на юг. Туй било езерото Хелеворн, дълбоко и мрачно, а край него живеел Карантур; ала цялата просторна област между Гелион, планините, Рерир и река Аскар била наричана от Нолдорите с името Таргелион, което означава Земи отвъд Гелион, или още Дор Карантур, сиреч Земите на Карантур; именно там се срещнали за пръв път Нолдори и джуджета. А много преди това Сивите елфи наричали Таргелион с името Талат Рунен - Източна долина.

Тъй синовете на Феанор начело с Маедрос властвали над Източен Белерианд, ала по онова време племената им живеели предимно в северните области, а на юг отивали само да ловуват из зелените гори. Амрод и Амрас обаче се заселили по ония места и додето траела Обсадата рядко се отбивали на север; понякога към техните краища

пристигали и други елфически владетели, дори от най-далечни земи, защото макар и пуста, страната била дивно красива. Най-често идвал Финрог Фелагунд, който бил страстен пътешественик, та в странствията си стигал чак до Осурианд и дружал със Зелените елфи. Но додето траяло царството на Нолдорите, нито един от тях не се прехвърлил отвъд Еред Линдон; рядко идвали вести в Белерианд от далечните земи на Изтока.

Глава 15.

ЗА НОЛДОРИТЕ В БЕЛЕРИАНД

Разказахме вече как Улмо помогнал на Тургон от Невраст да открие потайната долина Тумлаген; а тя (както се узнало по-сетне) лежала източно от горното поречие на Сирион сред пръстен от непристъпни планини, през които не можела да мине никоя жива твар освен орлите на Торондор. Но дълбоко под планините имало проход, издълбан още в мрачните епохи на света от потоците, що изтичали, за да се влеят в Сирион; тъкмо този проход открил Тургон, минал по него до зелената равнина между планините и видял сред нея да се издига хълм като остров от корав и гладък камък; защото в древни времена долината била дълбоко на огромно езеро. Тогава Тургон разбрал, че най-сетне е намерил желаното място и решил да построи там прекрасен град, който да му напомня за Тирион върху Туна; но изпървом се прибрал в Невраст и заживял мирно, макар че дълбоко в сърцето си непрестанно обмислял как да постигне своите замисли.

След Дагор Аглареб обаче безпокойството, що вселил Улмо в гърдите му, отново започнало да го мъчи, та призовал най-крепките и най-надарените от своето племе и тайно ги повел към скритата долина, за да започнат строежа на града, който Тургон бил замислил; и навсякъде сложили стража, та нито един пришълец да не се натъкне на техния труд, а Улмо ги закриял със своята мощ откъм Сирион. Но Тургон продължавал през повечето време да живее в Невраст, докато най-сетне градът бил напълно завършен след петдесет и две години потаен труд. Разказват, че Тургон му избрал името Ондолинде, що на езика на елфите от Валинор означавало Скала на пеещите води, защото върху хълма имало множество фонтани; но на синдарински език името се променило и станало Гондолин, сиреч Скритата скала. Приготвил се Тургон да потегли от Невраст и да напусне завинаги чертозите си във Винямар край морето; тогава Улмо го посетил още веднъж и му рекъл: - Ето че най-сетне тръгваш към Гондолин, Тургон; а аз ще запазя властта си в Сирионската долина и всички води около нея, та никога да не попречи на твоя поход или да открие потайния вход без твое разрешение. От всички владения на Елдарите най-дълго ще устои Гондолин срещу силата Мелкорова. Ала недей да възлюбваш прекомерно онуй, що се роди от копнежа сърдечен и труда на ръцете ти; помни, че

истинската надежда на Нолдорите лежи на Запад и идва откъм Морето. После Улмо предупредил, че не е в неговата власт да отмени Прокобата на Мангос, която тегнела и върху Тургон.

- Прочее, може и тъй да се случи - рекъл той, - че проклятието на Нолдорите да те открие там подир време и измяната да надигне глава сред твоите чертози. Огън ще те заплаши тогава. Но ако наистина наближи тази заплаха, чак от Невраст ще дойде пратеник да те предупреди и чрез него над огън и разруха ще се роди нова надежда за елфи и хора. Затуй остави в този дом меч и доспехи, та в бъдни години той да ги намери и тъй да го познаеш без страх от измама.

Обяснил още Улмо от какъв вид и размери да бъдат шлемът, ризницата и мечът, оставени в чертозите. Подир туй се завърнал в морето, а Тургон повел своя народ, що представлявал точно една трета от Нолдорите на Финголфин и заедно с тях тръгнала още по-голяма армия от Синдари; отряд подир отряд потегляли тайно под сенките на Ерег Ветрин и стигали незабелязано до Гондолин, тъй че никой не знаел къде изчезвали. Последен от всички Тургон превел безшумно своята свита през хълмовете, достигнал планинските порти и ги захлопнал зад гърба си.

Дълги години подир туй никой не влязъл в скритата долина освен Хурин и Хуор; а войската на Тургон не излязла навън чак до Скръбната година, която дошла след повече от триста и петдесет години. Но за планинския пръстен народът на Тургон се множил и благоденствал, а умелите майстори не си давали нито миг отдох, тъй че Гондолин върху Амон Гварет наистина станал прекрасен град и можел да се мери по хубост дори с елфическия Тирион отвъд морето. Високи и бели се издигали неговите стени, гладки били каменните стълбища, а над всичко се извисявала могъщата Кралска кула. Бистри водоскоци разпръсквали там блестящи струи, а в двора на Тургоновия дворец имало изображения на древните Дървета, що самият крал бил изваял с цялото си елфическо умение; и на златното гърво дал име Глингал, а другото, чиито цветове били изработени от сребро, нарекъл Белтил. Но по-прекрасна от всички чудеса на Гондолин била Тургоновата церква Игрил, наричана Келебриндал Среброногата, чиито коси били като златното сияние на Лаурелин преди злодеянията Мелкорови. Тъй живял Тургон в блаженство дълги години; а Невраст останал да пуснее и никой не се заселил там чак до разрухата на Белерианд.

Докато Тургон строил в пълна тайна своя град Гондолин, Финрод Фелагунд дълбаел подземните зали на Нарготронд; ала сестра му Галадриел, както казахме, живеела в Тинголовото кралство Дориат. И понякога Мелиан и Галадриел си говорели за някогашното блаженство във Валинор; но винаги замлъквали устните им, щом стигнели до мрачния час, в който загинали Дърветата. И рекла веднъж Мелиан:

- Някаква скръб тегне върху теб и твоя род. Виждам това, ала всичко друго е скрито от взора ми; защото ни в мисъл, ни във видение мога да

прозра онуй, що е ставало или става на Запад - сянка обгръща всички земи на Аман и се простира далеч отвъд морето. Защо не ми разкажеш повече за това?

- Защото е отминала тази скръб - отговорила Галадриел, - и колкото радост ни е останала, не желая да я помрачавам със спомени. А може и още скръб да ни чака, макар че в сърцата ни грее надежда.

Тогаз я погледнала право в очите Мелиан и промълвила:

- Не вярвам Нолдорите да са дошли като пратеници на Валарите, както бе речено изпървом; не ще да е тъй, макар че ни се притекоха на помощ в тежък час. Защото никога не говорят за Валарите, а и техните славни владетели не донесоха вест за Тингол ни от Манве, ни от Ульмо, ни дори от брата на нашия крал Олве и неговия народ отвъд морето. Кажу ми, Галадриел, за какво е бил прокуден от Аман доблестният народ на Нолдорите? И какво зло тегне над синовете Феанорови, та са тъй навъсени и надменни? Не налучквам ли истината с тия въпроси?

- Налучкваш я - отвърнала Галадриел, - само гето не бяхме прокудени, а дойдохме по своя воля и против волята на Валарите. Пренебрегнахме и Валарите, и страховитите заплахи по пътя заради една цел: да отмъстим на Моргот и да си възвърнем онуй, що ни открадна.

После Галадриел разказала на Мелиан за Силмарилите и гибелта на крал Финве във Форменос; ала не споменала ни дума за Клетвата, Братоубийството и опожаряването на корабите в Лосгар. Мелиан обаче ѝ рекла:

- Много ми разказа ти, а и още неща прозирам. Макар да забулваш в мрак дългия път от Тирион дотук, долавям по него злини, за които Тингол трябва да узнае.

- Може би - отвърнала Галадриел, - ала не от мен.

И Мелиан повече не говорила с Галадриел за тия неща; но на Тингол разправила всичко, що била узнала за Силмарилите.

- Велики са тия дела - рекла тя, - по-велики, отколкото си представят самите Нолдори; защото и Светлината на Аман, и съдбините на Арда са заключени днес в тия творения на Феанор, що вече не е между нас.

Предричам, че никаква сила не ще помогне на Елдарите да ги завладеят; и целият свят ще пламне в сражения и разруха, преди да бъдат отвоювани от Моргот. Виж! На Феанор те са донесли гибел, а сигурно и на мнозина други; но пръв в тази пагубна върволица, що тепърва ще продължава, е бил твоият приятел Финве. Моргот го е погубил, преди да избяга от Аман.

Замлъкнал тогаз Тингол, потиснат от скръб и предчувствия мрачни; ала накрая казал:

- Най-сетне разбирам туй идване на Нолдорите от Запада, над което недоумявах до днес. Не да ни помогнат са дошли (помощта е била случайна), защото от нас, останалите в Средната земя, Валарите очакват сами да се грижим за себе си и само в най-тежък час биха се притекли да ни избавят. За мъст и за връщане на загубеното са идвали Нолдорите. Толкоз по-добре - значи ще са ни сигурни съюзници против Моргот, с когото вече нивга не ще и помислят да преговарят.

Но Мелиан възразила:

- Вярно, затуй са дошли; ала и за друго. Пази се от синовете Феанорови! Като сянка тегне над тях гневът на Валарите; и много злини са извършили - не само срещу Аман, но и против собствения си род. Загребала скръб лежи между принцовете на Нолдорите.

А Тингол отвърнал:

- Що ме засяга туй? За Феанор мога само по чужди думи да съдя, че наистина е бил велик. Каквото съм чувал за синовете му, не ми допада твърде; ала вярвам, че тъкмо те ще са най-смъртни врагове на нашия общ неприятел.

- Два ръба имат обаче както техните мечове, тъй и словата им - рекла Мелиан; и повече не разговаряли за това.

Не подир дълго плъзнала сред Синдарите мълва за делата на Нолдорите, преди да дойдат в Белерианд. Знаело се със сигурност откъде идвали слуховете, а към мрачната истина се примесвали и отровни лъжи; но по онуй време Синдарите били още непредпазливи и доверчиви, та Моргот (както можело и да се очаква) ги избрал за първи жертви на своето лукавство, понеже не го познавали. И чувайки тия приказки, Кирдан се обезпокоил; мъдър бил той и бързо прозрял, че верни или не, с лукава цел се разпръскват тъкмо по това време, макар да смятал това лукавство за родено от вражди и завист между Нолдорските принцове. Затова пратил вестноосци да съобщият на Тингол какво се говори. Случило се тъй, че точно тогава синовете на Финарфин отново гостували при Тингол, защото искали да се видят със сестра си Галадриел. И развълнуван от вестите, Тингол ядно рекъл на Финрод:

- Нередно си постъпил, сроднико, че укри тъй важни дела от мен. Едва сега узнавам за злодеянията на Нолдорите.

Ала Финрод отвърнал:

- С какво съм ти навредил, владетелю? И какви злодеяния са сторили Нолдорите в твоето кралство, та да те наскърбят? Нито против теб, нито против когото и да било от твоя народ не им е идвало и на ум да вдигнат ръка.

- Чудя ти се, синко на Еарвен - рекъл Тингол, - как тъй без едно-едничко слово за оправдание или прошка гръзваш да сядаш на трапеза при своя сродник, докато ръцете ти са обагрени в кръв от клането на майчиния ти род!

Дълбоко се наскърбил Финрод, ала премълчал, защото не можел да се защити, без да обвини останалите Нолдорски принцове; а не желал да говори тъй пред Тингол. Но горчилка кипнала в сърцето на Ангрод от спомена за словата на Карантур и той се провикнал:

- Не знам, владетелю, що за лъжи си чул и кой вятър ги носи; ала с кървави ръце не сме дошли. Без друга вина стъпихме тук, освен може би дето се вслушахме в пагубните речи на Феанор, та се опиянихме глупаво и мимолетно като от лошо вино. Зло не сме сторили по своя път, ала големи злини изтърпяхме и за всичко дадохме прошка. А за награда ни

наричат твои доносници и предатели на Нолдорите - лъжовно, както сам знаеш, защото заради чужда чест мълчахме пред теб и тъй си навлякохме гнева ти. Но повече тая неправда не се търпи и гоиде време да чуеш истината.

И Ангрод заговорил горчиво за синовете Феанорови, за проляната кръв в Алквалонде, Прокобата на Мангос и опожарените кораби в Лосгар. А накрая извикал:

- Кой би гръзнал тъкмо нас, изтърпелите толкоз мъки сред Пукация лед, да нарече предатели и братоубийци?

- Ала и над вас тегне сянката на Мангос - промълвила Мелиан.

Тингол обаче дълго мълчал, преди да проговори.

- Вървете си сега! - рекъл той. - Вървете, защото пламна сърцето в гърдите ми. Друг път елате, ако желаете; никога не ще затворя портите си за сродници, оплетени в мрежа на злодеяние, за което не са допринесли. С Финголфин и неговия народ също ще съхраня старата дружба, понеже горчиво са заплатили за злото. И всяка скръб помежду ни ще потъне в общата ненавист към Врага, първопричина за всичко. Но чуйте словата ми! Вече никога не ще отворя ухо за езика на ония, що погубиха мои близки в Алквалонде. И годето съм тук на власт, никой не ще го говори свободно в моето кралство. Всички Синдари ще се вслушат в повелята ми да не проронят ни дума от нолдорската реч и да не отвръщат никому, що се обръща към тях чрез нея. А който все пак я проговори, ще се смята за неразкаян изменник и братоубиец.

Тръгнали си от Менегрот синовете Финарфинови с натежали сърца, тъй като предусещали как ще се сбъднат словата на Мангос и нито един от Нолдорите, що последвали Феанор, не ще избяга от мрачната сянка над своя народ. И станало тъй, както бил рекъл Тингол; понеже Синдарите се вслушали в повелята му и занаяпред в цял Белерианд отхвърляли речта на Нолдорите, а който гръзвал да я говори, си навличал всеобща омраза; за своето всекидневие Изгнаниците възприели синдаринския език, а Върховното слово на Запада се употребявало единствено при срещи насаме между най-благородните Нолдори. И все пак то оцеляло като език на премъдрите книги навсякъде, където живеел този народ. Случило се тъй, че най-сетне Нарготронд бил напълно завършен (но Тургон все още живеел в чертога си във Винямар) и синовете на Финарфин се събрали там да празнуват; даже Галадриел дошла от Дориат да остане за малко при тях в Нарготронд. А крал Финрод Фелагунд нямал съпруга и Галадриел го запитала защо е тъй; но щом Фелагунд отворил уста, осенило го прозрение и той изрекъл:

- Клетва ще дам и аз, та трябва да съм свободен да я изпълня докрай и да отмина в тъмата. Пък и не ще остане от моето кралство какво да предам на наследник.

Ала разказват, че никога до онзи час не го били обземали подобни смразяващи мисли; дълбоко обичал той Амарие от Ванярите, но тя не го последвала в изгнанието.

Глава 16.

ЗА МАЕГЛИН

Аредел Ар-Фейниел, Бялата владетелка на Нолдорите и щерка на Финголфин, живеела в Невраст при брат си Тургон и заедно с него отишла в Потайното кралство. Ала след време ѝ омръзнал затвореният град Гондолин, та законяла отново да пренуска през необятните равнини и да броди из горите, както във Валинор; и когато отминали двеста години от завършването на Гондолин, тя поискала от Тургон разрешение да си отиде. Не желал Тургон да я пуска и дълго отхвърлял молбата, ала най-сетне отстъпил и рекъл:

- Върви, щом желаеш, макар че не е разумно според мен и предусещам в тази раздяла тежки беди и за двамата ни. Пускам те само да идеш при нашия брат Фингон; а онези, що пратят да те придружават, ще се завърнат в Гондолин колкото може по-бързо.

Но Аредел му възразила:

- Сестра съм ти, а не слугиня и отвъд твоите граници ще вървя където си пожелаеш. Щом ти се свиди да пратиш с мен свита, мога и сама да тръгна.

Тогава Тургон отвърнал:

- Нищо в туй кралство не ми се свиди, щом е за тебе. Ала не желая извън стените на Гондолин да живее някой, що знае пътя насама; ако и да ти вярвам, сестро, за други знам, че не умеят да слагат юзда на езика си.

Избрал Тургон трима най-славни бойци от своята свита да придружат Аредел и им заръчал да я отведат в Хитлум при Фингон, ако успеят да прекършат нейната воля.

- И бъдете нащрек - казал накрая, - защото макар и да е обсаден Моргот далече на север, из Средната земя дебнат безброй заплахи, за които сестра ми не знае.

После Аредел напуснала Гондолин и скръб налегнала Тургон като я гледал, че си отива.

А като стигнали до Бритвахския брод на река Сирион, тя рекла на своите спътници:

- Завийте сега на юг, а не на север, защото не ще потегля към Хитлум; душата ми е законяла да срещна старите си приятели, синовете на Феанор.

И тъй като не могли да я разубедят, всички поели на юг, както била наредила и поискали да навлязат в Дориат. Ала граничната стража не ги допуснала; защото Тингол не приемал отвъд Пояса нито един Нолдор, освен своите близки от рода на Финарфин, а най-нежелани били приятелите на Феаноровите синове. Затуй рекли стражите на Аредел:

- Към земите на Келегорм, когото търсиш, о, високородна, в никакъв случай не можеш да минеш през владенията на крал Тингол; ще трябва да заобиколиш Пояса на Мелуан откъм юг или север. Най-бързият път е на изток от Бритвах през Димбар и покрай северните предели на нашето

кралство, додето през Есгалдуинския мост и бродовете на Арос стигнеш до земите отвъд хълма Химринг. Чували сме, че там живеят Келегорм и Куруфин, та може и да ги намериш; ала знай, тия пътеки не са надеждни.

Тогава Аредел се върнала обратно и подирила опасния път между злокобните долини на Еред Горгорот и северните предели на Дориат; но когато приближила пагубната област Нан Дунгортеб, мрачни сенки оплели конниците, а Аредел изостанала от своите спътници и се изгубила.

Дълго я търсили, изплашени, че може да е попаднала в примка или да е пила отровни води от потоците из този край; ала гнусните изчадия на Унголиант, що живеели из клисурите, се настървили и ги подгонили, та едва успели да си спасят живота с отчаяно бягство. Когато най-сетне се завърнали и разказали за прежеждието, настанала печал велика в Гондолин; а Тургон дълго седял насаме и в мълчание страдал от скръб и ярост.

Ала Аредел, след като дирила напразно своите спътници, препуснала право напред, понеже както всички чеда на Финве била сърцата и неустрашима; и продължила пътя си додето през Есгалдуин и Арос стигнала до местността Химлаг между Арос и Келон, където живеели Келегорм и Куруфин през ония години преди разкъсването на Обсагата около Анзбанг. По онова време те не си били у дома, защото заедно с Карантир били предприели далечен поход на изток из Таргелион; но поданиците на Келегорм я посрещнали сърдечно и предложили да им бъде почетна гостенка докато се завърне техният владетел. Известно време тя живяла честито сред тях и с радост препускала на воля из горските дебри; ала годината напредвала, а Келегорм не се завръщал и отново я обзело безпокойство, та почнала да язди самичка все по-надалеч, дирейки нови пътеки и незнайни поляни. И тъй се случило, че веднъж към края на годината Аредел достигнала южните предели на Хитлум, прекосила Келон и без да усети се залутала из Нан Елмот.

Тъкмо из тази гора през отдавна отминали епохи Мелиан бродела в зората на Средната земя, когато дърветата били млади; и древно вълшебство още се таяло в дърбравите. Ала сега дърветата на Нан Елмот били най-високи и мрачни в цял Белерианг и ни един слънчев лъч не прониквал през техните корони; там обитавал Еол, когото наричали Мрачния елф. В стари времена той бил от рода на Тингол, ала не му допадал Дориат и когато Мелиан обгърнала в своя Пояс гората Регион, където живеел, той избягал към Нан Елмот. Там заживял сред дълбоките сенки, защото обичал нощта и сумрака под звездите. Отбягвал Нолдорите, които смятал за виновни, че Моргот се е завърнал да смуцава покоя на Белерианг; но с джуджетата се сдружил както никои друг от древните елфи. И главно от него узнавали джуджетата що става по земите на Елдарите.

Търговските пътища на джуджетата от Сините планини пресичали Източен Белерианг на две места и северният път, който водел към бродовете на Арос, минавал близо до Нан Елмот; и там се срещал Еол с Наузримите за дълги разговори. А когато дружбата им укрепнала, почнал и той от

време на време да гостува в подземните чертози на Ногрод и Белегост. Там узнал много за обработката на метали и сам станал изкусен майстор; и създал метал по-як от стоманата на джуджетата, ала толкоз ковък, че можел да се разтяга на тънки и гъвкави листове, оставайки неуязвим за мечове и копия. Нарекъл го галворн, понеже бил черен и лъскав като полиран ахат, и насетне винаги носел ризница от този метал. Но макар и изгърбен от ковашкия труд, Еол не бил джудже, а снажен елф от народа на Телерите с благородно лице под дебелия пласт от сажди; а взорът му прониквал надълбоко в сенките на потайните, мрачни места. И тъй се случило, че зърнал Аредел Ар-Фейниел да се лута между високите гървета по границите на Нан-Елмот като бял лъч из зрача. Прелестна му се сторила тя и страстно я възжелал; и хвърлил над нея магия, та да не открие пътя навън, а да идва все по-близо до неговото жилище сред горските геври. Там имал ковачница, мрачен дом и неколцина слуги - потайни и мъгчаливи като господаря си. И когато изтощената от бродене Аредел най-сетне достигнала прага му, той излязъл навън; и с приветствени слова я въвел в дома си. Там и останала, понеже Еол я взел за невяста и много време отминало додето нейните близки чули отново вести за нея.

Не е казано, че тъй станало съвсем против волята на Аредел, нито че дългите години живот сред Нан Елмот са ѝ били омразни. Защото макар че трябвало по волята на Еол да отбягва слънчевите лъчи, двамата често бродели надалеч под звездите или под сиянието на месечината; можела и самичка да се разхожда, само дето Еол ѝ бил забранил да гури синовете Феанорови или който и да било друг от Нолдорите. Родила му Аредел син сред сенките на Нан Елмот и тайно в сърцето си го нарекла на забранения нолдорски език Ломион, що означава Дете на зрача; но от баща си детето не получило име преди да навърши дванайсет години. Тогава Еол го нарекъл Маеглин, сиреч Проницателен взор, понеже бил забелязал, че очите на сина му са по-зорки от неговите, а мисълта му прониквала и през най-мъглявите слова до дълбините на сърцата за тях.

Израснал Маеглин и по лик и снага заприличал на своя рог от Нолдорите, ала по нрав и мисли се бил метнал на баща си. Скъпял се на гуми, освен ако нещо го вълнувало дълбоко - тогава гласът му имал силата да затрогва приятели и да оборва всеки противник. Бил висок и чернокос, с бяла кожа; а очите му, макар и тъмни, блестели като на истински Нолдор. Често придружавал Еол до градовете на джуджетата в източните склонове на Еред Линдон и там охотно изучавал каквото му разкривали, а най-много обикнал умението да се издирват метални руди из планините.

Казват обаче, че най-много обичал майка си и когато Еол не бил у дома, Маеглин сядал до нея и слушал каквото му разказвала за своите близки, за техните дела в Елдамар и доблестта на могъщите принцове от рода на Финголфин. Всичко тъй взимал присърце, но най-силно харесвал

разказите за Тургон, що си нямал наследник, понеже неговата съпруга Еленве загинала при прекосяването на Хелкараксе, та му останала само едничката щерка Игрил Келебрундал.

От тия разкази се пробудил у Аредел копнеж да види отново своите близки и тя се зачудила как са могли някога да ѝ омръзнат светлините на Гондолин, блесналите водоскоци и зелената морава по Тумлаген под ясните пролетни небеса; а и често оставала самотна сред сенките, когато съпругът и синът ѝ потегляли на дълъг път. Пак от тия разкази възникнал за пръв път раздор между Маеглин и Еол. Защото въпреки всички молби не пожелала Аредел да разкрие на своя син где живее Тургон и как се стига до там, а той не бързал, вярвайки, че ще съумее да изкопчи тайната от майка си или да разчете нейните мисли; преди туй обаче желяел да види Нолдорите и да поговори със своите сродници, синовете Феанорови, които живеели наблизко. Ала когато споделил тия замисли с баща си, Еол се разгневил.

- Маеглин, сине мой - рекъл той, - ти си от рода на Еол, а не на Голодримите. Цялата тази земя принадлежи на Телерите и не ще общувам, нито ще позволя син ми да общува с убийци на нашите близки, нашественици и завоеватели на родния ни край. Или ще ме послушаш, или ще те принудя с окови.

Нищо не отвърнал Маеглин, но се обгърнал в хладно мълчание и престанал да пътува с баща си; а Еол вече не му се доверявал.

Станало веднъж тъй, че в средата на лятото джуджетата по дъвен обичай поканили Еол на празненство в Ногрод; яхнал той коня и потеглил на там. За известно време Маеглин и майка му били волни да ходят където си пожелаят и често пренебрегвали до покрайнините на гората, дирейки слънчевите лъчи; и пламнало в сърцето на Маеглин желание да напусне завинаги Нан Елмот. Рекъл тогаз на Аредел:

- Повелителко моя, нека си тръгнем додето е време! Какви надежди има в тази гора за двамата ни? Тук сме гържани в робство и не ще имам полза да остана; защото вече научих каквото можех от баща си и каквото ми разкриха Наугримите. Дали да не подирим пътя към Гондолин? Ти ще ми станеш водач, а аз ще ти бъда верен страж!

Възрадвала се Аредел и погледнала с гордост сина си; и като рекли на слугите, че отиват да дирят синовете Феанорови, двамата пренебрегнали към северните предели на Нан Елмот. Там прекосили плитките води на Келон, навлезли в Химлаг, минали бродовете на Арос и продължили на запад покрай границите на Дориат.

А Еол се завърнал по-рано, отколкото бил предвидил Маеглин и открил бягството на съпругата и сина си само подир два дни; и тъй яростен гняв го обзел, че пренебрегнал след тях посред бял ден. Но като навлязъл в Химлаг, той обузда гнева си и продължил предпазливо, понеже знаел, че е в опасност - могъщи владетели били Келегорм и Куруфин, и не хранили топли чувства към него, пък и отгоре на туй Куруфин се славел с избухлив нрав; съгледвачите от Аглон обаче били забелязали бягството на Маеглин и Аредел към бродовете на Арос, а Куруфин като разбрал, че става нещо необичайно, слязъл южно от прохода и спрял на

бивак близо до бродовете. И още преди да навлезе навътре в Химлаг, Еол бил причакан от конен отряд и отведен пред Куруфин.

Рекъл му Куруфин:

- Що дириш, Мрачни елфе, по моите земи? Важно трябва да е, щом те изкарва под слънцето, що ненавиждаш.

А Еол знаел, че го грози гибел, затуй удържал парещите слова за зъбите си и отвърнал:

- Узнах, благородни Куруфин, че синът и съпругата ми, Бялата владетелка на Гондолин, са ти дошли на гости, докато отсъствах; и сметнах, че не погодава да съм отделно от тях при това посещение.

Изсмял му се Куруфин и казал:

- Надали щяха да срещнат тук топъл прием, ако бяха пристигнали заедно с теб; ала туй няма значение, защото не идваха насам. Вече два дни стават откак минаха през Аросиах и препуснаха бързо на запад. Струва ми се, че искаш да ме измамиш; освен ако и сам си бил излъган.

А Еол отговорил:

- Щом е тъй, владетелю, може би ще ми дадеш разрешение да си тръгна и да разбера каква е истината.

- Разрешение давам, но не и благосклонност - рекъл Куруфин. - Колкото по-скоро напуснеш земите ми, толкова по-доволен ще бъда.

Тогава Еол яхнал коня си с гумите:

- Отрадно е, владетелю Куруфин, да срещнеш тъй благосклонен сродник в труден час. Ще го помня, когато се върна.

С мрачен взор го измерил Куруфин и продумал:

- Недей да се пъчиш пред мен с името на съпругата си. Защото не печелят родство ония, що крадат гъщерите на Нолдорите и ги взимат за невести без разрешение и благословия. Дадох ти разрешение да си вървиш. Приеми го и се махай. Законите на Елдарите не ми разрешават да те погубя сега. Но един съвет ще добавя: върви си у дома в сенките на Нан Елмот; защото сърцето ми предусеща, че ако поемеш сега подир ония, що вече не те обичат, няма никога да се завърнеш.

Препуснал Еол стремглаво, изпълнен с ненавист към Нолдорите; защото чак сега бил прозрял, че Маеглин и Аредел бягат към Гондолин. Тласкан от гняв и унижение, той прекосил бродовете на Арос и продължил без отдих по техните дири; но макар да не знаели, че ги преследва с най-бързия си жребец, нито веднъж не ги зърнал чак до Бритиах, където изоставили конете. И там за зла участ те се издали; защото конете им зацвилили, а жребецът на Еол ги чул и препуснал към тях; зърнал Еол отдалече бялата греха на Аредел и запомнил откъде минава, дирейки потайната планинска пътека.

Скоро Аредел и Маеглин се добрали до Външната порта на Гондолин и Тъмния проход под планините; стражата ги посрещнала с радост и като минали през Седемте порти, стигнали при Тургон върху Амон Гварет. Там кралят изслушал с почуда разказа на Аредел; и още от пръв поглед му се понравил Маеглин, защото видял, че е достоен да стане един от принцовете на Нолдорите.

- Радостно е сърцето ми, че Ар-Фейниел се завърна в Гондолин - рекъл

кралят - и сега ще е още по-красив този град, отколкото в дните, когато я смятах за изгубена. А Маеглин ще получи най-висши почести в моето кралство.

Ниско се поклонил Маеглин, приел Тургон за свой крал и дал дума да изпълнява всяка негова повеля; а подир туй занемял и само гледал с почуда, понеже блясъкът и величието на Гондолин надхвърляли всичко, що можел да си представи от майчините разкази, та бил изумен от могъществото на този град, множеството по улиците и безбройните странни и красиви неща, които съзирал. Ала нищо не привличало взора му по-силно от кралската щерка Игрил, която седяла до него; защото като всички Ванияри от майчиния ѝ род тя била златокоса и му приличала на слънце, огряващо целия кралски чертог.

Но Еол като последвал стъпките на Аредел, открил Сухата река и потайната пътека и както се прокрадвал напред, бил заловен и разпитан от стражите. А като чули, че се обявява за съпруг на Аредел, всички се смаяли и веднага пратили бърз вестносец в града при краля.

- Господарю - викнал пратеникът, - стражата залови един, що се промъкваше тайно към Тъмния проход. Еол се зове и е висок и мрачен елф от племето на Синдарите; ала въпреки туй твърди, че господарката Аредел му била съпруга и настоява да го доведем при теб. Велик е гневът му и едва го удържахме; но не го погубихме, както повеляват твоите закони.

Тогава Аредел промълвила:

- Уви! Сбъдват се страховете ми, че Еол ще ни последва. Ала с изкусна потайност го е сторил; нищо не сме видели и чули, докато приближавахме Потайния път. - И после рекла на пратеника: - Само истината е казал. Еол се зове и аз съм му съпруга, а Маеглин негов син. Не го погубвайте, а го доведете тук, та кралят да отсъди неговата участ. Тъй било сторено; довели Еол в кралския чертог и той се изправил пред високия престол, горделив и навъсен. Макар да бил изумен не по-малко от сина си пред всичко, що виждал, сърцето му още по-силно преливало от гняв и ненавист към Нолдорите. Тургон обаче го посрещнал с почести, станал от престола и му подал ръка с думите:

- Добре дошъл, сроднико, защото за такъв те смятам. Тук ще живееш както намериш за добре и само едно не ще ти е позволено - да напускаш моето кралство; защото тъй повеляват законите: никой да не си тръгва, щом веднъж е открил пътя насам.

Ала Еол отдръпнал десница.

- Не признавам твоите закони - рекъл той. - Нито ти, нито който и да било от твоя народ има правото да създава кралства и да чертае граници из тия земи. Тая страна принадлежи на Телерите, а вие ни донесохте само войни, размирици, неправда и горделивост. Не ме е грижа за твоите тайни и не съм дошъл като съгледвач, а за да поускам онуй, що ми принадлежи - съпругата и сина си. Ако все пак смяташ, че имаш права над сестра си Аредел, нека остане при теб; нека се върне птицата обратно в кафеза, където скоро пак ще залинее както преди. Но с Маеглин не е тъй. Не ще ми отнемеш сина. Хайде, Маеглин, сине

Еолов! Чуй бащината повеля. Напусни дома на враговете и братоубийците, или бъди проклет навеки!

Тогава Тургон седнал пак на своя трон, стиснал жезъла и сурово изрекъл:

- Не ще се препирам с теб, Мрачни елфе. Само мечовете холдорски опазват твоите сенчести дебри. Свободата да бродиш из тях дължиш на моя народ; ако не бяхме ние, отдавна щеше да се превиваш от робски труд в подземията на Анзбанд. А тук аз съм кралят; искаш или не искаш, словото ми е закон. Само два избора имаш: да живееш тук, или да умреш; туй важи и за сина ти.

Взрял се Еол право в очите на краля и не се побоял, но дълго стоял мълчаливо и неподвижно, докато в тронната зала настанала мъртвешка тишина; и Аредел се изплашила, защото го знаела, че е опасен.

Изведнъж, бърз като змия, той измъкнал изпод плаща си късо копие и го запратил към Маеглин с вик:

- Второто избирам за себе си и сина си! Не ще ми отнемеш онуй, що е мое!

Но Маеглин се хвърлила пред копието и то я улучило в рамото; и множество стражи повалили Еол и го отвели вързан навън, докато други се грижели за Аредел. А Маеглин само погледнал баща си, без да продума.

Решено било подир ден кралят да отсъди участта на Еол; а Аредел и Идрил придумали Тургон да бъде милостив. Но макар раната да изглеждала гребна, привечер Аредел заболяла, загубила свъст и през нощта издъхнала; защото твърде късно разбрали, че острието на копието било покрито с отрова.

Затуй когато изправили Еол пред Тургон, нямало вече милост; отвели престъпника при Карагдур, пропаст от черни скали под северния склон на Гондолинския хълм, за да го хвърлят от високата градска стена. А Маеглин стоял наблизо и пак не продумвал; но накрая Еол извикал:

- Значи изменяш на баща си и своя род, недостойни сине! Дано един ден на туй място да загубиш всички надежди и да срещнеш същата гибел!

После го хвърлили в Карагдур - тъй свършил Еол и всички в Гондолин смятали тази участ за справедлива; Идрил обаче била потресена и от онзи ден престанала да се доверява на своите близки. Ала Маеглин се издигнал сред Гондолиндримите, та заслужил всеобща възхвала и кралска благосклонност; защото не само изучавал охотно и умело всички нови премъдрости, но и сам имал на какво да научи другите. Сбрал около себе си всички най-надарени в ковашкия и миньорския занаят; и заедно издирили из Ехориат (сиреч Пръстеновите планини) богати залежи от метални руди. Най-високо ценял желязото от мината Ангабар в северните склонове на Ехориат и оттам добивал в изобилие ковани метали и стомана, та направил оръжията на Гондолиндримите още по-крепки и остри; и туй щяло да им бъде подкрепа в игните дни. Мъгър бил Маеглин и предпазлив, ала храбър и доблестен ставал, когато потрябва. И това проличало след време - когато в пагубната година на Нирнает Арноедиаг крал Тургон повел войска на север, за да помогне на Фингон, Маеглин

не пожелал да остане в Гондолин като негов заместник, а тръгнал на рат рамо до рамо с Тургон и бил свиреп и неустрашим в лютите схватки. Тъй сякаш се усмихнала съдбата на Маеглин, който се извисил сред принцовете на Нолдорите и по величие отстъпвал само на най-прославените владетели. Ала никому не разкривал сърцето си; и макар че не всичко ставало както желаел, търпял мълчаливо и спотайвал своите мисли, та малцина успявали да ги узнаят и сред тях била Игрил Келебрингал. Защото още от първия ден в Гондолин го обзела вечно растяща скръб, що му отнемала всяка радост: обичал той прекрасната Игрил и я желаел, но без надежда. Нямали Елдарите обичай да съчетават тъй близки роднини, а и никому не било хрумвало да го стори. Освен туй Игрил съвсем не го обичала; и още по-омразен ѝ станал, като разбрала какво си мисли. Защото странни и нечестиви изглеждали тия чувства както за нея, тъй и за всички Елдари тогаз и насетне - смятали ги за горчив плод от Братоубийството, чрез което сянка от Прокобата на Мандос падала върху последната надежда на Нолдорите. Но година подир година Маеглин дебнел Игрил и чакал, а любовта в сърцето му се превръщала в мрак. И още повече се стремял във всичко да наложи своята воля, та не избягвал ни труд, ни товар, стига само чрез туй да постигне още власт.

Тъй било в Гондолин; и мрачното семе на злото бавно покълвало сред блаженството на това кралство в най-великите му години.

Глава 17.

ЗА ИДВАНЕТО НА ХОРАТА ПО ЗАПАДНИТЕ ЗЕМИ

Веднъж по времето на Дългия мир, когато били отминали над триста години от идването на Нолдорите в Белерианд, крал Финрод Фелагунд от Нарготронд потеглил на лов източно от Сирион заедно с Маглор и Маегрос. Ала скоро ловът му омръзнал и той се отправил сам към планините Еред Линдон, които видял да блестят в далечината; и като поел по пътя на джуджетата, прекосил Гелион по брога Сарн Амрад, завил на юг покрай горното поречие на Аскар и стигнал до северните области на Осирианг.

И ето че сред една долина в полите на планините под изворите на Талос, зърнал светлини във вечерния зрач и чул далечна песен. Много се зачудил, понеже Зелените елфи от тия земи не палели огньовете и не пеели ноцем. Отначало се изплашил, че може отряд от орки да е проникнал насам през обсадата, ала когато приближил, разбрал, че не е така; защото песента, що чувал, не била на нито един познат нему език - не били слова ни на джуджета, нито на орки. Тогава Фелагунд се промъкнал тихичко през нощните сенки на дърветата, вгледал се наголу към лагера и съзрял непознати същества.

А това били сродници и последователи на един от вождовете човешки - Беор Стари, както по-късно го нарекли. След дълги скиталчества по

Източните земи той най-сетне ги отвел от татък Сините планини и тъй станали първите от човешкия род, които стъпили в Белерианд; пеели, защото били доволни и вярвали, че са избягали от всички заплахи, за да намерят най-подир земя, що не познава страха.

Дълго ги гледал Фелагунд и обич към тия създания попрепнала в сърцето му; ала останал укрит под дърветата, докато всички заспали. Тогава минал между спящите люде и седнал край гаснещия им огън; взел грубоватата арфа, която Беор бил оставил настрана и засвирил музика, каквато човешко ухо още не било чувало; защото дотогава нямало кой да ги учи на изкуство, освен Мрачните елфи от горските дебри.

Събудили се хората и заслушали как Фелагунд свири и пее, и всеки си мислел, че туй е видение от някакъв вълшебен сън, додето не забелязвал, че и другите са будни край него; ала не помръднали и не изrekli ни дума додето свирел Фелагунд, защото били омаяни от прелестта на музиката и дивната песен. Мъдрост носели словата на елфическия крал и по-мъдри ставали всички, що го слушали; защото като наяве се разстилало пред очите им всичко, което възпявал - сътворението на Арда и блаженството сред Аман отвъд морските сенки - и затуй всеки можел да изтълкува неговата реч според мярката на ума си.

Тъй людете срещнали крал Фелагунд преди всички груги Елдари и му гали името Ном, що на техния език означавало Мъдрец, а покрай него по-късно нарекли и целия му народ Номини. Изпървом те искрено вярвали, че Фелагунд е един от Валарите, за които били чували мълва, че живеят нейде далече на запад; и това била (казват някои) причината за техния поход. Но Фелагунд останал сред тях и им разказал каква е истината, а те го обикнали, избрали го за свой владетел и завинаги останали верни на Финарфиновия рог.

Сред всички народи Елдарите били най-нагарени да изучават непознати езици; освен туй Фелагунд разбрал, че умее да разчита ония мисли, които людете решат да му разкроят със слово, тъй че без труд проумявал говора им. Разказват още, че ония хора от давна общували с Мрачните елфи на изток от планините; и тъй като всички езици на Куендите имали общ корен, речта на Беор и неговото племе напомняла елфическата по множество думи и изрази. Не след дълго Фелагунд можел свободно да разговаря с Беор; и докато оставал там, често водели дълги беседи. Ала когато питал за произхода на людете и техните пътешествия, Беор избягвал да отговаря; той наистина не знаел много, защото бащите човешки рядко разказвали за миналото, тъй че малко по малко заглъхнали старите спомени. "Мрак лежи зад нас - казвал Беор, - и завинаги сме му обърнали гръб, та не желаем даже в мислите да се връщаме нататък. На запад са обърнати сърцата ни и вярваме, че там ще намерим Светлина."

Ала по-късно се заговорило между Елдарите, че когато людете се събудили в Хилдориен при първия слънчев изгрев, съгледвачите на Моргот били нащрек и вестта скоро стигнала до него; и туй му се сторило дотолкоз важно, че в потайна доба напуснал Ангбанг и тръгнал

през Средната земя, оставяйки Саурон за свой военен заместник. Не знаели по онова време Елдарите що е вършил при хората, а и наистина узнали съвсем малко; но ясно различили дори и при племената на елфическите приятели, с които се срещнали най-напред, че над сърцата човешки е натезжал мрак (досуц както сянката на Братоубийството и Прокобата на Мангос тегнела над всички Нолдори). Вечно копнеел Моргом да смазва и покварява всичко ново и прекрасно на този свят; не ще и дума, че тъкмо с такава цел предприел онова пътешествие - чрез страх и лъжи да всее у хората ненавист към Елдарите и да ги поведе от Изтока срещу Белерианд. Но бавно зреели плановете му и не достигнали успешен край; защото хората (тъй се разказва) отначало били съвсем малобройни, а Моргом скоро се изплашил от растящата сила на обединените Елдари и се завърнал в Ангбанд, оставяйки зад гърба си само шепя слуги и то от най-слабите и неразумните.

Узнал Фелагунд от Беор, че още мнозина от людете са настроени като него и също пътуват на запад.

- И други от моя народ пресякоха планините - рекъл Беор, - те сега бродят недалеч от тук; а племето на Халадините, с което се различаваме по говор, все още изчаква вести в долините под източните склонове, преди да продължи пътя си. Понякога срещаме и други хора, с език по-близък до нашия. Те поеха на запад преди нас, но ние ги изпреварихме, защото са многоброен народ и предпочитат да не се делят, та затуй пътуват по-бавно. Вождът им се нарича Марах. А Зелените елфи в Осурианд се разтревожили от идването на хората и когато чули, че сред тях е дошъл владетел от задморските Елдари, пратили вестноосци при Фелагунд.

- Владетелю - рекли му те, - ако имаш власт над тия пришълци, заръчай им да се върнат обратно, или да продължат напред. Защото не желаем чужденци да нарушават покоя, в който живеем по тези места. А тия люде секаат дървета и ходят на лов за горски зверове; затова не ги смятаме за наши приятели и ако не си заминат, ще се борим с тях както можем. Тогава Беор по съвет на Фелагунд сбрал всички скитащи родове и племена от своя народ и ги повел откъд Гелион, където се заселили из земите на Амрод и Амрас по източните брегове на Келон южно от Нан Елмот, близо до границите на Дориат; и от тогава оная местност била наречена Естолаг, що означава Лагер. Но като минала една година, Фелагунд решил да се завърне в своята страна, а Беор помолил да гоиде с него; и до края на живота си служил вярно на краля в Нарготронд. Оттам и дошло името му Беор, защото преди туй се наричал Балан; а на езика на неговия народ Беор означавало Васал. Властта над своите племена предал на сина си Баран и повече не се завърнал в Естолаг.

Скоро след отпътуването на Фелагунд в Белерианд дошли и другите люде, за които говорел Беор. Първи били Халадините; ала като видели

недружелюбния прием на Зелените елфи, те завили на север и се заселили в Таргелион, страната на Карантир, син Феаноров. През следващата година Марах повел своите хора през планините; те били високи и войнствени, движели се на добре подредени отряди, та елфите в Осурианд се укрили и не ги нападали. Но Марах като чул, че народът на Беор живее в зелени и плодородни земи, тръгнал по пътя на джуджетата и се заселил в областта югоизточно от Беоровия син Баран; и между двата народа се зародила крепка дружба.

Фелагунд често се връщал да навести хората; още мнозина Нолдори от западните земи, както Нолдори, тъй и Синдари, пътували до Естолаг да видят Едаините, чието идване било отдавна предречено. Във Валинор гревните премъдрости, що вещаели появата на людете, ги наричали с името Атани или Втори народ; в белериандския език тази дума се променила на Едаини, но с нея нарекли само трите племена, смятани за приятели на елфите.

Като крал на всички Нолдори, Финголфин изпратил вестноосци да ги приветстват; тогава мнозина млади и пламенни мъже от Едаините напуснали своя народ и отишли на служба при елдарските владетели. Сред тях бил и Малах, син на Марах, който живял в Хитлум четиринайсет години; там научил елфическия език и го нарекли с името Араган.

Едаините обаче не се застояли задълго в Естолаг, понеже мнозина копнеели да продължат на запад, макар да не знаели пътя. Пред тях били границите на Дориат, а на юг се простирали непроходимите блатата около Сирион. Затова кралете на трите нолдорски рода, като се надявали да открият силни съюзници между хората, пратили вест, че всеки желаещ може да се засели сред техните народи. Тъй започнало преселението на Едаините - отначало малко по малко, ала сетне цели семейства и родове взели да напускат Естолаг, годето след петдесетина години в елфическите владения вече живеели хиляди хора. Повечето от тях избрали дългия път на север и скоро добре опознали ония места. Народът на Беор преминал в Дортонион и заживял по земите, управлявани от Финарфиновия род. Хората на Араган (защото баща му Марах останал в Естолаг до сетния си ден) се прехвърлили предимно на запад; някои пък отишли към Хитлум, но Магор, синът на Араган заедно с мнозина от своя народ слязъл покрай Сирион към Белерианд и там живял известно време в долините под южните склонове на Еред Ветрин.

Разказват, че за всички тия неща никой, освен Финрод Фелагунд, не се посъветвал с крал Тингол и той бил твърде недоволен - не само защото го пренебрегвали, но и защото бил сънувал тревожни видения за идването на людете много преди да се чуят първите вести за тях. Затуй издал повеля хората да не се заселват другаде, освен из северните земи, а принцовете, на които служат, да бъдат отговорни за всяко тяхно деяние. И рекъл още:

- Догето трае моята власт, в Дориат не ще стъпи крак човешки, та дори и от рода на Беор, що служи при любимия ми приятел Финрод.

Нищо не продумала Мелуан тогава, ала по-късно казала на Галадриел:

- Вече е прегледал светът към велики събития. И един човек, тъкмо от

рога Беоров, ще дойде тъгява, а Поясът на Мелиан не ще го възпре, защото слаба е моята мощ пред съдбовната сила, що насам ще го води; и за това идване песни ще се пеят даже тогава, когато цялата Средна земя се промени.

Но мнозина от хората останали в Естолаг и техните смесени племена живели там още дълги години, чак докато загинали при разрухата на Белерианд или избягали обратно на изток. Защото освен старците, които смятали, че вече им е минало времето за скитане, имало и немалко желаещи да живеят според своите собствени обичаи, понеже ги плашел блясъкът в очите на Елдарите; после между Едаините пламнали разпри, в които се долавяла сянката на Моргот - той несъмнено знаел за идването на хората в Белерианд и за растящата им дружба с елфите.

Водачи на недоволството били Берег от рога на Беор и Амлах, един от внуците на Марах; и двамата заявили открито:

- Дълъг път извървахме, за да избягаме от заплахите на Средната земя и мрачните твари, що върлуваха там; защото бяхме чували, че далече на Запад имало Светлина. Ала сега ни казват, че Светлината била отвъд Морето. Няма път за нас натам, где живеят боговете в безкрайно блаженство. Стига толкоз! Защото Властелинът на Мрака е тук, пред нас; а Елдарите, колкото мъдри, толкова и зли, непрестанно воюват срещу него. На север живеел той, казват; там ни чакат болките и гибелните заплахи, от които избягахме. Не ще изберем тази посока. Тогава свикали сбор и множество хора се стекли на общ съвет. И приятелите на елфите оборили Берег с думите:

- Вярно е, Мрачния крал праща всички злини, от които избягахме; ала той търси власт над цялата Средна земя, тъй че накъде можем да се обърнем, без да ни преследва? Мир ще има за нас само ако той изчезне навеки, или поне годето го удържа обръчът на обсадата. Засега го отблъскват доблестните Елдари и може би тъкмо за да им помогнем в тежък час сме се явили на този свят.

Берег отвърнал:

- Нека за туй се тревожат Елдарите. А нашият живот и бездруго е кратък.

Но тогава се изправил един, когото всички сметнали за Амлах, син на Имлах, и изрекъл люти слова, що потресли душите на всички:

- Туй са само елфически басни, приказки за заблуда на глуповати пришълци. Няма бряг отвъд Морето. И никаква Светлина няма на Запад. Последвахте тая измама като блатно огънче чак до края на света! Кой сред вас е видял поне един от боговете? Кой е съзрял Мрачния крал от Севера? Елдарите са тия, що търсят власт над Средната земя. Алчни за богатства, дълбаят те земната гръд и са разбудили гнева на могъщи твари, живеещи долу сред потайния мрак; тъй са правили винаги, тъй и ще продължат. Нека орките си запазят своето царство, а ние нашето. По широкия свят има място за всички, стига само Елдарите да ни оставят на мира!

Ония, който го слушали, се вцепенили от изумление и над сърцата им паднала сянката на страха; и решили да заминат нейде далеч от земите на Елдарите. Ала по-късно Амлах се завърнал сред тях и отрещъл да е присъствал по време на спора и да е изговарял подобни слова; объркване и съмнения се възцарили между хората тогава. И приятелите на елфите рекли:

- Поне в едно ще ни повярвате сега: наистина има Мрачен владетел и неговите пратеници и съгледвачи се спотаиват помежду ни; защото той се бои от нас и от силата, що можем да дадем на враговете му.

Ала някои пак възразили:

- Той вече ни е намразил и колкото по-дълго стоим тук и се месим във враждата му с кралете на Елдарите, толкова по-зле за нас.

Подир туй мнозина от заселниците в Естолаг пак се приготвили за път; Берег повел хиляди от хората на Беор към далечния Юг и за тях повече не се споменава в песните от онези дни. Но Амлах се покаял и рекъл:

- От днес имам лична вражда с Владетеля на лъжите и тя не ще загасне додето съм жив.

После заминал на север и постъпил на служба при Маедрос. Ала ония неговите хора, които повярвали на Берег, си избрали нов вожд, прехвърлили се през планините обратно в Ериадор и били забравени.

През това време Халадините живеели честито в Таргелион. Но Моргом като видял, че с лъжи и коварства не ще успее докрай да раздели хора и елфи, пламнал от ярост и се зарекъл да обсипе с беди непокорните племена. Изпратил от своята крепост пълчища орки и те заобиколили обсадата откъм изток, а подир туй се промъкнали тайно през проходите на джуджетата в Еред Линдон и нападнали Халадините из южните гори по земите на Карантир.

А Халадините не живеели заедно, обединени в кралства или племена; всеки род се заселвал отделно и сам решавал какво да върши, затуй не било лесно да се обединят. Но имало между тях един безстрашен и мъдър човек на име Халдаг; повел той всички храбреци, които успял да събере и се оттеглил в ъгъла между Аскар и Гелион, а на самия край вдигнал ограда от река до река; зад нея отвели всички спасени жени и деца.

Там отблъсквали вражите набези, додето храната им привършила.

Заедно с Халдаг били дъщеря му Халет и син му Халдар; и двамата храбро воювали с нападателите, защото Халет била силна и сърцата жена. Ала накрая Халдаг загинал при един набег срещу орките, а Халдар се втурнал да спаси тялото на баща си от клането и паднал съсечен до него. Тогава Халет събрала всички хора около себе си, макар вече да нямало надежда; и някои се хвърлили в речните талази и там загинали. Ала седем дни по-късно, когато орките предприели последната атака и вече били минали отвъд оградата, внезапно отекнала песен на тръби и Карантир налетял с армията си откъм север, та изтласкал враговете в реката.

Тогава Карантир станал по-благосклонен към човеците, обсинал Халет с

почести и предложил да я обезщети за гибелта на нейните близки. Виждаше вече, макар и късно, че Едаините са доблестни воители, затуй ѝ рекъл:

- Ако решите да се преселите по-далече на север, ще получите там земи навеки, а от името на Елдарите ви обещавам дружба и закрила.

Ала както повечето Халадини, Халет била горделива и не желала да се подчинява на чужда воля. Благодарила от сърце на Карантир, после отвърнала:

- Вече твърдо съм решила, владетелю, да напусна сянката на планините и да поема на запад, накъдето заминаха и други от нашето племе.

И тъй, Халадините събрали всички от своя народ, които били успели да се спасят с бягство из горските дебри, изровили от пепелищата каквото могли, а подир туй избрали Халет за своя владетелка; и тя ги отвела в Естолаг, където живели известно време. От тогава насетне си останали отделно племе и както елфи, тъй и хора ги наричали "народът на Халет". А Халет била тяхна владетелка до септия си ден, но не се омъжила и подир нейната смърт властта преминала у Халдан, син на брат ѝ Халдар. Скоро обаче Халет отново решила да се преселят на запад; и макар повечето хора да били против, тя пак ги повела; без да дирят помощ и съвет от Елдарите, минали отвъд Келон и Арос, а след това продължили през опасните земи между Планините на Ужаса и Пояса на Мелиан. По онова време тия места не били чак толкоз злокобни, колкото станали насетне, но и не били за простосмъртни люде без чужда помощ, тъй че Халет успяла да преведе своите хора само с цената на тежки жертви, като непрестанно ги подтиквавала напред с желязната си воля. Най-сетне минали през Бришах и мнозина горчиво се разкаjali за безумното пътешествие; ала вече нямало връщане назад. Сред новите земи се опитали да заживеят по старому, доколкото било възможно; заселили се на отделни общини из горите в равнината Талат Дирнен отвъд Теуглин, а някои навлезли далече навътре в пределите на Нарготронд. Но мнозина били обикнали Халет, та желали да я следват навсякъде и да живеят под нейна власт; тях отвела в гората Бретил между Теуглин и Сирион. И в идните тежки години голяма част от разпръснатия ѝ народ се завърнал нататък.

А крал Тингол смятал Бретилския лес за част от своите владения, макар че бил извън Пояса на Мелиан; искал той да прогони пришълците, но неговият приятел Фелагунд, като чул през какви беди е минал народът на Халет, помолил за благосклонност: да живеят свободно в Бретил, при условие, че ще пазят бродовете по Теуглин от всички врагове на Елдарите и не ще позволят на орки да влизат в гората.

Щом чула туй, Халет отвърнала:

- Где е баща ми Халдаг, где е и брат ми Халдар? Ако кралят на Дориат се бои от дружба между Халет и ония, що изядоха нейните близки, значи неведоми са за людето мислите на Елдарите.

И останала да живее в Бретил до септия си ден; а нейните хора я погребали върху едно от горските възвишения и натрупали отгоре висока зелена могила, наречена Тур Харета или Хауд-ен-Арвен на синдарински

език, що значи Могила на Владетелката.

И тъй заживели Едаини по земите на Елдарите - едни тук, други там, трети бродели из горите, четвърти се заселили на малко общини; повечето от тях скоро научили езика на Сивите елфи, както за да имат обща реч, тъй и понеже мнозина желяели да изучат елфическите премъдрости. Но след време кралете на елфите видели, че не е добре елфи и люде да живеят безредно един до друг, и че хората трябва да имат свои собствени владетели; затуй отредили области, където хората да живеят както сметнат за добре и избрали вождове, които да получат даром тия земи. Във военно време людете били съюзници на Елдарите, но имали отделни пълководци. И все пак мнозина Едаини се радвали на гружбата с елфите и живеели сред тях дълги години; а младежите често влизали на служба в кралските армии.

Хадор Лориндол, син на Хатол, внук на Магор и правнук на Малах Арадан, още на младини отишъл да служи в свитата на Финголфин и си спечелил обичта на краля. Затуй Финголфин му поверил властта над Дорломин и той събрал там мнозина от своя народ, та станал най-могъщият вожд сред Едаините. В дома му се говорел само елфически език; ала гревната реч не била забравена и от нея произлязъл общият човешки език на Нуменор. А в Дортонион властта над народа на Беор из областта Ладрос била поверена на Боромир, син на Борон, който пък бил внук на Беор Стари.

Синовете на Хадор били Галдор и Гундор; Галдор също имал двама сина - Хурин и Хуор; синът на Хурин бил Турин, наричан още Гибелта на Глаурунг; а синът на Хуор бил Туор, баща на Еарендил Благословения. Синът на Боромир бил Брегор, чиито синове се наричали Бреголас и Барахир; а синовете на Бреголас били Барагунд и Белегунд. Дъщерята на Барагунд се казвала Морвен, майка на Турин, а дъщерята на Белегунд била Риан, майка на Туор. А синът на Барахир бил Берен Едноръки, що спечелил обичта на Тинголовата щерка Лутуен и се завърнал от смъртта; от тях се родила Елвинг, съпругата на Еарендил и от нея тръгнало потеклото на всички нуменорски крале.

Всички те били оплетени в Прокобата на Нолдорите; и извършили велики подвизи, за които си спомнят Елдарите и до днес в преданията за гревните крале. И по онова време хората с пламенна надежда прибавили своята сила към мощта на Нолдорите; а Моргот бил обкръжен в пътен обръч, защото кренките люде на Хадор не се бояли от студ и дълги походи, та често отивали далече на север и оттам дебнели всяка стъпка на Влага. Множали се и благоденствали хората от Трите рода, но най-велик сред тях бил родът на Хадор Златокоси, що можел да се мери даже с елфическите владетели. Всички от този род били кренки и снажни, съобразителни, храбри и непреклонни, буйно весели и буйно гневливи, най-могъщи сред по-младите Чеда на Илуватар в зората на човешкото племе. Най-често били русокоси и синеоки; но не било така с Турин, чиято майка Морвен идвала от рода на Беор. В онзи род мъжете имали черна или кестенява коса и сиви очи; от всички хора те имали най-голямо сходство с Нолдорите и затуй си спечелили обичта им; защото

били любознателни, сръчни и схватливи, не забравяли лесно и били по-склонни да жалят, отколкото да се смеят. На тях приличали и горските племена на Халет, но били по-ниски и не тъй ученолюбиви. Рядко говорели и не обичали шумните тълпи; мнозина от тях обичали самотата и бродели на воля из зелените лесовете, докато земите на Елдарите били още нови и омайни за тях. Ала кратко живеели в Западните кралства и печални били дните им.

По човешка мярка животът на Едауните се угължил след тяхното идване в Белерианд; но най-сетне Беор Стари се споминал, когато навършил деветдесет и три години, от които четирийсет и четири минали във вярна служба на крал Фелагунд. И когато легнал на смъртно ложе не от скръб или рана, а просто от старост, Елдарите видели за пръв път колко мимолетен е животът човешки и как идва непознатата за тях смърт от гълга умора; и дълбоко се опечалили за своите скъпи приятели. Но Беор доброволно се разделил с живота и изгъхнал в мир; а Елдарите се изумили на странната съдба човешка, защото нейният край бил укрив от тях и нищо в древетните им познания не можело да го обясни.

Въпреки туй някогашните Едауни бързо усвоили от Елдарите множество знания и изкуства, а синовете им продължили да трупат мъдрост и умения, додето заминали всички други хора, които все още живеели източно от планините и не се били срещали с Елдари, за да съзрат лицата, огръвани някога от Светлината на Валинор.

Глава 18.

ЗА РАЗРУХАТА НА БЕЛЕРИАНД И ГИБЕЛТА НА ФИНГОЛФИН

Финголфин, владетел на Севера и върховен крал на всички Елдари, като видял, че народът му се множи и крепне, а съюзниците човешки също са многобройни и храбри, отново се замислил за щурм срещу Ангбанд; защото знаел, че живеят в опасност, додето кръгът на обсадата не е сключен докрай и додето Моргот може свободно да твори в подземията си незнайни злини, що никой не можел да предвиди, преди Врагът да ги изкара наяве. Според онуй, което знаел, решението било разумно; защото Нолдорите още не познавали докрай цялата мощ на Моргот и не разбирали, че без чужда помощ войната им срещу него е обречена, независимо дали ще избързат или ще се забавят. Но тъй като земите на техните кралства били прелестни и просторни, повечето Нолдори се задоволявали с настоящето и вярвали, че така ще е и занаят, та затова не бързали да подхванат война, в която и при поражение, и при победа щели да загинат мнозина от тях. Ето защо не били твърде склонни да послушат Финголфин, а най-много се противели синовете Феанорови. Измежду всички вождове на Нолдорите единствено Ангор и Аегнор се съгласили с краля, понеже живеели в области, откъдето лесно се съзирал Тангородрим и заплахата на Моргот непрестанно тегнела в мислите им.

Но когато започнало да възмъжава шестото човешко поколение подир Беор и Марах, сиреч четиристотин петдесет и пет години след пристигането на Финголфин, ненадейно връхлетяло онова зло, от което се боял - и било по-внезапно и по-страшно от най-черните му страхове. Защото Моргот отгавна и потайно събирал сили, а сърцето му преливало от злоба и черна ненавист към Нолдорите; и желяел не само да изтреби враговете си, но и да оскверни и съсипе земите, разхубавени от техния труд. И казват, че тази ненавист го лишила от разум, понеже ако бил изтърпял още малко, за да довърши плановете си, всички Нолдори щели да загинат. Но пък и твърде пренебрежително оценявал доблестта на елфите, а на хората изобщо не обръщал внимание.

Настанала зима и дошла нощ мрачна, безлунна; и просторната равнина Ард-гален се разстинала в зрача под хладните звездни лъчи от укрепените хълмове на Нолдорите до подножието на Тангорогрим. Догаряли огньовете, а стражата край тях била малобройна; малцина бдели из равнината в биваците на конните бойци от Хитлум. Тогава Моргот изведнъж тласнал навън огромни реки от пламък, що се понесли по склоновете на Тангорогрим по-вихрено дори от Балрозите и обгърнали цялата равнина; а Железните планини избълвали пъстроцветни отровни огньовете и зловонният им пушек се разстлал като смъртоносна мъгла над земята. Тъй загинали степите на Ард-гален и пламъци погълнали тревите им; останала само обгорена, гола и неплодна пустош, покрита със задушлив прахоляк. От тогава нарекли тая равнина с името Анфауглит, което означава Задавящия прах. Купища обгорели кости намерили там незнаен гроб, защото мнозина Нолдори не успели да избягат към хълмовете, та били настигнали от пламъка и загинали в пожарището. Възвишенията на Дортонион и Еред Ветрин угържали огнените потоци, но горите по склоновете откъм Ангбанг пламнали и пушекът всял смут сред защитниците. Тъй започнало четвъртото велико сражение - Дагор Браголах или Битката на Внезапния пламък.

Заедно с първата огнена вълна връхлетял с цялата си мощ Глаурунг златния, прародител на всички дракони; подир него идвали Балрозите, а след тях черните армии на орките в такива несметни пълчища, каквито Нолдорите дотогаз не могли и да си представят. Вражеските армии нападнали нолдорската крепост, разкъсали обсадата и жестоко изклали всички срещнати Нолдори и техните съюзници - Сиви елфи и хора. Объркани, разпръснати, и неспособни да обединят своите сили, мнозина от най-могъщите врагове на Моргот били унищожени в първите дни на онази война. От тогава сраженията из Белерианд никога не са затихвали докрай, но се смята, че Битката на Внезапния пламък приключила с идването на пролетта, когато атаките на Моргот почнали да отслабват. Тъй завършила Обсадата на Ангбанг; а враговете на Моргот били разпилени и откъснати един от друг. Повечето Сиви елфи избягали на юг и се отказали от войната из северните земи; мнозина били приети в Дориат и кралството на Тингол укрепнало по онова време, защото мощта

на кралица Мелиан закриляла границите му и злото все още не можело да проникне в ония закътани земи. Други се приютили в Нарготронд и крайморските крепости; трети пък избягали надалеч и се укрили в Осирианд или преминали отвъд планините да се скитат без подслон из пущинака. И слухът за войната и разкъсването на обсадата стигнал чак до човешките племена в източните области на Средната земя. Синовете на Финарфин поели най-тежкия удар, в който загинали Ангрод и Аегнор; край тях паднал Бреголос от рога на Беор заедно с мнозина свои бойци. Но Барахир, братът на Бреголос, участвал в сраженията на запад, близо до Сирионския проход. Там крал Финрод Фелагунд, бързайки да се притече на помощ от юг, бил откъснат от своята армия и обкръжен сред мочурището Серех; и щял да загине или да попадне в плен, но Барахир с най-храбрите си бойци дошъл да го спаси и издигнал наоколо стена от копия; а после с цената на тежки загуби си пробили път навън от сражението. Тъй се избавил Фелагунд и се завърнал в подземната крепост Нарготронд; ала преди туй дал клетва за вечна дружба и помощ в тежък час на Барахир и целия му род, а като знак за вяроност му подарил своя пръстен. Барахир вече бил пълноправен владетел на Беоровия род и се завърнал в Дортонион; повечето му хора обаче избягали от домовете си и подирили убежище сред планините на Хитлум. Тъй жесток бил напорът на Моргот, че Финголфин и Фингон не успели да помогнат на Финголфиновите синове; а армиите от Хитлум били отблъснати и отстъпили с тежки загуби към крепостите по Еред Венрин, които едва устоявали срещу орките. На шейсет и шестата си година паднал пред стените на Ейтел Сирион храбрият Хадор Златокоси, отбранявайки последните отстъпващи отряди на своя господар Финголфин, а до него рухнал най-младият му син Гундор, пронизан от вражески стрели; и елфите скръбно оплакали гибелта им. Тогава Галдор Високи наследил властта на баща си. Крепки и непристъпни били канарите на Сенчестите планини, та удържали огнената стихия, а с доблестта на елфите и северните хора все още не можели да се мерят ни орки, ни Балрози и затуй Хитлум останал неовладян, като вечна заплаха за фланговете на Моргот; ала вражеските пълчища откъснали Финголфин от другите народи.

Зле тръгнала войната за синовете на Феанор и почти всички източни области били превзети; макар и с големи загуби, армията на Моргот завладяла Аглонския проход; а разгромените Келегорм и Куруфин избягали на югозапад покрай Дориат и като стигнали най-сетне до Нарготронд, подирили убежище при Финрод Фелагунд. Тъй техните бойци укрепили силата на Нарготронд; ала по-добре би било, както станало ясно след време, да бяха останали при своя народ по източните земи. Чудеса от храброст показал Маедрос и орките бягали още щом го зърнели; защото подир мъченията върху Тангородрим той сякаш се бил завърнал от смъртта и духът му бушувал като изпепеляващ пламък. Тъй устояла могъщата крепост върху хълма Химринг и мнозина от оцелелите храбреци в Дортонион и източните покрайнини се стекли натам при Маедрос; и за известно време той успял отново да удържи Аглонския

проход и да отреже пътя на орките към Белерианг. Но в Лотлан вражеските армии разбили конницата на Феаноровия народ, защото Глаурунг отишъл натам, минал през Маглоровия пролом и опустошил всички земи между двата ръкава на Гелион. А орките превзели крепостта върху западния склон на връх Рерир, разграбили цял Таргелион и осквернили водите на езерото Хелеворн. Оттам с огън и меч минали през Гелион и нахлули далече в Източен Белерианг. Маглор се оттеглил при Маедрос върху Химринг; но Карантур избягал и заедно с остатъците от своя народ се присъединил към разпръснатите племена на ловците Амрог и Амрас, та заедно отишли далече на юг отвъд Рамгал. Върху Амон Ереб разположили стража и няколко военни отряда, а Зелените елфи им помагали; и орките не посмели да навлязат нито в Осирианг, нито в Таур-им-Дуинат и южната пустош.

Стигнала го Хитлум мълга, че Дортонион е превзет и синовете на Финарфин са загинали, а синовете на Феанор - изтласкани от земите си. Тогава Финголфин предусетил (или поне тъй му се сторило) пълния разгром на Нолдорите и неминуемата гибел на всички техни родове; и обзет от гняв и отчаяние яхнал своя буен жребец Рохалор и препуснал самичък, преди да го удържат. Като мощен вятър преминал през Дор-ну-Фауглит и всички, които го виждали как препуска, бягали в безсловесен ужас, мислейки, че сам Ороме е тръгнал на бой; тъй безумна ярост го била обзела, че взорът му пламтял като очите на Валарите. Тъй се добрал самичък чак до портите на Ангбанг, засвирил с рога си и стоварил меч върху бронзовите врати да призове Моргот на двубой. И Моргот излязъл.

За последен път през оная война прекрачил той прага на своята крепост и преданията разказват, че не приел двубоя охотно; защото макар и да нямало по-могъщ от него на този свят, той единствен от всички Валари знаел що е страх. Ала не можел да отхвърли предизвикателството пред лицето на своите пълководци; всички скали наоколо кънтели от мощната песен на Финголфиновия рог, а гласът му допитал звънък и ясен чак до дълбоките тъмници на Ангбанг; и Финголфин нарекъл Моргот страхливец и цар на страхливци. Бавно изпъзлял тогава Моргот откъм своя подземен трон и стъпките му тътнели като гръмотевици из дълбините. Излязъл, облечен от глава до пети в черна броня и се изправил пред краля като огромна кула с желязна корона, а грамадният му черен щит без герб или емблема хвърлял сянка като буреносен облак. Но Финголфин засиял в сумрака като звезда, защото ризницата му била посребрена, а щитът му украсен със скъпоценни кристали; и когато изтеглил меча си Рингил, острието блеснало като лед.

Тогава Моргот размахал високо Чука на Подземното царство, наречен Гронд, и го стоварил надолу като мълния. Но Финголфин отскочил настрани и Гронд издълбал бездънна яма, от която бликнали пламъци и пушек. Много пъти опитал Моргот да го смаже и всеки път Финголфин отскачал настрани, пъргавай като светкавица между буреносни облаци; седем рани нанесъл на Врага и седем пъти крещял Моргот от ужас и болка, а армиите в Ангбанг се захлупили по очи и отчаяните им вопли

се разнесли из Северните земи.

Ала накрая кралят се уморил и Моргот стоварил щита си върху него. Три пъти рухвал Финголфин на колене и три пъти се изправял с разцепен щит и смачкан шлем. Но земята наоколо била прорязана от пукнатини и ями, та се препънал и паднал по гръб пред нозете на Моргот; и Моргот стъпил с ляв крак върху шията му, а тежестта била като на рухнала планина. Ала в един последен отчаян замах Финголфин разсякъл крака му с Рингил и потоци черна, димяща кръв бликнали из ямите, що бил издълбал Гронд.

Тъй загинал Финголфин, Върховен крал на Нолдорите, най-благороден и храбър от всички гревни крале. Никога не са се хвалили орките с този гвубой пред портата; и елфите не го възпяват, защото безмерна е тяхната скръб. Ала още се помнят предания за него, защото Торондор, кралят на Орлите, отнесъл вестта до Гондолин и далечния Хитлум. А Моргот грабнал тялото на елфическия крал, смачкал го и искал да го захвърли на своите вълци; но Торондор върхлетял стремглаво от своето царство сред върховете на Крисаегрим, спуснал се над Моргот и раздрал лицето му. С грохот размахвал криле Торондор, като че от небето се спускали бурните ветрове на Манве; сграбчил той мъртвото тяло в могъщите си нокти и като литнал високо над копията на орките, отнесъл със себе си краля. Положил го върху един планински връх, що гледал от север към потайната долина на Гондолин; а Тургон дошъл и издигнал над бащиния си гроб висока каменна могила. И нито един орк не дръзнал да мине край върха на Финголфин или да се приближи до гроба му чак докато настъпил съдбовният час за Гондолин и сред неговия народ се зародила измяна. От онзи ден Моргот останал завинаги хром с единия крак и с нищо не можела да се изцели болката му от раните; а върху лицето му се запечатали белези от ноктите на Торондор.

Велика печал обзела Хитлум, когато се разчуло за гибелта на Финголфин и Фингон скръбно поел бащината си власт над Нолдорите; а най-малкия си син Ерейнион (наречен отпосле Гил-галад) изпратил в крепостите край Заливите.

Като черна сянка плъзнала над Северните земи властта на Моргот; но Барахир не пожелал да избяга от Дортонион и се сражавал срещу враговете за всяка педя земя. Тогава Моргот започнал да изтребва народа му, докато останали само шепя хора; и цялата гора по северните склонове на ония земи малко по малко се изпълнила с толкова ужас и злокобни магии, че даже орките влизали в нея само по принуда; от тогава я нарекли Делдуват или Таур-ну-Фуин, що значи Гора на отровния мрак. След пожарищата из нея израсли зловещи и черни дървета с преплетени корени, които опипвали из тъмнината като хищни нокти; и който навлезел сред тях, ослепявал и дълго се лутал, додето най-сетне умираше от задух или полудявал от ужасни видения. Накрая положението на Барахир станало тъй безнадеждно, че съпругата му Емелдир Мъжествената (която била по-склонна да се сражава рамо до рамо със

своя съпруг и син, отколкото да бяга) събрала оцелелите жени и деца и раздала оръжие на всички, що можели да го носят; повела ги към планините и след дълго лутане по опасни пътеки стигнали най-подир с много загуби и лишения до Бретил. Там някои от тях били приети сред Халадините, а други продължили през планините и се прехвърлили в Дорломин при народа на Галдор, син Халдоров; между тях били Риан, гъщеря на Белегунд и Барагундовата щерка Морвен, наричана още Еледвен, тоест Елфическо сияние. Ала повече никой не видял мъжете, с които се разделили. Защото те загинали един по един, докато накрая с Барахир останали само дванайсет бойци: синът му Берен, племенниците му Барагунд и Белегунд, синове на Бреголос и още девет верни служители на неговия род, чиито имена дълго се помнили в песните на Нолдорите: Рагруин и Дайруин, Дагнур и Рагнор, Гилдор и Горлим Нещастни, Армаг, Уртел и Хаталдир Млади. Подгонени и без каква надежда, те се превърнали в отчаян отряд, който вече не можел да избяга, а не искал да се предава, защото домовете им били опожарени, а съпругите и децата им поробени, мъртви или прокудени надалеч. От Хитлум не идвали вести за помощ, а Барахир и неговите бойци били преследвани като диви зверове; оттеглили се към пустинното плато над горите и бродели там сред езера и скалисти бърда, далече от съгледвачите и злокобните магии на Моргот. Постеля им били гъстите папрати, а завивка - навъсеното небе.

Почти две години след Дагор Браголах отбранявали Нолдорите западните проходи около изворите на Сирион, защото могъществото на Ульмо се криело в тия води и крепостта Минас Тирит отблъсквала всички атаки на орките. Ала накрая, след гибелта на Финголфин, срещу Орогрет, който командвал войските в кулата върху Тол Сирион, излязъл самият Саурон - най-могъщ и страшен сред Морготовите слуги, наричан на синдарински език Гортаур. А Саурон вече бил станал магьосник с чудовищна мощ, властелин на сенки, призраци и върколаци, гнусен в тайните си познания, жесток в пагубната си сила, готов да опорочи каквото докосне и да смаже каквото владее; властта му била в страданието. Превзел той Минас Тирит със шум, защото черният облак на страха паднал над всички бранители; Орогрет бил изтласкан от крепостта и избягал към Нарготронд. Тогава Саурон я превърнал в стражева кула на Моргот, твърдина на злото и вечна заплаха; а над прекрасния остров Тол Сирион паднало проклятие и го нарекли Тол-ин Гаурхот, що значи Остров на върколаците. Нито една жива твар не можела да мине през оная долина, без Саурон да я съзре от високата кула. А Моргот вече владее западния проход и ужас изпълвал полята и горите на Белерианд. Отвъд Хитлум той преследвал враговете си безпощадно, търсел техните убежища и превземал крепостите им една по една. Орките ставали все по-нагли и бродели без страх на дълж и шир; откъм запад слезли покрай Сирион, а откъм изток покрай Келон и обградил отвсякъде Дориат; съсипвали всички земи, тъй че зверове и птици се разбягвали пред тях,

а на север се ширела само безмълвна пустош. Мнозина от Нолдорите и Синдарите заловили в плен, отвели ги в Ангбанд и там ги превърнали в роби, принудени да използват всичките си знания и умения за гнусните цели на Моргот. А Моргот разпращал шпиони, що имали лъжовен облик и в словата им се таяло злобно лукавство; подмамвали те лековерните с обещания за щедри награди и чрез коварни слова се мъчели да всеят страх и завист между народите, обвинявайки техните вождове в алчност и предателство един спрямо друг. И понеже още тегнело над света проклятието от Братоубийството в Алквалонде, мнозина вярвали на тия лъжи; а когато настанали най-мрачните времена, част от тях сякаш се сбъднала, защото в сърцата и умовете на елфите от Белерианд паднала сянката на страх и отчаяние. Най-много се бояли Нолдорите от предателство на собствените си братя, заробени в Ангбанд; защото Моргот използвал някои от тях за своите злодеяния и привидно ги освобождавал да ходят където си искат, ала волята им била прикована към неговата, та често подир дълго лутане пак при него се връщали. Затуй ако някои пленници наистина успявали да избягат и да се върнат при своя народ, били посрещани с недоверие и прокуждани да се скитат като отчаяни изгнаници.

Преструвал се Моргот на жалостив към ония хора, що желаели да го слушат, и казвал, че всичките им страдания идват от робското покорство към размирните Нолдори, но от ръцете на истинския Властелин на Средната земя ще получат безброй почести и щедри награди за своята доблест, стига само да се разбунтуват. Ала малцина люде от Трите рода на Едаините се вслушвали в лукавите му речи, дори и когато били обречени на непосилни мъки в тъмниците под Ангбанд. Затуй Моргот ги преследвал с люта ненавист и разпръсквал отровни лъжи далече отвъд планините.

Разказват, че по онова време в Белерианд за пръв път пристигнали Смуглите хора. Някои от тях вече тайно били приели властта на Моргот и идвали по негова заръка; ала не всички, защото мълвата за Белерианд, за неговите земи и реки, сражения и богатства, била плъзнала на дълж и шир, та неспокойните нозе човешки вечно се стремели на запад. Тия хора били ниски и широкоплещести, с дълги и силни ръце; кожата им била смугла или жълтеникава, а косите и очите - черни. Роговете им били много и някои предпочитали планинските джуджета пред елфите. Но Маедрос знаел колко е намаляла силата на Нолдорите и Едаините, докато бездънните ями под Ангбанд сякаш таяли неизчерпаеми запаси от зло, затуй сключил съюз с тия новодошли хора и дарил своята дружба на най-могъщите техни вождове - Бор и Улфанг. И Моргот се възрадовал, защото тъкмо това желаел. Синовете на Бор били Борлаг, Борлах и Бортанг; и измамили те надеждите Морготови, защото останали верни на Маедрос и Маглор. Синовете на Улфанг Черни били Улфаст, Улварт и Улдор Проклету; те се заклели във вярност към Карантир и изменили на клетвата.

Нямало обич между Едаините и Източните люде, затуй рядко се срещали; пришълците живеели в Източен Белерианд, народът на Хадор бил обсаден

в Хитлум, а Беоровият род бил почти изстребен. Племето на Халет изпървом останало незасегнато от северните сражения, защото обитавало далече на юг в Бретилския лес; ала скоро започнали да се бият с прииждащите орки, понеже били храбри люде и обичали тази гора, та не искали да я напускат. И сред скръбните разкази за поражения в ония времена подвизите на Халадините се помнят с достойнство; защото след превземането на Минас Турит орките нахлули през прохода на запад и сигурно щели да опустошат земите чак до устието на Сирион; но Халмир, вождът на Халадините, пратил бърза вест до Тингол, понеже бил приятел с елфите, що пазели пределите на Дориат. Тогава Белег Кренколък, старши сред граничните бранители на Тингол, побел към Бретил мощен отряд Синдари, въоръжени с бойни секири; и като нападнали изневиделица от гъсталака, бойците на Халмир и Белег изстребили цял легион от орки. Тъй бил възпрян по ония места черният прилив от Севера и още дълги години орките не посмели да прекосят Теуглин. Народът на Халет продължавал да живее в неспокоен мир из Бретилския лес, а зад неговата зорка охрана Нарготронд си отпочивал и сбирал нови сили.

По това време Хурин и Хуор, синове на Галдор от Дор-ломин, живеели при Халадините, защото били от една кръв. В дните преди Дагор Браголах тия два рода Едаини се сбрали за голям празник, на който Хадор Златокоси обвенчал децата си Галдор и Глоредел за Харет и Халдир, деца на халадинския владетел Халмир. По тогавашните човешки обичаи синовете на Галдор били приети от чичо си Халдир като родни деца; и двамата се сражавали рамо до рамо с него в битката срещу орките, макар че Хуор бил едва тринайсетгодишен. Но заедно с малоброен отряд били откъснати от армията и отстъпили към Бритиахския

брод, където щели да бъдат пленени или съсечени, ако не ги спасила мощта на Улмо, все още съхранена във водите на Сирион. Мъгла придошла откъм реката и ги укрила от враговете, та избягали през Бритиах към Димбар и дълго бродили между хълмовете под непристъпните стени на Крисаегрим, додето съвсем се залутали из тия коварни земи и не знаели вече накъде да вървят. Там ги съзрял Торондор и пратил два от орлите си да им помогнат; и орлите ги отнесли нависоко, отвъд Пръстеневите планини към потайната долина Тумлаген и скрития град Гондолин, още невиджан от човешки взор.

Там крал Тургон ги приел дружески, след като узнал от кой род са; защото Властелинът на Водите Улмо му бил пратил от далечното море нагоре по Сирион вести и видения за идни бедни, като го съветвал да бъде любезен с хората от рода на Хадор, от които щял да получи помощ в тежък час. Почти година гостували Хурин и Хуор в кралския дворец; и казват, че по онова време Хурин добре опознал плановете и замислите на краля. Защото Тургон обикнал синовете на Галдор и често разговарял с тях; и искал да ги задържи в Гондолин най-вече от обич, а не заради своя закон, повеляващ всеки чужденец, бил той човек или елф, който веднъж открие пътя към потайното кралство и види града, да остане чак

докато кралят реши да изведе навън укрития си народ.

Но Хурин и Хуор копнеели да се завърнат при близките си и да споделят с тях битки и лишения. Накрая рекъл Хурин на Тургон:

- Повелителю, ние сме простосмъртни люде, а не Елдари. Вие можете да търпите безброй години, очаквайки схватка с врага в някой далечен ден; ала за нас времето е кратко, бързо вехнат в гърдите ни надежди и сили. Освен туй не сме открили сами пътя към Гондолин и честно казано даже не знаем къде точно е този град; защото със страх и изумление минахме по високите въздушни пътища, а вълнението бе замъглило погледите ни.

Тогава Тургон приел молбата и рекъл:

- Както гождохте, така ще трябва и да си идете, стига Торондор да склони. Скърбя за тази раздяла; ала не след дълго, поне по елдарските мерки, може отново да се срещнем.

Но кралският сестрин син Маеглин, който бил могъщ в потайния град, съвсем не скърбял за раздялата, защото не обичал човешкия род и завиждал за кралската благосклонност; и рекъл на Хурин:

- Сами не разбирате каква чест ви оказва кралят; а законът явно вече не е толкова строг, както някога, защото преди време не бихте имали друг избор, освен да останете тук до края на живота си.

Хурин му отвърнал:

- Велика е тази чест, не ще и дума; но ако не стига честното ни слово, тогава ще дадем и клетва.

И братята се заклели да не разкриват замислите на Тургон и да пазят в тайна всичко видно в неговото кралство. После се сбозували и сред нощния мрак преди разсъмване орлите ги пренесли в Дор-ломин. С радост ги посрещнали близките им, защото от Бретил била дошла вест, че са изчезнали безследно; но дори пред своя баща двамата не искали да разкрият къде са били и споменали само, че орлите им помогнали да се доберат от пущинака до родния край. Но Галдор казал:

- Цяла година ли сте живели из пущинака? Или орлите ви дадоха поглон в гнездата си? Намерили сте храна и одежди, та се завръщате като принцове, а не като горски скиталци.

А Хурин му отвърнал:

- Бъди доволен, че се завърнахме; разрешиха ни да го сторим само срещу клетва за мълчание.

Повече не ги разпитвал Галдор, ала и той, и мнозина други се досещали за истината; и след време мълата за странните прекеждия на Хурин и Хуор стигнала чак до слугите на Моргот.

А когато узнал за разкъсането на обръча около Ангбанд, Тургон не пожелал да прати натам нито един боец; защото смятал, че Гондолин има сили и още не е настанало времето да се разкрие пред света. Но вярвал също, че с края на Обсадата започва поражението на Нолдорите, ако не им дойде помощ отвън; и тайно изпратил отряди от Гондолиндрими до устието на Сирион и Баларския остров. Там те изградили кораби и отплавали към далечния Запад да търсят Валинор и да помолят Валарите за прошка и помощ; от птиците морски подирили напътствие и съвети. Но

морето било бурно и необятно, сенки и магии тегнели над вълните, а Валинор бил укрит. Затуй нито един от пратениците на Тургон не се добрал до Запада - мнозина изчезнали и само шепя се върнали обратно; а съдбовният час за Гондолин приближавал.

Достигнала до Моргот мълвата за тия събития и въпреки всичките победи в душата му се загнездило безпокойство; и възжелал той да узнае повече за Фелагунд и Тургон. Защото двамата сякаш били потънали вдън земя, а се знаело, че не са мъртви; и Моргот се боял от ударите, които можели тепърва да му нанесат. За Нарготронд само бил чувал, без да знае къде е и с каква сила разполага; за Гондолин пък не знаел съвсем нищичко и затова най-много го измъчвали мислите за Тургон. Поради туй почнал да праща още повече съгледвачи из Белерианд; а повечето армии от орки върнал в Ангбанд, понеже усещал, че не ще успее да победи в едно последно решително сражение, преди да е сбрал нови сили и че е подценил доблестта на Нолдорите и силата на людете, що се биели рамо до рамо с тях. Вярно, страховита била неговата победа в Браголах и последвалите години, тежки загуби бил нанесъл на враговете си, ала и сам платил скъпо и прескъпо; и макар че още гържал Дортонион и Сирионския проход, Елдарите вече се опомняли от първоначалната покруса и започвали да си възвръщат загубеното. Тъй в южните области на Белерианд настанал привиден мир за още няколко кратки години; ала ковачниците в Ангбанд продължавали да работят неуморно.

Когато изминали седем години от началото на Четвъртата битка, Моргот подновил атаката и пратил огромна армия срещу Хитлум. Свиреп бил набегът върху проходите в Сенчестите планини, а при обсадата на Ейтел Сирион вражеска стрела погубила Галдор Високи, владетеля на Дорломин. Тази крепост му била поверена от Върховния крал Фингон; малко по-рано на същото място бил загинал и баща му Хадор Лориндол. По онова време синът му Хурин едва съзрявал, ала бил могъщ както духовно, тъй и телесно; след жестоко клане той изтласкал орките от Еред Ветрин и дълго ги преследвал по пясъците на Анфауглит.

Но крал Фингон едва удържал напора на вражеската армия, която нахлула откъм Севера; сраженията достигнали чак до равнините на Хитлум. Там Фингон бил обкръжен от пълчищата на Ангбанд; ала Кирдан пратил множество кораби по залива Дренгист и в най-тежкия миг елфите от Фалас нападнали Морготовата войска откъм запад. Тогава орките не издържали и ударили на бяг, а Елдарите удържали победа и техните конни стрелци преследвали врага чак до Железните планини.

От тогава Хурин, син Галдоров, станал водач на Хадоровия рог в Дорломин и вярно служел на Фингон. На ръст Хурин бил по-дребен от своя баща и сина си; но пък бил крепък и неуморен, строен и бързоног както всички Халадини, от които идвала майка му Харет. За съпруга си взел Морвен Еледвен от рода Беоров - онази, която била избягала от Дортонион заедно с Риан, щерката на Белегунд и Емелдир, майката на Берен.

Пак по онова време бродещите бунтовници в Дортонион били избити,

както ще разкажем по-нататък; единствен Берен, синът на Барахир, успял с големи мъки да се добере до Дориат.

Глава 19.

ЗА БЕРЕН И ЛУТИЕН

Сред разказите за скръб и разруха, що са достигнали до нас от мрака на ония дни, има все пак и такива, в които от риданията се ражда нечакана радост и под сянката на смъртта изгрява нетленна светлина. И от всички тия предания най-прекрасно за елфите си остава и до днес онова за Берен и Лутуен. За техния живот е сътворена баладата "Леутиан", което значи "Освобождаване от робство" - най-дългата от всички балади, ако не се броят някои песни за древността на света; тук обаче ще я предадем съвсем накратко и без стихове.

Разказват, че Барахир не пожелал да напусне Дортонион и там Моргот го преследвал безмилостно, докато накрая в дружината му останали само дванайсет бойци. А на юг горите на Дортонион се издигали към планински бърда; сред пуцинаците в източния край на тия възвишения се намирало езерото Тарн Аелуин и цялата околна местност била гива и непроходима, защото дори в годините на Дългия мир никой не пожелал да се засели там. Но водите на Тарн Аелуин се смятали за свещени, защото денем били бистри и сини, а нощем се превръщали в звездно огледало; говорело се, че в древни времена самата Мелуан ги била благословила. Натам се оттеглили бунтовниците на Барахир и Моргот не успял да открие убежището им. Но мълвата за подвизите на Барахир и неговите другари се разнесла на дълж и на шир; накрая Моргот заповядал на Саурон да ги намери и унищожи.

А между спътниците на Барахир бил Горлим, син Ангримов. Съпругата му се наричала Елиел и велика обич ги свързвала преди да настане злото. Но когато се завърнал от сраженията в блатата, Горлим заварил дома си разграбен и пуст, а от жена му нямало и следа; не знаел дали е убита или отведена в плен. Тогава избягал при Барахир и от всичките му бойци бил най-свиреп и безразсъден в сражение; ала в сърцето му се загнездило съмнение, че Елиел може и да не е мъртва. Понякога се измъквал сам и тайно отивал да посети къщата си, която още стояла сред горите и нивите, що някога притежавал; и това не останало скрито от слугите на Моргот.

През един есенен ден той пак наближил своя дом и във вечерния зрач му се сторило, че забелязва светлинка зад прозореца; прокраднал се натам и надникнал вътре. Видял Елиел с изпито от глад и скърби лице и сякаш я чул да се жалва на глас, че е изоставена от своя съпруг. Но щом извикал от радост, бурен вятър изгасил светлината; разнесъл се вълчи вой и той изведнъж усетил върху плещите си тежките ръце на Саурановите ловци. Тъй бил пленен Горлим; и като го отвели в своя лагер, враговете го подложили на нечувани мъки, за да узнаят къде се

крие Барахир и какво замисля. Горлим обаче не изрекъл нито дума. Тогава му обещали, че ако отстъпи, ще го освободят заедно с Елинед; и подир толкова мъки и копнеж по жена си, той накрая не устоял. Незабавно го отвели пред страховития Саурон; и Саурон му рекъл:

- Чувам, че искаш да се пазариш с мен. Назови цената.

А Горлим отговорил, че желае да срещне отново Елинед и двамата да бъдат освободени; защото си мислел, че тя също е пленница.

Усмивнал се Саурон и продумал:

- Малка е тази цена за толкова велико предателство. Тъй да бъде.

Говори сега!

Горлим искал да се отметне, но под безмилостния взор на Саурон накрая разказал всичко. Разсмял се тогава Саурон и злорадо разкрил на Горлим, че в къщата бил видял само призрак, сътворен чрез магия, за да го заловят; защото Елинед била мъртва.

- Все пак ще изпълня молбата ти - рекъл Саурон - и ще те освободя, за да идеш при Елинед.

А после го умъртвил жестоко и бавно.

Тъй било разкрито убежището на Барахир и Моргот изплел мрежите си около него; и като връхлетели с изненада в тихия предутринен час, орките съсекли всички бойци от Дортонион освен един. Защото Берен, син Барахиров, бил пратен от баща си с опасната задача да разузнае що вършат враговете, затуй се намирал далече когато скривалището било превзето. Но докато спял през нощта в горските геври, присънило му се, че лешояди са отрунали голите клони на дърветата по езерния бряг и от клоновете им капел кръв. После видял в съня как по водата се загава призракът на Горлим, който му признал за предателството и смъртта си и го замолил час по-скоро да предупреди Барахир.

Тогава Берен се събудил, побягнал лудо в нощта и продължил да тича през целия ден, докато на второто утро достигнал убежището. Но когато приближил, пред него излетели лешояди и с присмехулни крясъци накацали по елшите край Тарн Ауелин.

Там погребал Берен бащините си кости, издигнал над гроба могила от тежки камъни и пред нея се заклел да отмъсти. Най-напред тръгнал по дирите на орките, що били погубили баща му, докато привечер открил лагера им край вировете на Ривил над Серехското мочурище и понеже бил опитен ловец, успял незабелязано да се промъкне до огъня. А там предводителят им се хвалел с подвизите си и размахвал ръката на Барахир, която бил отсякъл, за да докаже на Саурон, че задачата е изпълнена; и върху ръката блестял пръстенът на Фелагунд. Тогава Берен изскочил иззад скалата, съсякъл предводителя и като грабнал ръката с пръстена, избягал в нощта; навярно съдбата го закриляла защото слисаните орки стреляли напосоки и стрелите им се изгубили из гората.

Още четири години подир туй продължил Берен да броди из Дортонион като самотен боец; сприятелил се с птици и зверове и те му помагали, без да го издават на врага; от онова време престанал да яде месо и да

убива каквато и да било жива твар, освен слугите на Моргот. Боял се от плен, но не и от гибел, а тъй като бил храбър и отчаян, избягнал и едното, и другото; и мълвата за неговите самотни подвизи се разнесла из цял Белерианд чак до Дориат. Накрая Моргот обявил награда за главата му и то не каква да е, а такава, каквато обещавал за самия Върховен крал на Нолдорите Фингон; орките обаче вместо да го търсят, бягали надалеч още щом чуели за него. Затова пратили по дирите му армия, оглавена от Саурон; и Саурон водел върколаци - хищни твари, в чиито тела бил вселил зли духове.

Зло изпълвало вече цялата онази област и всички чисти създания бягали от нея; накрая Берен се видял принуден да напусне Дортонион. Сред лютата снежна зима изоставил гроба на баща си и като се изкачил до най-високите върхове на Еред Горгорот, наречани още Планини на Ужаса, съзрял в далечината земите на Дориат. Там го обзел копнеж да слезе в Потайното кралство, где още не бил стъпвал човешки крак.

Страшен бил пътят на юг. Шеметно слизали надолу отвесните каменни стени на Еред Горгорот, а в подножията им тежнели сенки, изтъкани още преди да изгрее за пръв път Луната. По-нататък се простирали пущинаците на Дунгортеб, където магиите на Саурон се преплитали с могъществото на Мелиан и по ония места дебнели ужас и безумие. Там паяци от скверното потомство на Унголиант тъчели невидими мрежи, в които се заплитала всяка жива твар; и бродели на лов безшумни многооки чудовища, родени в дългия мрак преди да изгрее Слънцето.

Нямало в тия злокобни земи храна за елфи и хора, защото всичко в тях било напоено със смърт. Онова пътешествие се брои сред най-великите подвизи на Берен, ала сам той никога не говорел за него и преживените ужаси; никой не знае как е намерил пътя и стигнал до границите на Дориат по пътеки, що не бил гръзвал да изброди ни човек, ни елф. И както била предрекла Мелиан, той минал през нейните лабиринти около кралството на Тингол; защото велика съгба го очаквала.

Баладата "Леутиан" разказва, че Берен се готвил в Дориат презгърбен и побелял като грохнал старец, тъй страховити били прежеждията по пътя. Но бродейки през една пълнолунна лятна нощ из гората Нелдорет, той се натъкнал на Лутиен, дъщерята на Тингол и Мелиан, докато танцувала по вечнозелената трева на ливадите край Есгалдуин. Тогава всички спомени за страданията го напуснали изведнъж и в душата му се вселила магия; защото Лутиен била най-прекрасна сред Чедата на Илуватар. Синя била нейната премяна като безоблачен небосвод, а очите ѝ сиви като звездна привечер; наметалото ѝ било обшито със златни цветя, а косата ѝ черна като среднощна сянка. Като слънчев лъч по зелени листа, като ромон на бистри води, като звезден блясък над земните мъгли - такава била нейната величава прелест; а по лицето ѝ сияела неземна светлина.

Ала тя бързо изчезнала от взора му; и онемял като омагьосан, той дълго се лутал да я дири из дебрите, по-плах и боязлив от горски звяр. В сърцето си я нарекъл Тинувиед, що на езика на Сивите елфи означава славеи или дъщеря на здрача, понеже нямал друго име за нея.

Наесен я виждал в далечината като вихрушка от жълти листа, а през зимата като звезда над хълмовете, но щом се опитвал да я догони, сякаш железни вериги сковавали нозете му.

През едно ранно утро в преддверието на пролетта Лутиен танцувала върху зелена могила; и изведнъж запяла. Нежна до болка била тази мелодия като гласа на чучулига, що излита от портите на нощта и разлива звънката си песен сред гаснещите звезди, виждайки слънцето отвъд стените на света; и песента на Лутиен разкъсала оковите на зимата, цветята изниквали от студената земя по нейните дири и замръзналите потоци бликвали отново.

Тогава Берен се освободил от безмълвната магия и я повикал с името Тинувиел; а горското ехо повторило неговия зов. Спряла тя изумена и не побягнала, когато Берен се приближил. Но щом го видяла, сбъднала се съдбата ѝ да го обикне; ала въпреки туй тя се изплъзнала от ръцете му и изчезнала в блясъка на зората. А Берн рухнал в несвяст като убит от блаженство и скръб едновременно; и сънят го погълнал като мрачна бездна, а когато се събудил бил студен като камък, с опустошено и разбито сърце. Лутал се в мислите си като слепец, що дири с протегнати ръце да докосне изгубената светлина. Тъй започнал да плаща със страх и болка за съдбата, що му била предречена; а Лутиен станала част от тази съдба и макар да била безсмъртна, споделила неговата човешка участ, приемайки доброволно веригите на смъртта; и никои друг сред Елдарите не е познал по-тежки терзания от нейните.

Нямал вече надежда Берен и дълго седял сред мрака на душата си, ала внезапно тя отново дошла и в ония древни времена сред Потайното кралство положила ръка върху ръката му. Подир туй често идвала при него и през цялата пролет, та чак до лятото двамата се разхождали тайно из горските дебри; и макар да е кратко туй време, никои други Чедра на Илуватар не са изпитали тъй велика радост.

Но песнопоецът Даерон също бил влюбен в Лутиен, та съгледал нейните срещи с Берен и я издал на Тингол. Разгневил се тогава кралят, защото обичал Лутиен повече от всичко на света и я смятал за по-висша от най-благородните елфически принцове; а простосмъртните люде не благоволявал да вземе дори за слуги. Затуй с болка и недоумение се обърнал към Лутиен; тя обаче не му разкрила нищо преди да се закълне, че няма да погуби Берен или да го хвърли в тъмница. Подир туй кралят веднага пратил слугите си да заловят пришълеца и да му го доведат като злодей; но Лутиен ги изпреварила и сама довела Берен пред трона като почетен гост.

Пламнал от ярост Тингол, щом съгледал Берен; Мелиан обаче мълчала.

- Кой си ти - запитал кралят, - та идваш тук като крадец и гръзваш неканен да застанеш пред трона ми?

Но Берен бил занемял от страх пред блясъка на Менегрот и величието на Тингол. Затова отговорила Лутиен:

- Той е Берен, син Барахиров, владетел сред людете и могъщ враг на Моргот, а песни за славните му подвизи се пеят дори между елфите.

- Нека Берен сам да говори! - рекъл Тингол. - Що дириш тук, клетнико

простосмъртни и за какво напусна собствената си страна, та да навлезеш в тази, която е забранена за такива като тебе? Ще ми изтъкнеш ли причина да удържа властта си и да не ти наложа най-сурово наказание заради твоята наглост и глупост?

Тогава Берен надигнал глава и погледът му срещнал очите на Лутуен, а отвъд нея съзрял лицето на Мелиан; и сякаш нейде отвъд долетели слова на езика му. Страхът го напуснал, възродила се гордостта на най-древния човешки род и той отвърнал:

- Съдбата ме доведе, кралю, през такива заплахи, с каквито дори сред елфите малцина биха гръзнали да се преборят. И тук открих онова, що не съм дирил, но веднъж намерено, копнея да бъде мое навеки. Защото е по-скъпо от злато, сребро и камъни безценни. Нито скала, нито стомана, нито огньовете на Моргот, нито цялата мощ на елфическите кралства могат да ме откъснат от съкровището, което желая. Твоята щерка Лутуен е най-прекрасна от всички рожби на този свят.

В залата мигом настанала тишина, защото всички присъстващи занемели от изумление и боязливо се питали дали Берен няма да бъде погубен начаса. Ала Тингол бавно изрекъл:

- Смърт заслужават тия слова; и смърт незабавна щеше да те споходи, ако не бях дал прибързана клетва, за която сега съжалявам, просяко простосмъртни, що си обучен в царството на Моргот да се прокрагваш потайно като неговите съгледвачи и злодеи.

А Берен му отвърнал:

- Със смърт можеш да ме накажеш, била тя заслужена или не; ала не ще приема да ме наричаш ни просяк, ни съгледвач или злодей. Кълна се в пръстена на Фелагунд, който той подарил на баща ми Барахир сред бойните полета из далечния Север, че моят род не е заслужил подобни обиди от който и да било елф, та дори и да е крал.

Горди били тия слова и всички погледи се отправили към пръстена, когато вдигнал високо ръка и по нея проблеснали зелените скъпоценни камъни, изработени от Нолдорите във Валинор. Защото пръстенът имал формата на две змии с очи от изумруди и главите им се срещали под корона от златни цветя, които едната издигала, а другата поглъщала; това бил знакът на Финарфин и неговия род. Тогава Мелиан се привела към Тингол и шепнешком го посъветвала да усмири гнева си.

- Защото не от теб - рекла тя - ще бъде погубен Берен; волна е неговата съдба и надалече ще го отведе преди края, ала въпреки туй е преплетена с твоята участ. Опомни се!

Но Тингол мълчаливо погледнал Лутуен и в душата му се надигнали такива мисли: "Несретни люде, чеда на дребни владетели и недълговечни крале, нима такива като тях могат да посегнат към теб, без да заплащат с живота си?". А после изрекъл сред гробовната тишина:

- Виждам пръстена, сине Барахиров, и разбирам, че си горд и се смяташ за достоен. Ала бащините подвизи, дори ако бяха сторени лично за мен, не ще ти помогнат да спечелиш гъщерята на Тингол и Мелиан. Слушай! Аз също копнея за съкровище, що не мога да имам. Защото скала, стомана и огньовете на Моргот отблъскват цялата мощ на елфическите кралства от

безценния камък, който желая да притежавам. Чух те обаче да казваш, че не се боиш от подобни препятствия. Щом е тъй, върви! Донеси ми в десница Силмарил от Моргомотовата корона; и после, ако желае, Лутуен ще положи ръката си в твоята. Тогава ще получиш моето съкровище; и ме смятай за щедър, макар че в Силмарилите е обвързана цялата съдба на Арда.

С тези слова запечатал Тингол участието на Дориат и си навлякъл прокобата на Мангос. А ония, които ги чули, разбрали, че той иска да прати Берен на смърт, без да наруши своята клетва; знаели всички, че въпреки цялата си мощ преди разкъсването на Обсадата, Нолдорите не успели да зърнат дори отдалече сияйните Силмарили на Феанор. Защото те били вградени в Желязната корона и охранявани като най-скъпото съкровище на Ангбанг; а около тях имало Балрози, безброй мечове, здрави решетки, непристъпни стени и цялото мрачно могъщество на Моргот.

Но Берен само се разсмял.

- За евтини дреболии - рекъл той - продават елфическите крале своите гъщери - за лъскави камъчета и грънкулки на древни майстори. Ала щом такава е твоята воля, Тингол, ще я изпълня. А когато отново се срещнем, в ръката си ще държа Силмарил от Желязната корона; защото тепърва ще чуеш отново за Берен, син Барахиров.

После той погледнал в очите на Мелуан, която мълчала; сбозувал се с Лутуен Тинувел, поклонил се на Тингол и Мелуан, разбутал стражата и напуснал Менегрот, за да поеме по своя самотен път.

Едва тогава Мелуан рекла на Тингол:

- О, кралю, лукаво си го замислил. Но ако очите ми все още прозират в бъдното, зле ще е за теб както да се провали Берен в твоята мисия, така и да успее. Защото обречах или себе си, или гъщеря си. А сега Дориат е обвързан към съдбините на далеч по-могъщо кралство.

Но Тингол отговорил:

- Не продавам нито на елфи, нито на хора ония, що любя и милея над всички земни съкровища. И ако имаше поне капчица надежда или опасение Берен да се завърне жив в Менегрот, нито миг повече не бих го оставил да крачи под слънцето, макар че съм дал клетва да го пощадя.

Ала Лутуен мълчала и от онзи миг вече не пропяла в Дориат. Злокобна тишина натегнала над горите и бавно се угължавали сенките в кралството на Тингол.

В баладата "Леитиан" се разказва, че Берен минал безпрепятствено през Дориат и накрая стигнал до местността около Здрачните езера и Сирионските мочурища; и като напуснал Тинголовите земи, изкачил се по хълмовете над Сирионските водопади, където реката изчезвала под земята с оглушителен грохот. Оттам погледнал на запад и през мъглата от водни капки, що обгръщала тия възвишения, съзрял между Сирион и Нарог да се разстила Талат Дирнен, сиреч Охраняваната равнина; а в далечината отвъд нея смътно различил платата Таур-ен-Фарот да се

извисяват над Нарготронд. И понеже бил отчаян, без надежда и ясна цел, отправил се нататък.

Над цялата тази равнина елфите от Нарготронд неуморно бдели на стража; всички хълмове по нейните граници били увенчани със скрити укрепления, а из горите и полята потайно бродели отряди от най-умели стрелци. Точни и смъртоносни били техните стрели и нито една жива твар не можела да мине пряко волята им. Тъй че не след дълго Берен бил открит и над главата му надвиснала гибел. Но като знаел каква заплаха го дебне, той през цялото време издигал високо пръстена на Фелагунд; и макар поради майсторството на ловците да не съзирал нищо, той усещал, че го наблюдават, затова често се провиквал: "Аз съм Берен, син Барахиров и приятел на Фелагунд. Отведете ме при краля!" Затова елфите не погубили пътника, а се събрали, причакали го в засада и му наредили да спре. Но щом видели пръстена, всички се поклонили, макар че бил дрипав и изтощен от дългия път; отвели го на северозапад, като се движели само нощем, за да не разкрият потайните си пътеки. Защото по онова време през потока Нарог пред портите на Нарготронд нямало ни мост, ни брод; но на север, там където Гинглим се вливал в Нарог, течението отслабвало и като прекосили там, а после пак завили на юг под лунните лъчи, елфите довели Берен до мрачната порта на своите подземни чертози.

Тъй Берен се явил пред крал Финрод Фелагунд; и Фелагунд го познал веднага, понеже и без пръстена помнел добре родовете на Беор и Барахир. Заг закрити врати седнали двамата на разговор и Берен му разправил за гибелта на Барахир и всичко, що го било сполетяло в Дориат; а подир туй заридал, щом си припомнил радостните мигове с Лутиен. Но Фелагунд изслушал неговия разказ с изумление и безпокойство; разбирал той, че отдавнашната клетва е дошла да му отнеме живота, както бил предрекъл някога в разговора с Галадриел. И с натежало сърце казал на Берен:

- Несъмнено Тингол желае смъртта ти; но по всичко личи, че съдбата далеч надхвърля неговите замисли и Феаноровата клетва отново е влязла в сила. Защото над Силмарилите тегне клетва за мъст и омраза, та онзи, що ги възжелае, разбужда от дрямка мощ страховита; а Феаноровите синове биха предпочели по-скоро всички елфически кралства да бъдат съсипани, отколкото някой друг освен тях да извоюва или притежава Силмарил, защото Клетвата ги владее изцяло. А сега Келегорм и Куруфин живеят в моите чертози; и макар че аз, Финарфиновият син, съм крал, те са си извоювали значителна власт в кралството и родовете им слушат тяхната воля. Винаги са ми оказвали дружка помощ в тежък час, обаче сега се боя, че не ще имат ни благосклонност, ни милост към теб, ако узнаят какво си замислил. Ала моята клетва си остава в сила; и ето ни всички заедно впримчени в безизходица.

После крал Фелагунд излязъл да говори пред народа си, като напомнил за подвизите на Барахир и своята клетва; казал още, че му е писано да помогне в тежък час на Барахировия син и потърсил подкрепа от своите вождове. Тогава Келегорм излязъл от тълпата, изтеглил меча и се

провикнал:

- Все едно дали е приятел или враг, демон на Моргот или елф, рожба човешка или каквато и да било друга жива твар от Арда - ни закон, ни обич, ни пъклен съюз, ни магически сили, ни дори цялата мощ на Валарите не ще го спаси от вечната ненавист на Феаноровите синове, ако изволюва или намери Силмарил и го задържи. Защото ние и само ние ще сме истинските владетели на Силмарилите докато свят светува. Още много слова изрекъл, все тежки като ония, с които някога в Турион баща му за пръв път разпалил бунтовния огън в сърцата на Нолдорите. А подир него Куруфин с по-тиха, но също тъй твърда реч обрисувал пред елфите видения за война и разруха на Нарготронд. Тъй велика боязън вселил в техните сърца, че подир тъй чак до времената на Турин нито един елф от онова кралство не се осмелил да излезе в откритата битка; с прокрадване и засади, с магии и отровни стрели погубвали всеки чужденец, забравяйки даже кръвната връзка. Тъй помръкнала онази страна и изчезнала в нея волната доблест на древните елфи.

Мнозина взели да мърморят, че Финарфиновият син не е Валар, та да ги управлява и му обърнали гръб. Но прокобата на Мангос заслепила братята и в сърцата им се зародили черни мисли да пратят Фелагунд на смърт, а след това, ако могат, да завладеят престола в Нарготронд; защото подир него те ставали първородни принцове на Нолдорите.

А Фелагунд, като видял, че е изоставен, свалил от главата си сребърната корона на Нарготронд и я захвърлил с думите:

- Вие може и да пристъпите клетвата си за вярност към мен, ала моята дума на дбе не става. И все пак, ако сянката на прокобата не е паднала над всички, ще намеря поне неколцина спътници, та да не си тръгна оттук като пропъден просяк.

Десетима били ония, що застанали до него; и най-старшият от тях на име Едрахил се прибел, вдигнал короната и помолил да бъде пазена от наместник до завръщането на Фелагунд.

- Защото - рекъл той - ти си оставаш мой крал и крал на този народ, каквото и да се случи.

Тогава Фелагунд дал короната на брат си Ородрет и му заръчал да управлява от негово име; а Келегорм и Куруфин не казали нищо, само се усмихнали и излезли от залата.

В една есенна привечер Фелагунд и Берен потеглили от Нарготронд заедно със своите десет спътници; изкачили се покрай Нарог до Ивринските водопади. Под Сенчестите планини се натъкнали на отряд орки и през нощта ги избили в лагера им, а доспехите и оръжието взели. Чрез своето магическо изкуство Фелагунд преобразил всички и в облика на орки те продължили по северния път, докато навлезли в прохода между Еред Ветрин и платото Таур-ну-Фуин. Ала Саурон ги съзрял от своята кула и го обзело съмнение; защото отрядът се движел бързо и не спрял да докладва за стореното, както било повелено да правят всички слуги на Моргот, минаващи оттам. Затова пратил войска

да ги залови и доведе при него.

Тъй се стигнало до прочутия двубой между Саурон и Фелагунд. Защото двамата се сражавали не с оръжия, а с магически песни и могъществото на краля било велико; ала Саурон нагделял, както е описано в баладата "Леитиан":

Запял тогава песен за магия,
издайничество, подлост, тирания,
разкриване, измяна и покорство.
Финрод се люшнал, но в единоборство
отвърнал с песента си за упорство,
за съпротива, битка със свирепост,
за скрити тайни и могъща крепост,
за вярна клетва, свобода, спасение;
за лик сменен с магическо умение,
за празни примки, счупени капани,
затвор разбит, окови разковани.
Напред, назад трептели двете песни.
Кънтели мощно като вихри бесни
словата им, а Фелагунд тогава
сбрал цялата магия величава
на елфите във своя глас чудесен
и чули в полумрака птичка песен
над Нарготронд... и още по-далечно
въздишало с тъга Морето вечно,
отвъд света изпратило талази
към Елфодом по пясък от елмази.
Но паднал зрач; тъмната се разстлала
над Валинор, червена кръв обляла
брега, где зли Нолдори с меч избили
чедата морски, сетне похитили
от кея светъл лагуите бели.
И гарвани в небето полетели,
застенал вятър, вълците завили.
В Морето ледовете се строшили.
Ангбанд кънтял от робските окови.
Отекнал гръм, избухнали огньовете...
и рухнал Фелагунд сразен пред трона.

Товага Саурон смъкнал от тях измамните одежди и пленниците се озовали пред него голи, изтръпнали от студ и страх. Ала макар да личало кои са, Саурон не успял да узнае нито имената им, нито с каква задача са тръгнали.

Захвърлил ги в дълбок, мрачен и безмълвен кладенец, като заплашил да ги погуби безмилостно, ако не се намери кой от тях да му издаде истината. От време на време виждали как две очи припламвали сред мрака и огромен върколак разкъсвал някого от спътниците; но никои не

издал своя владетел.

По времето, когато Саурон хвърлил Берен в кладенеца, тежък ужас изпълнил сърцето на Лутуен; и като отишла да се посъветва с Мелуан, тя разбрала, че Берен лежи в тъмниците на Тол-ин-Гаурхот без надежда за избавление. И тъй като знаела, че никой на този свят не ще го спаси, Лутуен решила да избяга от Дориат и сама да отиде при него; потърсила обаче помощ от Даерон и той издал нейните замисли на краля. Изтръпнал Тингол от страх и изненада; а понеже се боял, че ако лиши Лутуен от небесната светлина, тя ще повехне и залинее, но все пак искал да я удържи, повелил да сътворят къща, от която не би могла да избяга. Недалече от портите на Менегрот се издигало най-могъщото от всички дървета в гората Нелдорет; а тази гора била букова и се разстинала над северната половина от кралството. Онзи величав бук бил наречен Хирилорн и имал три еднакво дебели ствола с гладка кора; нито един клон не израствал от тях чак до шеметни висоти. Сред тяхната корона далеч над земята била изградена дървена къща и там настанили Лутуен; а стълбите били отнесени и поставени под охрана, та никой да не ги докосва, освен слугите на Тингол, идващи да ѝ донесат от каквото се нуждае.

В баладата "Леутиан" се разказва как Лутуен избягала от къщата върху Хирилорн: тъй като владеела магическото изкуство, тя заставила косите си да израснат до невероятна дължина и от тях изтъкала черен плащ, в който обгърнала красотата си като в сянка, напоена със сънно заклинание. От останалите нишки изплела въже и го спуснала през прозореца; и когато краят му увиснал над стражите под дървото, всички те потънали в дълбока грямка. Тогава Лутуен се измъкнала от затвора и укрита под своя сенчест плащ от чужди погледи, изчезнала от Дориат. Случило се тъй, че Келегорн и Куруфин тръгнали на лов из Охраняваната равнина; а го сторили понеже подозрителният Саурон бил изпратил множество вълци към елфическите земи. Затова двамата извели ловните си кучета и пренесли из равнината; надявали се по пътя да открият и вести за крал Фелагунд. А кучетата на Келегорн били от вълча порода и водачът им се наричал Хуан. Той не бил роден в Средната земя, а идвал от Блаженото кралство; защото някога сам Ороме го бил подарил на Келегорн във Валинор и там Хуан тичал след ловджийския рог на своя господар, преди да се случи непоправимото. По-късно верният пес последвал Келегорн в изгнанието; тъй над него надвиснала скръбната нолдорска участ и му било предречено, че ще загине, но не преди да срещне най-могъщия вълк, що някога се е раждал на тая земя.

Тъкмо Хуан открил Лутуен да тича под дърветата като нощна сянка, изненадана от зората, когато Келегорн и Куруфин спрели за малко да си починат близо до източните покрайнини на Дориат; защото нищо не убягвало от взора и нюха на Хуан, нито пък можела магия да го заблуди и не заспивал той ни денем, ни нощем. Отвел я при Келегорн, а Лутуен се възрадвала, като разбрала, че е срещнала нолдорски принц и враг на

Моргот; отметнала плаща настрана и разкрила коя е. Тъй велика била нейната красота, разкрита внезапно под слънцето, че Келегорм се влюбил; но заговорил с любезни слова и обещал да ѝ помогне, ако се съгласи сега да дойде с него в Нарготронд. С нищичко не разкрил, че вече знае за Берен и неговата задача, нито пък че тия дела го засягат най-пряко.

Тъй двамата прекратили лова и се върнали в Нарготронд, където вероломно задържали Лутуен, отнели вълшебния плащ и ѝ забранили да излиза извън портите и да разговаря с когото и да било, освен с Келегорм и Куруфин. Защото вярвали, че вече няма надежда за пленените Берен и Фелагунд, та смятали да изчакат гибелта на краля, да задържат Лутуен и чрез принуда да изтръгнат от Тингол съгласие за съюза ѝ с Келегорм. Тъй щели да укрепят своята власт и да станат най-могъщи сред холдорските принцове. Не възнамерявали още да дирят Силмарилите с меч или вълшебство, както и да позволят някой друг да го стори, преди да са сбрали в ръцете си цялата мощ на елфическите кралства. Орогрет нямал сила да ги удържи, понеже били успели да завладеят сърцата на всички в Нарготронд; и Келегорм пратил вестоносци да съобщят на Тингол какво е решил.

Ала вярно било кучешкото сърце на Хуан и още от първата среща го обзела обич към Лутуен, та скърбял за нейната неволя. Затуй всеки ден идвал в нейната стая; а нощем лежал пред прага, защото усещал, че злото се е вселило в Нарготронд. От самота Лутуен често разговаряла с Хуан и му разказвала за Берен, който дружал с всички зверове и птици, неподвластни на Моргот, а умният пес разбирал всяко изречено слово. Защото умеед да схваща езика на всякоя жива твар; ала му било разрешено само три пъти преди смъртта си да проговори с човешки глас. Не след дълго Хуан измислил как да помогне на Лутуен; една нощ се прокраднал, донесъл ѝ плаща и проговорил за пръв път, за да я посъветва. После по тайни пътища я извел от Нарготронд и заедно се отправили на север; и като усмирал гордостта си, песът позволил на Лутуен да го яхне вместо жребец, както правели понякога орките със своите вълци. Тъй успели да избягат надалеч, защото Хуан бил бърз и неуморен.

Берен и Фелагунд лежали в дълбоките тъмници на Саурон, а всичките им спътници вече били мъртви; но Саурон възнамерявал да остави Фелагунд последен, защото долавял, че е един от най-могъщите Холдори и смятал да изтръгне от него тайната. Ала когато върколакът дошъл за Берен, Фелагунд напрегнал всички сили и разкъсал оковите; вкопчил се в отчаяна схватка с чудовището и го убил с голи ръце и зъби; но самият той бил смъртно ранен. Рекъл тогава на Берен:

- Отивам сега на дълъг отгях в чертози извън времето, отвъд моретата и планините на Аман. Не ще се появя скоро отново сред Холдорите; може и да не се срещнем вече ни в живота, ни в смъртта, защото различни са съдбините на нашите родове. Сбогом!

После издъхнал в мрака под Тол-ин-Гаурхот, чиято величава кула сам бил изградил. Тъй изпълнил своята клетва крал Финрод Фелагунд, най-прекрасен и най-обичан от целия род на Финве; а до него Берен ридяел от скръб и отчаяние.

В този час дошла Лутуен и като се изправила на моста пред Сауроновиа остров, запяла песен, що не можели да удържат нито стени, нито камък. Чул я Берен и си помислил, че сънува; защото звездите засияли над него и в короните на дърветата запели славеи. И в отговор предизвикателно запял песента, що сам бил сътворил във възхвала на Седемте звезди от Сърпа на Валарите, закачен от Варга сред северния небосвод като полчища за падението на Моргот. А сетне изгубил сетни сили и рухнал в мрака.

Но Лутуен чула гласа му и отвърнала с още по-могъща песен. Вълците надали вой и целият остров се разтресъл. Саурон бил във високата кула, обгърнат в черни мисли; но се усмихнал като чул нейния глас, понеже разбрал, че това е щерката на Мелуан. Отдавна се била разнесла далеч от Дориат мълга за прелестта на Лутуен и вълшебството на нейните песни; и Саурон замислил да я плени и да я предаде във властта на Моргот, защото тъй щял да заслужи голяма награда. Затуй пратил на моста един от своите вълци. Но Хуан разкъсал звяра безшумно. Саурон продължил да праща вълци един след друг; и всеки път Хуан прехапвал гърлата им. Тогава Саурон изпратил Драуглуин - страховито създание на гревното зло, господар и прародител на всички върколаци в Ангбанд. Огромна била неговата мощ; и битката между Хуан и Драуглуин била гължа и свирепа. Ала накрая Драуглуин избягал обратно в кулата и там издъхнал пред нозете на Саурон; и преди да умре рекъл на своя господар: "Хуан е тук!" А Саурон, както всички по тия земи, знаел каква съдба е отредена на кучето от Валинор и му хрумвало, че може би сам ще я изпълни. Затова се преобразил в облика на върколак - най-могъщият, който някога се бил раждал на тая земя; и излязъл да се пребори за моста.

Тъй ужасно било неговото идване, че Хуан отскочил настрана. Тогава Саурон се нахвърлил върху Лутуен и тя загубила свят от злокобната заплаха в неговия взор и скверните изпарения на дъха му. Ала преди тъй успяла да хвърли върху очите му крайчето на черния си плащ; и той се препънал, защото за миг го налегнала дрямка. Тогава Хуан се хвърлил напред. Тъй започнала битката между Хуан и Вълка-Саурон; див лай и вълчи вой отекнали надалече из хълмовете, а стражата по стените на Еред Ветрин отплатък голината изтръпнала от ужас, щом ги чула. Но ни магия, ни заклинания, ни зъб, ни отрова, ни пъклени умения и зверски сили можели да повалят Хуан от Валинор; сграбчил той врага си за гърлото и го притиснал към земята. Тогава Саурон взел да променя облик и се превръщал ту в змия, ту в чудовище, ту в обичайната си форма; ала не можел да се изтръгне от челюстите на Хуан, без да напусне докрай живота тяло. И тъкмо преди гнусният му дух да отлети от своя черен дом, Лутуен се приближила до него и казала, че сега ще бъде лишен от телесни одежди, а треперещият му дух ще отлети обратно

при Моргот; и сетне продължила:

- Там разголената ти същина ще търпи вечните мъки на неговото жестоко презрение, пронизвана от огнения му взор, освен ако се предадеш и ми отстъпиш властта над тази кула.

Тогава Саурон се предал, а Лутуен получила власт над острова и всичко върху него; чак подир туй Хуан го пунал. Саурон мигом се превърнал във вампир, огромен като черен облак пред луната и ръсейки кръв от разкъсаното си гърло, отлетял над дърветата към Таур-ну-Фуин, където заживял занаят и изпълнил цялата гора с още по-голям ужас.

А Лутуен се изправила на моста и обявила своята власт; разкъсала се магията, що крепяла камък върху камък, та рухнали тежките порти, разцепили се стените и подземните тъмници се отворили към белия свят; множество роби и пленници излезли навън стреснати и изумени, закривайки очите си от бледата лунна светлина, защото дълго били лежали сред непрогледния мрак на Саурон. Ала Берен не излязъл. Тогава Хуан и Лутуен тръгнали да го дирят из острова; и Лутуен го заварила да оплаква мъртвия Фелагунд. Туй велика била мъката му, че лежал неподвижно и не чул нейните стъпки. Мислейки го за мъртъв, тя обвиняла ръце около него и потънала в забрава. Но Берен се възвърнал от бездните на отчаянието към белия свят, повдигнал я и двамата се погледнали отново; а иззад мрачните хълмове денят изгрял над главите им.

Погребали Фелагунд върху високия хълм на собствения му остров и тия земи се пречистили; и зеленият гроб на Финрод, син Финарфинов, най-прекрасен от всички елфически принцове, ще остане неосквернен чак додето земята се промени, разруши и потъне под пагубни морски талази. Но Финрод се разхожда заедно с баща си Финарфин под дърветата в Елдамар.

Отново свободни, Берен и Лутуен Тинувиел дълго бродили из горите, за да се насладят на обновената радост; зимата дошла, ала нямала власт над тях, защото цветя разцъфвали по стъпките на Лутуен и птици пеели по заснежените клони. Но верният Хуан се завърнал при своя господар Келегорм; гружбата им обаче била охладняла.

А в Нарготронд започнали размирици. Защото натам се завърнали множество пленници, освободени от подземията на Саурон и тръгнала мъгла, която Келегорм не можел да потуши с никакви слова. Елфите горчиво оплаквали гибелта на своя крал Фелагунд и роптаели, че една крехка девойка е дръзнала да извърши онова, на което не се осмелили Феаноровите синове; мнозина обаче усещали, че не страх, а коварни замисли са причинили бездействието на Келегорм и Куруфин. Затуй народът на Нарготронд престанал да признава тяхната власт и всички сърца се обърнали пак към Финарфиновия род; вече се слушала само волята на Ородрет. Но той не пожелал да накаже със смърт двамата братя, както предлагали някои, защото пролятата роднинска кръв щяла да стовари още по-тежко прокобата на Мандос върху всички им. Ала

повелил да няма в неговото кралство ни хляб, ни постеля за Келегорм и Куруфин, а сетне се закле, че занаят не ще има дружба между Нарготронг и синовете Феанорови.

- Тъй да бъде - рекъл Келегорм и в очите му припламнали заканителни искри; но Куруфин само се усмихнал.

После двамата яхнали конете си и препуснали като горски пожар да видят дали ще могат да открият своите сродници из източните области.

Но никой не пожелал да тръгне с тях, дори и ония, що били от техния род; защото всички усещали, че проклятието е натегнало над двамата братя и злото се носи по дирите им. По онова време Келебримбор, син Куруфинов, се отрекъл от бащините си злодеяния и останал в Нарготронг; Хуан обаче последвал жребеца на своя господар Келегорм. На север препускали те, защото търсели най-кратките пътища към Химринг, където живеел брат им Маегрос, та искали за по-пряко да минат през Димбар и покрай северните предели на Дориат; и наистина имало надежда да пресекат тази област, ако са бързи, тъй като била близо до границите на Дориат - стигало само да избягват Нан Дунгортеб и далечните заплахи в Планините на Ужаса.

Разказват, че в своите скитания Берен и Лутиен стигнали до Бретилския лес и накрая приближили границите на Дориат. Тогава Берен си спомнил за обещанието; и с болка на сърце решил, когато отведе Лутиен на сигурно място в нейната страна, да тръгне отново на път. Но тя не желала повече да се разделя с него и рекла:

- Едно от двете трябва да избереш, Берен: да се откажеш от клетвата и да заживееш в изгнание като скиталец по широкия свят, или да удържиш на думата и да влезеш в двубой с могъществото на мрака върху самия му трон. Ала който и път да избереш, аз ще бъда до теб и съдбата ни ще е обща.

Докато крачели и разговаряли за тия неща, без да мислят за нищо друго, през гората стремително се задали жребците на Келегорм и Куруфин; двамата братя ги съзрели и разпознали отдалеч враговете си. Тогава Келегорм обърнал коня си и го пришпорил срещу Берен, възнамерявайки да го прегазу; а Куруфин свърнал настрани, привел се и грабнал Лутиен върху седлото, защото бил силен и опитен ездач. Берен обаче отскочил от Келегорм и рипнал право върху препускащия кон на отминалия Куруфин; и Скокът на Берен се слави в песните на елфи и хора. Сграбчил Куруфин за гърлото изотзад, гръпнал го и двамата рухнали на земята. Конят се изправил на задни крака и паднал, но Лутиен отлетяла настрани и останала да лежи върху тревата.

Берен продължавал да стиска гърлото на Куруфин; ала смъртта го дебнела, защото Келегорм препускал към него с дълго копие в ръката. В този момент Хуан забравил за своята служба при Келегорм и се хвърлил насреща, та жребецът отскочил и не посмял да се приближи до Берен, понеже се боял от грамадния пес. Келегорм обсипал с люти клетви коня и кучето, обаче Хуан не се стреснал. Междувременно Лутиен се изправила и забранила на Берен да погубва Куруфин; той я послушал, но му отнел вещите, оръжията и ножа Ангрист. Този нож бил изработен в

Ногрод от прославения майстор Телчар и се носел без ножница; желязото режел като зелена вейка. После Берен вдигнал Куруфин, захвърлил го настрана и му заръчал да върви при благородните си роднини, що биха могли да го научат как да използва своята доблест за по-достойни цели.

- Коня ти - казал той - ще задържа за Лутуен и вярвам, че ще бъде щастлив да се отърве от такъв господар.

Тогава Куруфин проклет Берен от гън гуша.

- Върви - рекъл му той, - отивай към бърза и люта смърт.

Келегорм го взел заг себе си върху коня и двамата братя се приготвили да си тръгнат; а Берен се обърнал, без да слуша заплахите им. Ала от срам и безсилна злоба Куруфин грабнал лъка на Келегорм и стрелял назад, докато се отдалечавали; и стрелата била насочена към Лутуен. Хуан рипнал напред и я хванал със зъби; но Куруфин стрелял още веднъж, а Берен изскочил пред Лутуен и стрелата го улучила право в гърдите.

Разказват, че Хуан дълго преследвал злите братя и те бягали с ужас пред него; а като се завърнал, донесъл на Лутуен от гората незнайна билка. С нея тя превързала раната на Берен и с възшебства и обич го изцелила; тъй най-подир се завърнали в Дориат. Там Берен дълго се разкъсвал между любовта и гадената гума, но тъй като знаел, че Лутуен вече е в безопасност, една сутрин станал преди изгрев слънце и заръчал на Хуан да я пази; после с болка на сърце потеглил, докато Лутуен още спяла върху тревата.

Отново препуснал на Север, към Сирионския проход, и като наближил покрайнините на Таур-ну-Фуин, погледнал през опустошения Анфауглит, видял в далечината върховете на Тангородрим. Там пуснал коня на Куруфин и му заръчал да забрави страх и робство, за да препуска на воля по зелената трева из равнините край Сирион. А после, понеже вече бил сам пред прага на последната гибелна заплаха, съчинил Прощалната песен във възхвала на Лутуен и небесните светила; защото вярвал, че сега ще трябва да се сбогува с обичта и светлината. Ето част от словата на тая песен:

Прощавай, светъл небосклон,
под теб живя във своя дом
и тичаше като сърна
под слънчев блясък и луна
тя, Лутуен Тинувиел,
най-нежна в земния предел.
Дори светът да е умрял
дори разбит да рухне цял
в първичния бездънен мрак
за туй го бих възвърнал пак -
земя, море, зора и ден
и че е зърнал Лутуен.

И запял с пълен глас, без да го е грижа дали ще чуе някой, защото бил отчаян и не се надявал на спасение.

Ала Лутуен чула песента му и запяла в отговор, излизайки ненадейно от гората. Защото Хуан още веднъж се бил съгласил да я носи и стремглаво се втурнал по дирята на Берен. Дълго размишлявало вярното му сърце как да облекчи заплахата над тия двама, които обичал. Затова по пътя свърнал през острова на Саурон и взел оттам злокобната вълча юзда на Драуглуин и прилеповата кожа на Турингветил. Тя била пратеница на Саурон и често прелитала в облика на вампир до Ангбанд; а дългите костеливи пръсти върху крилете ѝ имали на всяка става по един железен нокът. Облечени с тия страховити одежди, Хуан и Лутуен се устремили през Таур-ну-Фуин и всичко живо бягало от пътя им.

Като ги видял да приближават, Берен се отчаял; и се запитал дали наистина е чул гласа на Лутуен, или врагът е сътворил тая измама, за да го хване в примките си. Но те спрели, захвърлили грозните одежди и Лутуен се втурнала насреща му. Тъй Берен и Лутуен отново се срещнали между пустинята и гората. Той дълго мълчал и се радвал; но накрая се опитал отново да разубеди Лутуен от нейното намерение да го придружава.

- Трижди проклета да е гумата, що дадох на Тингол - рекъл той, - по-добре да ме беше погубил в Менегрот, отколкото да те доведа под сянката на Моргот.

Тогава Хуан за втори път заговорил с човешки слова и тъй посъветвал Берен:

- Вече не можеш да спасиш Лутуен от сянката на смъртта, тъй като чрез самата си обич е обвързана с нея. Можеш да обърнеш гръб на съдбата и да отведеш любимата си в изгнание, търсейки напразно покой додето си жив. Но ако не искаш да се откажеш от своята участ, тогава или ще изоставиш Лутуен, а туй значи тя непременно да умре от скръб, или пък ще я вземеш, та заедно да се преборите със съдбата - безнадеждна, ала не съвсем. Друг съвет не мога да ти дам, а и не ми е писано да продължа с теб по-нататък. Но сърцето ми вещае, че с очите си ще видя онуй, което ви чака пред Портата. Всичко останало е забулено за взора ми; ала може пътищата на трима ни да водят обратно към Дориат и там да се срещнем още веднъж преди края.

Тогава Берен разбрал, че Лутуен е неотделима от общата им участ и повече не се опитвал да я разубеди. Със съветите на Хуан и магическото изкуство на Лутуен той навлякъл юздите на Драуглуин, а тя надянала крилатата кожа на Турингветил. Тъй се преобразил Берен, че по всичко приличал на върколак, само дето в очите му сияел свиреп и непреклонен, но чист дух; ужас проблеснал в неговия взор, като видял до себе си чудовищен прилеп със сбръчкани криле. После надал протяжен вой под луната и побягнал надолу по хълма, а прилепът разперил криле и се понесъл над него.

Минали през безброй опасности, докато накрая, покрити с прах от

гългия и тежък път, стигнали до страховитата долина, що се простирала пред Портата на Ангбанг. Черни бездни зеели край пътя и от тях излизали безформени твари, що се гърчели като змии. От двете страни като крепост стърчали назъбени канари, а кацналите по върховете им лешояди гърчели с гнусни гласове. Отпред била непревземаемата Порта - огромна мрачна арка в подножието на планината; над нея на хиляди стъпки се издигала гладка отвесна скала.

Там ги обзело отчаяние, защото пред портата стоял пазач, за който не били чували досега. До Моргот били достигнали слухове за някакви незначителни планове на елфическите владетели, а от далечните горски дебри долитал мощният лай на страшния боен пес Хуан, когото някога самите Валари изпратили срещу злите създания. Тогава Моргот си спомнил пророчеството за участието на Хуан и избрал едно малко вълче от глутницата на Драуглуин; от собствената си ръка го хранел с жива плът и вливал в него своята сила. Бързо раснал вълкът, докато накрая вече не можел да се побере в никаква клетка и лежал грамаден и вечно прегладнял пред нозете на Моргот. Тъй в него проникнал пъклен огън и люта злоба; изпълнил го всеизгарящ дух - вечно измъчван, страшен и могъщ. Кархарот, сиреч Червената паст го наричат в преданията от ония дни, а още Анфауглир, що означава Алчните челюсти. И за да се опази от Хуан, Моргот му повелил да лежи ден и нощ пред портите на Ангбанг, без да заспива.

Кархарот съзрял двамата пришълци отдалече и го обзело съмнение; защото до Ангбанг отдалеч били стигнали вести, че Драуглуин е мъртъв. Затуй когато се приближили, той не им разрешил да влязат и наредил да спрат; после пристъпил напред заплашително, понеже надушвал нещо непознато из въздуха около тях. Но изведнъж някаква странна сила, наследена от нейния древен божествен род, обзела Лутуен и като отхвърлила гнусните одежди, тя се изправила с пълен ръст - дребничка пред чудовищния Кархарот, ала лъчезарна и страховита. Вдигнала ръка и му повелила да заспи с думите:

- О, скръбно заченат дух, потъни сега в мрачна забрава и забрави за малко ужасната участ на своя живот.

И Кархарот рухнал като сразен от мълния.

Тогава Берен и Лутуен минали през Портата и слезли на долу по лабиринта от стълбища; и заедно извършили най-великия подвиг, за който някога са гръзвали да помислят елфи и хора. Защото стигнали до самия трон на Моргот в най-дълбоката зала, крепена върху ужас, осветена от пламъци и изпълнена с безброй оръжия за смърт и мъчения. Там Берен във вълчия си облик се промъкнал под трона; но могъщата воля на Моргот смъкнала от Лутуен измамните одежди и той приковал взор върху нея. Вместо да се изплаши от очите му, тя назовала истинското си име и предложила да запее пред него като бродещ трубадур. А Моргот като видял нейната хубост, пламнал от скверна страст и в душата му се зародил нов план, по-черен от всичко друго, що бил замислял откакто избягал от Валинор. Тъй се оплел в собственото си лукавство, понеже бил увлечен от гледката и докато

тайно се наслаждавал на своите черни намерения, оставил за малко Лутуен на свобода. А тя изведнъж изчезнала от взора му и запяла сред сенките песен, изпълнена с толкоз невъобразима прелест и тъй ослепителна мощ, че Моргот слушал като омагьосан; обзела го слепота и взорът му напразно се лутал насам-натам да я гири.

Тежка грямка паднала над всички в мрачния му чертог, огньовете помръкнали и изгаснали; но Силмарилите по короната върху главата на Моргот изведнъж лумнали с лъчезарен бял пламък; и от товара на тая корона с безценните камъни по нея главата му провиснала надолу, сякаш под тежестта на целия свят, изпълнен с толкова скърби, страхове и желаня, че дори непреклонната воля на Моргот не можела да им устои. Тогава Лутуен размахала крилатата си греха, излетяла нагоре и гласът ѝ се посипал като гъжд над дълбоки и мрачни езера. Метнала плаща си пред очите на Моргот и му пратила съновидение, необятно и тъмно като Отвъдната Пустота, где някога бродел самотен. Изведнъж тъй рухнал като планинска лавина и с тътен се сгромолясал от трона върху пода на пъклената си зала. Желязната корона с трясък се търкулнала от главата му. Всичко стихнало.

Като мъртъв звяр лежал Берен под трона; но Лутуен го пробудила с докосване на дланта си и той захвърлил вълчия облик. После извадил ножа Ангрисст и отсякъл железните зъбци, които гържали един от Силмарилите.

Когато го стиснал в десница, сиянието бликнало през живата плът и ръката му заприличала на разпалена лампа; ала камъкът приел неговото докосване и не му причинил зло. Тогава на Берен му хрумвало да надхвърли обещаното и да отнесе от Ангбанг и трите творения на Феанор; не била обаче такава съдбата на Силмарилите. Ножът Ангрисст се строшил и късче от острието пронизало бузата на Моргот. Той трепнал, изстенал и цялата армия на Ангбанг се размърдала в съня си.

Ужас обзел тогава Берен и Лутуен, та побягнали презглава и без да променят облика си, защото не искали нищо друго, освен още веднъж да зърнат светлината на белия ден. Никой не ги спрял по пътя и никой не ги преследвал, но Портата се оказала преградена, понеже Кархарот се бил събудил от грямка и стоял гневно възправен пред прага на Ангбанг. Още преди да усетят, той ги забелязал и се хвърлил насреща им както тичали.

Лутуен била изнурена и нямала нито сили, нито време да обуздае вълка. Но Берен изскочил пред нея и вдигнал Силмарила високо в десницата си. Кархарот спрял и за миг се изплашил.

- Махни се и бягай надалеч! - извикал Берен. - Защото този огън ще изпепели и теб, и всички зли твари.

И той размахал Силмарила пред очите на вълка.

Ала Кархарот погледнал без страх свещения камък и алчният дух в него пламнал като пожар; и като зинал внезапно, той отхапал китката на Берен. Същия миг в утробата му избухнал страховит пламък и Силмарилът опърлил прокъннатата му плът. С гив вой побягнал Кархарот и скалните стени около Портата прокънтели от страдалческия му рев. Тъй страшен

бил станал в своята лудост, че всички изчадия на Моргот из тая долина или по пътищата към нея избягали надалеч; защото той разкъсвал всичко живо пред себе си и се носел в свиреп бяг из северните земи, готов да унищожи целия свят. От всички бедствия, що сполетели Белерианд преди да рухне Ангбанг, безумието на Кархарот било най-страшното; защото в утробата му се таяло могъществото на Силмарила.

А Берен лежал в несвяст пред страховитата Порта и смъртта се прокрадвала към него, защото зъбите на вълка били покрити с отрова. Лутиен с устни изцедила отровата и напрегнала сетни сили, за да излекува жестоката рана. Но зад нея от дълбините на Ангбанг се надигнала яростна глъчка. Пълчищата на Моргот се събуждали. Тъй изглеждаше, че походът за Силмарила ще завърши с гибел и отчаяние; ала в онзи час над стените на долината се появили три могъщи птици, устремени на север с криле по-бързи от вятъра. Сред всички живи твари се била разнесла мълвата за пътешествията и бедите на Берен, а Хуан сам бил помолил зверове и птици да бъдат нащрек и да му помагат. Високо над царството Морготово се реели Торондор и неговите поданици, та като видели безумието на Вълка и тежката участ на Берен, устремно литнали надолу тъкмо в мига, когато цялата мощ на Ангбанг се отърсвала от оковите на съня.

Вдигнали те Лутиен и Берен над земята и ги отнесли в облаците. Под тях изведнъж отекнали гръмотевици, мълнии литнали към небето и планините се разтресли. Тангородрим избълвал пламъци и пушек, огнени светкавици избухнали на всички страни и опустошително се стоварили над равнините; и Нолдорите в Хитлум изтръпнали от страх. Но Торондор се носел високо над земята по необятните небесни грумища, где слънцето зрее по цял ден незасенчено и нощем луната броди сред гроздове ярки звезди. Тъй прелетели вихрено над Дор-ну-Фауглит и Таур-ну-Фуин, докато накрая достигнали потайната долина Тумлаген. Ни облак, ни мъгла имало над нея този ден и като погледнала надолу, Лутиен съзряла далече под себе си като бял блясък върху зелен скъпоценен камък сиянието на прекрасния Гондолин, където живеел Тургон. Заридала, защото си мислела, че Берен е обречен на гибел; той не отварял очи, не изричал нито дума и подир туй не помнел нищичко от полета. Най-сетне орлите ги спуснали край границите на Дориат - в същата долина, от която се бил измъкнал крадешком отчаяният Берен, оставяйки Лутиен да спи.

Там ги оставили орлите и се завърнали към своите небесни чертози над върховете на Крисаегрим; а при Лутиен дотичал Хуан и двамата се погрижили за Берен както предния път, когато го наранил Куруфин. Ала тази рана била жестока и отровна. Дълго лежал Берен и духът му блуждаел по мрачните предели на смъртта, терзан от вечна тревога, що го преследвала от сън в сън. И когато вече надеждите им гаснели, той изведнъж се събудил и зърнал над себе си небе през листата; а под листата чул как до него тихо и бавно пее Лутиен Тинувиел. Отново била настанала пролет.

От тогава Берен бил наречен Ерхамион, що означава Едноръкия; и

страданието завинаги се запечатало върху лицето му. Но накрая обичта на Лутиен го върнала към живота и когато се изправил на крака, гвамата отново тръгнали да бродят из горите. Не бързали да напуснат това място, защото им се струвало прекрасно. Лутиен искала вечно да скита из дебрите, забравяйки и дом, и род, и славата на елфическите кралства, а Берен за известно време бил доволен да крачи до нея; не можел обаче да забрави своята клетва да се завърне в Менегрот, а и не искал да отнеме докрай Лутиен от баща ѝ Тингол. Защото почитал човешките закони и смятал, че е опасно без крайна нужда да се погазва бащината воля; освен туй му се струвало недостойно царствената и прелестна Лутиен вечно да живее из горите като най-дивите ловци от човешкия род - без дом, без почести и красиви вещи, на каквито са се наслаждавали всички елдарски принцеси. Затова след време убедил Лутиен да оставят зад гърба си тия диви земи и я повел към нейния дом в Дориат. Тъй повелявала общата им съдба.

Тежки дни били настанали за Дориат. Безмълвна скръб налегнала всички откакто изчезнала Лутиен. Дълго я дирили, ала без успех. Разказват, че по онова време кралският песнопоец Даерон напуснал страната и повече не го видели. Именно той творял музика за песните и танците на Лутиен преди Берен да се появи в Дориат; обичал я и влагал в мелодиите своята мисъл за нея. Тъй станал най-велик сред всички елфически песнопойци източно от Морето, та го ценели дори повече от Маглор, син Феаноров. Но докато отчаяно търсел Лутиен, той се залутал по неznайни пътеки, минал отвъд планините и стигнал до източните области на Средната земя, където край мрачните реки дълги години пял скръбни песни за Тинголова та щерка Лутиен, най-прекрасна от всички живи създания.

По онова време Тингол отново разкрил сърцето си за Мелуан; ала сега тя се въздържала от съвети и казвала, че съдбата, която сам си бил навлякъл, трябва да стигне до своя край, затуй не му остава нищо друго, освен да чака. Тингол обаче узнал, че Лутиен броди нейде далече от Дориат, защото както вече бе казано, получил тайно послание от Келегорм, че Фелагунд и Берен са мъртви, а Лутиен се намира в Нарготронд и Келегорм желае да я вземе за жена. Разгневил се тогава Тингол и пратил съгледвачи, възнамерявайки да нападне Нарготронд; така научил, че Лутиен пак е избягала, а Келегорм и Куруфин са прокудени от Нарготронд. Тогава се разколебал, понеже нямал достатъчно сила за война срещу седемте синове на Феанор; пратил обаче вестносноци в Химринг с молба за помощ в издирването на Лутиен, тъй като Келегорм нито я върнал при баща ѝ, нито съумял да я опази. Но в северните покрайнини на кралството неговите вестносноци ненадейно се сблъскали с нова заплаха: набегът на Ангбандския вълк Кархарот. В своята лудост звярът свирепо бягал на юг и като прекосил гората Таурну-Фуин откъм източния ѝ край, слязъл надолу покрай течението на Есгалдуин като унищожителен пожар. Нищо не можело да го удържи и даже мощта на Мелуан по границите не го възпряла; защото напред го тласкала самата съдба и могъществото на Силмарила, който носел в

утробата си с цената на страшни мъки. Тъй нахълтал в неосквернените дотогава дъбрави на Дориат и всичко живо побягнало с ужас пред него. От цялата група вестноосци само старшият кралски пълководец Маблунг успял да се спаси, за да отнесе на Тингол страшната новина.

Тъкмо в този мрачен час Берен и Лутиен се завърнали тичешком от западните области и вестта за идването им се носела пред тях като радостна музика, полетяла с крилете на вятъра към натъжени стопани на мрачни домове. Накрая стигнали до портите на Менегрот следвани от огромна тълпа. Тогава Берен въвел Лутиен пред трона на баща ѝ Тингол; и кралят смаяно погледнал Берен, когото смятал за мъртъв; не изпитвал топли чувства към госта си заради бедите, които се стоварили върху Дориат. Берен обаче коленичил пред него и казал:

- Връщам се, както бях дал дума. Дойдох да поискам обещаното.

А Тингол запитал:

- Какво стана с клетвата, която ми даде.

- Изпълних я - отвърнал Берен. - Силмарилът е в десницата ми.

Тогава Тингол рекъл:

- Покажи ми го.

А Берен протегнал лявата си ръка и бавно разтворил пръсти, но дланта му била празна. После вдигнал сакалата дясна ръка и от онзи час се нарекъл с името Камлост, що означава Празната десница.

Тогава Тингол омекнал; и Берен седнал пред трона от лявата страна, а Лутиен отдясно и двамата разказали цялата история на своя Поход, докато всички придворни слушали с изумление. И на Тингол му се сторило, че този човек не е като другите простосмъртни люде, а по-скоро прилича на най-великите владетели в цяла Арда и никога не е имало тъй силно чувство като неговата обич към Лутиен; усетил още, че няма сила на този свят, която да промени тяхната участ. Затова накрая дал съгласие и Берен получил ръката на Лутиен пред трона на баща ѝ. Ала черна сянка помрачила радостта в Дориат от завръщането на прекрасната Лутиен; защото като узнал какво е причинило безумието на Кархарот, народът се изплашил още повече, схващайки, че свещеният камък придава на тази заплаха чудовищна мощ и едва ли някой ще смогне да се пребори с нея. А Берен щом чул за набега на Вълка, разбрал, че Походът още не е приключил.

И тъй като Кархарот с всеки ден идвал все по-близо, в Менегрот се подготвили за Вълчия лов; и в нито една легенда не е описана по-опасна хайка за диви зверове. На този лов тръгнали Валинорският пес Хуан, Маблунг Тежкоръки, Белег Кренколък, Берен Ерхамион и Тингол, крал на Дориат. Препуснали рано призори и прекосили река Есгалдуин; но Лутиен останала край портите на Менегрот. Тежка сянка паднала над нея и сякаш самото слънце причерняло.

Ловците забвили на североизток и продължавайки покрай реката накрая открили Кархарот сред една мрачна долина, от чийто северен край буйните води на Есгалдуин падали надолу по стръмни каменни прагове. В подножието на водопада Кархарот лочел жадно, за да изгаси огнената си жажда и виел от болка, та тъй го усетили преследвачите. Но той също

ги съгледал и не се втурнал веднага да ги нападне. Може би дяволското лукавство се разбудило в сърцето му, след като чистите води на Есгалдуин облекчили болката за миг; и когато ловците пренуснали насреща, той отскочил настрана и се спотаил в гъстата папрат. Но те слезли от конете и зачакали там с оръжия в ръцете, а сенките из гората бавно се удължавали.

Берен стоял до Тингол и изведнъж двамата усетили, че Хуан ги е напуснал. После от гъсталака долетял яростен лай; защото Хуан от нетърпение и желание да види този вълк бил влязъл навътре сам, за да го изкара от скривалището. Но Кархарот му се изплъзнал и като изскочил от трънаците, връхлетял изведнъж върху Тингол. Берен се втурнал насреща с насочено копие, но Кархарот отбил острието и разкъсал гърдите му с грамадните си зъби. В този миг Хуан се метнал от хралалака върху гърба на вълка и двамата се търкулнали по земята, вкопчени в бой на живот и смърт; никога не е имало друга такава битка между куче и вълк, защото в лая на Хуан къртели ловните рогове на Ороме и гневните гласове на Валарите, а във воя на Кархарот се чувала омразата на Моргот и лютата му злоба, по-жестока от стоманени шипове; даже скалите се разцепили от тия звуци, та рухнали отгоре и преградили водопадите на Есгалдуин. Там се сражавали двата звяра до смърт; но Тингол не им обръщал внимание, защото бил коленичил до Берен и виждал, че е тежко ранен.

В онзи час Хуан презризал гърлото на Кархарот; ала и собствената му отдавна предречена съдба се сбъднала сред гъстите гори на Дориат, защото бил смъртно ранен и отровата на Моргот се разляла в кръвта му. Тогава се приближил и като рухнал до Берен, проговорил за трети път с човешки слова, за да се сбогува преди смъртта. Берен не казал нищо, само положил ръка върху главата на кучето и тъй се разделили.

Маблунг и Белег дотичали да помогнат на краля, но щом видели какво е станало, захвърлили копията и заридали. После Маблунг извадил нож и разрязал корема на вълка; а отвътре звярът бил почти съвсем изпепелен като от огън, само десницата на Берен със Силмарила оставала непокътната. Ала когато Маблунг посегнал да я докосне, ръката изчезнала и Силмарилът се разкрил, та сиянието му озарило сенчестите горски дебри наоколо. Бързо и боязливо Маблунг грабнал камъка и го положил в здравата ръка на Берен; а Берен се опомнил от допира на Силмарила, повдигнал го високо помолил Тингол да го приеме.

- Сега е приключен моят Поход - казал той - и съдбата ми изкована до края.

Повече не продумал.

Върху носилка от клони отнесли назад Берен Камлост, син Барахиров, а храбрият пес Хуан лежал до него; и нощта паднала, преди да се доберат до Менегрот. В подножието на величавия бук Хирилорн с бавни крачки ги посрещнала Лутуен и някой донесъл факла. Там тя прегърнала Берен, целунала го и му заръчала да я чака отвъд Западното море; а той я

погледнал в очите, преди душата му да отлети. Ала звездната светлина посърнала и вечен мрак паднал над Лутиен Тинувиел. Тъй завършил Походът за Силмарила; но баладата "Леитиан" не свършва готук. Защото по нейна молба духът на Берен се задържал в чертозите на Мангос и не желаел да напусне света, докато Лутиен не е дошла да му каже последно сбогом върху зрачните брегове на Отвъдното море, откъдето мъртвите люде заминават незнайно къде и вече никога не се завръщат. Но душата на Лутиен потънала в мрак и накрая отлетяла, а тялото ѝ лежало като внезапно откъснато цвете, което все още не е повехнало върху тревата.

Люта зима попарила тогава Тингол, както се случва с престарелите простосмъртни люде. А Лутиен отлетяла в чертозите на Мангос отвъд западните предели на света, където е отредено място за Елгарите. Там чакащите седят безкрайно, унесени в мрачни мисли. Но нейната красота била по-велика от тяхната, а скръбта ѝ безмерно по-дълбока; и като коленичила пред Мангос, тя запяла.

Песента на Лутиен пред Мангос била най-красивата, що е сътворявана някога от живи слова и в същото време по-скръбна песен светът не знае. Непроменена, нетленна, тя и до днес се пее във Валинор отвъд нашето мироздание и колчем я чуят, Валарите се нажаляват. Защото Лутиен преплела словата на две теми: за скръбта на Елгарите и страданието на людете, за Двама рода, сътворени от Илуватар да населят Земното царство на Арда под безбройни звезди. И както била коленичила пред Мангос, сълзите ѝ се ронели като дъжд върху нозете му; и Мангос се трогнал както никога дотогава и както не ще се трогне вече.

Затуи призовал Берен и както била предрекла Лутиен в смъртния му час, двамата пак се срещнали отвъд Западното море. Но Мангос нямал власт да задържа отвъд отредения срок душите на людете, що са умрели в пределите на света; нито пък можел да променя съдбините на Чедата на Илуватар. Отишъл тогава при владетеля на Валарите Манве, който управлявал света от името на Илуватар; а Манве подирил съвет в дълбините на своята мисъл, където се разкривала Илуватаровата воля. И ето какъв избор предложил на Лутиен. Заради своите подвизи и великата си скръб да бъде освободена от чертозите на Мангос и да отиде във Валимар, където да живее до свършека на света между Валарите, като забрави всички житейски скърби. Там обаче Берен не можел да дойде. Защото не било разрешено на Валарите да му отнемат Смъртта, с която сам Илуватар е надарил човешкия род. А другият избор бил такъв: да се завърне в Средната земя заедно с Берен и там да заживеят отново, ала без обещание за радост и дълголетие. Така щяла да стане простосмъртна като него и не след дълго да напусне света навеки, а хубостта ѝ да остане само като спомен от древните песни. Тази съдба избрала тя, като се отказала от Блаженото царство и от кръвната връзка с неговите обитатели; такава цена трябвало да плати, та каквито и скърби да ги чакали занаяд, съдбините на Лутиен и Берен да се слоят и пътищата им да ги отведат един до друг отвъд

пределите на света. Тъй тя единствена от всички Елдари наистина умряла и напуснала света в древни времена. Ала чрез нейния избор Двама рога се обединили; и тя е дала живот на мнозина, в които и днес, макар светът да се е променил, Елдарите още виждат частица от хубостта на многообичната Лутуен, която са загубили навеки.

Глава 20.

ЗА ПЕТАТА БИТКА - НИРНАЕТ АРНОЕДИАД

Разказват, че Берен и Лутуен се завърнали в северните области на Средната земя и заживели заедно като простосмъртни, а по-късно пристигнали в Доруат - пак такива, каквито били преди смъртта. Тия, които ги видели, изпитвали едновременно радост и страх; а Лутуен отишла в Менегрот и с едно докосване на ръката си изцелила страданията на Тингол. Но Мелуан я погледнала в очите, съзряла каква съдба ѝ е писана и извърнала глава; защото знаела, че са разделени до свършека на света и никога не е имало по-велика скръб от скръбта на Мелуан в онзи час. После Берен и Лутуен си тръгнали сами, без да се боят от глад и жажда; минали в Осирианг отвъд река Гелион и дълго живели там на зеления остров Тол Гален сред водите на Адурант, докато накрая престанали да идват вести от тях. От тогава Елдарите нарекли онази област Дор Фирн-и-Гуинар, що означава Страна на живите мъртвци; и там се родил красавецът Диор Аранел, известен по-късно под името Диор Елухил, който наследил властта на Тингол. Повече нито един простосмъртен не разговарял с Берен, син Барахиров; и никой не видял как Берен и Лутуен напуснали този свят, затуй не е отбелязано къде са лежали телата им за последен път.

По онова време Феаноровият син Маедрос се обнадеждал, като разбрал, че Моргот е уязвим; защото из цял Белерианд се пеели песни за подвизите на Берен и Лутуен. Но Моргот щял да унищожи всичките си противници един по един, ако не съумеели отново да се обединят и да изградят нов военен съюз с общо командване; и Маедрос започнал преговори с останалите Елдари за създаване на съюза, който щял да се запомни с неговото име.

Ала клетвата на Феанор и злините, които бил причинил, проваляли плановете на Маедрос и той получил далеч по-малка подкрепа, отколкото очаквал. Ородрет не желал да приеме за пълководец който и да било от Феаноровите синове заради злодеянията на Келегорм и Куруфин; а елфите от Нарготронг още вярвали, че чрез укриване и мълчание ще опазят потайната си крепост. Оттам дошъл само малък отряд, предвождан от храбрия принц Гвиндор, син Гулинов; въпреки волята на Ородрет тръгнал принцът да се бие по северните земи, защото скърбял за гибелта на брат си Гелмир в Дагор Браголах. Взели за герб емблемата

на Финголфиновия род и тръгнаха под знамената на Фингон; и от всички тях се завърнал само един.

От Дориат почти не дошла помощ. Защото обвързани от своята клетва, Маедрос и неговите братя преди време пратили посланици при Тингол да напомнят с нагменни слова за своето наследствено право и да го призоват да им даде Силмарила или да се обяви за техен враг. Мелиан посъветвала краля да се съгласи; но словата на Феаноровите синове били горделиви и заплашителни, та Тингол се разгневил, понеже помнел страданията на Лутиен и кръвта на Берен, с която бил спечелен Силмарилът въпреки коварството на Келегорм и Куруфин. И от ден на ден колкото повече гледал Силмарила, толкова по-силно желаел да го притежава навеки; защото такава била силата на онзи камък. Затуй на свой ред пратил посланици с горделиви и ядни слова. Маедрос не отговорил, защото вече мислел за съюз и обединение на елфите; но Келегорм и Куруфин се заклели на всеослушание да погубят Тингол и да изтребят до крак неговия народ, ако се завърнат с победа от войната, а Силмарилът още не им е предаден доброволно. Тогава Тингол укрепил границите на своите владения и от цялото му кралство тръгнаха на война само Маблунг и Белег, които не искали да останат по-назад от другите в тия велики дела. Тингол им разрешил да заминат, стига да не служат на Феаноровите синове; и двамата се присъединили към армията на Фингон.

Маедрос обаче получил помощ от Наугримите, както с бойци, тъй и с огромен запас от оръжия; ден и нощ не спирали ковачниците на Ногрод и Белегост по онова време. Събрал той своите братя и всички останали, които били готови да ги последват; освен туй людете на Бор и Улфанг били обучени за сражение, а призовали и други сродни племена от Изтока. Откъм запад Фингон, който си оставал приятел на Маедрос, също се съюзил с Химринг и в цял Хитлум хората и Нолдорите се подготвили за война. В Бретилския лес Халмир, който управлявал Народа на Халет, събрал своите бойци и им заръчал да наострят топорите; Халмир обаче умрял преди да започне войната и начело на народа застанал синът му Халдир. Вестите стигнали дори и до потайния Гондолин, където се укривал крал Тургон.

Но Маедрос изпробвал силата си прекалено рано, преди още плановете му да били напълно подготвени; и макар че успели да изтласкат орките от всички северни области на Белерианд и даже освободили за известно време Дортонион, Моргот бил предупреден за идването на Елдарите и техните приятели, та отрано се подготвил за съпротива. Множество съгледвачи и предатели изпратил между тях, а това не било трудно, защото тайно бил сключил съюз с най-безчестните измежду людете, които му разкрили замислите на Феаноровите синове.

Накрая Маедрос, след като събрал колкото можел бойци от племената на елфи, джуджета и хора, решил да нападне Ангбанг откъм изток и запад; възнамерявал да тръгне през Анфауглит открито и с развети знамена. Надявал се по този начин да подмами навън армиите на Моргот, а тогава Фингон щял да удари откъм проходите на Хитлум; и тъй цялата мощ на

Моргот щяла да попадне между чука и наковалнята. Уговорено било като сигнал за удара да послужи запалването на огромен огън върху Дортонион.

В утрото на уречения ден, който се падал точно в средата на лятото, звънките тръби на на Елдарите поздравили изгряващото слънце; и на изток се развяло знамето на Феаноровите синове, а на запад вдигнал знаме Фингон, върховен крал на Нолдорите. Погледнал Фингон от крепостните стени на Ейтел Сирион и не видял нищо, тъй като цялата му армия била разположена из горите и долините източно от Еред Ветрин, изкусно укрита от взора на Врага; знаел обаче, че силата е голяма.

Защото там се били събрали всички Нолдори от Хитлум заедно с елфите от Фалас и войската на Гвиндор от Нарготронд, а имало и много бойци от човешките племена; отгъсно бил отрядът от Дор-ломин с доблестния Хурин и брат му Хуор, а към тях се присъединил Халдир от Бретил с множество люде от горските племена.

После Фингон погледнал към Тангорогрим и видял, че мрачен облак е надвиснал над него, а от върха се издига черен дим; разбрал тогава, че Моргот е разгневен и приема предизвикателството. Колебание се загнездило в сърцето на Фингон; и той погледнал на изток да види с пронизателния си елфически взор дали се вдига прах из Анфауглит от похода на Маедрос и неговата войска. Не знаел още, че Маедрос се е забавил заради лукавството на Улдор Проклети, който то мамел с лъжовни вести за нападение откъм Ангбанг.

Ала ненадейно от юг се надигнал вик и вятърът го разнесе от долина на долина, та гласовете на елфи и люде се слели във възглас на радостно изумление. Защото неканен и неочакван Тургон бил отворил портите на Гондолин и водел войска от десет хиляди храбри бойци с лъскави ризници, дълги мечове и копия като неизбродна гора. Щом Фингон чул в далечината да пеят могъщите тръби на брат му Тургон, колебанието изчезнало и той радостно се провикнал:

- Утулие'н ауре! Айя Елдалие ар Аманатару, утулие'н ауре! Денят дойде! Вижте, Елдари и синове човешки, денят дойде!

И всички, що чули мощния му глас да кънти над хълмовете, отвърнали с възглас:

- Аута и ломе! Нощта си отива!

Ала Моргот, който знаел какво вършат и подготвят неговите противници, избрал най-удобния час и като вярвал, че подлите му слуги ще съумеят да забавят Маедрос и да осуетят обединението на враговете му, изпратил към Хитлум привидно могъща армия (а всъщност само част от всичко, що бил подготвил); наредил на войниците да се облекат в тъмни одежди и да укриват всички стоманени оръжия, та тъй успели да стигнат далече по пясъците на Анфауглит, преди елфите да ги забележат.

Пламнали тогава сърцата на Нолдорите и пълководците им поускали да нападнат врага сред равнината; Хурин обаче възразил и ги посъветвал да се пазят от лукавството на Моргот, чиято сила винаги била по-голяма, отколкото изглеждала, а целта му никога не се оказвала такава, каквато я разкривал. И макар че не идвал сигнал за

наближаването на Маедрос, а войската ставала нетърпелива, Хурин настоявал да чакат и да оставят орките сами да се погубят с нападение срещу хълмовете.

Но военачалникът, когото Моргот бил натоварил да води западната войска, имал заповед на всяка цена бързо да подмами Фингон от хълмовете. Затова продължил напред, докато челните му редици достигнали бреговете на Сирион от крепостта Ейтел Сирион до потока Ривил и Серехското мочурище; и предните постове на Фингон различили очите на враговете. Предизвикателството обаче останало без отговор и подигравателните крясъци заседнали в гърлата на орките, щом видели безмълвните стени и спотаената из хълмовете заплаха. Тогава военачалникът пратил напред конници със сигнал за преговори и те наближили крепостта Барад Ейтел. Със себе си водели Гелмир, син Гуилинов - благородник от Нарготронд, пленен и жестоко ослепен по време на Браголах. Извели го напред и се провикнали:

- В Ангбанг имаме още мнозина като този, но ако искате да ги намерите, ще трябва да побързате; защото смятаме да им видим сметката веднага, щом се завърнем.

И пред очите на елфите отсекли първо ръцете му, после краката, а накрая главата и захвърлили обезобразения труп.

За зла участ тъкмо в тази крепост бил Гвиндор от Нарготронд, братът на Гелмир. Обезумял от ярост, той препуснал напред, следван от множество конници; настигнали пратениците, съсекли ги и нахлули дълбоко във вражеските редици. И като видели това, всички Нолдори пламнали от гняв, а Фингон надянал белия си шлем, заповядал на тръбачите да свирят и изведнъж цялата армия от Хитлум се втурнала надолу по хълмовете. Като пожар сред сухи тръстици блеснали изтеглените мечове на Нолдорите; тъй стремителен и свиреп бил техният удар, че едва не провалил всички замисли на врага. Армията, която Моргот изпратил на запад, била пометена още преди да се укрепи, а знамената на Фингон прекосили Анфауглит и се развели пред стените на Ангбанг. Начело на схватката все тъй препускали Гвиндор и елфите от Нарготронд, но дори след първата победа нищо не можело да ги удържи; нахълтали през Портата и изклали стражата по стълбищата на Ангбанг, а Моргот треперел върху своя подземен трон, като ги чувал как блъскам по вратите му. Ала храбреците се озовали в капан и били избити всички освен Гвиндор, когото орките заловили жив; защото Фингон не можел да им се притече на помощ. През многобройните потайни врати на Тангородрим Моргот бил изпратил навън основната си армия, която чакала дотогава и Фингон бил отблъснат от крепостта с тежки загуби. А на четвъртия ден от войната сред равнината Анфауглит започнало сражението, наречено Нирнает Арноедиад, що означава Неизброими сълзи, защото нито една песен или предание не може да побере цялата му скръб. Армията на Фингон отстъпила отвъд пясъците и в последните ѝ редици загинал Халдир, вожд на Халадините; заедно с него паднали повечето му бойци и Бретилският лес напразно ги чакал да се завърнат. Привечер на петия ден, докато още били далече от Еред Ветрин, орките

обкръжили хитлумската армия и нападнали до зазоряване, стягайки обръча все по-плътно. На сутринта у бойците се зародила надежда, когато гочули роговете на Тургон, който приближавал с армията от Гондолин; защото по-голямата част от тази армия била разположена на юг да охранява Сирионския проход и Тургон удържал бойците си от прибързани атаки. Сега бързал да се притече на помощ на брат си; а Гондолиндримите били могъщи и облечени в ризници, та редиците им сияели като стоманена река под слънчевите лъчи.

Една фаланга от кралската гвардия разкъсала обръча на орките и Тургон с меч в ръка си пробил път до своя брат; и разказват, че радостна била наред жестоката битка срещата между Тургон и Хурин, който стоял неотстъпно до Фингон. Все повече се разгаряла надеждата в сърцата на елфите; тъкмо тогава, в третия час на утрото, отекували роговете на Маедрос, който най-сетне идвал от изток и знамената на Феаноровите синове се развели зад гърба на неприятеля. Някои казват, че дори и тогава Елдарите са могли да спечелят сражението, стига само всичките им армии да са се били достойно; защото орките трепнали, шурмът им секнал и мнозина вече се готвели да побягнат. Но точно когато предните отряди на Маедрос налитали върху орките, Моргот хвърлил в боя последните си сили, като опразнил Ангбанг докрай. Към Анфауглит се задали върколаци, вълкоездачи, Балрози и дракони, предвождани от своя прародител Глаурунг. Страховита мощ бил придобил Великия червей, както го наричали, та елфи и хора рухвали пред него като покосена трева; нахлул той между армиите на Маедрос и Фингон и ги разпръснал в различни посоки.

Ала ни чрез вълци, ни чрез Балрози или дракони щял Моргот да постигне своето, ако не била измяната на люгоете. В онзи час се разкрили козните на Улфанг. Мнозина бойци от изтока се обърнали и побягнали, понеже сърцата им били изпълнени с лъжи и страхове; но синовете на Улфанг изведнъж се прехвърлили към Моргот, нападнали в гръб Феаноровите синове и сред настаналата суматоха се устремили към знамето на Маедрос. Не им било писано да спечелят обещаната от Моргот награда, защото Маглор съсякъл водача на измяната Улдор Проклети, а синовете на Бор повалили Улфаст и Улварт, преди сами да паднат пронизани. Но се задали нови отряди от зли люде, които Улдор бил събрал и държал укрити из източните хълмове, та армията на Маедрос не издържала удара от три страни, разпръснала се и побягнала напосоки. Съдбата обаче запазила Феаноровите синове и макар че всички били ранени, нито един от тях не загинал, понеже останали заедно, събрали около себе си последните Нолдори и Наугримите и тъй си пробили изход от обръча, за да избягат на изток към далечния връх Долмед.

От цялата източна армия най-дълго устояли джуджетата от Белегост и тъй си спечелили всеобща почит. Защото Наугримите били по-издръжливи на огън от елфите и хората, а освен тъй имали обичая по време на битка да носят грозни маски, за да плашат врага; тъкмо тези маски им помогнали да устоят срещу драконите. Ако не били те, Глаурунг със своята челяд щял да изпепели последните оцелели Нолдори. Но

Наугримите го обкръжили в обръч и дори неговата могъща броня не била сигурна защита против ударите на тежките им топори; а когато побеснелият Глаурунг се обърнал, та повалил и стъпнал Азагал, тогавашния владетел на Белегост, умиращото джудже с последни сили забило кинжал в търбуха му и тъй жестоко го наранило, че избягал от полесражението, а слисаните чудовища от Ангбанг го последвали вкупом. Тогава джуджетата вдигнали тялото на Азагал и го отнесли; бавно крачели те подир носилката и с дълбоки гласове пеели погребална песен по обичая на своя народ, без повече да обръщат внимание на враговете; и никой не посмял да ги нападне.

Но в сражението на запад против Фингон и Тургон връхлетяла вража сила три пъти по-многобройна от бойците, що им оставали. Дошъл бил самият Готмог, предводител на Балрозите и върховен военачалник на Ангбанг; като черен клин се забил той между елфическите отряди около крал Фингон и отблъснал Тургон и Хурин към Серехското мочурище. После се нахвърлил срещу Фингон. Зловеща била тая битка. Накрая Фингон останал сам сред телата на мъртвата си гвардия; и храбро се сражавал с Готмог чак докато друг Балрог го обвинил изотзад с огнения си бич. Тогава Готмог го съсякъл с черния си топор и бял пламък избухнал над разцепения шлем на Фингон. Тъй паднал върховният крал на всички Нолдори; и враговете го смазали в праха с боздуганите си, а синьо-сребристите му знаме стъпкали в локвата от негова кръв.

Сражението било загубено; ала Хурин, Хуор и последните оцелели от Хадоровия род все още стояли неотстъпно до Тургон и пълчищата на Моргот не успявали да превземат Сирионския проход. Тогава Хурин рекъл на Тургон:

- Бягай сега, господарю, додето още е време! Защото в теб се таи последната надежда на Елдарите и докато съществува Гондолин, Моргот не ще се отърве от страха в сърцето си.

Но Тургон отвърнал:

- Вече не ще се съхрани дълго тайната на Гондолин; а бъде ли открит, той е обречен да падне.

Хуор обаче се намесил и казал:

- И все пак ако Гондолин устои още малко, от твоя род ще разцъфти надежда за елфи и хора. Това ще ти кажа, господарю, защото го виждам с очите на обречения: макар че се разделяме тук завинаги и повече не ще зърна белите стени на твоя град, от теб и от мен ще се роди нова звезда. Сбогом!

А Маеглин, сестриният син на Тургон, който стоял наблизо, чул тия слова и вече не ги забравил; но тогава не казал ни дума.

Послушал Тургон съвета на Хурин и Хуор, сбрал оредялата армия на Гондолин и последните оцелели от бойците на Фингон и слязъл надолу покрай Сирион; а двамата му военачалници Ектелион и Глорфиндел го охранявали отгясно и отляво, тъй че нито един враг не успял да се промъкне покрай тях. Но людете от Дор-ломин останали последни да отбраняват отстъплението, както сами пожелали Хурин и Хуор; защото дълбоко в сърцата си те не искали да напуснат северните земи и след

като не можели да отвоюват домовете си, решили да се бият докрай. Тъй двамата от човешкия род изкупили предателството на Улдор; и от всички ратни подвизи на прагедите човешки във войската на Елдарите, с най-велика слава се помни последният бой на мъжете от Дор-ломин.

Тъй Тургон, охраняван от Хурин и Хуор, си пробил с боеве път на юг, слязъл надолу покрай Сирион и се спасил; сетне изчезнал сред планините, където взорът на Моргот не можел да го открие. А двамата братя свикали около себе си последните люде от Хадоровия рог и крачка по крачка се оттеглили отвъд Серехското мочурище, додето преминали потока Ривил. Там спрели и повече не отстъпили.

Тогава всички пълчища на Ангбанд бясно налетели насреща им, запълнили потока със собствените си трупове и минали по тях, та обкръжили последните бойци от Хитлум както прииждащ прилив сключва обръч около гранитна скала. Когато слънцето клоняло към залеза на шестия ден, Хуор рухнал с отровна стрела в окоето и всички доблестни мъже от Хадоровия рог паднали мъртви около него; а орките отсекали главите им и под кървавите лъчи на залеза ги струпали на грамада като безценна плячка.

Последен от всички останал Хурин. Като видял, че е сам, той захвърлил щита и размахал секирата с две ръце; и в песните се разказва, че секирата му димяла и тлеела от черната кръв на троловете около Готмог, а подир всеки повален враг Хурин надавал вик:

- Ауре ентулува! Пак ще настане ден!

Седемдесет пъти извикал; ала накрая го заловили жив, както бил заповядал Моргот, защото дори и отсечени, ръцете на орките продължавали да го стискат; а на мястото на убитите идвали нови и нови, докато го затрупали под телата си. Тогава Готмог оковал пленника и със злобни насмешки го помъкнал към Ангбанд.

Тъй завършила битката Нирнает Арноедиад в часа, когато слънцето потъвало зад морето. Нощ паднала над Хитлум и откъм Запада налетяла свирена буря.

Голямо било тържеството на Моргот и замислите му се сбъднали тъкмо тъй, както най-много желаел; защото хората се възправили срещу своите събратья, изменили на Елдарите и всели страх и омраза между ония, що трябвало да са обединени срещу общия враг. От онзи ден охладнели сърцата на елфите към всички люде, освен Трите рога на Едаините. Кралството на Фингон вече не съществувало; а Феаноровите синове се лутали като сухи листа, понесени от вихъра. Армиите им били разпръснати, съюзът разбит; и те заживели из дивите пуцинаци под Еред Линдон, където постепенно родът им се претопил между Зелените елфи от Осирюанд и загубил прежната слава и мощ. Под закрилата на Бретилския лес все още бродели шепя Халадини и техен вожд бил Хандир, син Халдиров; но в Хитлум не се завърнал нито един боец от Фингоновата армия или от Хадоровия рог, нямало и вести за хода на битката и съдбата на техните владетели. Моргот обаче пратил натам източните

племена, които преминали на негова служба, като им отказал обещаните преди това богати земи на Белерианд; затворил ги в Хитлум и забранил да напускат пределите му. Такава награда им дал за измяната към Маедрос: да грабят и измъчват старците, жените и децата от Хадоровия род. Оцелелите Елдари от Хитлум били откарани на робски труг в северните мини, само малцина успели да се укрият из пущинаците и планините.

Орки и вълци бродели на воля из целия Север и нахлужвали все по-далече на юг през Белерианд, та стигали чак до Върбовата страна Нан-натрен и границите на Осирианд, тъй че мрачна заплаха тежнела над всичко живо из поля и гори. Наустина, Дориат оцелял и чертозите на Нарготронд все още били укрити; но Моргот не им обръщал внимание - или защото не знаел за тях, или защото още не бил дошъл техният час в дълбините на неговата злоба. Мнозина били избягали към Заливите да се приютят зад крепостните стени на Курдан, а моряците сновели с кораби покрай брега и преследвали неприятеля с кратки набези по суша. Но през следващата година, още преди да настане зима, Моргот изпратил могъща армия през Хитлум и Невраст; пълчища орки слезли надолу покрай реките Бритон и Нениг, разграбили цялото крайбрежие на Фалас и обсадили крепостите в Бритомбар и Егларест. Със себе си водели ковачи, миньори и огнетворци, що изработили на място грамадни машини; и въпреки храбрата съпротива накрая стените рухнали. Тогава Заливите били опустошени и от славната кула Барад Нимрас не останал камък върху камък; а повечето от елфите на Курдан били посечени или отведени в робство. Но някои се качили на корабите и избягали по море; и между тях бил Ерейнион Гил-галад, изпратен в Заливите от баща си Фингон след Дагор Браголах. Тия последни оцелели отплавали заедно с Курдан на юг към Баларския остров и там изградил убежища за всички, които тепърва можело да пристигнат; защото все още отбранявали част от брега около устието на Сирион и там имали множество бързи и леки кораби, укрити из тесните заливи и буйните тръстикови гъсталаци. А когато Тургон чул за това, пак пратил вестноосци към устието на Сирион и подирил помощ от Курдан Корабостроителя. По негова молба Курдан изградил седем бързи кораба и те отплавали към Запада; ала повече не дошли вести за тях, освен за последния. Моряците на този кораб дълго се борили с вълните, годето накрая изгубили надежда и поели обратно, но пред самите брегове на Средната земя ги посрещнала свирепа буря; Ульмо обаче спасил един моряк от гнева на Осе и вълните го изхвърлили на брега в Невраст. Този моряк се наричал Воронве и бил един от ония, що Тургон изпратил от Гондолин.

Цялата мисъл на Моргот неотклонно се стремяла към Тургон; ала Тургон вечно му се изплъзвал, а от всичките си противници Моргот тъкмо него най-силно желаел да погуби или залови в плен. Тази мисъл го мъчела и помрачавала радостта от победата, защото сега Тургон от могъщия род Финголфинов бил по право крал на всички Нолдори; а Моргот ненавиждал

всички в този рог и се боял от тях заради дружбата им с неговия могъщ неприятел Улмо и заради раните, що някога му нанесъл мечът на Финголфин. Но най-много се боял от Тургон, понеже още във Валинор бил усетил как колчем го приближи, над гушата му пада черна сянка, предвещаваща, че в някой незнаен ден тъкмо от Тургон ще гоиде неговата гибел.

Затуи Хурин бил доведен пред Моргот, който знаел за дружбата му с краля на Гондолин; но на всички заплахи Хурин отвърнал с горди и насмешливи слова. Тогава Моргот прокълел Хурин, Морвен и всичките им потомци да бъдат вечно обречени на мрак и скърби; и като извел Хурин от тъмницата, сложил го върху каменен трон над Тангородрим. Приковал го там с цялата си магическа сила, а после отново го прокълел и рекъл: - Остану сега тук; и гледай земите, където отчаяние и безброй беди ще сполетят ония, що най-много обичаш. Ти гръзна да ми се присмееш и да оспориш силата на Мелкор, Повелител на съгбините на Арда. Затуи от днес нататък с моя взор ще виждаш и с моите уши ще чуваш; и чак до страшния край на света не ще помръднеш от това място.

И наистина тъй станало; ала казват, че Хурин никога не се унизил да проси от Моргот милосърдие или смърт за себе си или за някого от своя рог.

По заповед на Моргот орките след дълъг и изнурителен труд събрали всички тела на загиналите във великата битка заедно с броните и оръжията им и ги струпали на огромна камара насред Анфауглит; и върхът на тая зловеца могила се виждал отдалеч. Елфите я наричали Хауд-ен-Нденгин, сиреч Хълм на погубените или Хауд-ен-Нирнает, що означава Хълм на сълзите. Но върху този хълм израсла буйна трева и единствено той се зеленеел сред цялата пустош, сътворена от Моргот; и вече никоя от неговите твари не посмяла да стъпи върху земята, под която ръждата превръщала в прах мечовете на Елдари и Едаини.

Глава 21.

ЗА ТУРИН ТУРАМБАР

Белегундовата щерка Руан била съпруга на Хуор, син Галдоров; венчали се само два месеца преди той да замине заедно с брат си Хурин за Нирнает Арноедиаг. Когато подир сражението не получила никакви вести от своя любим, тя избягала в пущинака; ала Сивите елфи от Митрим я подкрепяли доколкото можели, а като се родил синът ѝ Туор, всички му станали като родни бащи. После Руан напуснала Хитлум и като отишла при Хауд-ен-Нденгин, легнала върху тая скръбна могила и там издъхнала.

Барагундовата дъщеря Морвен била съпруга на Хурин, владетеля на Дорломин; а синът им Турин бил роден през оная година, когато Берен

Ерхамион срещнал Лутиен в гората Нелдорет. Имали и щерка на име Лалаит, що означава смях, и брат ѝ Турин я обичал от все сърце; но когато навършила три години, лоши ветрове развеяли из Хитлум тежка болест и тя умряла.

След Нирнает Арноедиад Морвен продължила да живее в Дор-ломин, защото Турин бил едва на осем години, а чакала и нова рожба. Страшни времена били настанали; защото източните племена, които дошли в Хитлум, презирали малцината оцелели от Хадоровия рог, отнемали им земите и имотите, потискали ги и поробвали тяхната челяд. Но тъй велика била царствената хубост на владетелката на Дор-ломин, че пришълците не смеели да вдигнат ръце срещу нея или нейния дом; и си шушукали, че е опасна вещица, майсторка на магиите и съучастничка на елфите. Ала въпреки туй тя била бедна и без никаква подкрепа, само тайно я подпомагала една Хуринова сродница на име Аерин, която източният пришълец Брода бил взел за жена; и Морвен треперела от страх, че могат да ѝ отнемат Турин и да го отведат в робство. Затуй си наумила тайно да прати детето при крал Тингол с молба да го подслони, тъй като Берен, син Барахиров, бил сродник на нейния баща и преди нещастие то дружал с Хурин. И един ден през есента на Скръбната година Морвен изпратила Турин отвъд планините заедно с двама престарели слуги, като им заръчала да проникнат някак в кралството Дориат. Тъй почнала да се тъче участта на Турин, описана от начало до край в баладата, която се нарича "Нарн и Хин Хурин", сиреч "Разказ за децата на Хурин" и е най-дългата от всички балади за ония времена. Тук я излагаме накратко, защото се преплита със съдбините на Силмарилите и елфите; наричат я още "Печалната легенда", защото е изпълнена със скръб и разкрива най-злите деяния на Моргот Бауглир.

В самото начало на следващата година Морвен родила дъщеря на Хурин; нарекла я Ниенор, що значи ридание. А Турин и неговите спътници, след като минали през безброй опасности, стигнали най-подир до пределите на Дориат; и там били открити от Белег Кренколък, старши граничен бранител на крал Тингол, който ги отвел в Менегрот. Тогава Тингол не само приел Турин, но и го осиновил в чест на Хурин Непреклонни; защото Тингол вече се бил променил и станал благосклонен към родовете на елфическите приятели. После пратил вестноосци в Хитлум при Морвен с молба да напусне Дор-ломин и да дойде с тях в Дориат; но тя все още не искала да изостави дома, където била живяла заедно с Хурин. А когато елфите си тръгнали, пратила по тях Драконовия шлем на Дор-ломин, най-скъпото наследство на Хадоровия рог.

Турин израснал красив и силен, ала ликът му бил белязан с печал. Девет години живял в чертозите на Тингол и през това време скръбта му поотслабнала; защото кралски пратеници често посещавали Хитлум и на връщане носели добри вести от Морвен и Ниенор. Но дошъл ден, когато вестноосците не се завърнали от Севера и Тингол не пожелал да прати други. Тогава Турин бил обзет от страх за майка си и сестра си, та с натежала душа се явил пред краля и помолил за меч и ризница; надянал Драконовия шлем на Дор-ломин, тръгнал да се сражава по границите на

Дориат и станал боен другар на Белег Куталион.

А когато отминали още три години, Турин се завърнал за малко в Менегрот; но тъй като идвал от пущинака, бил чорлав и облечен с вехти, протрити дрехи. А в Дориат имало един високопоставен кралски съветник от племето на Нандорите; името му било Саерос. Той отдавна завиждал на Турин за почестите, които му се полагали като на кралски син; и щом седнал срещу него на трапезата, побързал да му се подиграе с думите:

- Ако мъжете от Хитлум изглеждат тъй гиви и грозни, то какви ли ще да са жените по ония земи? Да не би да търчат из горите като безсловесни твари, облечени само с косите си?

Пламнал от гняв Турин, та започнал един бокал по Саерос и го наранил зле.

На следващия ден Саерос причакал Турин, докато потеглял от Менегрот обратно към границите; но Турин победил в схватката, смъкнал одеждите на присмехулника и го подгонил гол като гив звяр из гората. Обзет от ужас бягал Саерос напосоки, додето накрая паднал в една клисура и загинал върху скала сред потока. Но случайни минувачи видели какво станало и между тях бил Маблунг, който предложил на Турин да се завърне с него в Менегрот и да помоли краля за прошка и правосъдие. Ала Турин вече се смятал за престъпник и се боял, че ще го затворят, затова отхвърлил съвета на Маблунг и избягал; и като минал през Пояса на Мелуан, достигнал горите западно от Сирион. Там се присъединил към отряд от най-бездомните и отчаяни люде, каквито се срещали в ония мрачни дни; бродели те из пущинака и нападали всеки, който се изпречел на пътя им, бил той елф, човек или орк.

Но когато станалото се разчуло и било проучено от краля, Тингол простил на Турин, понеже разбрал, че е бил предизвикан. По онова време Белег Кренколък се завърнал от северните предели и дошъл в Менегрот при краля; и Тингол му рекъл:

- Скръбен съм, Куталион; защото приех Хуриновия наследник като собствен син и такъв би трябвало да остане навеки, освен ако сам Хурин се завърне от сенките да си го поиска. Не желая да се говори, че Турин е бил несправедливо прокуден из пущинака и с радост ще го приема обратно; защото го обичах от все сърце.

А Белег отговорил:

- Ще търся Турин додето го намеря и ако мога, ще го доведа в Менегрот; защото аз също го обичам.

После Белег тръгнал от Менегрот и през безброй опасности търсил на дълж и шир из Белерианд вести за Турин, ала всичко било напразно.

А Турин след като дълго живял сред разбойниците, накрая станал техен главатар; нарекъл се Неутан, що означава онеправдан. Гонени и боязливи като зверове, живеели те из гористите местности южно от Теиглин; но когато изминала година след бягството на Турин от Дориат, една нощ Белег минал покрай тяхното скривалище. Случило се тъй, че по онова време Турин не бил в лагера; а разбойниците хванали Белег, завързали го и му приготвили люта смърт, понеже се бояли, че може да

е съгледвач на дориатския крал. Но Турин като се завърнал и видял какво е станало, бил обзет от разкаяние за всички злини и беззакония; тогава освободил Белег, подновил старата гружба и се зарекъл занаят да не убива и граби никого, освен слугите на Ангбанг.

Белег му разказал за прошката на крал Тингол и с всякакви слова се опитал да го убеди, че вече може да се завърне в Дориат, като изтъквал колко много се нуждаят от неговата сила и доблест по северните предели на кралството.

- Напоследък - рекъл той - орките са открили как да слизат от Таурну-Фуин; сега гредят път през Анахския проход.

- Не помня такова нещо - отвърнал Турин.

- Защото досега не сме ходили тъй далече от нашите граници - казал Белег. - Но ти си виждал в далечината върховете на Крисаегрим и източно от тях мрачните склонове на Горгорот. Анах се намира помежду им, над планинските извори на Миндеб; тежък и опасен е пътят, ала вече мнозина врагове идват по него и хората от Бретилския лес се боят, че Димбар, който доскоро живееше в мир, бавно пада под властта на Черната ръка. Там е нашето място.

Но горделивият Турин отхвърлил прошката на краля и с никакви слова не успял Белег да го разубеди. Турин от своя страна увещавал Белег да остане в земите западно от Сирион; но Белег не пожелал и отвърнал:

- Виждам, че си упорит и непреклонен, Турин. Ала сега идва мой ред. Ако наистина искаш Крепколък да е до теб, търси ме в Димбар; защото натам се завръщам.

На следващия ден Белег си тръгнал и Турин го изпроводил на един изстрел с лък извън лагера, обаче не казал нищо.

- Значи сбогом навеки, сине Хуринов? - запитал Белег.

Тогава Турин погледнал на запад и съзрял в далечината да се извисява връх Амон Руд; и без да знае какво го чака, отговорил:

- Ти рече да те търся в Димбар. Аз пък ти казвам: гури ме на Амон Руд. Ако ли не, значи се сбогуваме за сетен път.

След това се разделили като приятели, но и двамата били печални.

Когато се завърнал в Хилядата пещери, Белег разказал всичко на Тингол и Мелуан, като премълчал само за жестокостта на туриновите разбойници. Възгъхнал Тингол и промълвил:

- Какво повече иска от мен Турин?

- Ако ми разрешиш, господарю - рекъл Белег, - аз ще го пазя и напътствам както мога; тогава никои няма да каже, че елфите хвърлят обещанията си на вятъра. А и не искам да видя как славната му доблест се похабява из пуцинаците.

Тогава Тингол му разрешил да постъпи както намери за добре и добавил:

- Белег Куталион! С много подвизи си заслужил моята благодарност; и не на последно място стои това, че намери приемния ми син. На раздяла искай каквото желаеш и нищо не ще ти откажа.

- Щом е тъй, ще помоля за добър меч - казал Белег, понеже орките напоследък идват на тълпи, та само лък не е достатъчен, а сегашният ми меч не се справя с техните ризници.

- Избирай измежду всичко в моите оръжейници - отвърнал Тингол, - стига само да не е собственият ми меч Аранрут.

Тогава Белег избрал Англахел; мощен бил този меч и носел името си от туй, че бил изкован от небесно желязо, що паднало някога като пламтяща звезда; острието му лесно прорязвало всяко земно желязо. В цялата Средна земя имало само още един като него. За онзи меч не ще стане дума в нашия разказ, макар че същият майстор го изковал от същата руда; и този майстор бил Еол Мрачния елф, който взел за жена Тургоновата сестра Аредел. Макар и неохотно, някога той бил дал Англахел на Тингол като залог срещу разрешението да живее в Нан Елмот; другия меч, наречен Ангуирел, запазил за себе си, докато го откраднал синът му Маеглин.

Но когато Тингол протегнал гръжката на Англахел към Белег, Мелиан погледнала острието и казала:

- Зло има в този меч. Мрачната душа на ковача все още живее в него. Няма да обича той онзи, комуто служи; а и няма да остане при теб задълго.

- Както и да е, ще си служи с него додето мога - отвърнал Белег.

- От мен пък ще получиш друг дар, Куталион - рекла Мелиан, - та да помага из пущинака на теб и онези, които те съпровождат.

И му дала запас от лембас - прочутия хляб на елфите-пътешественици - и всяка питка била увита в сребристо листо, а върху нишките, с които били превързани, имало бял восък с печата на кралицата във формата на цветче от Телперсион; понеже според обичая на Елдарите само кралицата имала право да съхранява и раздава лембас. С този дар Мелиан най-силно разкрила колко е благосклонна към Турин; защото никога до тогава Елдарите не били разрешавали на човек да опита от техните магически питки, а и отподире рядко се е случвало подобно нещо.

С тия дарове Белег напуснал Менегрот и се завърнал към северните предели, където най-често живеел при бойните си гругари. Тогава орките били отблъснати от Димбар и Англахел се възрагвал, че най-сетне е излязъл от ножницата; ала когато настанала зима и боевете стихнали, Белег внезапно изчезнал и приятелите му повече не го видели.

След като Белег напуснал разбойниците и се завърнал в Дориат, Турин ги повел на запад от Сирионската долина; защото им било додеяло да живеят без отгих, вечно нащрек и вечно подгонени, та дирели по-безопасно убежище. И една вечер се случило тъй, че срещнали три джуджета, които побягнали от тях; и едното джудже изостанало, та било хванато и повалено, а един от разбойниците пратил стрела подир другите, докато изчезвали в зрача. Името на заловеното джудже било Мим; и то помолило Турин да му пощади живота, а в замяна обещало да ги отведе до потайното си жилище, което никой не можел да открие без негова помощ. Съжалил се Турин над Мим и запитал:

- Къде ти е жилището?

А Мим отговорил:

- На висок връх над равнините се издига домът на Мим; Амон Руд го наричат откакто елфите промениха всички названия по тия земи.

Тогава Турин замълчал и дълго гледал джуджето; а накрая рекъл:

- Отведи ни на това място.

На следващия ден поели към Амон Руд, водени от Мим. А този връх бил на самия край на бърдата, които се простирали между долините на Сирион и Нарог и гордо извисявал глава над околната каменеста пустош.

Но стръмната му сива корона била почти напълно гола, само червената трева серегон впивала корени в скалите. И когато шайката на Турин приближавала, залязващото слънце пробило облаците и озарило върха; а серегонът тъкмо бил разцъфтял. Тогава един от разбойниците промълвил:

- Кръв има по този връх.

Но Мим ги превел по тайни пътеки нагоре към стръмните склонове на Амон Руд; и пред входа на пещерата се поклонил на Турин с такива слова:

- Влез в Бар-ен-Данвед, Дома на откупа; защото тъй ще се нарича от днес нататък.

Ето че друго джудже с факла в ръката излязло насреща им, казало нещо на Мим и двамата бързо хлътнали в мрака на пещерата; ала Турин ги последвал и накрая стигнал до дълбока зала, където мътно светели железни фенери, закачени на вериги. Там заварил Мим на колене до каменно ложе край стената - клетникът си скубел брадата, и през ридания повтарял едно и също име; а на ложето било проснато трето джудже. Пристъпил Турин до Мим и му предложил помощ. Тогава Мим вдигнал взор към него и отговорил:

- С нищо не можеш да ми помогнеш. Защото този тук е моят син Хим и вече е мъртъв, пронизан от стрела. Издъхнал по залез слънце. Тъй казва другият ми син Ибун.

Жалост изпълнила сърцето на Турин, та рекъл на джуджето:

- Уви! Ако можеш, бих върнал назад оная стрела. Сега този дом с право ще се нарича Бар-ен Данвед; ако някой ден се сдобия с богатство, ще платя откуп в злато за твоя син като знак за дълбока скръб, ако и да знам, че с туй не ще облекча сърцето ти.

Тогава Мим се изправил и дълго гледал Турин.

- Чух те - продумал той накрая. - Говориш като знатно джудже от древните времена; затова съм тъй изумен. Сега сърцето ми претръпна, макар и да няма утеха за него; и ако желаеш, можеш да живееш в този дом, защото аз ще платя обещания откуп.

Тъй се заселил Турин в потайния дом на Мим върху Амон Руд; разхождал се по зелената морава пред пещерата и гледал на изток, запад и север.

Колчем погледнел на север, съзирал Бретилския лес със зеления връх Амон Обел по средата и сам не знаел защо взорът му все се стреми натам; всъщност сърцето му предпочитало северозападната посока, където отвъд безбройни левги му се струвало, че различава в небесното подножие Сенчестите планини, стените на неговия роден край. Но привечер Турин гледал на запад към залеза, докато червеното слънце

бавно потъвало в мъглите над далечните брегове и долината на Нарог чезнела в дълбоки сенки.

По онова време Турин често разговарял насаме с Мим и седнал в някое уединено кътче слушал разкази за гревни премъдрости или за дългия живот на джуджето. Защото Мим произхождал от ония джуджета, които в прастари времена били прокудени от великите градове на своите събратя в далечните източни области и още преди завръщането на Моргот бродели на запад към Белерианд; но с времето те загубили прежната сила и ковашкото си умение, свикнали да живеят потайно и да крачат с презърбени плещи и боязливи стъпки. Преди джуджетата от Ногрод и Белегост да дойдат на запад от планините, елфите в Белерианд не знаели що за твари са туй, та ги преследвали и избивали; после обаче ги оставили на мира и ги нарекли Ноегит Нибин, което на сингарински език означава калпави джуджета. Те не обичали никого освен себе си и макар да се страхували от ненавистните орки, също тъй ненавиждали и Елдарите, а най-много Изгнаниците; защото смятали, че Нолдорите са им отнели родните земи. Много преди крал Финрод Фелагунд да дойде отвъд Морето, тия джуджета открили пещерите на Нарготронд и започнали да дълбаят из тях; и дълбоко под Голия връх Амон Руд с бавен и търпелив труд разширили подземните зали през дългите години, когато живеели там, без да ги тормозят горските Сиви елфи. Но по времето на нашия разказ те съвсем западнали и накрая изчезнали от Средната земя, ако не се броят Мим и двамата му синове; а дори и за джудже Мим бил престарял неимоверно - престарял и забравен от всички. Отдавна не звънял чук в неговите ковачници, а бойните топори ръждясвали и имената им се помнели само в най-гревните легенди на Дориат и Нарготронд.

Но когато зимата приближила към средата си, откъм север налетял незапомнен сняг и Амон Руд бил затрупан; говорело се, че зимите в Белерианд ставали все по-люти откакто нараснала мощта на Ангбанг. Само най-храбрите гръзвали да излизат навън, настанал глад и мнозина се разболели. Ала през един сумрачен зимен ден сред разбойниците се появил някой, който изглеждал като могъщ мъж с бяло наметало и бяла качулка; без да каже нито дума, пристъпил той към огнището. А когато изплашените хора наскочили, гостенинът се разсмял, отметнал качулката и измъкнал изпод плаща си голям вързоп; и в светлината на огъня Турин отново съзрял лицето на Белег Куталион.

Тъй Белег пак се завърнал при Турин и срещата им била радостна; а от Димбар носел със себе си Драконовия шлем на Дор-ломин, понеже се надявал с това да издигне мислите на Турин над дивия живот из пущинака начело на шайка разбойници. Турин обаче упорито не желал да се завръща в Дориат; и обичта надделяла над разума, та Белег останал при Турин и положил много грижи за неговите разбойници. На ранените и болните давал лембас и те бързо оздравявали, защото макар Сивите елфи да не били тъй мъдри и изкусни като Изгнаниците от Валинор, все пак през дългия си живот в Средната земя успели да натрупали мъдрост, недостъпна за люде. И понеже Белег бил силен и издръжлив, надарен

със зорък поглед и проницателен ум, разбойниците започнали да го тачат; ала ден подир ден растяла омразата на гжуджето към този елф, който се бил напращил в Бар-ен-Данвед и Мим често се оттеглял безмълвно в най-мрачните кътчета на жилището заедно със сина си Ибун. Турин обаче не му обръщал внимание; а като минала зимата и дошла пролетта, разбойниците отново се захванали със стария занаят. Кой ли познава черните замисли на Моргот? Кой би могъл да измери необятната мисъл на онзи, що някога бил Мелкор, най-могъщ певец сред Великата мелодия на Айнурите, а сега седял като мрачен владетел върху мрачния си трон далече на север и със злобно лукавство обсъждал всяка нова вест, узнавайки тъй за делата на своите врагове много повече, отколкото подозирал който и да било от тях, освен може би кралица Мелиан? Към нея често отпращал мислите си Моргот, ала никога не успявал разгадае тайните ѝ.

И ето че отново се раздвижила мощта на Ангбанг; като дълги пръсти на опипваща ръка тръгнали челните отряди от несметните му армии да разузнаят пътищата към Белерианд. През Анахския проход минали те и превзели Димбар, а подир туй и северните предели на Дориат.

Продължили по гревния път, който следвал дългото дефиле на Сирион, минавал край острова, където някога Финрод бил издигнал кулата Минас Турит, пресичал земите между Малдуин и Сирион, а сетне през Бретилския лес достигал до Теуглинските бродове. От там пътят навлизал в Охраняваната равнина; но засега орките не смеели да напредват по него, защото из пуцинака ги дебнела нова невидима заплаха и от червения връх бдели зорки очи, за които никои не ги бил предупредил. Турин отново бил надянал Шлема на Хадор и на дълж и шир из Белерианд плъзнала мъгла над гори, потоци и планински проходи, че в най-безнадеждния час отново се вдигат на бой Лъкът и Шлемът, що някога паднали в Димбар. Тогава мнозина прокудени и озлобени бездомници, които бродели без водач, открили в сърцата си нова храброст и се стекли нататък да дирят Двамата военачалници. По онова време цялата област между Теуглин и западните предели на Дориат била наречена Дор-Куартол, сиреч Земя на Лъка и Шлема; а Турин си избрал новото име Гортол, що означава Страховития Шлем и в сърцето му се възродила прежната буйна гързост. Славните погвизи на Двамата военачалници се разчули до Менегрот, до подземните чертози на Нарготронд и даже до потайното кралство Гондолин; и в Ангбанг също узнали за тях. Тогава Моргот се разсмял, защото чрез Драконовия шлем отново му се разкрил синът на Хурин; и не след дълго около Амон Руд гъмжало от съгледвачи.

Към края на годината Мим гжуджето и синът му Ибун излезли из пуцинака около Бар-ен-Данвед да събират корени за зимните си запаси и били пленени от орките. Тогава Мим за втори път обещал на враговете си да ги отведе по тайни пътеки до своя дом върху Амон Руд; опитал се обаче да отложи обещаното, та помолил да не съсичат Гортол. А главатарят на орките се разсмял и му отвърнал:

- Уверявам те, че не ще съсечем Турин, син Хуринов.

Тъй бил предаден Бар-ен-Данвед, защото орките се прокраднали през нощта, водени от Мим. Мнозина от разбойниците били изклани насън; някои обаче избягали по скритата вътрешна стълба към върха и там се сражавали до смърт, а кръвта им обаграла червения серегон по скалите. Но докато Турин се отбранявал, орките хвърлили мрежа върху него и тъй омотан го отвели в плен.

Когато накрая отново настанала тишина, Мим изпъзлял от сенките на своя дом; и докато слънцето изгривало от мъглите над Сирион, той стоял на върха между мъртъвците. Ала усетил, че не всички са мъртви; защото един от тях отвърнал на погледа му и Мим съзрял пред себе си очите на Белег. Пламнала дълго трупаната му омраза, та пристъпил към елфа и гръпнал меча Англахел, който бил затиснат под тялото на съседния мъртвец; но Белег намерил сили да се надигне, сграбчил меча и замахнал по джуджето, а Мим като видял това, с ужас и жални вопли хукнал надолу по склона. И Белег се провикнал подир него:

- Рано или късно ще те открие мъстта на Хадоровия рог!

Макар и тежко ранен, Белег бил сред най-могъщите елфи на Средната земя, при това посветен в лечителските премъдрости. Затуй не умрял и силите му постепенно се възвърнали; а щом се изправил на нозе, дълго търсил Турин сред мъртъвците, за да погребее тялото му. Ала не го открил и разбрал, че Хуриновият син е жив и отведен в Ангбанд.

Почти без надежда, Белег напуснал Амон Руд и поел подир орките на север към Теиглинските бродове; после прекосил Бритиах и продължил през Димбар към Анахския проход. И вече догонвал враговете, понеже крачел без сън и почивка, а те не се бояли от потеря, та пътували бавно и често спирали да ловуват из равнините; дори сред зловеците дебри на Таур-ну-Фуин не изгубил дирята им, понеже втори следотърсач като него нямало в цялата Средна земя. Но докато вървял една нощ през ония прокълнати земи, забелязал някой да спи под изсъхнало вековно дърво; задържал се Белег до спящия и видял, че е елф. Тогава го събудил, дал му лембас и запитал каква зла участ го е довела на това мрачно място; а елфът се назвал с името Гвиндор, син Гулинов. С дълбока скръб в сърцето го гледал Белег; защото сега Гвиндор бил само прегърбена и боязлива сянка от прежната сила и доблест на онзи благородник от Нарготронд, който по време на Нирнает Арноедиаг с безумна храброст препуснал чак до портите на Ангбанд и там бил заловен. Защото заради своите умения в ковашкия занаят и издирването на руди и скъпоценни камъни малцина от пленените Нолдори били убивани; тъй и Гвиндор не загинал, а попаднал като роб в Северните рудници. Понякога елфите-миньори успявали да избягат по тайни тунели, известни единствено на самите тях; и така се стигнало дотам, че Белег открил нещастника да спи объркан и изнурен сред непроходимите дебри на Таур-ну-Фуин.

А Гвиндор му разказал, че докато се спотайвал между дърветата, забелязал на север да се отправя голям отряд орки, придружени от вълци; между тях крачел човек и орките немилосърдно го биели с камшици.

- Висок и снажен беше - добавил Гвиндор, - снажен като лодете от мъгливите хълмове на Хитлум.

Тогава Белег му разправил защо е дошъл в Таур-ну-Фуин и Гвиндор се опитал да го разубеди от безумното начинание, като казал, че тъй не ще постигне нищо, освен да придружи Турин в предстоящите мъчения. Но Белег не искал да изоставя своя приятел и макар сам да бил отчаян, с пламенни речи разпалил нова надежда в сърцето на Гвиндор; и двамата продължили напред подир орките, додето излезли от гората върху планинските склонове, слизали към неплодните дюни на Анфауглит. А орките като зърнали върховете на Тангородрим се успокоили, та по здрач спрели на бивак в една гола долчинка и като разположили наоколо вълча стража, насядали на гуляй. Могъща буря се задала от запад и над далечните Мъгливи планини проблясвали мълнии, докато Белег и Гвиндор се прокрадвали към низината.

Когато целият лагер заспал, Белег извадил лъка си и в тъмнината безшумно застрелял вълците един по един. После с безумна храброст двамата се промъкнали през лагера и намерили Турин с оковани ръце и нозе, вързан за едно сухо дърво; от дънера около него стърчали гръжките на ножове, с които го замеряли орките, а самият Турин от изтощение бил потънал в мъртвешки сън. Елфите срязали въжетата и на ръце изнесли пленника от долчинката; ала не могли да го носят дълго и трябвало да спрат в близките трънаци. Там го оставили на земята; а бурята вече приближавала. Белег изтеглил своя меч Англахел и с него разсякъл оковите на Турин; ала през оная нощ злата съдба била посилна и острието се отплеснало, та наранило крака на Турин. Събудил се той изведнъж, обзет от ярост и страх, а като зърнал някой да се приближда над него с гол меч в ръката, рипнал с див крясък, понеже смятал, че орките пак са дошли да го измъчват; и като се пресегнал през мрака, изтръгнал Англахел и съсякъл Белег Куталион, когото мислел за враг.

Но както стоял вече свободен и готов скъпо да продаде живота си на въображаемите противници, изведнъж право над тях избухнала ослепителна мълния; и в нейната светлина съзрял лика на Белег. Тогава Турин застинал вкаменен и безмълвен, гледайки тази ужасна смърт, защото чак сега разбрал що е сторил; и тъй страшно било лицето му погблясъка на небесните мълнии, че Гвиндор се захлупил по очи на земята и не смее да вдигне глава.

Но ето че в низината под тях орките се събудили и из целия лагер се вдигнала врява; защото се бояли от западните гръмотевици и мислели, че им ги пращат великите Неприатели отвъд Морето. Налетял мощен вятър, порой се посипал от мрачното небе и мътни реки връхлетели надолу по склоновете на Таур-ну-Фуин; и макар Гвиндор да крещал, че са в смъртна опасност, Турин не отговарял и продължавал да седи наред бурята до тялото на Белег Куталион - неподвижен и без нито една сълза.

Призори бурята отминала на изток над Лотлан и изгряло топло, ярко есенно слънце; но понеже мислели, че Турин отдавна е избягал и пороят

е изличил следите му, орките набързо потеглили без да го дирят и Гвиндор ги видял отдалече как крачат през димящите пясъци на Анфауглит. Тъй злите твари се завърнали при Моргот с празни ръце и изоставили зад себе си Хуриновия син, който седял онемял и безумен върху склона на Таур-ну-Фуин, презгърбен от невидим товар, по-тежък от техните окови.

Накрая Гвиндор помолил Турин да му помогне за погребението на Белег и той се изправил като насън; заедно положили Белег в плитък гроб и сложили до него могъщия му лък Белтрондинг, що бил изработен от черен тис. Но Гвиндор взел злокобния меч Англахел като казал, че ще е по-добре това острие да мъсти на Морготовите слуги, отколкото да лежи без полза под земята; взел и запаса от лембас, за да се подкрепят из пущинака.

Тъй от ръката на онзи, когото най-силно обичал, загинал Белег Кренколък - най-верен приятел и най-изкусен от всички следотърсачи, бродили в Древните дни из горите на Белерианд; и тая скръб се запечатала навеки върху лицето на Турин. Но храбростта и надеждата се възродили в гърдите на елфа от Нарготронд и той повел Турин надалече от Таур-ну-Фуин. Дълго бродили по опасни пътеки, ала Турин вече нито веднъж не проговорил и вървял сякаш без цел и посока, докато годината привършвала и зимата бавно се прокрагвала откъм северните земи. Гвиндор обаче неотстъпно крачел до него, за да го пази и упътва; и тъй се прехвърлили на запад през Сирион, та стигнали накрая до Ейтел Иврин под Сенчестите планини, откъдето извираше Нарог. И там Гвиндор рекъл на Турин:

- Събуди се сега, сине на Хурин Талион! Над езерото Иврин звъни вечен смях. Кристални планински извори го подхранват, а от оскверняване го закриля сам Владетелят на водите Улмо, който някога сътворил тукашната прелест.

Тогава Турин коленичил и отпил от водата; а после изведнъж рухнал на брега и сълзите му най-сетне се отприщили, за да го изцелят от безумието.

Там съчинил песен за Белег и я назовал "Лаер Ку Белег", що означава песен за крепкия лък; и без да се бои от нищо, запял с пълен глас. А Гвиндор подал Англахел в ръцете му и Турин усетил, че в този тежък и мощен меч се крие голяма сила; но черното острие не блестяло и изглеждало захабено. Тогава Гвиндор продумал:

- Странно е това острие, друго таква не съм виждал в Средната земя. То скърби за Белег също като теб. Успокой се сега; защото аз се завръщам при Финарфиновия род в Нарготронд, а ти ще дойдеш с мен да намериш там изцеление и нови сили.

- Кой си ти? - запитал Турин.

- Аз съм бездомен елф, беглец от робство, когото Белег случайно срещна и утеша - отвърнал Гвиндор. - Ала някога в Нарготронд ме знаеха като благородния Гвиндор, син Гулинов, годето не бях пленен в Ангбанг по време на Нирнает Арноедиаг.

- Значи си виждал доблестния Хурин, син на Галдор от Дор-ломин? -

запитал отново Турин.

- Не съм го виждал - рекъл Гвиндор. - Ала из Ангбанд се носи мътва, че и го днес волята му била непреклонна; а Моргот бил хвърлил проклятие над него и неговия рог.

- Вярвам, че е тъй - промълвил Турин.

А после станали, обърнали гръб на Ейтел Иврин и тръгнали на юг покрай бреговете на Нарог, докато били заловени от група елфи-разузнавачи и отведени като пленници в потайната крепост. Тъй пристигнал Турин в Нарготронд.

Отначало дори и най-близките роднини не познали Гвиндор, който бил тръгнал на бой млад и силен, а подир преживените мъки и страдания се завръщал като прегърбен старец от човешкия рог; но Финдуилас, дъщерята на крал Ородрет, веднага разбрала кой е и го посрещнала сърдечно, защото го обичала преди Нирнает Арноедиад, а и Гвиндор толкова обичал нейната хубост, че я нарекъл Фаеливрин, що означава слънчев блясък по езерото Иврин. По молба на Гвиндор Турин бил приет заедно с него в Нарготронд и заживял там, почитан от всички. Но когато Гвиндор пожелал да каже името му, Турин го изпреварил и рекъл: - Аз съм Агарваен, син на Умарт (а туй значело Окървавения, син на Злочестия), ловец и скитник из горите.

И елфите от Нарготронд повече не го разпитвали.

След време Турин спечелил благосклонността на Ородрет и почти всички сърца в Нарготронд го обикнали. Защото бил още млад и едва сега възмъжавал наистина; а по облик бил същински син на Морвен Еледвен: тъмнокос, белолик, със сиви очи и по-красив от който и да било простосмъртен през Древните дни. Речта и обноските му сякаш идвали направо от древното кралство на Дориат, та дори и сред елфите често го мислели за наследник на някой от най-благородните холдорски родове; затуй мнозина го наричали Аданедел, сиреч елфочовек. Мечът Англахел бил изкован наново от изкусните нарготрондски ковачи и макар да си останал черен, по ръбовете му искрял блед пламък; и Турин го нарекъл Гуртанг, що означава смъртоносно желязо. Сам той проявил толкова доблест и бойно умение по границите на Охраняваната равнина, че станал известен с името Мормегил, тоест Черния меч; и елфите казвали:

- Нищо не може да погуби Мормегил освен зла съдба или стрела отдалече.

Затуй му подарили джуджешка ризница да го пази; а веднъж като бил освирепял, открил в оръжейниците и джуджешка маска, цялата позлатена. От тогава си я слагал преди бой и щом зърнели тая маска, враговете бягали презглава.

По онова време сърцето на Финдуилас охладняло към Гвиндор и без сама да желае, тя обикнала Турин; ала Турин не усещал какво става.

Разкъсвана тайно от скръб и болка, Финдуилас мълчала и линеела. Но Гвиндор дълго седял унесен в мрачни мисли и накрая рекъл на

Финдуилас:

- Дъще на рода Финарфинов, нека няма печал помежду ни; макар че Моргот съсипа живота ми, аз продължавам да те обичам. Върви там, накъдето те тегли сърцето; ала внимавай! Не подобава на Първородните Чедя на Илуватар да се загомяват с Къснородените; пък и не е разумно, тъй като те са недълговечни и бързо си отиват, а за нас оставят скръбното вдовство до края на света. Самата съдба не ще позволи тъй да се случи, освен веднъж или два заради някоя висша цел, която ние не проумяваме. Но този човек не може да мери ръст със славния Берен. Който има пронизателен взор, вижда, че съдбата наистина го сочи с пръст, ала мрачна е тая съдба. Не пристъпвай към нея! Сториш ли го, обичта ще те тласне коварно към покрусата и гибел. Чуи ме и запомни! Ако и с право да се нарича агарваен, син на умарт, истинското му име е Турин, син на Хурин, когото Моргот държи в тъмниците на Ангбанд, а над рода му е хвърлил тежко проклятие. Не се съмнявай в мощта на Моргот Бауглир! Нима не я виждаш изписана върху мен?

Финдуилас дълго мислила, ала накрая каза само това:

- Не ме обича Турин, син Хуринов и никога не ще ме обикне.

А когато узнал от Финдуилас какво е станало, Турин се разгневил и рекъл на Гвиндор:

- Обичам те от все сърце затуй, че ме спаси и излекува. Ала сега си ми сторил зло, приятелю, като назова истинското ми име и тъй призова злата съдба, от която желях да се укривя.

Но Гвиндор отвърнал:

- Не в името е съдбата, а в самия теб.

Когато узнал, че Мормегил всъщност е синът на Хурин Талион, Ородрет го обсипал с още по-високи почести и Турин станал един от най-мощните военачалници на Нарготронд. Но не му допадал начинът, по който воювали - чрез засада, дебене и стрелба от укритие - понеже копнеел за храбри удари и сражения сред полето; а кралят все по-често се вслушвал в неговите съвети. По онова време елфите от Нарготронд изоставили предишните бойни похвати и почнали да излизат в открити сражения, а в подземията си сбрали големи запаси от оръжия; и по съвет на Турин Нолдорите изградили могъщ мост над Нарог пред Фелагундовата порта, за да минават по-бързо войските им. Скоро изтласкали Морготовите слуги на изток от всички земи между Сирион и Нарог, а на запад стигнали до Нениг и пустинния Фалас; и макар че в кралския съвет Гвиндор винаги говорил против Турин, чиито постъпки смятал за неразумни, това му носело само неприязън и никой не го слушал, защото бил болнав и вече не препускал начело в сраженията. Тъй Нарготронд се разкрил за гнева и омразата на Моргот; но по молба на Турин истинското му име все още не се споменавало и макар че подвизите му се слабели из цял Дориат и стигали чак до ушите на Тингол, мълвата говорела само за Черния меч от Нарготронд.

През ония дни на надежда и кратък отдых, когато Мормегиловата доблест

отблъсквала мощта на Моргот западно от Сирион, Морвен най-сетне избягала от Дор-ломин заедно с дъщеря си Ниенор и поела по дългия път към чертозите на Тингол. Там я чакала нова скръб, понеже узнала, че Турин е изчезнал и в Дориат нямало вести за него откакто Драконовият шлем се загубил нейде на запад от Сирион; Морвен обаче останала в Дориат заедно с Ниенор като почетна гостенка на Тингол и Мелуан. Случило се тъй, че когато били отминали четиристотин деветдесет и пет години от първия изгрев на Луната, в Нарготронд напролет пристигнали двамина елфи, наречени Гелмир и Арминас; те били от рода на Ангрод, но подир Дагор Браголах живеели на юг при Курган Корабостроителя. От своите далечни пътешествия носели вестта за голямо сборище на орки и груги зли твари из Сирионския проход и в подножието на Еред Ветрин; разказвали още, че Ульмо бил дошъл при Курган да го предупреди за голяма заплаха, надвиснала над Нарготронд.

- Чуй що рече Владетелят на водите! - казали те на краля. - Тия слова е предал по Курган Корабостроителя: "Злото от Севера оскверни изворите на Сирион и моята мощ се отдръпна от безбройните пръсти на планинските потоци. Ала още по-лошо ще става тепърва. Затуй кажете на владетеля на Нарготронд: затвори портите на крепостта и не излизай навън. Захвърли камъните на своята гордост в шумната река, та пълзящото зло да не открие път към вратата."

Смутил се Ородрет от мрачните слова на вестносоците, ала Турин за нищо на света не искал да чуе тия съвети, а най-малко желал да разрушат големия мост; властен и горделив бил по нрав, та държал всичко да става според неговата воля.

Скоро подир туй Бретилският владетел Хандир загинал в битка, когато орките нападнали земите му; не устояли на удара хората от Бретил и пак се укрили из горите. А през есента на тая година Моргот решил, че е настанал часът и пратил срещу Нарог огромната войска, която подготвял отдавна; и драконът Глаурунг минал през Анфауглит, а оттам слязъл към северните долини на Сирион, опустошавайки всичко по пътя си. В подножието на Еред Ветрин осквернил Ейтел Иврин, подир туй се прехвърлил в Нарготрондското кралство и изпепелил цялата Охранявана равнина Талат Дирнен между Нарог и Теуглин.

Тогава бойците от Нарготронд излезли на бой; висок и страшен бил Турин през онзи ден и всички сърца се възрагвали като го видели как язди отдясно на Ородрет. Ала Морготовата войска била далеч по-мощна, отколкото разкрили нарготрондските разузнавачи, а против връхлитация Глаурунг не можел да устои никой, освен Турин, защитен от своята джуджешка маска; и елфите трябвало да отстъпят, а орките ги притиснали в обръч из полята между Гинглин и Нарог. През онзи ден посърнала бойната гордост на Нарготронд; и Ородрет паднал съсечен в челните редици, а Гвиндор, син Гулинов, бил смъртно ранен. Но Турин му се притекъл на помощ и всички побягнали пред него; и като изнесъл Гвиндор от обръча, той избягал към горските дебри и там го положил върху тревата.

Тогава Гвиндор продумал:

- Носих те някога, ето че със същото ми се отплащаш. Но за зла участ бе моето носене, а напразно е твое; защото няма вече лек за посеченото ми тяло, та ще трябва да напусна Средната земя. И макар да те обичам, сине Хуринов, от душа проклинам деня, в който те изтръгнах от орките. Ако не беше твоята храброст и гордост, още щях да се радвам на живот и обич, а Нарготронд щеше да устои още малко. А сега, ако ме обичаш, върви си! Бързай към Нарготронд да спасиш Финдуилас. И това ще ти кажа накрая: само тя е преградата между теб и жестоката участ. Изоставиш ли я, съдбата не ще те остави. Сбогом!

Тогава Турин се втурнал към Нарготронд, сбирайки по пътя всички разпилени бойци, които срещал; и докато вървели, вихър ронел листа от гърветата, защото подир есента се задавала люта зима. Но граконът Глаурунг и армията на орките ги изпреварили и нападнали изневиделица, преди стражата да била узнала какво се е случило сред полята на Тумхалаг. Пагубен се оказал през онзи ден мостът над Нарог; защото бил голям и крепко изграден, та не успели набързо да го разрушат, та врагът спокойно прекосил дълбоката река, а Глаурунг обгърнат от огън налетял срещу Фелагундовата порта, повалил я и нахлул в крепостта. Когато се задал Турин, страховитото опустошение на Нарготронд вече отивало към края си. Орките били изклали или прогонили всички защитници и тъкмо плячкосвали просторните зали, унищожавайки всичко, което не можело да се отнесе; а на терасата пред портата събрали ония жени и девойки, които още не били изгорени или съсечени, за да ги отведат в робство при Моргот. Сред тази скръбна разруха изведнъж налетял Турин и никой не можел да устои пред него; а и никой не гръзнал, защото той покосил всичко живо пред себе си, минал по моста и с меч си проправил път към пленничките.

Стигнал дотам съвсем самичък, защото малобройният му отряд се бил разбягал. В този миг Глаурунг излязъл от зейналата порта и легнал отзад, между Турин и моста. Сетне изведнъж злият дух в него проговорил:

- Здравей, сине Хуринов. Добра среща!

Завъртял се Турин и гръзко тръгнал насреща му, а острието на Гуртанг пламнало като нажежено; но Глаурунг не ударил с огнен дъх, а само отворил широко змийските си очи се втренчил в храбреца. Без страх погледнал Турин право в тях, вдигайки меча за удар; и тутакси го надвила злата магия на граконовия взор, та застинал на място. Дълго стоял като вкаменен; и двамата били сами в безмълвието пред портите на Нарготронд. Ала накрая Глаурунг проговорил и се подиграл на Турин с такива слова:

- Зло беше всичко, що стори, сине Хуринов. Неблагодарен храненик, разбойник, убиец на своя приятел, крадец на чужда обич, напранник в Нарготронд, безразсъден военачалник и изменник на своя род. В Дорломин майка ти и сестра ти живеят под робство в мизерия и нищета. Ти се гиздиш с кралски одежди, а те ходят в групи; отколе жадуват да те зърнат, ала ти нехаеш. Честит ще е баща ти да чуе какъв син е отгледал; и скоро ще го узнае.

А Турин както бил окован от магията на Глаурунг, изслушал тия слова, сякаш се зърнал в изкривено от злоба огледало и го обзела ненавист към онуй, що виждал.

Докато се терзаел тъй в плен на драконовия поглед, без сила да помръдне, орките повели своите пленнички, минали покрай Турин и поели по моста. Финдуилас била между тия клетки жени и зовяла Турин; ала Глаурунг го държал прикован чак додето писъците и риданията на робините заглъхнали далече по северния път и Турин не можел дори да запуши уши, та да не чува този глас, който сетне го преследвал насън и наяве.

После Глаурунг ненадейно извърнал поглед и зачакал; а Турин бавно помръднал, сякаш се събуждал от грозен кошмар. И като се опомнил, връхлетял срещу дракона с яростен вик. Но Глаурунг се изсмял и казал: - Ако си дириш смъртта, на драго сърце ще те погубя. Но тъй надали ще помогнеш на Морвен и Ниенор. Безответни останаха днес воплите на елфическата девойка. Ще пренебрегнеш ли с лека ръка и гласа на кръвта си?

А Турин изтеглил меч и замахнал да пронже очите на дракона; но Глаурунг се отдръпнал мълниеносно, извисил глава над него и рекъл: - Не! Ти поне си далеч по-храбър от всички други, които съм срещал. Лъжат ония, що казват, че ние, драконите, не почитаме доблестта на враговете. Виж! Предлагам ти свобода. Иди при своя род, ако можеш. Върви си! И ако оцелеят елфи или хора, та да разказват легенди за днешните дни, с гняв ще изричат твоето име, отхвърлиш ли този дар. Тогава Турин, още замаян от драконовия поглед, повярвал в словата на Глаурунг, сякаш наистина имал работа с враг, който знае що е жалост; обърнал се и побягнал по моста. Но докато се отдалечавал, Глаурунг злорадо подхвърлил зад гърба му:

- Бързай сега към Дор-ломин, сине Хуринов! Иначе току-виж орките пак те изпреварили. Тръгнеш ли да дириш Финдуилас, вече не ще зърнеш ни Морвен, ни сестра си Ниенор; и те ще те проклинаат додето са живи. Не отговорил Турин и продължил да тича на север, а Глаурунг пак се разсмял, защото бил изпълнил повелята на своя господар. После решил да се забавлява и с огнения си дъх изпепелил всичко наоколо. Всички плякосващи орки пропъдил надалеч, като им забранил да вземат дори и най-дребния накит. След туй разбил моста и го съборил в пенестите води на Нарог; и като си осигурил безопасно убежище, събрал всички богатства от хазната на Фелагунд, струпал ги в най-дълбоката зала и легнал отгоре им да почива.

А Турин бързал на север през опустошените земи между Нарог и Теиглин, и Лютата зима идвала насреща му; защото през оная година паднал сняг още в края на есента, а пролетта била късна и мразовита. И докато вървял, все му се струвало, че чува как Финдуилас го вика по име през гори и бърда; неимоверна била неговата болка, но в сърцето му тлеели лъжите на Саурон и като си представял как орките опожаряват дома на Хурин или измъчват Морвен и Ниенор, стискал зъби и продължавал по пътя, без да поглежда назад.

Накрая, изнурен от бързането и дългия път (защото бил минал четирийсет левги без нито миг отдох), с първите зимни слани стигнал до Ивринските езера, що някога му дарили изцеление. Ала сега те били просто замръзнало мочурище и вече не можел да пие от тях.

Тъй след дълга и мъчителна борба срещу северните снегове Турин минал през проходите на Дор-ломин и отново видял страната на своето детство. Безрадостна и пуста била тя сега, а от Морвен нямало и следа. Къщата стояла порутена, празна и студена; наоколо не се мяркала жива твар. Турин постоял малко и се отправил към дома на източния прищелец Брода, чиято жена Аерин била сродница на Хурин; и там от един стар слуга научил, че Морвен и Ниенор отдавна са избягали от Дор-ломин, ала само Аерин знае накъде.

Тогава Турин нахълтал в столовата на Брода, сграбчил го за гърлото и като изтеглил меч, запитал къде е отишла Морвен; и Аерин му казала, че е тръгнала за Дориат да търси сина си.

- Защото по онова време - рекла тя - Черния меч от Юга беше освободил тамошните земи от злото, ала сега се говори, че бил загинал.

Най-сетне прогледнал Турин и отърсил ума си от сетните примки на граконовата магия; и от болка, гняв срещу коварните лъжи и ненавист към потисниците на Морвен го обзела тъй черна ярост, че съсякъл Брода и всички негови гости. А после избягал сред зимните виелици като подгонен звяр; но малцината оцелели от Хадоровия род му помогнали, а и той бил свикнал с живота сред пуцинаците, та успял да се добере през снеговете до едно разбойническо убежище по южните чукари на Дор-ломин. Оттам Турин отново напуснал земята на своето детство и се завърнал в Сирионската долина. Горчилка носел в сърцето си, защото бил навлякъл само още по-тежка участ на своите близки в Дор-ломин и всички се радвали на заминаването му; едничка утеха му оставала: че чрез подвизите на Черния меч бил отворен някога за Морвен пътят към Дориат. И често си казвал на ум: "Значи не за всички са донесли зло тия дела. А и да бях дошъл по-рано, нима нямаше да е по-зле за моите близки? Та нали ако Поясът на Мелиан бъде разкъсан, ще загубят и последната си надежда. Не, по-всичко личи, че тъй е било най-добре; защото сянка хвърлям подире си, където и да отида. Нека Мелиан се грижи за тях. А аз засега ще ги оставя да живеят в покой, далече от сянката."

И като слязъл от Еред Ветрин, той напразно търсил Финдуилас, броейки подивял и боязлив като звяр из горите в планинското подножие; дълго дебнал в засада около пътищата на север от Сирионския проход. Ала бил закъснял, защото зимата изличила всички дюри и ако все пак намирал следи, те се оказвали стари. Накрая Турин тръгнал на юг покрай Теуглин и се натъкнал на отряд бойци от Бретил, обкръжени от множество орки; втурнал се напред и ги избавил, защото всички орки бягали от Гуртанг. Представил се за бездомен горянин и бретилците му предложили да дойде при тях; той обаче отговорил че е тръгнал да

търси дъщерята на Ородрет, Финдуилас от Нарготронг. Тогава предводителят на отряда Дорлас му съобщи скръбната вест за нейната гибел. Защото след пагането на Нарготронг бретилците били устроили засада на вражеската войска край Теуглинските бродове с надеждата да избавят робините; ала орките незабавно съсекли всички пленнички, а Финдуилас приковали с копие за едно сухо дърво. Тъй загинала тя и с последен дъх промълвила:

- Кажете на Мормегил, че Финдуилас е тук.

Затуй след битката я погребали близо до онова място и нарекли могилата над нейния гроб Хауг-ен-Елет, що означава могила на елфическата девойка.

Турин помолил да го заведаат там и щом достигнал гроба, от скръб рухнал в несвят само на косъм от смъртта. Тогава Дорлас разбрал по черния меч, чиято слава се носела гаже из дебрите на Бретилския лес, както и по скръбта за кралската дъщеря, че този горянин всъщност е Мормегил от Нарготронг, за когото се говорело, че е синът на Хурин от Дор-ломин. Затова горските люде го вдигнали и го отнесли в своето селище. То се намирало зад ограда върху едно възвишение сред гората и го наричали Ефел Брандир върху Амон Обел; защото войната била покосила мнозина от народа на Халет, а тогавашният вожд Брандир, син Хандиров, бил куц по рождение и имал кротка гуша, та смятал, че не с ратни подвизи, а с търпение и потайност ще се спасят от могъществото на Севера. Изплашил се той от вестите, що му донесъл Дорлас, а като съзрял Турин върху носилка от клони, мрачен облак се загнездил в сърцето му. Все пак, затрогнат от страданието на клетника, Брандир го приел в собствения си дом и се погрижил за него, понеже бил изкусен целител. С приближаването на пролетта Турин се изтръгнал от мрака и оздравял отново; изправил се на нозе и повярвал, че като е укрив в Бретилския лес, ще може да се отърси от сянката и да скъса с миналото. Затова си избрал новото име Турамбар, което на езика на Върховните елфи означава Повелител на съдбата; помолил горските жители да забравят, че е чужденец и че някога е носил друго име. Обаче не се отказал докрай от битките; не позволявал на орките да се приближават до Теуглинските бродове или Хауг-ен-Елет и им вдъхнал такъв ужас от тия земи, че ги заобикаляли отдалече. Ала черния меч скътал на тайно място и предпочитал да борава с лък и копие.

Напролет в Дориат най-сетне получили нови вестии от Нарготронг, тъй като при Тингол дошли да търсят подслон неколцина, които били успели да избягат от поражението и да преживеят някак Лютата зима; и граничните бранители ги отвели право при краля. Едни от новодошлите казвали, че всички врагове са се оттеглили на север, други възразявали, че Глаурунг още се спотайва в чертозите на Фелагунг; трети твърдели, че Мормегил е загинал, четвърти - че е омагьосан от дракона и стои като вкаменен пред портите на Нарготронг. Само за едно нямало спор: още преди да рухне крепостта мнозина в Нарготронг

знаели, че Мормегил не е никои друг освен Турин, син на Хурин от Дорломин.

Тогава Морвен сякаш загубила разсъдък и без да слуша съветите на Мелиан, препуснала сама из пущинака да гури сина си или поне вести за него. Тингол веднага изпратил Маблунг с отряд опитни следотърсачи да я пазят и да ѝ помагат; на Ниенор обаче наредил да остане в двореца. Ала девойката била наследила безстрашието на майчиния си род; и за зла участ решила, че Морвен може да се завърне, като види гъщеря си да я придружава в премеждията, та се преоблякла като боец от войската на Тингол и тръгнала с онзи обречен отряд.

Настигнали Морвен близо до бреговете на Сирион и Маблунг я помолил да се завърне в Менегрот; но тя била обезумяла и не искала да чуе.

Тогава се разкрило идването на Ниенор и въпреки майчината повеля девойката отказала да тръгне назад; волю-неволю Маблунг ги отвел при Здрачните езера, където имало укрити лодки и тъй минали през Сирион. След три дни път се добрали до Хълма на съгледвачите Амон Етир, който някога по заповед на Фелагунг бил издигнат с много труд на една левга от портите на Нарготронд. Там Маблунг оставил конна охрана при жените и им забранил да продължават напред. А сам той като не видял от хълма никакви признаци за близостта на неприятел, слязъл предпазливо с група разузнавачи към Нарог.

Но Глаурунг виждал всяка тяхна стъпка и свирепо налетял право в реката; вдигнали се огромни облаци от зловонни изпарения и сред тях отрядът на Маблунг се лутал заслепен и объркан. А Глаурунг минал на изток от Нарог.

Като видели набега на свирепия дракон, пазачите върху Амон Етир се опитали да отведат жените и час по-скоро да избягат на изток; ала вятърът довял към тях непрогледната мъгла и конете обезумели от драконовото зловоние, та вместо да слушат господарите си, препускали слепешком насам-натам, докато едни загинали от блъскане в гърветата, а други избягали надалеч. Тъй изчезнали двете жени и в Дориат вече никога не узнали що е сполетяло Морвен. А Ниенор паднала от жребеца си, но не пострадала и тръгнала обратно към Амон Етир да изчака Маблунг; най-сетне се изкачила над гнусната мъгла и като се обърнала на запад, погледнала право в очите на дракона, който бил положил глава върху хълма.

Изпървом волята ѝ устояла на страховития му взор, ала Глаурунг напрегнал цялата си мощ и като разбрал коя е, заставил я да го гледа право в очите, а после хвърлил над нея магията на непрогледен мрак и пълна забрава, та да не помни нито какво е преживяла, нито собственото си име, нито названието на каквото и да било; и дълги дни Ниенор не виждала, не чувала и нямала сили да помръдне по своя воля. Накрая Глаурунг я оставил да стои сама върху Амон Етир и се прибрал в Нарготронд.

А Маблунг, който с безумна храброст бил влязъл да разузнае из Фелагундовите чертози, усетил идването на дракона и избягал обратно към Амон Етир. Докато се изкачвал по хълма, слънцето залязло и

настанала нощ, а горе не заварил никого, освен Ниенор, изправена сама под звездите като каменно изваяние. Не изричала нито дума и не показвала, че го чува, ала когато я хванал за ръка, тръгнала покорно след него. С безмерна скръб я водел напред Маблунг, макар да му се струвало безсмислено; защото без помощ и двамата скоро щели да загинат сред пущинака.

Но не след дълго срещнали още трима от бойците на Маблунг и заедно се отправили бавно на североизток към границите на Дориат и охранявания мост близо до мястото, където Есгалдуин се вливал в Сирион. С приближаването към Дориат силите на Ниенор постепенно се възвръщали; но все още нито виждала, нито чувала и вървяла като слепец накъдето я поведат. Ала когато достигнали границата, изцъклените ѝ очи най-сетне се затворили и тя заспала; спътниците ѝ я положили върху тревата и тъй като били изтощени до смърт, също налягали да почиват, без да помислят какви заплахи ги дебнат. За беда скоро ги нападнала банда орки - една от многото, които напоследък често върлували досами границите на Дориат. Но в този миг Ниенор си възвърнала слуха и зрението, събудила се от крясъците на орките и с ужас побягнала, за да не я заловят.

Тогава орките я подгонили, а елфите се втурнали подир тях и ги съсекли преди да ѝ сторят зло. Ниенор обаче била обезумяла от страх и бягала по-бързо от сърна, раздирайки тичешком одеждите си, додето останала съвсем гола; тъй я видели за сетен път да тича на север и макар че дълго дирили из пущинака, повече не открили следа от нея. Накрая отчаяният Маблунг се завърнал в Менегрот да разкаже какво е станало. Опечалили се от тая вест сърцата на Тингол и Мелиан; подир туй Маблунг потеглил отново и дълго търсил вести за Морвен и Ниенор, но всичко било напразно.

А Ниенор бягала из горите додето загубила сетни сили, после паднала и заспала; като се събудила, било настанало ясно утро и слънчевите лъчи я зарадвали неимоверно, сякаш ги виждала за пръв път, а и всички други неща ѝ се стрували нови и непознати, защото не знаела как се наричат. Не помнела нищо, освен мрака зад себе си и неясната сянка на ужаса; затова се прокрадвала боязливо като подгонен звяр и скоро огладняла, понеже нямала храна и не знаела как да си набави. Накрая стигнала до Теиглинските бродове, прекосила реката и подирила убежище под вековните дървета на Бретилския лес, тъй като се страхувала да не я настигне отново мракът, от който бягала.

Ала от юг налетяла страшна гръмотевична буря и ужасената Ниенор се проснала върху могилата Хауг-ен-Елет, притискайки ушите си с длани; а дъждът се леел немилосърдно и тя лежала под него мокра и разтреперана като смъртно ранено зверче. Там я намерил Турамбар, който отивал към Теиглинските бродове, защото бил чул, че наоколо се навъртали орки; и сърцето му се свило, като си помислил, че в блясъка на мълните вижда върху гроба на Финдуилас тялото на погубена девойка. Но горяните от неговия отряд вдигнали клетницата, а Турамбар метнал плаща си върху нея и я отнесли в една колиба наблизо, където наклали огън и

нахранили Ниенор. Щом видяла Турамбар, тя веднага се успокоила, защото ѝ се сторило, че най-сетне е намерила нещо дълго търсено в мрака и вече никога не ще го загуби. Но когато той я запитал коя е, откъде идва и какво е преживяла, Ниенор се смутила и заплакала като невръстно дете, което разбира, че нещо го питат, ала няма представа какво може да е то. Тогава Турамбар казал:

- Не се тревожи. Този разговор може да изчака. Но трябва да ти дам име и ще те назова Нициел, тоест Просълзената.

Като чула името, тя поклатила глава, но послушно повторила:

- Нициел.

Това била първата дума, която изрекла подир мрака и тъй получила името си между горяните.

На следващия ден я понесли към Ефел Брандир, но когато стигнали до Димрост, сиреч дъждовната стълба - мястото, където потокът Келеброс пада стремглаво към Теуглин - Нициел се разтреперала цялата и затуй оттогава онази местност била наречена Нен Гирит, що означава треперещата вода. Докато се доберат до селището върху Амон Обел, клетата девойка пламнала от треска; дълго лежала болна, а бретилските жени се грижели за нея и я учили да говори като малко дете. Но преди да отмине лятото изкусният знахар Брандир я излекувал и тя започнала да разговаря; не помнела обаче нищо за времето преди Турамбар да я намери върху Хауд-ен-Елет. И Брандир я обикнал; ала нейното сърце било отгадено изцяло на Турамбар.

По онова време в Бретил настанал покой, тъй като орките не нападнали горяните, а и Турамбар не ходел да ги търси. Законял той по Нициел и я помолил да му стане жена; тя обаче се колебаела, макар и да го обичала. Защото Брандир предусещал някаква незнайна беда и се мъчел да я удържи - не заради себе си или от ревност към Турамбар, а заради самата нея; разкрил ѝ, че Турамбар всъщност е Турин, син Хуринов и въпреки че не разпознала това име, наддушата ѝ паднала сянка.

Но когато минали три години от падането на Нарготронд, Турамбар пак помолил за ръката на Нициел и се заклел, че ако тя не му стане жена, отново ще тръгне да воюва из пущинака. Този път Нициел склонила на драго сърце и бретилските горяни устроили голям празник, когато двамата се венчали в средата на лятото. Ала в края на годината Глаурунг пратил към Бретил пълчища орки; а Турамбар си седял вкъщи със скръстени ръце, защото бил обещал на Нициел, че ще тръгне на бой само ако домът им бъде нападнат. Горяните обаче губели битка подир битка и Дорлас горчиво го упрекнал, че не желае да помогне на ония, които са го приели като свой. Тогава Турамбар станал, извадил отново скрития си меч и като събрал множество бретилски мъже, разгромил проклетите орки. Но до Глаурунг стигнала вест, че Черния меч е в Бретил и той се замислил дълбоко как да сътвори нови злини.

През пролетта на следващата година Нициел заченала и започнала да линее от необяснима скръб; по същото време до Ефел Брандир за пръв път долетяла мъква, че Глаурунг е излязъл от Нарготронд. Тогава Турамбар пратил съследвачи надалече из гори и поля, защото вече сам

заповядавал каквото си пожелае и малцина слушали волята на Брандир. Когато лятото приближило, Глаурунг достигнал покрайнините на Бретилския лес и се спотаил край западния бряг на Теуглин; голям страх настанал сред горските люде, защото вече било ясно че Великия червей се кани да нападне земите им и да ги опустоши, а не само да мине оттам на връщане към Ангбанд, както се надявали дотогава. Затуй подирили съвет от Турамбар; и той им отговорил, че ще е безполезно да излизат в откритата схватка, понеже само с хитрост и късмет може да бъде победен Глаурунг. Решил сам да потърси дракона по границите на Бретилския лес, а на всички други заръчал да останат в Ефел Брандир, но да се готвят за битка. Защото ако и този път Глаурунг спечелел победа, най-напред щял да дойде да унищожи домовете на горяните и нямамо каква надежда да го отблъснат; но ако успеели да се разпръснат из горите, мнозина можели да оцелеят, тъй като Глаурунг нямамо да се засели в Бретил, а скоро щял да се върне в Нарготронг.

После Турамбар запитал желае ли някой да го придружи в опасния поход; и Дорлас застанал до него, но всички други мълчали. Тогава Дорлас се разгневил и люто упрекнал мъжете, а най-вече Брандир, че е недостоен да бъде наследник на славната Халет; засрамил се Брандир пред своя народ и горчилка натегнала в душата му. Но един от Брандировите сродници на име Хунтор предложил да тръгне вместо него. Сбогувал се Турамбар с Ниниел, а тя тръпнела от страх и предчувствие за беда, затуй раздялата им била печална; Турамбар обаче непреклонно повел двамата си другари към Нен Гирит.

Клетата Ниниел нямамо вече сили нито да се бори със страха, нито да чака в Ефел Брандир вести за съдбата на Турамбар; накрая не издържала и тръгнала подир него, а мнозина горяни решили да я придружат. Като видял това, Брандир се разтревожил още повече и опитал да разубеди Ниниел и нейните спътници от прибързаното решение, ала никой не го послушал. Тогава той се отрекъл от власт и обич към тия люде, които го унизили и понеже не му оставало нищо друго освен копнежа по Ниниел, препасал меч и тръгнал подир нея; но тъй като бил куц, скоро изостанал.

А Турамбар стигнал до Нен Гирит по залез слънце и там разбрал, че Глаурунг се спотайва по скалистия бряг на Теуглин и навярно ще излезе оттам щом падне нощ. Добра му се сторила тази вест; защото драконът се укривал в Кабед-ен-Арас, където реката минавала по дълбока и тясна клисура, над която лесно можел да скочи подгонен елен и Турамбар решил, че чудовището няма да обикаля, а ще опита да мине над клисурата. Затуй решил да се промъкнат напред щом падне здрач, а през нощта да слязат в клисурата и да прекосят буйната река; после да се изкатерят по отсрещните канари и да нападнат дракона изотдолу.

Така замислял той, ала когато стигнали сред мрака до бесните води на Теуглин, Дорлас загубил храброст и не посмял да предприеме опасното прекосяване, а тръгнал назад и прегърбен от срам се спотаил в гората. Турамбар и Хунтор обаче минали отвъд реката без премеждия, тъй като грохотът на течението заглушавал всички други звуци и Глаурунг спял

непробудно. Но преди полунощ драконът се събудил и сред оглушителен трясък и пламъци прехвърлил шия над бездната и бавно повлякъл напред огромното си туловище. Едва издържайки на жегата и вонята, Турамбар и Хунтор трескаво търсели път нагоре към Глаурунг; и Хунтор загинал от един грамаден камък, който бил изкъртен горе от драконовата тежест, та паднал и го запокитил в реката с разбита глава. Тъй намерил своя горчив край един от най-храбрите бойци в славния род на Халет.

Тогава Турамбар напрегнал смелост и воля и като се изкатерил самичък по канарите, излязъл точно под дракона. Изтеглил Гуртанг и с цялата мощ на омразата го забил чак до гръжката в мекия корем на Червей. Ала когато усетил смъртоносното пробождане, Глаурунг надал оглушителен писък, преметнал в ужасен гърч туловището си отвъд клисурата и останал там да се мятта в агония. Всичко наоколо пламнало и страховити удари дълго разбивали скалите, докато най-сетне огънят стихнал и чудовището се отпуснало неподвижно.

А Гуртанг се бил изтръгнал от десницата на Турамбар при страшния гърч на Глаурунг и останал забит в корема на дракона. Затова Турамбар отново прекосил реката да прибере мечта си и да погледа ранения враг; открил го изпънат на една страна, а гръжката на Гуртанг стърчала от корема му. Хванал я Турамбар, положил крак върху търбуха на дракона и викнал присмехулно, напомняйки за словата, изречени пред портите на Нарготронд:

- Здравей, Червей на Моргот! Добра среща отново! Умри сега и дано мракът те погълне навеки! Тъй мъсти Турин, син Хуринов.

После изтеглил мечта, но струя черна кръв плиснала върху ръката му и отровата го изгорила жестоко. Тогава Глаурунг отворил очи и погледнал Турамбар с тъй люта злоба, че била като убийствен удар; и заедно с непоносимата болка от отровата този удар го повалил в несвяст като мъртъв, а мечът останал затиснат под тялото му.

Писъкът на Глаурунг отекнал над гората и стигнал до хората, които чакали в Нен Гирит; и като ги чули и зърнали в далечината огненото опустошение, те решили, че драконът е победил и унищожава нападателите. Ниниел седяла до водопада и треперела, а като чула гласа на дракона, отново я обгърнал мрак и нямала воля да помръдне сама от това място.

Тъй я заварил измореният Брандир, когато най-сетне докуцал до Нен Гирит; а като узнал, че драконът е преминал реката и унищожил враговете си, сърцето му се свило от жалост към Ниниел. Ала си помислил така: "Турамбар загина, но Ниниел е жива. Може би сега ще склони да дойде с мен и аз ще я отведа надалеч, та заедно да се спасим от дракона." Затуй като изчакал малко, той застанал до Ниниел и рекъл:

- Ела! Време е да вървим.

Хванал я за ръката, а тя безмълвно станала и го последвала; и в тъмното никой не забелязал, че си отиват.

Но докато слизали по пътеката към Бродовете, луната изгряла и хвърлила бледи лъчи над земите, а Ниниел изведнъж запитала:

- Това ли е пътят?

Брандир отговорил, че не знае друг път, освен да избягат от Глаурунг и да търсят спасение сред горските дебру. Но Ниниел казала:

- Черния меч беше мой любим и съпруг. Тръгнала съм само за да го дуря. А ти какво си мислеше?

И бързо побягнала пред него. Тъй приближила Бродовете и безмерен страх я обзел като зърнала Хауд-ен-Елет под ясният лунен светлик. С писък се завъртяла, захвърлила плаща си и хукнала на юг покрай реката, а бялата ѝ греха искряла сред полумрака.

Зърнал я Брандир от хълма и се втурнал да ѝ пресече пътя, ала все още бил далече зад нея, когато стигнала до умиращия Глаурунг край ръба на Кабед-ен-Арас. Ниниел видяла огромното туловище, но не му обърнала внимание, защото до дракона лежал човек; хвърлила се към Турамбар и го повикала по име, ала не получила отговор. А като забелязала, че ръката му е изгорена, измила я със сълзи и превързала раната с парче от грехата си, после го обсипала с целувки и през ридания го замолила да се събуди. В този миг Глаурунг се размърдал за последен път преди смъртта и със семен гъх продумал:

- Здравей, Ниенор, гъще Хуринова. Ето че пак се срещаме преди края.

Радост ти нося - най-сетне намери брат си. И сега ще го опознаеш: убиец в нощния мрак, коварен към враговете, неверен към приятелите и проклетие за своя род - такъв е Турин, син Хуринов! Ала най-грозното от всичките му дела вече усещаш в утробата си.

После Глаурунг изгъхнал, пелената на злата му магия паднала от Ниниел и тя изведнъж си припомнила всеки ден от своя живот. Свела взор към Турин и се провикнала:

- Сбогом, о, дважди любими! А Турин Турамбар турун амбартанен: повелител на съдбата от съдба повален! Блазе ти, че си мъртъв!

Тогава Брандир, който стоял поразен сред опустошението и чул всичко изречено, се втурнал към нея; ала обезумяла от ужас и омерзение, тя побягнала пред него по ръба на Кабед-ен-Арас, хвърлила се в бездната и изчезнала сред кипналите води.

Брандир пристъпил натам, погледнал надолу и боязливо извърнал глава; и макар че вече нямал за какво да живее, не посмял да подири смъртта в грохота на водната стихия. От онази нощ нито един човек не надникнал в Кабед-ен-Арас и вече нито звяр се заселил там, нито дърво израсло; и хората нарекли тая клисура Кабед Наерамарт, що значи скокът на страшната участ.

А Брандир се упътил назад към Нен Гирит да отнесе скръбната вест на своя народ; и в гората срещнал Дорлас, та го съсякъл - тъй пролял кръв за пръв и последен път през живота си. Стигнал накрая до Нен Гирит и хората се провикнали:

- Ниниел е изчезнала. Видя ли я?

А той отговорил:

- Ниниел изчезна завинаги. Драконът е мъртъв, Турамбар също; и това е добра новина.

При тия думи хората почнали да мърморят, че е полудял; Брандир обаче

им рекъл:

- Изслушайте ме до края! Нашата обична Ниниел също е мъртва. Не желаше повече да живее и се хвърли в Теиглин, понеже узна, че преди да потъне в забрава е била Ниенор, щерка на Хурин от Дор-ломин, а Турамбар е нейният брат Турин.

Но тъкмо бил казал това и хората заридали, когато самият Турин се задал към тях. Защото след смъртта на дракона принадлежъкът му преминал в дълбок сън. Ала нощният студ го измъчвал и гръжката на Гурманг го подпирала в ребрата, та се събудил. Тогава видял, че ръката му е превързана и много се зачудил защо са го изоставили да лежи на студения камък; провикнал се и като не чул отговор, тръгнал да дири помощ, понеже бил изтощен и болнав.

Щом го зърнали, хората боязливо отстъпили назад, мислейки, че виждат неприкаяния му дух; а той им рекъл:

- Не, радвайте се; защото драконът издъхна, а аз съм жив. Ала защо пренебрегнахте волята ми и се подложихте на опасност? И къде е Ниниел, нея искам да видя. Да не би да сте я оставили у дома?

Тогава Брандир му казал, че Ниниел е мъртва. Но съпругата на Дорлас извикала:

- Не, господарю, той е полудял. Защото преди малко дойде да ни разправя, че си мъртъв и наричаше туй добра новина. А ти си жив. Пламнал от гняв Турамбар и решил, че Брандир върши всичко това от злоба към него и Ниниел, понеже завижда на тяхната обич; и не се удържал, та го обсипал с ядни слова и го нарекъл сакал измамник. Тогава Брандир разказал всичко, което бил чул, разкрил му, че Ниниел всъщност е Хуриновата щерка Ниенор и накрая изкрещял срещу Турамбар последните думи на Глаурунг - че е проклетие за своя род и за всички, които го приютят.

А Турамбар обезумял от ярост, защото в тия слова дочул как го догонват стъпките на съдбата; и обвинил Брандир, че е отвел Ниниел на смърт и че с радост разнася лъжите на Глаурунг, или дори сам ги е измислил. После проклет Брандир, съсякъл го и избягал от хората в горските дебри. Но скоро безумието го напуснало и той отишъл, та седнал на Хауд-ен-Елет и дълго размишлявал над делата си. И през сълзи крещял на Финдуилас да му даде съвет; защото не знаел дали ще стори повече зло ако иде в Дориат да намери близките си или ако ги напусне навеки и тръгне да дири смъртта по бойните полета.

Както седял там, през Бродовете на Теиглин се задал Маблунг с отряд Сиви елфи, разпознал Турин и го поздравил с искрена радост, че го намира жив; защото бил чул мътва, че сега Черния меч от Нарготронд живее в Бретил. Идвал да предупреди Турин за опасността и да му помогне, ако се наложи; но Турин промълвил:

- Късно идваш. Драконът е мъртъв.

Смаяли се елфите и го обсипали с хвалебствени слова; той обаче не ги изслушал, а казал:

- Само за едно моля: разкажете ми за моите близки, защото в Дор-ломин узнах, че са забягнали в Потайното кралство.

Стъписал се Маблунг, но нямал друг изход, освен да разкаже на Турин как Морвен изчезнала, а Ниенор била омагьосана, та загубила реч и разум и избягала на север от границите на Дориат. Тогава Турин най-сетне разбрал, че съдбата го е настигнала и че неправедно е съсякъл Брандир; тъй се сбъднали коварните слова на Глаурунг. Разсмял се той като безумец и викнал:

- Да, горчива е тая шега!

Сетне заръчал на Маблунг да си върви и да отнесе в Дориат проклятие над цялото кралство.

- И проклет да е пътят, по който стъпваш! - провикнал се Турин накрая. - Вече всичко свърши. Сега идва нощта.

После избягал по-бързо от вятъра, а те смаяно се зачудили що за безумство го е обзело; и тръгнали подир него. Но Турин ги изоставил далече зад себе си; стигнал до Кабег-ен-Арас, чул грохота на водопада и видял, че листата се ронят съсухрени от дърветата, сякаш била настанала зима. Там изтеглил меча, що единствен му бил останал и рекъл:

- Здравей, Гуртанг! Не знаеш ти ни господар, ни вярност, освен ръката, що те размахва. От ничия кръв не се отказваш. Ще приемеш ли тогаз и Турин Турамбар, ще ме погубиш ли бързо?

И в отговор от острието долетял студен глас:

- Да, с радост ще изпия кръвта ти, та дано забравя кръвта на своя господар Белег и кръвта на Брандир, когото посече несправедливо. Бързо ще те погубя.

Тогава Турин забол в земята гръжката на меча, хвърлил се върху Гуртанг и черното острие му отнело живота. А Маблунг и другите елфи като дошли, погледнали туловището на мъртвия Глаурунг, после съзрели трупа на Турин и дълбоко се наскърбили; а още повече се слисали, когато бретилците дошли и им разкрили причината за безумието и гибелта на Турин; и Маблунг продумал горчиво:

- Аз също бях замесен в участта на Хуриновите деца и тъй със собствените си слова погубих оногова, когото обичах.

После вдигнали Турин и открили, че Гуртанг се е строшил на две. Заедно елфи и хора събрали купища дърва и изпепелили дракона върху огромна клада. За Турин изкопали гроб и му издигнали могила там, където бил паднал, а до него положили строшения Гуртанг. И когато всичко свършило, елфите запели жалейна песен за Хуриновите чеда, а върху могилата сложили грамаден сив камък и на него изсекли с дориатски руни:

ТУРИН ТУРАМБАР ДАГНИР ГЛАУРУНГА

А по-долу изписали също:

НИЕНОР НИНИЕЛ

Ала тя не била там и никои никога не узнал накъде са я отнесли

хладните води на Теиглин.

Глава 22.

ЗА ГИБЕЛТА НА ДОРИАТ

Тъй свършва легендата за Турин Турамбар; но в стремежа си към злини Моргот не знаел ни сън, ни отгих и още не бил приключил докрай с Хадоровия род. Не се насищала злобата му към тях, макар че държал Хурин под безмилостния си взор, а Морвен бродела безумна из пущинака. Печална била участта на Хурин; защото каквото знаел Моргот за отровните плодове на своето коварство, знаел го и Хурин, ала към истината се примесвали лъжи, а всичко добро бивало укрито или изопачено. Моргот по всякакъв начин се мъчел да опетни делата на Тингол и Мелиан, понеже ги ненавиждал и се боял от тях. Затуй когато сметнал, че е дошло време, той освободил Хурин от робство и му заръчал да върви накъдето си иска; и се престорил, че го върши от жалост към поваления враг. Но лъжел, защото целта му била Хурин преди смъртта си да задълбочи още повече омразата между елфи и люде. И тогава, макар да не вярвал в Морготовите слова, тъй като знаел, че той е безмилостен, Хурин приел свободата и горестно си тръгнал, сподирян от подигравките на Моргот; вече била отминала година от гибелта на сина му Турин. Защото цели двайсет и осем години бил търпял плена в Ангбанд и изглеждал ужасно. Косата и брадата му били побелели и дълги, ала крачел гордо изправен, носел голям черен жезъл и на пояса имал препасан меч. Тъй навлязъл в Хитлум и до вожда на източните пришълци достигнала вест, че по пясъците на Анфауглит препускат безброй пълководци и черни войници от Ангбанд, а заедно с тях идва някакъв старец, когото почита цялата войска. Затуй никой не вдигнал ръка срещу Хурин и го оставили свободно да преброди тамошните земи; и разумно постъпили, тъй като оцелелите от неговия род бягали от него като от чума, смятайки, че щом идва от Ангбанд, трябва да се е съюзил с Моргот.

Тъй свободата само подклаждала още по-силно горестта в сърцето на Хурин; и напуснал той земите на Хитлум, та се изкачил към планините. Оттам съзрял далече сред облаците върховете на Крисаегрим и си припомнил за Тургон; и възжелал да отиде отново в потайното кралство Гондолин. Слязъл тогава от Еред Ветрин, без да знае, че тварите на Моргот дебнат всяка негова стъпка; прекосил Бритиах, навлязъл в Димбар и стигнал до мрачното подножие на Ехориат. Студени и пуссти били земите наоколо и той се оглеждал безнадеждно, изправен пред огромен каменен куп в подножието на отвесна скала; и не знаел, че само туй е останало от древния Спасителен път - Сухата река и сводестата порта били отдавна затрупани. Тогава Хурин вдигнал очи към сивото небе, мислейки, че може пак да съзре орлите, както в далечните дни на своята младост; ала видял само сенки, довеяни откъм Истока и

вихрени облаци около недостъпните върхове; и не чул нищо освен воя на вятъра из камънаците.

Но стражата на орлите вече била удвоена и в гаснещите лъчи на залеза могъщите птици добре виждали Хурин далече под себе си; и веднага сам Торондор отнесъл вестта на Тургон, тъй като му се сторила важна. Ала Тургон отвърнал:

- Нима Моргот е задрямал? Сзрешил си.

- Не - рекъл Торондор. - Ако Орлите на Манве имаха обичай да правят такива грешки, владетелю, то отдавна щяха да бъдат напразни всичките ти опити да се укриеш.

- Щом е тъй, зло вещаят словата ти - казал Тургон, - понеже могат да означават само едно. Дори и Хурин Талион не е устоял пред Морготовата воля. Сърцето ми е затворено.

Ала когато Торондор отлетял, Тургон дълго седял замислен и с дълбок смут си припомнял подвизите на Хурин от Дор-ломин; и отново отворил сърцето си, та пратил орлите да търсят Хурин и да го доведат в Гондолин. Но било твърде късно и повече не го видели ни по изгрев, ни по залез.

Защото Хурин дълго стоял отчаян пред безмълвните канари на Ехориат и през разкъсаните облаци гаснещото слънце обагряло побелелите му коси в червено. Тогава той гръмко се провикнал сред пущинака без страх от вражески съгледвачи и проклет тая немилосърдна земя; а накрая застанал върху една висока скала и призовал с мощен глас:

- Тургон, Тургон, припомни си Серехското мочурище! О, Тургон, няма ли да ме чуеш в потайните си чертози?

Но не се чувал ни звук, освен тихия шепот на вятъра из сухите треви.

- Тъй шумоляха и тревите в Серех по залез слънце - промълвил той; и още преди да довърши, слънцето потънало зад Сенчестите планини, наоколо паднал мрак, вятърът стихнал и над пущинака се възцарило безмълвие.

Ала имало уши, що чули словата на Хурин и скоро вестта стигнала до Мрачния трон далече на север; и Моргот се усмихнал, защото вече знаел със сигурност в коя област да гури Тургон, макар че поради зорката стража на орлите все още нито един от неговите съгледвачи не успявал да припари до земите отвъд Пръстеневите планини. Тъй дошло първото зло от свободата на Хурин.

Когато паднал мрак, Хурин слязъл слепешком от скалата и изтощен от скръб потънал в тежка дрямка. Ала в съня си чул гласа на Морвен да повтаря неговото име сред поток от жални стенания и му се сторило, че този глас долита откъм Бретилския лес. Затуй щом се събудил призори, станал и поел обратно към Бритиах; и като тръгнал покрай Бретил, по мръкнало стигнал до Теиглинските бродове. Нощните пазачи го забелязали, ала ги обзел ужас, понеже помислили, че виждат из мрака да крачи древен призрак, излязъл от някоя могила на отдавна загинали бойци; никой не дръзнал да го спре и накрая Хурин стигнал до лобното място на Глаурунг, където видял край самия ръб на Кабед Наерамарт да се извисява грамаден камък.

Хурин обаче не гледал камъка, защото знаел какво е изсечено на него; очите му били забелязали, че не е сам. В сянката на камъка била коленичила прегърбена старица; и докато Хурин стоял безмълвен, тя отметнала групавата си качулка и вдигнала глава. Стара била и побеляла, ала изведнъж отправила поглед към него и той я познал; защото макар очите ѝ да били безумни и пълни със страх, още блестяла в тях оная искра, която някога ѝ донесла името Еледвен - най-горда и най-прекрасна от всички простосмъртни жени на древните времена.

- Най-сетне идваш - промълвила тя. - Твърде дълго те чаках.

- Мрачен бе пътят - отвърнал той. - Идвам когато мога.

- Ала вече е късно - рекла тя. - Няма ги вече.

- Знам - казал той. - Но ти още си тук.

Ала Морвен възразила:

- Не за дълго. Вече догарям. Ще си отида със слънцето. Малко време остава, затуй ми кажи, ако знаеш! Как го е намерила?

Ала Хурин не отговорил, само сгледал край нея до камъка и повече не изrekli нито дума; а когато слънцето залязло, Морвен въздъхнала, стиснала здраво ръката му и се отпуснала неподвижно; и Хурин разбрал, че е мъртва. Погледнал я сред зрача и му се сторило, че от лицето ѝ са изчезнали дълбоките бръчки на скръб и тежки изпитания.

- Тя не бе покорена - промълвил той; после ѝ затворил очите и останал да седи неподвижно до нея, докато наоколо падала нощ. Наблизо водите на Кабед Наерамарт продължавали да се леят с оглушителен грохот, ала Хурин не чувал, не виждал и не усещал нищо, защото сърцето му се било превърнало в камък. Но налетял мразовит вятър и заплюскал гъжг по лицето му; тогава той се опомнил и гняв го обгърнал като дим от пожарище та помрачил разсъдъка му и Хурин вече не желаел нищо, освен освен да гири мъст за бедите си и бедите на целия си род, обвинявайки в своята болка всички, които някога били срещали неговите близки. После станал и издълбал гроб за Морвен над Кабед Наерамарт откъм западната страна на камъка; и над гроба изсякъл тия слова: Тук лежи и Морвед Еледвен.

Разправят, че един ясновидец и свирач на арфа от Бретил на име Глирхурин съчинил песен, в която се казвало, че Камъкът на Клетниците не ще бъде осквернен от Моргот или повален, дори ако тия земи бъдат погълнати от морето, както наистина станало подир време; и до днес Тол Морвен се издига самотен над водите край новите брегове, създадени в гневните дни на Валарите. Ала Хурин не лежи там, защото съдбата го тласкала все напред, а Сянката го следвала по петите.

След като прекосил Теуглин, Хурин поел на юг по древния път, който водел към Нарготронг; в небосвода далече на изток виждал самотния връх Амон Руд и знаел какво се е случило там. Накрая достигнал бреговете на Нарог и без страх от смъртта прекосил буйната река по купищата камъни от поваления мост, както някога бил сторил Маблунг от Дориат; и ето че застанал пред Фелагундовите порти, като се подпирал

на жезъла.

Тук трябва да кажем, че след гибелта на Глаурунг алчният Мим открил пътя към Нарготронд и се прокраднал в разрушените чертози; заселил се в тях като господар и дълго седял необезпокояван сред струпаните богатства, прехвърляйки през шепите си злато и скъпоценни камъни, тъй като поради страх от духа на Глаурунг и от самия спомен за него никои не идвал нататък. Ала най-сетне някой бил дошъл и стоял на прага; и Мим излязъл да го попита какво дири. А Хурин му рекъл:

- Кой си ти, та ме възпираш да вляза в дома на Финрод Фелагунд?

Тогава джуджето отвърнало:

- Аз съм Мим; и преди да дойдат горделивите загморски пришълци прагедите ми са изсекли стените на Нулуккиздун. Върнах се да взема онуй, което е мое по право; защото аз съм последен от своя народ.

- Щом е тъй, не ще се радваш дълго на това наследство - рекъл Хурин;

- понеже аз пък съм Хурин, син Галдоров и се завръщам от Ангбанд, а синът ми бе Турин Турамбар, когото сигурно не си забравил; тъкмо той погуби дракона Глаурунг, който разруши тия чертози; и не е укрито от мен кой предаде Драконовия шлем на Дор-ломин.

Тогава Мим се разтреперал от страх и замолил Хурин да вземе каквото желае, стига само да му пощади живота; Хурин обаче не послушал молбите и го съсякъл пред портите на Нарготронд. После влязъл вътре и дълго стоял в тия страховити подземия, където съкровищата от Валинор се валяли по пода сред мрак и тлен; ала разказват, че когато излязъл от разрушения Нарготронд и отново зърнал небесната синева, носел само една от безбройните скъпоценности.

Сетне Хурин се отправил на изток и стигнал до Зграчните езера над Сирионските водопади; и там бил заловен от елфите, които охранявали западните предели на Дориат. Отвели го при крал Тингол в Хилядата пещери и кралят се стъписал от скръб, щом разпознал в този съсипан и престарял мъж някогашния Морготов пленник Хурин Талион; приел го обаче с почести като най-скъп приятел. Вместо отговор Хурин измъкнал изпод плаща си онази единствена скъпоценност, която бил взел от Нарготронд; и това наистина се оказало безценно съкровище - Джуджешката огърлица Наугламир, сътворена някога за Финрод Фелагунд от изкусните майстори на Ногрод и Белегост; нямало по-прославлено творение на джуджета в Древните дни и сам Финрод додето бил жив я ценял повече от всички други съкровища на Нарготронд. А Хурин я захвърлил пред нозете на Тингол с горчиви и страшни слова.

- Вземи си сега наградата - викнал той - задето се погрижи тъй добре за съпругата и децата ми! Ето ти Наугламир, чието име се слави сред елфи и люде; нося ти го от мрака на Нарготронд, където го бе оставил твоят сродник Финрод, преди да тръгне с Берен, син Барахиров, за да изпълнят заръката на Тингол от Дориат.

Погледнал Тингол безценното съкровище, разпознал наистина Наугламир и проумял защо го носи Хурин; ала изпълнен от състрадание той удържал гнева си и преглътнал презрението на Хурин. А подир туй продумала Мелиан:

- Хурин Талион, Моргот те е омагьосал; защото който погледне през Морготовите очи, волю-неволю вижда всичко изопачено. Дълго живя синът ти Турин в чертозите на Менегрот като наше родно чедо сред обич и почести, каквито се полагат на кралския наследник; и не по кралска или по моя воля стана тъй, че не се завърна в Дориат. Сетне жена ти и дъщеря ти бяха приютени тук с почести и доброжелателство; сторихме всичко, каквото ни беше по силите, за да разубедим Морвен от пътешествието към Нарготронд. А ето че сега упрекваш приятелите си и от устните ти звучи гласът на Моргот.

Като чул тия слова, Хурин застина неподвижно и дълго гледал в очите на кралицата; и там, сред Менегрот, все още закрилян чрез Пояса на Мелиан от черните замисли на Врага, той проумял верността на изреченото и най-сетне отпил до дъно скръбта, що му бил отмерил Моргот Бауглур. И повече не говорил за миналото, а се привел пред трона, вдигнал Наугламир и го подал на Тингол с думите:

- Приеми, господарю, Джуджешката огърлица като дар от оногова, що вече няма нищо и като спомен за Хурин от Дор-ломин. Защото съдбата ми се изпълни докрай и Моргот постигна целта си; ала вече не съм негов роб.

После се завъртял, излязъл от Хилядата пещери и всички се отдръпвали боязливо, щом виждали лицето му; и никой не посмял да го възпре или да попита накъде е тръгнал. Разказват обаче, че лишен от цел и смисъл, Хурин не пожелал повече да живее и се хвърлил в западното море; тъй свършил най-великият воин сред простосмъртните люде.

А когато Хурин напуснал Менегрот, Тингол дълго седял мълчаливо, свел поглед към коленете си, където лежало безценното съкровище; дошло му на ум, че огърлицата трябва да се преработи и в нея да се вгради Силмарилът. Защото през изминалите години мислите на Тингол непрестанно се въртели около безсмъртното творение на Феанор, докато накрая вече не можели да се откъснат от него и кралят мразел да го изоставя дори зад вратите на най-дълбоката си съкровищница; сега решил да го носи със себе си ден и нощ.

По онова време джуджетата още идвали на пътешествия из Белерианд от своите домове в Еред Линдон и като прекосявали Каменния брод Сарн Атрад на река Гелион, продължавали по древния път към Дориат; защото в обработката на метал и камък те били ненадминати майстори и в чертозите на Менегрот непрестанно търсели техните умения. Но вече не идвали на малки групички както някога, а се събирали в многолюдни и добре въоръжени кервани, за да се пазят взаимно из опасните земи между Арос и Гелион; и когато работели в Менегрот, настанявали ги отделно, в специално създадени за тях зали и ковачници. Тъкмо по онова време най-изкусните майстори от Ногрод били дошли в Дориат; и кралят като ги свикал, обявил пред тях желанието си: ако имат достатъчно сили и умения, да преработят огърлицата Наугламир и да вградят в нея Силмарила. Тогава джуджетата погледнали творението на

своите деди, а подир туй смаяно впили очи в сияйния камък на Феанор; и пламнали от копнеж да присвоят тези съкровища и да ги отнесат надалеч в своите домове под планините. Ала умело прикрили мислите си и приели поръчката.

Дълъг бил техният труд; а Тингол често слизал самичък в техните ковачници и сядал сред тях, докато работели. Най-сетне волята му била изпълнена и най-великите творения на елфи и джуджета се слели в едно цяло; неопикуема била красотата на този накит, защото сега безбройните скъпоценни камъни по Наугламир пречупвали и отразявали сиянието на вградения между тях Силмарил. Тогава Тингол, който отново бил слязъл сам при майсторите, посегнал да вземе огърлицата и да я сложи на шията си; но в този миг джуджетата я гръпнали и настояли да им бъде отстъпена с такива слова:

- Какви права може да има един елфически крал над огърлицата Наугламир, създадена от нашите деди за Финрод Фелагунд, който отдавна е мъртъв? Тук я донесе човешката десница на Хурин от Дор-ломин, а той се е промъкнал за нея като крадец в мрака на Нарготронд.

Ала Тингол прозрял в сърцата им и разбрал, че в своето желание да присвоят Силмарила те търсят само повод и почтено прикритие за черните си замисли; горделив гняв го обзел, та не помислил за опасността и им отвърнал с презрение:

- Как смеете вие, потомци на недодялан народ, да искате каквото и да било от мен, Елу Тингол, владетел на Белерианд, чийто живот е започнал край водите на Куивуенен безброй години преди да се събудят недораслите ви прадеди?

И като се възправил висок и горделив сред тях, заповядал им с най-обидни слова да се махат от Дориат, без да чакат възнаграждение за труда си.

При тия слова на краля алчността на джуджетата прераснала в огнена ярост; всички скочили на нозе, вдигнали ръце срещу него и го погубили. Тъй загинал в ковачниците под Менегрот кралят на Дориат Елве Синголо, който единствен от всички Чеда на Илуватар споделил живота си със съпруга от рода на Айнуриите и който единствен сред Изоставените елфи бил виждал светлината на Двете дървета; и последният му поглед бил прикован в Силмарила.

Тогава джуджетата взели Наугламир, измъкнали се от Менегрот и побягнали на изток през Регион. Ала вестта бързо се разнесла из горите и малцина от тази група успели да прекосят Арос, защото били преследвани до смърт по източния път; преследвачите им отнели огърлицата и с дълбока скръб я върнали на кралица Мелиан. И все пак двамата от убийците на Тингол се изплъзнали от потерята по източните граници и подир време се добрали до своя далечен град в Сините планини; и в Ногрод разправили какво се е случило, но изопачили всичко, като твърдели, че джуджетата били изклани в Дориат по заповед на елфическия крал, който искал по този начин да ги лиши от възнаграждение.

С неопикуема мъка и гняв посрещнали джуджетата от Ногрод гибелта на

най-великите майстори измежду техните събратя; дълго си скубали брадите с жални стенания, а накрая седнали да размислят как да отмъстят. Разказват, че потърсили помощ от Белегост, но тамошните джуджета отказали и се опитали да ги разубедят от военствените планове; ала съветите им били напразни и не след дълго многобройна войска потеглила от Ногрод, прекосила Гелион и се отправила на запад през Белерианд.

Тежка скръб обхванала цял Белерианд. Мелиан дълго седяла безмълвна до крал Тингол и в мислите си се връщала към звездните години и първата им среща сред славеите на Нан Елмот в отдавна отминали времена; знаела, че раздялата ѝ с Тингол вечае друга, по-жестока раздяла и че съдбовният час на Дориат приближава. Защото Мелиан била от божествения народ на Валарите и Майрите, надарена с неземна сила и мъдрост; ала от любов към Елве Синголо приела облика на Първородните Чедга на Илуватар и чрез този съюз оковите на плътта ѝ обвързали с Арда. В този облик родила Лутуен Тинувил; пак чрез него придобила власт над самата същина на Арда и Поясът на Мелиан дълги години опазвал Дориат от всяко зло по света. Но сега Тингол лежал мъртъв и духът му бил отлетял към чертозите на Мандос; и с неговата смърт се променила и Мелиан. Тъй през ония дни нейната мощ изчезнала от горите Нелдорет и Регион, а омагьосаната река Есгалдуин запяла с различен глас и Дориат останал беззащитен пред враговете.

От онзи час Мелиан не разговаряла с никого, освен с Маблунг, комуто заръчала да се погрижи за Силмарила и бързо да прати вест на Берен и Лутуен в Осирланд; сетне изчезнала от Средната земя и отлетяла към страната на Валарите отвъд западното море, да размишлява горчиво над своите болки сред градините на Лориен и легендите повече не споменават за нея.

Тъй армията на Наугримите след като прекосила Арос, навлязла безпрепятствено в горите на Дориат; и никой не можел да им устои, защото били многобройни и свирепи, а военачалниците на Сивите елфи изпаднали в униние и колебание, та се щурали безцелно ту насам, ту натам. А джуджетата непреклонно продължили напред, минали по големия мост и нахлули в Менегрот; и там се случило най-скръбното събитие сред многото скърби на Древните дни. Защото в Хилядата пещери избухнала битка и множество елфи и джуджета паднали съсечени; и това никога не се забравило. Но накрая джуджетата победили и разграбили алчно чертозите на Тингол. Там паднал Маблунг Тежкоръки пред вратите на съкровищницата, в която лежал Наугламир; и Силмарилът бил отнесен.

По онова време Берен и Лутуен още живеели на Зеления остров Тол Гален сред водите на Адурант, най-южната от всички реки, слизащи от Еред Линдон, за да се вляят в Гелион; а синът им Диор Елухил си взел за съпруга Нимлот, сродница на дориатския принц Келеборн, който се бил

оженил за благородната Галадриел. Синовете на Диор и Нимлот били Елуред и Елуриг; родила им се и дъщеря и я нарекли Елвинг, що означава звездна пяна, понеже се родила в ясна нощ под безброй звезди, чиито лъчи блестели по пяната на водопада Лантир Ламат край бащиния ѝ дом.

А сред елфите в Осурианг бързо се разнесла вестта, че огромна армия от въоръжени джуджета е слязла от планините и прекосила Гелион през Каменния брод. Скоро тая новина стигнала до Берен и Лутуен; и по същото време пристигнал пратеник от Дориат да им разкаже какво се случило там. Тогава Берен напуснал Тол Гален и заедно със сина си Диор поел на север към река Аскар; заедно с тях тръгнали множество Зелени елфи от Осурианг.

И тъй се случило, че когато ногрогските джуджета се завръщали от Менегрот с намаляла войска и отново приближили Сарн Атраг, изведнъж ги нападнали невидими врагове; защото докато се катерели по бреговете на Гелион, едва мъкнейки богатата плячка, ненадейно горите наоколо прокънтели от песента на елфически рогове и от всички страни се посипали копия. Много джуджета загинали още при първия удар; ала някои успели да се измъкнат от засадата, и заедно избягали към планините на изток. И докато се изкачвали по стръмните склонове под връх Долмед, насреща се задали Пастирите на гърветата и изтласкали джуджетата към мрачните дебри на Еред Линдон; разказват, че вече нищо едно от тях не се добрало до планинските проходи, водещи към родния им край.

В онази битка край Сарн Атраг Берен се сражавал за сетен път и сам съсякъл владетеля на Ногрод, а после смъкнал от шията му Джуджешката огърлица; но преди да умре джуджето проклело цялото съкровище. Тогава Берен смаяно се вгледал във вълшебния камък на Феанор, който някога бил отсякъл от Морготовата желязна корона, а сега го виждал да искри сред злато и скъпоценности, изработени от изкусните ръце на джуджетата; навел се и го измил от кръвта в чистите речни води. А когато всичко свършило, цялото съкровище на Дориат било потопено в Аскар и от тогава реката получило новото име Ратлориел, що означава златно дъно; Берен взел единствено огърлицата Наугламир и се завърнал на Тол Гален. Не стихнала скръбта на Лутуен от новината, че владетелят на Ногрод е съсечен заедно с още много джуджета; но в легенди и песни се разказва, че с онази огърлица и безсмъртния камък върху нея Лутуен била живо видение на най-великата прелест и възвишеност, що някога са съществували извън Валинор; за кратко време Страната на живите мъртвци станала като земите на Валарите и никоя област подир туй не е била тъй прекрасна, плодородна и светла. Като наследник на Тингол, Диор се сбогувал с Берен и Лутуен, напуснал Лантир Ламат заедно със съпругата си Нимлот и се заселил в Менегрот; отвели и невръстните си деца Елуред, Елуриг и Елвинг. Синдарите ги посрещнали с радост и се изтръгнали от мрачната скръб за загиналия си крал и изчезналата Мелиан; и Диор Елухил си поставил за цел отново да изгради славата на Дориатското кралство.

В най-потайния час на една есенна нощ някой потропал на портите на Менегрот и настоял да види краля. Гостът, благородник от Зелените елфи, бил препускал по целия път от Осирианг и стражите незабавно го отвели в залата, където седял самотен Диор; пратеникът безмълвно му подал малко ковчеже и си тръгнал. А в това ковчеже лежала Джуджешката огърлица с вградения Силмарил; и като я погледнал, Диор разбрал, че това е знак за смъртта на Берен Ерхамион и Лутиен Тинувиел, що напуснали света и заминали към неизвестната съдба на човешкия род. Дълго се взирал Диор в Силмарила, който баща му и майка му изтръгнали с безумна храброст от ужасните владения на Моргот; и велика била скръбта му, че смъртта ги е споходила толкова скоро. Но мъдреците казват, че Силмарилът ускорил техния край; защото когато го носела Лутиен, пламъкът на нейната хубост бил прекалено ярък за тукашните земи.

Накрая Диор се изправил и сложил на шията си Наугламир; и с тази огърлица бил най-прекрасен сред всички на този свят, рожба на трите народа: Едаините, Елдарите и Маярите от Блаженото царство. А сред разпръснатите елфи из Белерианг скоро плъзнала мътва, че Тинголовият наследник носи Наугламир и те си рекли: "Силмарилът на Феанор пак пламти сред горите на Дориат"; и тогочас се разбудила отново тежката клетва на Феаноровите синове. Защото докато Лутиен носела Джуджешката огърлица, никой от тях не посмял да посегне към нея; ала сега, изплашени от възраждането на Дориат и гордостта на Диор, седмината се завърнали от изгнание и му пратили вест, че искат онуй, що им се полага по право.

Но Диор не отговорил на Феаноровите синове; и Келегорм наговорил братята си да подготвят удар срещу Дориат. Посред зима те пристигнали ненадейно с войската си и нападнали Диор в Хилядата пещери; тъй за втори път елф вдигнал меч срещу елфа. Там паднал Келегорм от ръката на Диор, там загинали още Куруфин и мрачният Карантир; ала Диор също бил съсечен заедно със съпругата си Нимлот, а жестоките слуги на Келегорм заловили невръстните му синове и ги изоставили да умрат от глад в горските дебри. Наустина, скоро Маедрос се разкалял и дълго ги търсил из горите на Дориат; но всичко било напразно и нито една легенда не разказва за участието на Елуред и Елурич.

Тъй бил съсипан Дориат и повече не се възстановил. Ала Феаноровите синове не извоювали онуй, що дирели; защото шепата оцелели успели да избягат и сред тях била Диоровата щерка Елвинг; и носейки със себе си Силмарила, след време те се добрали до морето край устието на река Сирион.

Глава 23.

ЗА ТУОР И ПАДАНЕТО НА ГОНДОЛИН

Разказват, че Хуор, братът на Хурин, загинал в Битката на неизброимите сълзи; и през зимата на онази година съпругата му Руан родила дете сред пуцинаците на Митрим и го нарекла Туор, а сред ония хълмове още се срещали Сиви елфи и един от тях на име Анаел осиновил детето. Когато Туор навършил шестнайсет години, елфите решили да напуснат Андروتските пещери, където живеели и тайно да се отправят далече на юг към Сирионските заливи; ала скоро по пътя ги нападнали орки и зли човещи, та Туор бил пленен и заробен от Лорган, вожда на източните пришълци в Хитлум. Три години робувал, но накрая успял да избяга; завърнал се да живее сам в Андروتските пещери и толкова често нападал пришълците, че Лорган обявил награда за главата му. Но подир четири години живот в самота и изгнание Улмо разпалил в душата му копнеж да напусне земята на своите деди, тъй като бил избрал Туор за изпълнител на замислите си; и като изоставил отново Андروتските пещери, Туор поел на запад през Дор-ломин и открил Нолдорската порта Анон-ин-Гелид, която преди много години бил построил народът на Тургон, докато живеел в Невраст. От нея започвал мрачен тунел под планините, водещ към Дъгоцветната клисура Курим Ниниах, през която буйните планински води се спускали към западното море. Тъй нито човек, нито орк забелязал бягството на Туор от Хитлум и вестта не достигнала до слуха на Моргот.

А Туор се добрал до Невраст и щом съзрял Великото море Белегаер, веднага се влюбил в него и завинаги останал в душата му онзи копнеж по песента на морските талази, който накрая го отвел в царството на Улмо сред дълбините. Заживял самотен сред Невраст и с отминаването на лятото наближил съдбовният час за Нарготронд; а когато дошла есента, Туор видял седем огромни лебеда да летят на юг, разбрал, че това е поличба и ги последвал по морския бряг. Тъй накрая стигнал до изоставените чертози на Винямар под връх Тарас, влязъл вътре и открил щита, ризницата, меча и шлема, оставени някога от Тургон по заръка на Улмо; облякъл тези доспехи и слязъл към брега. Изведнъж от запад налетяла могъща буря, а сред нея се възправил с цялото си величие Властелинът на водите Улмо и заговорил на Туор. Повелил му да напусне това място и да търси потайното кралство Гондолин; и дал на Туор вълшебен плащ, с който да се обгръща в сянка пред очите на враговете. А на сутринта, когато бурята отминала, Туор зърнал самотен елф да стои край стените на Винямар; и това бил Воронве, син на Аранве от Гондолин - моряк от последния кораб, който Тургон изпратил към Запада. Когато на връщане от дълбокия океан онзи кораб попаднал в страхотната буря пред самите брегове на Средната земя, Улмо поел Воронве и единствено него спасил от стихията, като го изхвърлил на брега край Винямар; а щом чул какво е поускал Властелинът на водите от Туор, Воронве се смаял и не отказал да го отведе до тайните порти на Гондолин. Заедно потеглили от онова място и докато насреща им откъм север се задавала Лютата зима, двамата предпазливо се отправили на изток покрай подножието на Сенчестите планини.

След време пътят им ги отвел до Ивринските езера и те скръбно огледали тия прекрасни места, осквернени от минаването на дракона Глаурунд; и докато стояли така, зърнали на север да бърза висок мъж с черни одежди и черен меч. Ала не знаели кой е той и какво се е случило из южните области; а човекът отминал край тях, без да изрече нито дума.

Най-сетне, подкрепяни от невидимата мощ на Улмо, двамата стигнали до потайната порта на Гондолин и били заловени от стражата. Под строга охрана минали през тясната клисура Орфалх Ехор, презградена със седем врати и застанали пред Ектелион Бистроструйни, който охранявал могъщата порта в края на стръмния път; там Туор смъкнал плаща си и по госпехите, що носел от Винямар, всички разбрали, че наистина го изпраща Улмо. Сетне Туор погледнал надолу към прекрасната долина Тумлаген, сгушена като зелен скъпоценен камък сред планинския пръстен; и далече върху скалистото възвишение Амон Гварет съзрял могъщия Гондолин, града със седемте имена, възпяван и до днес като най-славен и величав от всички елфически градове в Отвъдните земи. По заповед на Ектелион тръбачите засвирили от кулите на високата порта и песента на тръбите отекнала между хълмовете; и в отговор приглушени, но ясни, долетели звуците на фанфари откъм белите стени на града, обагрени в розово от изгряващата зора.

Тъй синът на Хуор прекосил Тумлаген и стигнал до портите на Гондолин; и като се изкачил по широките стълбища на града, най-сетне застанал пред Кралската кула и видял изображенията на Двете гървета от Валинор. После го въвели в покоите на върховния нолдорски крал Тургон, син Финголфинов и отгясно на краля стоял сестриният му син Маеглин, а отляво била принцеса Игрил Келебриндал; и всички, що чули гласа на Туор, се зачудили дали наистина е простосмъртен човек, понеже не свои слова изричал, а словата на самия Улмо, който се бил вселил в него. Предупредил той Тургон, че Прокобата на Мангос бързо отива към своя край, когато всички творения на Нолдорите ще се превърнат в прах; заръчал му още да изостави своя прекрасен, могъщ град и да слезе покрай Сирион към морето.

Дълго размишлявал Тургон над съвета на Улмо и в паметта му отново отекнали словата, чути във Винямар: "Недей да възлюбваш прекомерно онуй, що се роди от копнежа сърдечен и труда на ръцете ти; помни, че истинската надежда на Нолдорите лежи на Запад и идва откъм Морето." Ала Тургон се бил възгордял, а Гондолин изглеждал прекрасен като спомен за елфическия Тирион и кралят все още се уповавал на неговата потайност и непристъпност, та вярвал, че дори и Валар не ще може да го превземе; освен туй след Нирнает Арноедиад народът на Гондолин вече не желаел нито да се меси в скърбите на елфи и люде от външния свят, нито да тръгва през ужаси и опасности обратно към Запада. Спотаени зад своите непроходими и омагьосани планини, гондолинците не позволявали никой да влиза при тях, та дори и да го преследвал гневът на самия Моргот; смътни и непонятни достигали до тях вестите от далечни земи, а те не им обръщали внимание. Напразно ги търсели

съгледвачите на Ангбанд; мястото на града им било само мъгла и неразгадаема тайна. Пред кралските съветници Маеглин винаги говорил против Туор и речта му изглеждала още по-убедителна, тъй като съвпадала с неизреченото желание на краля; накрая Тургон отхвърлил заръката на Улмо и отказал да се вслуша в съвета му. Но в предупредението на могъщия Валар чул отново словата, изречени някога пред заминаващите Нолдори върху брега на Араман; и страхът от измяна се разбудил в сърцето на краля. Затуй по онова време било заповядано да се прегради самият достъп до тайната врата в Пръстеновите планини; и занаят, докато съществувал Гондолин, никой не го напуснал, било то по мирни или военни дела. Само Торондор, господарят на Орлите, донесъл вести за пагането на Нарготронд, а по-късно за гибелта на Тингол и неговия наследник Диор и разрухата на Дориат; ала Тургон не желаел да слуша скръбните слова от външния свят и се заклел вече никога да не застава рамо до рамо с когото и да било от Феаноровите синове; а на своите поданици забранил да пристъпват отвъд планините. И Туор останал в Гондолин, защото бил очарован от блажената красота на този град и мъдростта на неговия народ; станал могъщ по ръст и по мъдрост и дълбоко изучил древните познания на елфите-изгнаници. Тогава в сърцето на Идрил пламнала обич към него, а и той изпитвал същото; и тайната ненавист на Маеглин се разгоряла още по-силно, защото над всичко друго желаел да притежава нея - единствената наследница на гондолинския крал. Но тъй благосклонен бил кралят към Туор, че след като минали седем години, не му отказал дори ръката на дъщеря си; защото макар да не послушал съвета на Улмо, предчувствал, че съдбата на нолдорите е обвързана с неговия пратеник; а и не забравял словата, що изрекъл Хуор, преди войската на Гондолин да се оттегли от Битката на неизброимите сълзи. Славна и радостна била тази сватба, защото Туор бил спечелил сърцата на всички в Гондолин, освен Маеглин и тайните му поддръжници; тъй за втори път се обединили родовете на елфи и хора.

През пролетта на следващата година в Гондолин се родил Еарендил Полуелф, син на Туор и Идрил Келебрингал; а това станало точно петстотин и три години след идването на Нолдорите в Средната земя. Неописуемо красив бил Еарендил, ликът му сияел като ясен небосвод и от Елдарите наследил хубост и мъдрост, а от древните люде - сила и храброст; и също както се случвало с неговия баща Туор, в душата му често звучала песента на Морето.

Все още дните на Гондолин били изпълнени с покой и радост; и никой не подозирал, че Моргот най-сетне е узнал мястото на Потайното кралство по онова време, когато Хурин стоял сред пущинака отвъд Пръстеновите планини и като не намерил входа, в отчаянието си се провикнал към Тургон. От тогава мислите на Моргот се насочили неотклонно към планинските земи между Анах и горното поречие на Сирион, където слугите му никога не били стъпвали; ала все още ни съгледвач, ни

каквато и да било твар от Анзбанг не успявала да се добере дотам поради зорката стража на орлите и това осуетявало всички замисли на Моргот. Но Идрил Келебрингал била мъдра и прозорлива, а сърцето ѝ се свивало и в душата ѝ като мрачен облак плъзнало лошо предчувствие. Затуй по онова време заръчала да издълбаят потаен изход, който да минава под града и равнината и да излиза далече отвъд стените, северно от Амон Гварет; и сторила тъй, че само малцина да знаят за това и нито думица да не стигне до ушите на Маеглин.

По времето, когато Еарендил още бил малък, Маеглин ненадейно изчезнал. Защото, както разказват, от всички премъдрости той най-много обичал миньорското дело и издирването на метални руди; бил майстор и водач на ония елфи, които работели в планините далече от града, търсейки метали, за да коват както оръжия, тъй и инструменти за мирните занаяти. Ала често Маеглин заедно с неколцина помощници минавал тайно отвъд планините и кралят не знаел, че заповедта му се нарушава; и тъй по волята на злата съдба Маеглин бил пленен от орките и отведен в Анзбанг. Той не бил нито слаб, нито страхлив, ала мъченията, с които го заплашили в страшната крепост, подкопали духа му и накрая откупил живота и свободата си като разкрил пред Моргот точното място на Гондолин и пътищата, по които може да бъде нападнат. В гива радост изпаднал Моргот и обещал на Маеглин не само да го направи свой наместник в Гондолин, но и да му даде Идрил Келебрингал, когато превземе града; и наистина, от копнеж по Идрил и омраза към Туор, Маеглин лесно се съгласил на предателство - най-гнусното в цялата история на Древните дни. Моргот обаче го пратил обратно в Гондолин, за да не заподозре някой измяната и за да подпомогне нападателята, когато му дойде времето; и Маеглин продължил да живее в кралските чертози с усмивка на лице и черни замисли в сърцето, докато в душата на Идрил се сбирали все по-мрачни предчувствия.

Най-сетне, когато Еарендил навършил седем години, Моргот бил готов и пратил срещу Гондолин своите пълчища от Балрози, орки и вълци; заедно с тях тръгнали дракони от челядта на Глаурунг, а по онова време те били многобройни и страховити. В една празнична нощ Морготовата армия се прехвърлила през северните планини, които били най-високи и поради туй най-зле охранявани, докато всички в Гондолин очаквали по градските стени изгрева на слънцето, за да го посрещнат с приветствена песен; защото идващият ден бил техният най-голям празник, наречен Врата на лятото. Ала не на изток изгряло червеното зарево, а над планините на север; и нищо не спряло вражата вълна, додето не стигнала под стените на Гондолин и градът се оказал хванат в железен обръч. Много е разказано в песента "Пагането на Гондолин" за отчаяните и храбри подвизи на пълководците от знатните родове и техните бойци, сред които се отличил с доблестта си Туор - пее се в нея за схватката на Ектелион Бистроструйни с предводителя на Балрозите Готмог наред площада пред кралския дворец, където двамата се съсекли до смърт; пее се и за доблестната кралска свита, която отбранявала кулата на Тургон докато не останал камък върху камък;

страшно било рухването на тая кула и заедно с нея загинал Тургон. Туор се опитал да спаси Игрил от нападателите, ала Маеглин вече бил сложил ръка върху нея и Еарендил; тогава Туор влязъл в схватка с него върху градските стени и му нанесъл такъв удар, че тялото на предателя три пъти отскочило от скалистите склонове на Амон Гварет, преди да се сгромоляса в пламъците далече долу. После Туор и Игрил събрали всички оцелели от Гондолин, които успели да открият сред пожарището и ги повели по тайния проход; а военачалниците от Ангбанд нито знаели за този тунел, нито пък подозирали, че някой от безълците ще дръзне да се отправи тъкмо на север, където планините били най-високи и най-близки до крепостта на Врага. Димът от пожара и изпаренията над прекрасните фонтани на Гондолин, пресушени от пламъците на северните дракони, обгърнали в скръбни мъгли цялата долина Тумлаген; и туй подпомогнало бягството на Туор и неговите спътници, понеже все още им предстоял дълъг път през открито поле чак до подножието на планините. Въпреки всичко те се добрали дотам и почти без надежда почнали да се катерят нагоре с много страдания и мъки, защото планинските висини били мразовити и страшни, а в групата имало жени, деца и мнозина ранени.

Имало един страховит проход, наречен Курит Торонат или Орлова клисура, където тясна пътека се виела под сянката на най-високите върхове; отдясно се издигала отвесна стена, а отляво зеела бездънна пропаст. По този тесен път бавно се влачела тяхната колона, когато орките ги нападнали от засада, защото Моргот бил разположил стража навсякъде из Пръстеновите планини; и подир орките се задал Балрог. Ужас обзел безълците и надали щяла да ги спаси дори храбростта на русокосия Глорфиндел от знатния гондолински род Златоцвет, ако Торондор не им се бил притекъл на помощ.

Много песни са изпети за дълбока на Глорфиндел и Балрога върху един скален зъбер сред високите планини; накрая и двамата намерили гибелта си в бездната. Но тогава орлите връхлетели над прохода и нападателите с писъци избягали обратно; и всички орки били разкъсани или повалени в пропастта, тъй че едва подир много време стигнала до Моргот вестта за бягството от Гондолин. После Торондор изнесъл от бездната тялото на Глорфиндел и спътниците му го погребали под каменна могила близо до прохода; зелена трева изникнала там, жълти цветя разцъфнали сред неплодните скали и ще продължават да цъфтят чак до свършека на света.

Тъй Туор, син Хуоров, превел оцелелите от Гондолин през планините и надолу към Сирионската долина; и бягайки на юг по трудни и опасни пътища, най-сетне се добрали до Върбовата страна Нан-тапрен, защото могъществото на Ульмо още се съхранявало във великата река и им помагало. Там си отпочинали и се изцелили от рани и умора; но за скръбта им нямало изцеление. И устроили тъжен пир в памет на Гондолин и всички загинали елфи - девойки, съпруги и кралски бойци; а за многообичния Глорфиндел изпели безброй песни под есенните върби на Нан-тапрен. Там Туор съчинил за сина си Еарендил песен, в която

разказвал как някога Властелинът на водите Улмо излязъл край брега на Невраст; и отново се разбудил в гърдите му копнежът по морето, та обзел и неговия син. Затова Игрил и Туор напуснали Нан-тапрен и слезли покрай реката на юг чак до морския бряг; заселили се близо до устието на Сирион и народът им се слял със спътниците на Диоровата щерка Елвинг, която също наскоро била избягала натам. А когато в Балар пристигнала вестта за падането на Гондолин и гибелта на Тургон, Фингоновият син Ерейнион Гил-галаг бил обявен за върховен крал на всички Нолдори в Средната земя.

Моргот обаче смятал победата за постигната, без да си прави сметка за Феаноровите синове и тяхната клетва, която досега нито веднъж не му била навредила, а напротив - винаги се оказвала негов най-могъщ съюзник; смеела се черната му гуша и не жалела за единствения загубен Силмарил, защото изглеждало, че на тази цена последните останки от народа на Елдарите ще изчезнат от Средната земя и повече не ще го безпокоят. Дори и да знаел за селището край устието на Сирион, той търпеливо изчаквал да съзреят отровните плодове на лъжите и пагубната клетва. Ала от сливането на Дориат и Гондолин между Сирион и морето израсъл нов елфически народ; а от Балар към тях се присъединили моряците на Кирдан и всички заедно се посветили на морските вълни и строежа на кораби, като продължили да живеят по бреговете на Арверниен, под могъщата сянка на Улмо.

Разказват още, че по онова време Улмо напуснал дълбините и отишъл във Валинор да разкаже на Валарите за страданията на елфите; призовал да им простят, да ги спасят от всемогъщата власт на Моргот и да си възвърнат Силмарилите, в които единствено се съхранявала все още зарницата на Блажените дни, когато Двете дървета сияели над Валинор. Но Манве не сторил нищо; и коя ли легенда може да каже що е било в сърцето му? Мъдреците твърдят, че частът още не бил настъпил и душите на Всемогъщите можел да затрогне само пратеник, дошъл да говори едновременно от името на елфи и хора, за да измоли прошка за миналата вина и жалост към днешната скръб; а Феаноровата клетва навярно даже и Манве не можел да отмени преди да е стигнала до своя край и синовете му да изволюват Силмарилите, за които били дали обет да се борят безмилостно. Защото светлината в Силмарилите била сътворена от самите Валари.

По онова време Туор усетил бавните стъпки на старостта, а копнежът по морските дълбини се разгорял още по-силно в сърцето му. Затова изградил могъщ кораб и го нарекъл Еарраме, що означава морско крило; един ден по залез слънце двамата с Игрил Келебриндал вдигнали платна и отплавали към далечния Запад, откъдето вече не се завърнали ни в легенда, ни в песен. Но в по-късни дни се разказвало, че Туор единствен от всички простосмъртни люде бил приет сред древния народ и се обединил с Нолдорите, които обичал всеотдайно; и съдбата му завинаги се отделила от участието човешка.

Глава 24.

ЗА ПЪТЕШЕСТВИЕТО НА ЕАРЕНДИЛ И ВОЙНАТА НА ГНЕВА

В ония дни пресветлият Еарендил бил владетел на народа около устието на Сирион; за съпруга взел прелестната Елвинг и тя му родила двамата синове Елронд и Елрос, наречени още Полуелфи. Но Еарендил не можел да устои на едно място, а пътешествията покрай бреговете на Тукашните земи не усмирявали безпокойството му. Две страстни желаня изгаряли сърцето му, преплетени с копнежа по необятното Море: искал да отплава надалеч в търсене на Туор и Идрил, които вече не се завърнали; а освен туй се надявал да открие последния бряг и преди смъртта си да отнесе до Валарите общата молба на елфи и хора, та туй да събуди в сърцата им жалост към страданията на Средната земя.

Крепка дружба свързвала Еарендил и Кирдан Корабостроителя, който живеел на Баларския остров заедно с малцината оцелели от своя народ след падането на пристанищата Бритомбар и Егларест. С негова помощ Еарендил построил най-прекрасния кораб, за който някога е чувал светът и го нарекъл Вингилот, що означава цвете на пяната; златни били греблата му, дървото за белия корпус идвало чак от брезовите гори в Нимбретил, а платната сияели като сребърната луна. В "Балада за Еарендил" се пее много за неговите пътешествия по бездънния океан, по непознати земи и безброй морета и острови; Елвинг обаче не тръгнала със своя съпруг, а останала да го чака скръбно край устието на Сирион.

В тия пътешествия Еарендил нито намерил Туор и Идрил, нито достигнал бреговете на Валинор, защото напразно се борил със сенки, магии и насрещни ветрове, докато накрая в копнежа си по Елвинг възвил обратно към родните брегове на Белерианд. И нещо в сърцето му го подканвало да бърза, защото внезапен страх бил нахлул в неговите сънища; а ветровете, с които доскоро се борил, сега сякаш не духали толкова бързо, колкото му се искало.

Когато Маедрос за пръв път узнал, че Елвинг още е жива и Силмарилът е при нея край устието на Сирион, обзело го разкаяние за стореното в Дориат, та не пожелал да вдигне ръка. Ала след време мислите за неизпълнената клетва отново взели да мъчат както него, така и братята му; сбрали се тогава заедно от лъкатушните си ловни пътеки и пратили до Заливите послание, като към дружеските слова примесили сурова заплаха. Но Елвинг и нейните сирионски поданици не пожелали да отстъпят безценния камък, който бил извоюван от Берен, а сетне украсил шията на нежната Лутуен и станал причина за гибелта на доблестния Диор; още по-малко били склонни да го сторят докато техният владетел Еарендил плава по далечни морета, защото смятали, че именно на Силмарила дължат щастие и благословията над своите кораби и домове. Туй се стигнало до последното и най-жестоко погубване на

елф от елфа; и това била третата велика злина, породена от пагубната клетва.

Защото Феаноровите синове внезапно нападнали и изстребили последните изгнаници от Гондолин и Дориат. В онази схватка мнозина техни бойци останали настрана, а неколцина даже се разбунтували и загинали, защитавайки Елвинг от собствените си владетели (дотогава били скръбни и объркани сърцата на Елдарите през ония дни); ала Маегрос и Маглор удържали победа, макар че само те останали от всичките Феанорови синове, понеже Амрог и Амрас паднали в битката. Прекалено късно се притекли корабите на Кирдан и върховния крал Гил-галад да помогнат на елфите от Сирион; вече нямало и следа от Елвинг и нейните синове. Тогава шепата оцелели след нападението се присъединили към Гил-галад и заминали с него за Балар; и разказвали, че Елрос и Елронг били взети в плен, а Елвинг със Силмарила върху гърдите се хвърлила в морската бездна.

Тъй Маегрос и Маглор не успели да извоюват безценния камък; ала той не бил изгубен. Защото Ульмо изнесъл Елвинг от вълните и я преобразил в бяла птица, а Силмарилът сияел на нейната гръд, докато летяла над водите да дири своя възлюбен Еарендил. И в една бурна нощ изправеният на кормилото Еарендил я видял да се загава като стремителен бял облак под луната, като оживяла звезда над морето, като блед пламък, понесен от крилете на бурята. Древните песни разказват, че тя рухнала в несвѣст върху палубата на Вингилот, полумъртва от бързане и изтощение, а Еарендил я грабнал в прегръдките си; и на сутринта с почуда я съзрял до себе си пак в предишния облик да спи с разпилени по лицето коси.

Дълбока скръб обзела Еарендил и Елвинг за гибелта на Сирионските заливи, а най-вече за пленничеството на синовете им, защото се бояли, че може вече да са погубени; ала не било тъй. Маглор съжалил Елронг и Елрос и бащински се погрижил за тях, а след време помежду им се зародила неподозирано силна обич; но страховитата клетва продължавала да мъчи и изтощава сърцето му.

Еарендил обаче не виждал вече нито капка надежда в Средната земя и с отчаяна твърдост решил да не се завръща, а заедно с Елвинг отново да подири Валинор. Сега той почти непрестанно стоял до кормилото на Вингилот, а Силмарилът бил прикрепен върху челото му; и колкото повече приближавали Запада, толкова по-ярко ставало неговото сияние. Мъдреците разказват, че именно заради могъществото на този свѣщен камък най-сетне успели да достигнат води, що не били виждали други кораби, освен тия на Телерите; минали покрай Омагьосаните острови и устояли на техните вълшебства; после навлезли в Сенчестите морета, прекосили техните сенки и съзрели Самотния остров Тол Ересеа, но не се задържали край него; а накрая хвърлили котва в залива Елдамар и като зърнали този кораб да се загава от Изтока, Телерите се изумили, гледайки отдалече несравнимото сияние на Силмарила. Тъй Еарендил пръв от всички живи достигнал безсмъртните брегове; а освен Елвинг имал още трима моряци, които били пребродили заедно с него всички морета -

Фалатар, Ерелонт и Аерандир били техните имена. И Еарендил им казал:
- Освен мен никой не ще стъпи на този бряг, та да не си навлечем
гнева на Валарите. Върху себе си само ще поема тази заплаха и дано
тъй помогна на Двата народа.

Но Елвинг му отвърнала:

- Тогава пътищата ни ще се разделят навеки; а каквото и да те
заплашва, желая да го споделим заедно.

После скочила в бялата пяна и изтичала подир него; но Еарендил се
натъжил, защото очаквал гневът на Валарите да се стовари върху всеки
простосмъртен от Средната земя, който гръзне да прекоси преградите
около Аман. Там се сбогували със своите спътници и повече никога не
ги видели.

Сетне Еарендил рекъл на Елвинг:

- Почакай ме тук; понеже само един може да отнесе посланието, що ми е
поверила съдбата.

След тия думи тръгнал сам напред по брега, навлязъл в Калакирия и
класурата му се сторила пуста и безмълвна; защото също както някога
били сторили Моргот и Унголиант, Еарендил идвал в празничен ден и
почти всички Елфи се били сбрани във Валимар или в чертозите на Манве
върху Таникветил, та само малцина останали на стража по стените на
Тирион.

Ала все пак тия малцина го съгледали отдалече заради ярката светлина,
която носел и тозчас се отправили към Валимар. А Еарендил се изкачил
по зелената могила Туна и не видял жива душа; сетне тръгнал из
улиците на Тирион и ги заварил пуссти; и сърцето му се свило от страх
да не би някаква беда да е сполетяла Блаженото царство. Вървял по
безлюдните друмища на Тирион, а по грехите и обувките му се трупал
елмазен прах, тъй че целият заблестял, докато изкачвал безкрайните
бели стълбища. Гръмко зовял на всички човешки и елфически езици, ала
нямало кой да отговори. Затуй накрая се обърнал и поел пак към
морето; но щом стъпил върху обратния път, някой му извикал с могъщ
глас откъм могилата:

- Здравей, Еарендил, най-прославен от всички моряци и най-очакван
сред всички скъпи гости, що идва накрая незабелязан! Здравей,
Еарендил, носител на светлина отпреди Слънцето и Луната! Блясък на
Земните чеда, звезда в нощния мрак, безценна искра сред залега и
предвестник на ясното утро!

Туй бил гласът на Еонве, вестителя на Манве, който идвал от Валимар
да призове Еарендил пред Властелините на Арда. И Еарендил тръгнал
през Валинор, влязъл в чертозите на Валимар и кракът му вече не
стъпил върху земите на простосмъртните люде. Тогава Валарите се
сбрани на съвет и повикали Ульмо от морските дълбини; а Еарендил се
изправил пред величавите им лица и предал посланието на Двата рода.
Помолил ги да простят на Нолдорите, да се смилят над техните скърби и
великодушно да помогнат на изпадналите в беда елфи и хора. И молбата
му била приета.

Елфическите легенди разказват, че след като Еарендил тръгнал да

потърси Елвинг, Мангос заговорил за неговата участ и рекъл:

- Нима простосмъртен човек ще стъпи върху нетленните земи, без да плати с живота си?

Но Улмо възразил:

- Та нали за това се е появил на бял свят. Кажу ми, ако можеш: гали Еарендил е син на Туор от Хадоровия род или чедо на Тургоновата щерка Идрил от елфическия род на Финве?

А Мангос отвърнал:

- Все едно, Нолдорите доброволно заминаха в изгнание и не могат да се завърнат тук.

Но когато всички Валари изrekli своята дума, дошъл ред на Манве да реши и той продумал:

- На мен се пада съдбовната власт в тия дела. От обич към Двата рога е приел заплахата Еарендил, затуй не бива да я стоварваме нито върху него, нито върху съпругата му Елвинг, която го последва също от обич; ала вече не ще стъпят нозете им между елфи и люде в Отвъдните земи. И ето що побелявам за тях: на Еарендил, Елвинг и техните синове давам воля сами да избират с кой народ да преплетат съдбините си и по чии закони да бъдат съдени.

А понеже Еарендил все не се завръщал, страх изпълнил душата на самотната Елвинг; и бродейки покрай морето, тя приближила до Алквалонде, където били всички лагии на Телерите. Морските чедо я посрещнали дружелюбно, а като изслушали нейния разказ за Доруат, Гондолин и бедите на Белерианд, сърцата им се свили от жалост; и там, на Лебедовия пристан я заварил Еарендил, когато най-сетне се върнал. Ала не след дълго двамата били призовани във Валумар да чуят присъдата на Върховния владетел.

Тогава Еарендил казал на Елвинг:

- Избирай сама, защото аз вече се изморих от този свят.

И заради Лутуен Елвинг избрала да бъде сред Първородните Чедо на Илуватар; а Еарендил от обич към нея приел същия избор, макар че сърцето го теглело към простосмъртните люде от бащиния му род. Сетне по волята на всички Валари Еонве слязъл към брега на Аман, където спътниците на Еарендил все още очаквали вести; дал им друг кораб и Валарите ги отпратили към Изтока с могъщи ветрове. А белия Вингилот благословили и го пренесли през Валинор до самия край на света; там корабът прекосил Портите на нощта и се издигнал в небесния океан. Приказно красив бил станал Вингилот, цял изпълнен с трепетното сияние на чист и ярък плам; а мореплавателят Еарендил, обсипан в искрящ прах от елфически елмази, отново стоял на кормилото със Силмарила върху челото. Надалече пътувал той с този кораб и достигал чак до междузвездната пустота; ала най-често го виждали привечер или на зазоряване да блести сред изгрева или залеза, докато се завръща към Валинор от своите пътешествия отвъд пределите на мирозданието. Елвинг не го придружавала в тия странствия, понеже не можела да устои на студа и безбрежната пустота; повече обичала земните неща и нежните ветрове, що веят над води и хълмове. Затова ѝ изградили бяла кула на

север, край брега на Разлѣчното море; и натам се отправяли всяка година морските птици от целия свят. Разказват, че тѣй като някога била приела техния облик, Елвинг скоро почнала да разбира езика им; а те я научили на изкуството да лети и крилете ѝ били снежнобели със сребристо сиво по края. И понякога, докато Еарендил на връщане се приближавал към Арда, тя излитала да го посрещне както в отдавна отминалите им земни дни. Тогава най-зорките елфи от Самотния остров я съзирали как с радост се извисява да поздравя завръщането на Вингилом като сияйна бяла птица, обаяна в розово от залеза.

Когато за пръв път се издигнал да плава из небесния океан, Вингилом изгрял над света ненадейно, обгърнат в искрящо сияние; а в Средната земя го съзрели отдалече със смаяни очи и решили, че трябва да е полчиба, та го нарекли Гил-Естел, що означава звезда на върховната надежда. И като видял тази нова звезда сред вечерния небосклон, Маедрос запитал брат си Маглор:

- Не е ли Силмарил онова, що блести сега далече на запад?

А Маглор отговорил:

- Ако наистина мощта на Валарите въздига отново онзи Силмарил, що видяхме да потъва в морската бездна, нека бъдем доволни; защото сега величието му се разкрива за всички, ала въпреки туй е недостъпно за злото.

Тогава елфите вдигнали взор към небето и отчаянието напуснало сърцата им; а в Морготовата гуша се загнездили тежки съмнения.

И все пак разказват, че Моргот не очаквал удара, що връхлетял откъм Запада; тѣй велика гордост го била обзела, че не вярвал някой да излезе на открито сражение срещу него. Освен това смятал, че навеки е отчуждил Нолдорите от Властелините на Запада и че сред доволството на своето блажено царство Валарите ще обърнат навеки гръб на отвѣдния свят; защото за безмилостния винаги са загадъчни и непостижими деянията на жалостивото сърце. Но войската на Валарите се готвела за битка; и под белите им знамена застанали Ваниярите на Ингве, а също и ония Нолдори, които никога не напуснали Валинор и останали верни на своя владетел Финарфин. Малцина от Телерите пожелали да тръгнат на бой, защото помнели клането край Лебедовия пристан и отвлечането на белите кораби; ала послушали Елвинг, която чрез баща си Диор Елухил произхождала от техния род и пратили множество моряци да прехвърлят армията на Валинор към отвѣдния бряг. Те самите обаче останали върху корабите и нито един от тях не докоснал с нозе Средната земя.

Малко е казано в легендите за похода на Валарите към северните области на Средната земя; защото сред тях нямало нито един от ония елфи, що живели и страдали по тукашните земи, а сетне съчинили съхранените и до днес разкази за ония времена; едва по-късно узнали те за великите събития от своите сродници в Аман. Ала така или иначе, най-сетне могъществото на Валинор се надигнало откъм Запада и гордият тръбен зов на Еонве прокънтял под небосвода; славният блясък на

оръжията им огрял целия Белерианд, защото Валарите се явявали в нов облик - млад, величав и страшен, та планините треперели под нозете им.

Сблъсъкът между армиите на Запада и Севера е наречен Великата битка или Война на гнева. Там се сбрали всички Морготови пълчища, а те били вече неизброими, та и Анфауглит не можел да ги побере; и войната пламнала из целия Север.

Но нищо не му помогнало. Балрозите били унищожени, само неколцина избягали и се укрили из най-недостъпните пещери дълбоко в земните недра; безбройни легиони от орки загинали като наръч слама в пожарище или били пометени като съсухрени листа пред огнен вихър. Само шепа от тях се отървали и дълги години подир войната не гръзнали да нарушат покоя на света. А малцината оцелели човешки прагеди от трите рода на елфическите приятели се сражавали на страната на Валарите; и лютото отмъстили в ония дни за Барагунд и Барахир, Галдор и Гундор, Хуор и Хурин и още мнозина свои владетели. Ала немалко синове човешки, както от племето на Улдор, тъй и от новите източни пришълци, се съюзили с Врага; и елфите никога не ще го забравят.

Тогава, като видял армиите си повалени и мощта си разпръсната, Моргом се изплашил позорно и не посмял сам да излезе на бой. Вместо това пратил срещу враговете си отдавна подготвяната последна, отчаяна атака и от ямите на Ангбанд излетели крилати дракони, що не се били показвали на бял свят до онзи час; тъй внезапен и гибелен бил ударът на тяхното страховито ято, че войската на Валарите отстъпила назад, защото драконите връхлитали сред тътен, мълнии и огнена буря.

Но ето че се задал Еарендил, цял обгърнат в сиянието на бели пламъци, а около Вингилот се събрали всички могъщи небесни птици под командата на Торондор и битката във висинето продължила цял ден и цяла една мрачна нощ, изпълнена с тревоги и колебания. Преди изгрев слънце Еарендил съсякъл и низвергнал от небосвода най-страховития дракон, наречен Анкалагон Черния; и туловището му се сгромолясало върху кулите на Тангородрим, та ги срутило в своята гибел. Призори армията на Валарите удържала победа и почти всички дракони били унищожени; рухнали покривите над разбитите Морготови ями и мощта на Валарите слязла към земните дълбини. Там Моргом най-сетне опитал да се сражава, ала не му достигнала храброст. Избягал в най-дълбоките мини и жално замолил за мир и прошка; но Валарите съсекли нозете му, та паднал пред тях по очи. Сетне го оковали с веригата Ангаинор, която бил носил някога, а желязната корона набили като нашийник над раменете му и го превели годето опрял лице в коленете си. Двама Силмарила, що му оставали, били изтръгнати от короната и пак засияли неосквернени под небосвода; и Еонве ги взел под своя охрана.

Тъй рухнало могъществото на Ангбанд из северните земи и от злокобното царство не останал камък върху камък; и от подземните тъмници излезли безбройни роби, отдавна загубили всяка надежда да зърнат дневна светлина, а когато се огледали, светът вече бил променен. Защото тъй велика била яростта на противниците, че на много места северните

области на западния свят били разбити из основа и морето нахлуло по тях през безброй бездънни проломи сред хаос и оглушителен тътен; реките били пресушени или прехвърлени в нови корита, долини се изравнили и хълмове рухнали, а Сирион вече не съществувал.

Тогава Еонве от името на Върховния владетел призовал елфите от Белерианд да напуснат Средната земя. Но Маедрос и Маглор не пожелали да го послушат и макар вече да били изморени и отвратени от толкова много насилие, подготвили семен отчаян опит да изпълнят своята клетва; понеже били готови, ако им откажат Силмарилите, да се сражават сами дори срещу победоносната армия на Валинор и могъществото на целия свят. Затуй изпратили при Еонве вестноосци с молба да им отстъпи безценните камъни, сътворени някога от баща им Феанор и коварно похитени от Моргот.

Ала Еонве отговорил, че ако и някога Феаноровите синове да са имали право върху творението на своя баща, то това право отдавна е обезсилено заради множеството безмилостни злодеяния, що извършили в заслепенieto на безумната клетва, а най-вече заради убийството на Диор и нападението срещу Заливите. Светлината на Силмарилите щяла да замине на Запад, откъдето идвала първоначално; а Маедрос и Маглор трябвало да се завърнат във Валинор, за да изслушат присъдата на Валарите, без чиято повеля Еонве нямало да отстъпи повереното му богатство. Тогава Маглор искрено пожелал да се подчини, защото сърцето му се раздираше от скръб и рекъл:

- Никъде в клетвата не е казано да постъпваме прибързано, а може би тъкмо във Валинор всичко ще бъде най-сетне простено и забравено, та да постигнем дългоочаквания покой.

Маедрос обаче отвърнал, че ако се завърнат в Аман, а Валарите им откажат благосклонност, клетвата ще остане в сила, но вече без капка надежда да бъде изпълнена; после добавил:

- Може ли някой да каже каква ужасна участ ни чака, ако оспорим волята на Всеомогъщите сред техните собствени земи, или гръзнем отново да вдигнем меч в свещеното им кралство?

Но Маглор още се колебаел и възразил:

- Ако самите Манве и Варга откажат да изпълнят клетвата, в която сме ги призовали за свидетели, то не ще ли е тази клетва само безсмислено слово?

А Маедрос отвърнал:

- Ала как ще достигнат гласовете ни и до Илуватар отвъд Кръговете на Света? А ние, безумци клети, се заклехме в самия Илуватар и призовахме над себе си Вечния Мрак, ако не удържим дадената дума. Кой ще ни освободи от нея?

- Ако никой не може да ни освободи - рекъл Маглор, - тогава наистина на Вечния Мрак сме обречени, независимо дали ще изпълним клетвата или ще я нарушим; но по-малко зло ще е да погубим единствено себе си.

И все пак накрая той отстъпил пред волята на Маедрос и двамата дълго обсъждали как да сложат ръка върху Силмарилите. Една нощ те навлезли преоблечени в лагера на Манве и се промъкнали до мястото, където се

пазели Силмарилите; безмилостно съсекли стражата и грабнали безценните камъни. Тогава целият лагер се надигнал насреща им и двамата се приготвили да продадат скъпо живота си. Ала Еонве не разрешил синовете на Феанор да бъдат погубени; и никой не вдигнал ръка срещу тях, та избягали безнаказано. Всеки от двамата носел по един Силмарил, защото си били казали:

- След като един е изгубен навеки за нас и остават само два, а и ние сме единствените живи от всички братя, то явно съдбата е пожелала да си поделим бащиното наследство.

Но сияйният камък изгорил десницата на Маегрос с непоносима болка; и той осъзнал, че словата на Еонве са били верни и правото му е обезсилено, а от клетвата са останали само празни слова. Смазан от ужас и отчаяние взел, та се хвърлил в една бездънна огнена пропаст и тъй сложил край на живота си; и Силмарилът, който носел, изчезнал в земните недра.

А за Маглор разказват, че не устоял на болките, що му причинил Силмарилът; хвърлил се накрая в Морето и оттогава духът му броди по бреговете, пеейки песни на скръб и болка сред шума на вълните. Защото Маглор бил сред най-прославените певци на Древните дни и по гарба отстъпвал единствено на Даерон от Дориат; ала вече никога не се завърнал при народа на елфите. И тъй Силмарилите достигнали вечните си домове: единият сред небесните простори, вторият в огненото сърце на света, а третият дълбоко под морските талази.

В ония дни по бреговете на Западното море закипял строеж на кораби; и от там неизброимият флот на Елдарите вдигнал платна към Запада и повече не се завърнал в тия земи на ридания и войни. А Ванярите се завърнали с развени знамена и били посрещнати победоносно във Валинор; но горчива била тяхната радост, защото се завръщали без Силмарилите от Морготовата корона и знаели, че вече никой не ще намери и сбере заедно тия свещени камъни, додето светът не бъде разбит и пресътворен.

А когато се добрали до Запада, елфите от Белерианд се заселили на Самотния остров Тол Ересеа, що гледа както на запад, тъй и на изток; оттам можели да достигнат и Валинор. Най-сетне отново били заслужили обичта на Манве и прошката на Валарите; Телерите пък забравили някогашните обиди и тъй прокобата потънала в забвение.

Ала не всички Елдари пожелали да напуснат Отвъдните земи, където тъй дълго били живели, макар и в страдания; мнозина се забавили още дълги векове в Средната земя. Сред тях били Кирдан Корабостроителя, Келеборн от Дориат и съпругата му Галадриел - единствено тя останала от ония, що някога повели елфическите изгнаници към Белерианд. В Средната земя продължил да живее и върховният крал Гил-галад, а заедно с него бил Елронд Полуелф, който сторил своя избор и решил да се числи към Елдарите; но брат му Елрос предпочел човешкия род. И единствено от тия двамата братя е дошла сред людето кръвта на Първородните, а заедно с нея и частица от божествения дух, който съществувал преди сътворението на Арда; защото те били синове на

Елвинг, дъщеря на Диор, а той на свой ред - син на Лутиен, рожбата на Тингол и Мелиан; баща им Еарендил пък бил син на Идрил Келебрингал, щерка на Тургон от Гондолин.

Колкото до Моргот, Валарите го изхвърлили през Портите на нощта в Безвременната Пустота отвъд Стените на Света; и вечна стража пази тия стени, а Еарендил зорко бди над небесните бастиони. Ала лъжите на Мелкор, могъщия и прокълнат Моргот Бауглир, Властелин на Ужаса и Омразата, тия лъжи, засеяни в сърцата на елфи и люде, са като семе, що не умира и не може да бъде унищожено; и во веки веков то ще покълва отново и отново, за да ражда злокобни плодове чак до свършека на света.

Тъй завършва СИЛМАРИЛИОНЪТ. Ако разказът преминава от възвишеното и прекрасното към мрака и разрухата, то е защото такава била в древните дни съдбата на Осквернената Арга; и ако е писано нещо да се промени и осквернението да бъде изцелено, само Манве и Варда може би знаят това; ала нито те го разкриват, нито е споменато в пророчествата на Мангос.

А К А Л А Б Е Т

ИЛИ ПАДЕНИЕТО НА НУМЕНОР

Разказват Елдарите, че хората се появили на този свят когато над него тежнела сянката на Моргот и бързо попаднали под властта на злото; защото Врагът пратил сред тях свои довереници и люговете се вслушвали в неговите зли и коварни слова, та почнали да се прекланят пред Мрака, макар и да тръпнели в страх от него. Но някои обърнали гръб на злото, напуснали земите на своя народ и поели дългия път към Запада; понеже били чули мътва, че галече на запад грее светлина, неподвластна на Сянката. Морготовите слуги ги преследвали с люта омраза, а пътищата били дълги и трудни; ала накрая все пак достигнали земите, откъдето се виждало Морето и тъй навлезли в Белерианд по време на Войната за Силмарилите. На сундарински език ги нарекли Едаини; станали те приятели и съюзници на Елдарите и се прославили с подвизи в битките срещу Моргот.

От тях тръгнал по бащина линия родът на Пресветлия Еарендил; и в "Балада за Еарендил" се разказва как накрая, когато Моргот бил само на крачка от победата, той построил своя кораб Вингилот, наричан на човешки език Ротинзил и отплавал по неизбродени морета да търси Валинор; защото желал да говори пред Всемогъщите от името на Двама народа и да помоли Валарите за милосърдие и помощ в тежък час. Затуй и елфи, и люде го назовали Еарендил Благословени, тъй като след безброй мъки и премеждия най-сетне достигнал своята цел и от Валинор дошла армията на Западните Властелини. Но Еарендил вече не се завърнал в земите, които обичал.

Във Великата битка, когато бил низвергнат Моргот и рухнали кулите на Тангородрим, от всички човешки родове само Едаините се сражавали на страната на Валарите, докато редица други племена се присъединили към Врага. А след победата на Западните Властелини ония от злите хора, които не били унищожени, избягали обратно към източните земи, където множество техни събратя бродели диви и непокорни из целините, отказвайки да се вслушат както в призива на Валарите, тъй и в жестоките повели на Моргот. Но като дошли сред тях, злите люде донесли със себе си сянката на страха, та простодушните племена ги избрали за крале. Тогава Валарите изоставили ония човешки народи, които отхвърлили техния призив и предпочели властта на Морготовите приятели; в мрак заживели тия хора и страдали тежко от безбройните злини, що Моргот бил сътворил в дните на своята власт: демони, дракони, безформени твари и скверни орки, създадени като злорада подигравка срещу Илуватаровите чеда. И печална била участта човешка. Ала Манве прокудил Моргот навеки в Пустотата отвъд Света; и Врагът вече няма власт да се завърне в облик зрим и телесен докато Западните Властелини царуват на своите тронове. И все пак семената, що бил засеял, продължавали да покълват и раждат отровни плодове, стига само

някой да се погрижел за тях. Защото волята му се съхранила и вечно тласкала неговите слуги да осуetyават делата на Валарите и да погубват всички, които ги тачат. Владетелите на Запада добре разбирали това. Затуй след като прокудили Моргот, те се сбърали на съвет да обсъдят бъдните епохи. Призовали Елдарите да се завърнат на запад и ония, които послушали волята им, се заселили на остров Ересеа; и тамошното пристанище било наречено Авалоне, защото от всички градове тъкмо то се намирало най-близко до Валинор и Авалонската кула е първото, що съзира морякът, когато прекоси необятната морска шир и най-сетне наближи Безсмъртните земи. На прагедите човешки от трите верни рога също била отредена щедра награда. Еонве дошъл сред тях да ги учи; и получили те мъдрост, сила и дълголетие галеч над всички друзи простосмъртни народи. За дом на Едаините била сътворена нова земя - нито свързана със Средната, нито част от Валинор, защото отвсякъде я обкръжавала морската шир; и все пак се намирала по-близко до Валинор. Осе издигнал тая земя от дълбините на Великото море, Ауле я укрепил, а Явана пръснала над нея богатството на живота; Елдарите пък донесли цветя от Ересеа и изградили прекрасни фонтани. Валарите я нарекли Андор, що означава подарена земя; и в знак, че всичко е готово, звездата на Еарендил засияла ярко над Запада, за да поведе пътниците отвъд морето; а хората се смаяли, като видели нейния сребърен пламък по небесните пътища на Слънцето.

Тогава Едаините вдигнали платна и поели през океана подир звездата; а Валарите усмирили морето за дълги дни и пратили слънчево време и попътен вятър, та морето искряло пред взора на Едаините като тръпнещ кристал, а пяната се белееа като сняг край вълнорезите на техните лади. Толкова ярък бил Ротинзил, че дори в ясно утро хората го виждали да сияе на запад, а в безоблачните ноци греел самотен сред небосклона, тъй като никоя друга звезда не устоявала на неговия блясък. И плавайки все подир него, Едаините най-сетне прекосили морската шир и зърнали в далечината сред златна омара да ги очаква Андор, Подарената земя. Сетне слезли от корабите и с радост в сърцата открили прекрасна и плодородна страна. Назовали я Елена, що означава пътеводна звезда; но я наричали и Анагуне, което означава Западна земя или Загмория, а на езика на Върховните елфи се произнася Нуменоре.

Тъй се появил онзи народ, наричан в езика на Сивите елфи Дунедани или Дунеданци - Нуменорските крале от човешко потекло. Но и за тях оставала в сила смъртната участ, що сам Илуватар е отредил на човешкия род; продължавали да са смъртни, макар че вече били дълголетни и чак додето ги споходела вечната сянка не знаели що е болест. С мъдрост и слава се увенчали и от всички друзи човешки народи станали най-близки до Първородните; били по-снажни от най-снажните синове на Средната земя, а очите им греели като ясни звезди. Ала бавно растял техният брой по онази земя, защото макар и да се раждали все по-красиви дъщери и синове, децата били твърде малко. В древни времена столицата на Нуменор била разположена край най-

големия залив по западния бряг и носела името Андуние, тъй като гледала към залеза. А наред сушата се извисявал стръмен връх, наречен Менелтарма, сиреч Небесна колона и високо върху склона му имало светилище на Еру Илуватар - без стени и без покрив, изцяло открито към широкия свят; и нямало друг храм в страната на Нуменорците. В подножието на планината били изградени гробници за кралете, а върху близкия хълм се белее прекрасният град Арменелос и тамошната крепостна кула била издигната от Елрос, син Еарендилов, когото Валарите посочили за пръв крал на Дунеданците.

Потеклото на Елрос и брат му Елронд идвало от Трите рода на Едауните, ала донякъде също от Елдарите и Маярите; защото по майчина линия родът им минавал през Идрил от Гондолин и Лутиен, гъщерята на Мелуан. Наистина, Валарите не могли да отменят смъртта, що сам Илуватар е дарил на хората, но за съдбата на полуелфите Илуватар им дал правото да решават сами; а те разрешили на Еарендиловите синове свободно да избират своята участ. Елронд избрал да остане сред Първородните и бил надарен с вечен живот като елф. А на Елрос, който предпочел да бъде човешки крал, Валарите все пак отредили дълголетие, надхвърлящо многократно жизнения срок на хората от Средната земя; и всичките му потомци, крале и знатни велможи от кралски родове, се славели с небивало дълъг живот дори сред Нуменорците. Самият Елрос живял петстотин години, от които четиристотин и десет като владетел на Нуменор.

Тъй минали много години и докато в Средната земя бавно гаснела светлината на мъдростта, Дунеданците живеели под закрилата на Валарите, дружали с Елдарите и продължавали да израстват телом и духом. Защото макар че техният народ все още използвал собствената си реч, велможите и кралете говорили и на елфически език, който били научили в някогашните дни на бойно съратничество, та свободно общували с елфите от Ересеа и западните области на Средната земя. А най-мъдрите сред тях изучили и езика на Върховните елфи от Блаженото царство, чрез който се съхранявали множество предания и песни за сътворението на света; и в най-славните дни на своето кралство създали букви, свитъци и книги, за да запишат безброй премъдри и странни неща, що днес са потънали навеки в забрава. Тъй се родил обичаят всички нуменорски владетели да имат и елфически имена; същото станало с градовете и прекрасните места, които те сътворили из Нуменор и по бреговете на Отвъдните земи.

Защото Дунеданците преуспели във всички изкуства и занаяти, тъй че ако пожелали, лесно могли да надминат злите крале от Средната земя във военното дело и изковаването на оръжия; ала те били миролюбиви. Най-високо ценели корабостроенето и мореплавателските умения, а моряци като техните светът вече никога не ще види; и пътешествията по безбрежните океани били смятани за най-храбри и достойни дела на доблестните им мъже в буйните дни на тяхната младост.

Но Властелините на Валинор им забранили да плават към Запада по-далеч от крайбрежието на Нуменор; и дълго време Дунеданците се примирявали

с това, понеже не разбирали напълно смисъла на забраната. А Манве чрез туй им спестявал изкушението да дирят Блаженото царство и пагубното желание да надхвърлят границите на своята щастлива участ, което неминуемо щяло да се роди, щом веднъж опознаели безсмъртието на Валарите и Елдарите сред земите на вечността.

Защото по онова време Валинор все още се намирал във видимия свят и Илуватар разрешил на Валарите да запазят този свой дом върху Земята като спомен каква би могла да бъде цялата Арда, ако не я бил осквернил Моргот със своята сянка. Нуменорците добре го знаели; и по изгрев слънце в най-ясните дни те съзирали далече на запад да се мерзелее бряг с лъчезарен бял град, просторно пристанище и могъща кула. Защото в ония дни те били надарени с пронизателен поглед; ала дори и тогава само най-зорките сред тях успявали да различат прелестното видение от склоновете на Менелтарма или от мачтите на някой кораб, плаващ покрай западния бряг докъдето им било позволено. Все още не смеели да нарушат забраната на Западните Властелини. Ала най-мъдрите сред тях знаели, че това всъщност не е Блаженото царство Валинор, а елфическото пристанище Авалоне на остров Ересеа, най-източната от Безсмъртните земи. И оттам понякога Първородните се задавали към Нуменор със своите бели кораби без гребла като морски птици, родени от залеза. Много дарове носели те: пойни птици, благоуханни цветя и целебни билки. Донесли и семе от Бялото гърво Келеборн, що растяло наскре Ересеа; а то пък било потомък на Галасилион от Туна - умаленият образ на Телперин, който Явана сътворила за Елдарите от Блаженото царство. Израсло и разцъфтяло гървото сред двора на кралския дворец в Арменелос; Нимлот го нарекли и разцъфвало то всяка вечер, пръскайки нежно уханье в нощните сенки. Тъй поради забраната на Валарите през онази епоха Дунеданците не плавали на запад, ала с корабите си пребродили всички източни океани от мрака на Севера до непоносимите жеги на Юга и още по-южно, чак до Отвъдния Мрак; все по-далече достигали те, обиколили Средната земя и от корабите си зърнали на изток Портите на Зората. Понякога Дунеданците се задържали край Средната земя и ги обземала жалост към тамошните забравени люде; и когато в най-мрачните времена на човешкия род нуменорските владетели отново стъпили върху западните брегове на Отвъдните земи, никой не гръзнал да им се противопостави. Защото по онова време повечето народи, които живеели под властта на Сянката, били немощни и плашливи. И като дошли сред тях, Нуменорците ги научили на много неща. Дали им вино, хляб и познания за земеделския труд, мелничарството, гърводелството и зигарското майсторство, а освен туй им показали как да заживеят разумно и честно, доколкото било възможно в ония страни на печал и ранна смърт.

Възрадвали се людете от Средната земя и тук-там по западните брегове горските дебри отстъпили място на плодородни ниви, а людете се отърсили от игото на Морготовите слуги и забравили страха си пред мрака. Почитали спомена за снажните Морски крале и след тяхното отпътуване ги нарекли богове с надеждата някой ден пак да се върнат;

защото по онова време Нуменорците никога не оставали задълно в Средната земя и затуй не си изграждали жилища. На изток плавали техните кораби, ала сърцата вечно ги теглели обратно към Запада. С годините този стремеж ставал все по-силен; и Нуменорците закопнели за вечния град, който виждали отдалече, а жаждата за спасение от смъртта и вечни наслади вече не ги напускала; и колкото повече нараствала тяхната мощ и слава, толкова по-малко покой намирали в душите си. Защото макар да ги били надарили с дълголетие, Валарите не могли да им отнемат умората от света, що идва рано или късно, тъй че всички Дунеданци умирали - дори и кралиците от рода на Еарендил; а по мерките на Елдарите жизненият им път бил по-кратък и от зимен ден. Тъй постепенно над сърцата им паднала сянка, може би породена от волята на Моргот, която все още творяла зло по света. И отначало в душите си, а подир туй и на глас почнали Нуменорците да роптаят против участието човешка и най-вече против забраната да плават към Запада.

И често си казвали: "Защо Западните Властелини живеят там в безконечен покой, а ние трябва да мрем и да напускаме родния дом, устремени незнайно накъде? Ето, Елдарите не умират, дори и ония, що са се опълчили срещу Всеомогъщите. И след като овладяхме всички морета, след като никое от тях не е тъй бурно или необятно, че да възпре нашите кораби, то защо да не отидем в Авалоне при скъпите си приятели?"

А някои казвали още: "Защо да не отидем дори и в Аман, та да вкусим там, макар и само за ден, блаженството на Всеомогъщите? Нима не сме най-славни сред народите на Арда?"

Предали Елдарите тия слова на Валарите и Манве се наскърбил, тъй като виждал как над златното плагне на Нуменор бавно приижда черен облак. И прати вестноосци при Дунеданците да поговорят откровенно за съдбините и законите на света с техния крал и всички, що пожелаят да слушат.

- Съдбините на този свят - казали пратениците - може да промени само онзи Единствен, що го е сътворил. И дори ако пътувате тъй умело, че през всички препятствия и заблуди най-сетне се доберете до Блаженото царство Аман, не ще имате полза от туй. Защото не страната на Манве прави своите обитатели безсмъртни, а точно напротив - Безсмъртните разпръскват благодат над ония земи; и там само ще повехнете от умората на живота още по-бързо като мушици в яркия плам на светилника.

Но кралят възразил:

- А нима не е още жив Еарендил, чийто потомък съм аз? И не живее ли тъкмо в Аман?

На туй вестноосците му отвърнали:

- Знаеш, че неговата участ не е като на другите и му е гадено правото да се причисли към Първородните, що не умират; ала и друго му повелява съдбата - вече никога да не се завръща към земите на простосмъртните. Докато ти и твоят народ не сте Първородни, а

простосмъртни лoге, както ви е сътворил Илуватар. Обаче изглежда, че сега настоявате да получите най-добрия дял от съдбата и на двата народа - когато ви се прииска, да отивате във Валинор, а щом ви омръзне, да се прибирате у дома. Това е невъзможно. А и Валарите нямат толкова власт, та да ви отнемат подаръка на Илуватар. Елдарите, казвате, не са наказани със смъртна участ - дори и ония, що са се опълчили срещу Всемогъщите. Ала за тях това не е ни награда, ни наказание, а просто част от битието им. Те нямат къде да избягат и са обвързани с този свят чак до самия му край, защото неговият живот е и техен. Вие твърдите, че умираете, понеже сте наказани за бунта на лoдете, в който нямате ни най-малък дял. Но от самото начало смъртта не е замислена като наказание. Чрез нея можете да избягате и да напуснете света, без да ви обвързват веригите на надежда или умора. Кажете сега, кой от нас трябва да завижда на другия?

А Нуменорците отговорили:

- Защо пък да не завиждаме на Валарите или поне на безсмъртните елфи? От нас изисквате сяпа вяра и надежда без ясна опора, след като никои не знае що ни чака подир няколко кратки години. А ние също обичаме Земята и не искаме да я загубим.

Тогава пратениците казали:

- Наистина, Валарите не знаят що ви е отредил Илуватар, тъй като той не разкрива докрай световните бьднини. Но в едно сме уверени: че вашият истински дом не е нито тук, нито в Аман, нито където и да било в Кръговете на Света. И повелята лoдете да си отиват е била изпървом дар от Илуватар. Превърнала се е в скръб само защото под сянката на Моргот им се сторило, че ги обкръжава безбрежен мрак, от който се бояли; тогава мнозина станали самонадеяни и горделиви, та не отстъпвали годето животът не им бьдел отнет насила. Ние, що носим непрестанно растящия товар на годините, трудно разбираме тия неща; но се боим, че ако наистина старата скръб пак е дошла да ви измъчва, както твърдите, то значи Сянката още веднъж се надига и пуска корени в сърцата ви. Затуй, макар да сте Дунеданци, най-прекрасни сред лoдете и потомци на ония, що избягаха от Сянката и се сражаваха доблестно срещу нея, едно ще ви кажем: пазете се! Волята на Еру е неоспорима; а Валарите от сърце ви молят да не отхвърляте техния зов за доверие, инак скоро сами ще се обвържете с оковите на принудата. Имайте надежда, че в крайна сметка даже и най-гребното ви желание ще даде своя плод. Любовта към Арда е засята в душите ви от Илуватар, а той не върши нищо без висша цел. Ала все пак навярно ще отминат още безброй неродени поколения, докато тази цел стане известна; и вам ще я разкрие Илуватар, а не на Валарите.

Всичко това се случило в дните на Тар-Кирятан Корабостроителя и неговия син Тар-Атанамир; а те били горделиви и жадни за богатства, та налагали дан върху племената от Средната земя и много повече взимали, отколкото давали. Тъкмо при Тар-Атанамир дошли вестносите; той бил тринайсетиият владетел на Нуменорското кралство, което по онова време съществувало вече над две хиляди години и се намирало в

зеница на своето щастие, но не и на могъществото си. Атанамир обаче останал недоволен от съветите на пратениците и не ги послушал, а повечето му поданици го подкрепили; защото все още искали да се спасят от смъртта незабавно, а не да чакат със сляпа надежда. И Атанамир живял предълго, като се вкопчвал в живота даже когато вече нищо не му носело радост; пръв от всички Нуменорци той отказал да си отиде преди да е грохнал и оглупял, а чрез туй лишил своя син от кралската власт в най-зрелите му години. Защото дълголетните нуменорски крале имали обичая да се задомяват късно и да напускат живота веднага, щом синовете им възмъжавали телом и духом. След неговата смърт на престола се възкачил синът му Тар-Анкалимон, който мислел по същия начин; и по негово време народът на Нуменор се разделил. Повечето му поданици се нарекли кралски люде, станали горделиви и обърнали гръб на Елдарите и Валарите. Други, по-малобройни, приели името Елендили, що означава елфически приятели; макар че оставали верни на краля и Елросовия род, те желали да съхранят дружбата си с Елдарите и се вслушвали в съветите на Западните Властелини. Ала дори и те, които сами се наричали Вярващи, не избегнали докрай безумството на своя народ и тръпнели при мисълта за смърт.

Тъй помръкнала радостта на Загмория; но мощта и величието на тази страна продължавали да растат. Защото кралете и техните поданици не отхвърлили изцяло древната мъдрост и макар вече да не обичали Валарите, все още се страхували от тях. Не смеели открито да нарушат забраната и да прекосят определените граници. Само на изток насочвали могъщите си кораби. Ала все по-мрачен страх от смъртта ги обзема, та се мъчели да я отсрочат по всички възможни начини; и почнали да строят къщи и дворци за покойниците, а мъдреците им се трудели неуморно с надеждата да открият тайната на възкресението, или поне пътица към човешкото дълголетие. Но не постигнали нищо, освен изкуството да съхраняват нетленна плътта на мъртвците и постепенно запълнили цялата страна с безмълвни гробници, под чиито мрачни сводове царствала мисълта за смъртта. А живите трескаво се устремили към пиршества и наслади, трупайки алчно богатства и имоти; и след епохата на Тар-Анкалимон бил забравен обичаят първите плодове да се посвещават на Еру, а хората все по-рядко стъпвали в светилището на връх Менелтарма.

По онова време Нуменорците създали първите големи селища по западните брегове на древната си родина; собствената им страна вече изглеждала прекалено тясна и не намирали в нея ни покой, ни задоволство, та желали нови богатства и власт над Средната земя, след като пътят на запад бил забранен. Изградили големи пристанища с мощни крепостни кули и мнозина от тях се заселили там; ала вече идвали не като мъдреци и благодетели, а като господари, повелители и събирачи на данъци. Към Изтока тръгвали нуменорските кораби с попътни ветрове и се завръщали пълни с богатства за слава на своите крале; а кралете, цели отрупани в сребро и злато, се отдали на непрестанни гуляи и

пиршества.

Елфическите приятели нямали дял във всичко това. Те единствени се отправили към северните земи и към владенията на Гил-галад, където се сдружили с елфите и им помогнали в борбата срещу Саурон; тяхното пристанище Пеларгир се намирало над устието на Андун Велики. А кралските люде плавали далече на юг и в много човешки легенди са останали смътни спомени за изволюваните тогава земи и крепостите по тях.

През онази епоха, както е разказано другаде, Саурон отново се появил в Средната земя, възвърнал си прежната мощ и пак се обърнал към злото, усвоено някога от Моргот, комуто бил най-усърден помощник. Още в дните на единайсети нуменорски крал Тар-Минастир той успял да укрепи страната Мордор и изградил там кулата Барад-гур, а после повел свирепа борба да завладее цялата Средна земя и да стане крал над кралете и божество за простосмъртните люде. Саурон ненавиждал Нуменорците заради подвизите на техните деди, древния им съюз с елфите и верността към Валарите; не забравял и помощта, която някога Тар-Минастир оказал на Гил-галад по времето, когато бил изкован Единственият Пръстен и избухнала война между Саурон и елфите от Ериадор. А като узнал, че кралете на Нуменор са станали още по-могъщи и величави, омразата му нараснала хилядократно; боял се, че ще нахлуят в неговите земи и ще му отнемат със сила властта над Изтока. Ала още не смеел да спори с Морските владетели и се оттеглил от крайбрежието.

Но Саурон открай време бил безмерно лукав и легендите разказват, че сред ония, които поробил чрез Деветте Пръстена, имало трима велики владетели от народа на Нуменор. И когато по света тръгнали неговите могъщи роби, наричани Улаури или Духове на Пръстена, когато чрез ужаси и жестокост придобил неимоверна власт над хората, Саурон почнал да напада крепостите на Нуменорците по морските брегове.

В ония дни Сянката още по-плътнo обгърнала Нуменор; и заради бунта срещу Валарите кралете от Елросовия род постепенно загубили своето дълголетие, ала това само още повече ожесточило сърцата им. И деветнайсетият крал взел скиптъра на дедите си и се възкачил на трона под името Агунахор, що означава владетел на целия Запад, а първата му повеля била да забрани употребата на елфическите езици в своя дворец. И все пак в Свитъка на кралете тази титла била записана като Херунумен, което е нейният превод на езика на Върховните елфи, понеже от суеверен страх никой не гръзвал да наруши докрай древните обичаи. Прекомерна гордост съзирали в подобна титла малцината Верни, тъй като тя се полагала единствено на Валарите; и сърцата им се разкъсвали между верността към Елросовия род и преклонението пред Всеомогъщите. Ала най-лошото предстояло тепърва. Защото двайсет и първият крал Ар-Гумилзор бил свиреп гонител на Верните. По негово време прекратили всякакви грижи за Бялото гърво и го оставили да линее; кралят най-

строго забранил употребата на елфически езици в цялата страна и жестоко наказвал всяка среща с елфи от корабите, които все още идвали тайно към западните брегове на Нуменор.

А Елендилите живеели предимно по западния край на Нуменор; но Ар-Гумилзор заповядал на всички заподозрени в пристрастие към елфите да се преселят в източните области на страната, та да ги държи под око. Повечето от тях избрали да живеят около пристанището Ромена; оттам мнозина отплавали към Средната земя, дирейки северните брегове, където все още можели да разговарят с Елдарите в кралството на Гил-галад. Кралете знаели за това, но не пречели на Елендилите, даже ги насърчавали да напускат страната и повече да не се завръщат; защото желаели да прекъснат всякакви връзки между своя народ и Елдарите от Ересеа, като се надявали по този начин да укрият делата и замислите си от Владетелите на Запада. Ала Манве знаел що вършат и Валарите се разгневили на Нуменорските крале, та ги лишили навеки от съвет и закрила; не идвали вече със залеза кораби от Ересеа и пристанищата на Андуние запустели.

Най-почитани след кралския род били владетелите на Андуние; в жилите им също течала кръвта на Елрос, тъй като техният род тръгвал от Силмариен, дъщеря на четвъртия нуменорски крал Тар-Елендил. Тия владетели били верни на кралете и се прекланяли пред тях; и Наместникът в Андуние винаги бил пръв съветник на трона. Ала още от най-древни времена всички в рода им дълбоко обичали Елдарите и тачели Всеомогъщите; и когато над Нуменор паднала Сянката, те се старали да облекчат участието на Верните с каквото могат. Но дълго не дръзвали да се опълчат открито срещу кралете и се мъчели да ги вразумят с мъдри съвети.

В цял Нуменор се славила хубостта на Инзилбет, дъщеря на Линдорие, която пък била сестра на Еарендур - владетелят на Андуние по времето на крал Ар-Сакалтор, бащата на Ар-Гумилзор. И Гумилзор взел Инзилбет за съпруга, макар че тя не го желала, защото дълбоко в сърцето си почитала Валарите, както я учела нейната майка; ала тогавашните крале и техните синове били горделиви и не търпели да оспорват желанията им. Няколко обич между Ар-Гумилзор и неговата кралица, както по-късно и между синовете им. По-големият, Инзилагун, бил досущ като майка си по нрав и по облик; ала по-малкият, Гумилхад, станал още по-зъл и горделив от баща си. И ако можел да избира, Ар-Гумилзор щял да го избере за наследник пред първородния си син.

А когато се възкачил на престола, Инзилагун си избрал титла от елфическия език както в древните времена и се нарекъл Тар-Палантур, понеже бил прозорлив не само с очите, но и с ума си, та дори и ония, що го ненавиждали, се бояли от мъдрите му слова. Той прекратил гоненията на Верните и отново почнал да посещава по празниците светилището на Еру върху Менелтарма, което Ар-Гумилзор бил занемарил. Почитал Бялото дърво и възстановил грижите за него; и от Тар-Палантур тръгнало пророчеството, че когато Дървото изсъхне, туй ще е поличба за края на кралския род. Но твърде късно дошло неговото разкаяние и

не могло да усмири гнева на Валарите от високомерието на предишните крале, а и малцина Нуменорци съжелявали за сторената грешка. А Гимилхад бил жесток и силен, та застанал начело на ония, що се наричали кралски люде и къде открито, къде потайно, неуморно оспорвал волята на брат си. Тъй помръкнали в дълбока скръб дните на Тар-Палантур; и той предпочитал да живее по западния бряг, където често се изкачвал на дребната кула, построена от крал Минастир върху хълма Оромет край Андуние и оттам се възлеждал на запад с надеждата да съзре платно над хоризонта. Ала не идвали вече кораби от Запада към Нуменор, а Авалоне бил обгърнат в мъгла.

Гимилхад умрял две години преди да привърши вторият век от живота му (а за потомък на Елрос това се смятало за ранна кончина, макар че кралският род бил западнал), но и след неговата смърт нямало покой за краля. Защото синът му Фаразон бил станал още по-алчен и зъл от баща си. Често потеглял начело на военните походи, които Нуменорците пращали към крайбрежието на Средната земя, за да разширят своята власт над човешкия род; тъй се прославил като умел пълководец по суша и по море. Затуй когато узнал за смъртта на баща си и се завърнал в Нуменор, хората го приели с открити сърца; защото носел несметни богатства и изпървом ги раздавал с щедра ръка.

Най-сетне Тар-Палантур се изтощил от скръб и напуснал живота. Няма друг наследник освен една дъщеря, която бил нарекъл с елфическото име Мириел; и на нея се полагал престолът както по право, тъй и според нуменорските закони. Но Фаразон я взел за съпруга, като погазил и нейната воля, и законите, които забранявали дори на кралете да сключват брак между братовчеди. И след сватбата веднага се възкачил на трона с титлата Ар-Фаразон (в превод на елфически Тар-Калион); а името на кралицата си променил на Ар-Зимрафел.

Най-могъщ и най-горделив бил Ар-Фаразон Златни сред всички владетели, що държали скиптъра на Морските крале след създаването на Нуменор; а по онова време вече двайсет и три крале и кралици били властвали на Нуменорците, преди да легнат върху златни постели в дълбоките си гробници под връх Менелтарма.

И като седнал на високия престол в град Арменелос през най-могъщите дни на кралството, той почнал да крои мрачни планове за война. Защото в Средната земя бил опознал силата на Саурон и омразата му към Задмория. А скоро мнозина корабовладелци и капитани, идващи от Изтока, му донесли вестта, че откакто Ар-Фаразон напуснал Средната земя, Саурон напредвал с цялата си войска и обграждал крайбрежните градове; обявявал се за крал на всички люде и не криел намеренията си да изтласка Нуменорците обратно в морето, а ако потрябва, да унищожи и самия Нуменор.

Свирепо се разгневил Ар-Фаразон от тия вести, а сетне дълго размишлявал в самота и сърцето му се изпълнило с жажда за безгранична власт и върховна воля. Решил тогава на своя глава, без да се посъветва с Валарите или поне с някой от мъдреците, сам да се обяви за крал на всички люде и да превърне Саурон в свой покорен васал;

защото в безумната си гордост смятал, че никога не ще се яви на този свят по-могъщ владетел от него, наследника на Еарендил. По онова време започнал да трупа огромни запаси от оръжие и изградил безброй военни кораби; а когато всичко било готово, повел своята армия през морето на изток.

И хората зърнали платната му да идват откъм залеза, обагрени в пурпур сред златисто-червено зарево; страх обзел крайбрежните племена, та избягали надалеч. А флотът накрая навлязъл в залива Умбар, където било най-могъщото пристанище на Нуменорците. Сред безмълвие и пустота тръгнал Морският крал напред през Средната земя. Седем дни водил войската си с развени флагове и песента на тръби, а на осмия стигнал до хълм, изкачил се по него и забил на върха своето знаме; там сложил трона си и огледал земите наоколо, а безбройните шатри на неговата войска изпъстрили равнината в синьо, златисто и бяло като огромни цветя. Сетне пратил вестносници с повелята Саурон да се изправи пред него и да даде клетва за вярност.

И Саурон дошъл. Дошъл право от могъщата кула Бараг-гур, без дори да помисли за бой. Защото усещал, че срещу невъобразимата мощ и величие на Морския крал не ще устоят и най-силните му бойци; а и още не било дошло времето да налага своята воля на Дунеданците. Но Саурон бил лукав и умее да постига каквото желае чрез хитрини, когато силата не помагала. Затуй се преклонил пред Ар-Фаразон и заговорил с меден език; а хората се смаяли, защото всичко изречено им се струвало прекрасно и мъдро.

Но Ар-Фаразон все още не се поддавал и му хрумвало, че въпреки всички клетви за вярност ще е най-добре Саурон да бъде отведен в Нуменор като заложник за деянията на своите слуги в Средната земя. Саурон приел тъй уж по принуда, ала в душата си тайно се радвал, защото съвпадало с неговото желание. Прекосил морето и се изумил като съзрял Нуменор и великия град Арменелос в гните на върховна слава; ала само още по-люто се разгорял в сърцето му пламъкът на омраза и завист. И все пак тъй лукав бил той в мислите и словата, тъй могъща била неговата прикрита воля, че преди да отминат три години станал пръв сред тайните съветници на краля; защото медени хвалебствия се леели непрестанно от езика му и познавал множество тайни, неизвестни за човешкия род. И като виждали колко е благосклонен към него техният господар, всички съветници се борели за неговото приятелство, само Амандил от Андуние стоял настрана. Постепенно страната почнала да се променя и тежка тревога изпълнила сърцата на елфическите приятели, та мнозина се изплашили и избягали от Нуменор; а които останали, продължавали да се наричат Верни, но враговете им ги обявили за бунтовници. Защото след като си спечелил доверието на хората, Саурон оспорил с безброй доказателства всичко, на което ги учили Валарите; и коварно им подхвърлял мисълта, че в света, както на изток, тъй дори и на запад има още много морета и несметно богати страни за овладяване. И ако все пак най-сетне достигнали края на тия земи и морета, то отвъд всичко друго лежал Древният Мрак.

- А тъкмо от него - казвал той - е сътворен целият свят. Защото Мракът единствен заслужава вашето преклонение и неговият Властелин може първа да сътвори нови светове като дар за ония, що му служат и тъй да множи до безконечност тяхната мощ.

А Ар-Фаразон запитал:

- Кой е Властелинът на Мрака?

И в разговор зад заключени врати Саурон излъгал краля с такива слова:

- Той е онзи, чието име днес не се споменава; защото Валарите ви заблуждават и изтъкват името на Еру - безплътен призрак, измислен от самите тях в безумния им стремеж да поробят навеки човешкия род. Та нали като вестители на Еру могат да говорят от негово име каквото си искат. Ала един ден истинският владетел ще победи и ще ви избави от този призрак; името му е Мелкор, Властелин на всемира, Дарител на свободата и той ще ви направи по-силни от тях.

Тогава крал Ар-Фаразон се преклонил пред Мрака и неговия владетел Мелкор - изпървом тайно, ала не след дълго разкрил новата си вяра пред целия народ; и повечето Нуменорци го подкрепили. Но както казахме вече, в Ромена и околните области, както и тук-там из цялата страна, все още имало потомци на Верните. Техни водачи, от които всички останали чакали мъдрост и храброст в ония тежки дни, били кралският съветник Амандил и неговият син Елендил, чиито синове Исилдур и Анарион по нуменорска мярка още били съвсем млади. Амандил и Елендил се славели като опитни мореплаватели; потеклото им идвало от Елрос Тар-Миниатур, макар и не от кралския род, в който се предавали по наследство короната и престолът в столицата Арменелос. На младини Амандил бил пръв приятел с Фаразон и въпреки обичта си към елфите останал негов съветник до идването на Саурон. Подир туй обаче бил прогонен от двореца, защото Саурон го мразел повече от всички други Нуменорци. Но заради благородния произход и славата му на мореплавател сред народа мнозина го тачели, та кралят и Саурон не посмели да вдигнат ръка срещу него.

Тогава Амандил се завърнал в Ромена и тайно призовал там ония, на които все още се доверявал; защото се страхувал, че вече няма кой да възпира злото и всички приятели на елфите са в смъртна опасност. Така и станало не след дълго. По онова време светилището върху Менелтарма било изоставено окончателно и макар че даже Саурон не смее да оскверни това свято място, кралят под страх от смъртно наказание забранил да го посещава който и да било, дори и онези, що още пазели в сърцата си името на Илуватар. А Саурон подканвал краля да отсече Бялото дърво Нимлот, защото то било спомен за Елдарите и светлината на Валинор.

Отначало кралят не се съгласявал, понеже вярвал в пророчеството на Тар-Палантур, че съдбата на неговия род е обвързана с Дървото. И макар да мразел Елдарите и Валарите, все още се вкопчвал като безумец в сянката на древната нуменорска вярогност. А когато чул мълвата за злите замисли на Саурон, Амандил дълбоко се натъжил, тъй като знаел, че рано или късно Саурон ще постигне своето. Тогава разказал на

Елендил и неговите синове преданието за Двете дървета във Валинор; и Исилдур не продумал нищо, ала една нощ извършил подвиг, с който се прославил навеки. Преоблечен отишъл до Арменелос и сам се промъкнал в кралския дворец, където не допусkali никого от Верните; и стигнал до Бялото дърво, около което Саурон бил разположил най-верните си слуги на денонощна стража, та нито един човек да не пристъпи натам. Немало цвят по голите клони на Нимлот, тъй като есента била към края си и приближавала зимата; Исилдур се прокраднал покрай стражата и откъснал един самотен плод от Дървото, а после опитал да се измъкне по същия начин. Ала пазачите усетили и го нападнали, та трябвало да се сражава, докато най-сетне избягал, цял покрит в тежки рани; и понеже бил преоблечен, тъй и не се разбрало кой е посегнал към Дървото. С последни сили се добрал Исилдур до Ромена, предал безценния си товар в ръцете на Амандил и паднал в несвяст. Амандил благословил плода и тайно го засял; и напролет семето покълнало. А когато върху нежния стрък се разтворил първият лист, тежко болният Исилдур изведнъж се вдигнал на нозе и раните повече не го измъчвали.

Тъкмо навреме било сторено всичко това; защото след произшествието кралят послушал Саурон, отсякъл Бялото дърво и окончателно отхвърлил вярата на дедите си. А Саурон заповядал върху един хълм сред Арменелос да бъде построен храм; кръгла основа имал този храм и стените му били дебели по двайсет и пет крачки, ширината на основата достигала двеста и петдесет крачки, а стените се издигали също на двеста и петдесет крачки над земята и завършвали с величествен купол. И този купол бил покрит със сребро, та блестял под слънчевите лъчи и сиянието му се виждало отдалече; но скоро блясъкът помръкнал и среброто почерняло. Защото сред храма имало огнен олтар, а върху купола зеел отдушник, през който неспирно излитали облаци дим. И Саурон разпалил първия огън върху този олтар с парчета от отсеченото Бяло дърво Нимлот; клоните запращели сред пламъците и се превърнали в пепел, ала хората били смаяни от огромното валмо зловонен пушек, което подир туй цяла седмица висяло над града като черен облак, додето вятърът бавно го отнесъл на запад.

От тогава огънят никога не загасвал; защото властта на Моргот растяла с всеки изминал ден и в онзи храм хората с безброй жестокости и неопикуема злоба поднасяли кървави жертвоприношения на Мелкор, като се молели да ги спаси от смъртта. Жертвите си най-често избирали измежду Верните; ала никога не ги обвинявали открито, че отказват да се прекланят пред Мелкор, а търсели най-гребен повод да докажат, че те мразят краля и се бунтуват, или че съзаклятничат срещу своя народ и разпространяват зловредни слухове. Най-често тия обвинения били неверни; но в тогавашните мрачни дни омразата раждала нова омраза. Въпреки всичко смъртта не само че не напуснала Нуменор, а почнала да идва по-рано и по-често по хиляди страховити начини. Някога хората остарявали бавно и когато най-сетне се изморявали от света, лягали да почиват навеки; сега обаче още отрано ги обземали болести и безумства, а те продължавали да треперят от ужас, че ще трябва да

заминал към мрака, в царството на своя нов повелител; и в предсмъртни мъки сами се обсипвали с най-страшни проклетия. През ония дни хората грабвали оръжия и се избивали взаимно по най-гребен повод; защото били станали гневливи, а Саурон и неговите най-верни слуги обикаляли из страната да насъскват човек срещу човека, тъй че хората почнали да роптаят против краля, велможите и всички, които имали поне нещичко повече от тях; а господарите заглушавали ропота с кръв и стомана. Независимо от това Нуменорците си мислели, че живеят във време на благоденствие и че макар да не са станали по-щастливи, то поне силните вече са по-силни, а богатите - по-богати. Защото с помощта и съветите на Саурон те продължавали да трупат богатства, създавали нови машини и изграждали все по-големи кораби. Цели армии с железни доспехи плавали към Средната земя и пристигали там не като благодетели, не дори и като господари, а като кръвожадни завоеватели. Преследвали хората от Средната земя, отнемали им всичко и ги поробвали, а мнозина от тях избивали жестоко върху своите олтари. Защото по онова време Нуменорците издигали в крепостите си храмове и величави гробници; хората се страхували от тях и споменът за милостивите древни крале малко по малко помръкнал в сянката на безброй разкази за неописуема жестокост.

Тъй Ар-Фаразон, крал на Звездната страна, се превърнал в най-жестокия тиранин, който бил виждал светът откакто изчезнал Моргот, макар че всъщност Саурон дърпал конците иззад трона. Но минали години и в края на жизнения си път кралят усетил, че сянката на смъртта се прокрадва към него; и страхът му прераснал в гняв. Тъкмо този час отдавна подготвял и чакал Саурон. Заговорил тогава на краля, че толкова величав владетел трябва да има власт над всичко в света и да не признава чужда повеля или забрана. А подир туй добавил:

- Валарите са си присвоили страната, в която няма смърт; и с лъжи се опитват да я укрият от вас, понеже са завистливи и се боят, че кралете човешки ще им отнемат безсмъртните земи и върховната власт над света. Не ще и дума, толкоз велик дар като безсмъртието не е за всекиго, а само за най-достойните и могъщи люде от знатно потекло, ала безкрайна несправедливост е да се укрива този заслужен дар от краля на кралете Ар-Фаразон, най-велик сред синовете на тая земя, с когото единствен Манве (а кой знае дали и той) би могъл да се сравнява. Но великите крале не признават забрани и взимат каквото им се полага.

А Ар-Фаразон бил оглунял и усещал сянката на смъртта, тъй като животът му отивал към края си, та затуй послушал словата на Саурон; и тайно се замислил как да започне война срещу Валарите. Дълго подготвял той своите планове и не говорел за тях, ала не всичко останало скрито. И Амандил като узнал замислите на краля, изтръпнал от ужас, понеже знаел, че простосмъртните люде не могат да победят Валарите и целият свят ще бъде погубен, ако някой не предотврати войната. Повикал тогава сина си Елендил и му рекъл:

- Мрачни дни настанаха и няма надежда за човешкия род, защото Верните

са малцина. Затуй съм решил да постъпя като нашия древен предтеча Еарендил - да отплавам на запад въпреки забраната и додето още е време да измоля помощ от Валарите, а ако трябва, дори от самия Манве.

- Значи си решил да измениш на краля? - запита Елендил. - Защото много добре знаеш, че ни обявяват за предатели и вражески съгледвачи, ала до днес това беше лъжа.

- Бих изменил на краля - отвърнал Амандил, - ако мислех, че Манве се нуждае от подобно послание. Защото има само една вярност, на която човек не може да измени за нищо на света. Ала аз ще моля Всемогъщите да се смилят над човешкия род и да ни избавят от лукавия Саурон, тъй като поне неколцина измежду нас им останаха верни. Колкото до забраната, готов съм да поема наказанието, за да не падне вина върху моите близки.

- Но каква ще е съдбата на твоите близки, татко, когато деянието ти се разчуе?

- Не бива да се разчуе - казал Амандил. - Ще се подготвя тайно и ще потегля на изток, както правят всеки ден множество кораби; а сетне, доколкото ми позволят ветровете и съдбата, ще заобиколя от север или от юг да дуря западните брегове. А тебе и твоите близки, сине мой, ще посъветвам да си подготвите кораби и да натоварите на тях всичко, с което сърцата ви не искат да се разделят; а когато корабите бъдат готови, излезте с тях в залива пред Ромена и пръснете сред хората мъгла, че изчаквате удобно време да ме последвате на изток. Вече не съм толкова скъп приятел на нашия сродник върху трона, че да скърби прекалено като ме види да отпътувам за година или дори завинаги. Ала не показвайте, че смятате да вземете на борда мнозина - това ще го разтревожи, защото той замисля война и ще се нуждае от всеки мъж, годен да носи оръжие. Потърсете сред Верните ония, в които сте сигурни и им предложете да дойдат вас, ако са готови да споделят съдбата ви.

- И каква ще е тази съдба? - запита Елендил.

- Да изчакате, без да се месите във войната - отвърнал Амандил. - Друго не бих могъл да ви кажа преди да се върна. Но навярно ще се наложи да бягате от Звездната страна без пътеводна звезда; защото тази земя е осквернена. Тогава ще загубите всичко обичано и като живи мъртъвци ще се скитате в изгнание да търсите нова родина. Но дали ще е на запад или на изток, само Валарите знаят.

Разказват, че една нощ Амандил отплавал с малък кораб и отначало поел на изток, а сетне заобиколил и се отправил на запад. Взел със себе си трима най-верни слуги и повече не дошла вест от него, тъй че в нито една легенда не се споменава каква е била съдбата му. Хората не можели повторно да бъдат спасени по този начин, а и нямало лесна прошка за измяната на Нуменор.

Но Елендил изпълнил бащината заръка и извел корабите край източния бряг; и Верните качили на борда жените и децата си заедно с всичките си имуществва и богатства. Сред този товар имало безброй прекрасни неща, сътворени от Нуменорците в дните на тяхната мъдрост: съдове,

накити и множество свитъци, изписани с пурпурно и черно мастило. Носели и Седемте камъка, скъпоценен дар от Елдарите; а на кораба на Исилгур се пазело младото гърво, издънка от прекрасния Нимлот. Тъй се подготвил Елендил и не взел участие в злите дела през онези дни; вечно чакал знак, ала знакът не идвал. Тогава тайно отпътувал до западния бряг и с нажалено сърце се загледал към морето, защото безкрайно обичал баща си. Но нищо не съзрял освен корабите на Ар-Фаразон, струпани из западните пристанища.

Дотогава на острова времето винаги съвпадало с желанията и потребностите на хората: гъжд валил точно колкото трябвало, слънцето греело ярко, но не прекалено, а морските ветрове идвали да разхлаждат земята. И когато вятърът веел откъм запад, на мнозина им се струвало, че с него долита едва доловим аромат, нежен чак до болка в сърцето - уханье на цветя, що вечно цъфтят из безсмъртни ливади и нямат названия по земите на простосмъртните люде. Но всичко това се променило; от притъмнялото небе връхлитали ту пороища, ту градушки и разрушителни ветрове; и някои от големите нуменорски кораби потъвали, та вече не се завръщали в пристанищата, а подобна беда не се помнела още от древните времена, когато изгряла Звездата. И понякога привечер от запад се задавал огромен облак във формата на орел с разперени криле; бавно закривал слънцето и над Нуменор падал непрогледен мрак. А някои от тия орли носели мълници под крилете си и тътенът им отеквал над морето.

Тогава хората се изплашили. "Гледайте Орлите на Западните Властелини! - викали те. - Орлите на Манве идват над Нуменор!" И се захлупвали по очи на земята.

Някои се разкаjali за стореното, но повечето Нуменорци се ожесточили и размахвали юмруци към небето с думите: "Коварни са Западните Властелини. Те нанесоха първия удар. Сега идва наш ред!" Кралят пръв изрекъл тия слова, но те били измислени от Саурон.

Все по-често се сипели мълниците и погубвали хора из гори, поля и градове; огнен вихър се стоварил върху купола на храма и го разцепил на две сред море от пламъци. Ала самият храм останал незасегнат, а Саурон стоял на върха му и мълниците сякаш нямали власт над него; по онова време хората го обявили за бог и вършели всичко, което им заповядал. Затуй не обърнали внимание и на последната поличба. Защото земята се разтресла под нозете им, тътен като подземна гръмотевица се смесил с рева на морето и над връх Менелтарма изригнал облак от черен пушек. Ала туй само накарало Ар-Фаразон да побърза още повече с приготовленията.

По онова време нуменорските кораби покрили цялото море край западните брегове като архипелаг от хиляди острови; мачтите им се извисявали като планинска гора, а платната приличали на буреносен облак; и знамената им били в златисто и черно. Всичко било готово и чакало само повелята на Ар-Фаразон; а Саурон се уединил в най-вътрешния кръг на храма и заповядал там да му водят жертви за изгаряне.

Тогава Орлите на Западните Властелини долетели по залез слънце,

подредени в бойна колона, чийто край се губел отвъд хоризонта; и докато приближавали, крилете им се разпервали все по-широко, та обгърнали цялото небе. А зад тях Западът пламнал в алено зарево и те също пламнали, сякаш обвити в огъня на праведен гняв, та над цял Нуменор се разлял кървав блясък като от безбройни пожарища; а хората се споглеждали и им се струвало, че лицата наоколо са зачервени от ярост.

Тогава Ар-Фаразон стиснал зъби и се качил на своя величествен кораб Алкарондас, що означава морски замък. Много гребла имал този кораб и много мачти с черно-златисти флагове; и върху него бил тронът на Ар-Фаразон. С корона върху главата и скъпоценна мантия на раменете кралят развял своя флаг и дал сигнал за вдигане на котвите; и тръбите на Нуменорците отекнали по-мощно от гръмотевица.

Тъй поел нуменорският флот срещу Запада; и настанало безветрие, ала корабите имали много гребла, силни роби за греблата и камшици за робите. Слънцето залязло и наоколо паднало глухо безмълвие. Мрак обгърнал земите, морето стихнало и светът трепетно зачакал какво ще се случи. Бавно изчезнали корабите от погледа на наблюдателите в пристанищата и нощта погълнала светлините им; а на разсъмване вече нямало и следа от тях. Защото откъм изток се надигнал вятър и ги понесъл напред; тъй нарушили забраната на Валарите и нахлули в неznайни морета да се сражават с Безсмъртните и да изволюват от тях правото на вечен живот сред Кръговете на Света.

Флотът на Ар-Фаразон прекосил морските бездни и обсадил Авалоне и целия остров Ересеа, а Елдарите гледали скръбно, защото платната на Нуменорците засенчили като облак лъчите на залеза. И накрая Ар-Фаразон стигнал чак до Блаженото царство Аман и бреговете на Валинор; ала наоколо все още тежнела тишина и съдбата висяла на косъм. Защото накрая Ар-Фаразон се разколебал и бил готов да поеме обратно. Сърцето му се свило като погледнал стихналите брегове и видял там да сияе Таникветил - по-бял от сняг, по-студен от смъртта, безмълвен, непоклатим и страшен като отблясък от светлината на Илуватар. Ала накрая, обзет от безмерна гордост, той слязъл върху брега и обявил тия земи за свои, ако никой не излезе да се сражава. И могъщата нуменорска армия тръгнала към върха на Туна, където били избягали всички Елдари.

Тогава Манве от Планината призовал Илуватар и Валарите временно се отказали от властта си над Арда. А Илуватар показал своята мощ и променил самата същина на света; и зейнала бездна в морето между Нуменор и Безсмъртните земи, та водите нахлули към нея, грохотът и мъглите от безброй водопади стигнали чак до небето и целият свят се разтърсил. Всички кораби на Нуменорците рухнали в бездната и мрачните дълбини ги погълнали навеки. А Ар-Фаразон и войската от простосмъртни, що стъпили върху Аман, били погребани под грамади от падащи хълмове; и разказват, че там ще лежат пленени в Пещерите на

забравата чак до Последната битка и Съдбовния ден.

Земите на Аман и Ересеа станали навеки недостъпни за хората. А Подарената земя Ангор, славният Нуменор на кралиците, звездната Елена на Еарендил - тази страна била напълно унищожена. Защото островът се намирал близо до страшното бедствие и основите му се срутили, та рухнал в мрака и изчезнал завинаги. И днес на Земята не е останало нито едно кътче, което да помни далечните времена отпреди появата на злото. Защото Илуватар отблъснал Великите морета западно от Средната земя и Пустите земи източно от нея, а сетне сътворил нови земи и морета; и светът помръкнал, понеже Валинор и Ересеа му били отнети и пренесени в незримото царство.

В незнаен за хората час връхлетяла бедата, трийсет и девет дни след отплаването на кралския флот. Изведнъж огън бликнал над Менелтарма, налетял ураганен вятър, небето и земята се разтресли, хълмовете рухнали и Нуменор потънал в морето заедно с жените, децата, девойките и горделивите гама; и всичко в него - градини, чертози, кули, гробници, богатства, накити, гоблени, картини, скулптури, смях, веселие, музика, мъдрост и знания - всичко туй изчезнало навеки. Все по-високо се вдигала над земите хладната зелена вълна, увенчана с корона от бяла пяна и накрая погълнала в своята гръд кралица Тар-Мириел, по-прекрасна от сребро, слонова кост и перли. Твърде късно опитала тя да избяга по стръмните стълби към свещения връх Менелтарма; настигнали я водите и ревящият вятър отнесъл сетния ѝ вик.

Никой не знае дали Амандил наистина е стигнал до Валинор и дали Манве е чул молбата му, но така или иначе милостта на Валарите спасила Елендил заедно със синовете и привържениците му от разрухата на онзи ден. Защото Елендил останал в Ромена и пренебрегнал заповедта да тръгне с кралския флот; и като избягал от войниците на Саурон, които дошли да го заловят и отмъкнат към огнения олтар, той се качил на кораба и отплавал от брега. Тъй земите го защитили от страховития воден напор към бездната и първия удар на урагана. Ала когато чудовищната вълна минала над Нуменор и го погълнала, корабите на Елендил също били обречени и той навярно би сметнал гибелта за по-малка скръб, защото и най-лютата смърт не можела да е по-страшна от загубата и мъките през онзи ден; но свирепият вятър от Запада налетял с незапомнена ярост и помел корабите към хоризонта; стихията разкъсала платната, пречупила мачтите и подмятала клетите хора като сламки по кипналите води.

Девет на брой били корабите: четири за Елендил, три за Исилдур и два за Анарион; и черният ураган ги подгонил от зрача на съдбата към непрогледния мрак на света. От дълбините под тях се надигал неукротим гняв, вълните били като бягащи планини с величави снежни корони сред разпилените облаци и подир много дни бурята изхвърлила корабите върху бреговете на Средната земя. А цялото крайбрежие и дори по-вътрешните области на западния свят били разрушени и променени до неузнаваемост по онова време; защото моретата нахлули към сушата и бреговете

потънали, старите острови изчезнали в бездната и нови се появили; хълмовете се сгромолясали и реките потекли по нови корита.

По-късно Елендил и неговите синове основали кралства в Средната земя; и макар техните знания и умения да били само блед спомен за онуй, що съществувало в Нуменор преди идването на Саурон, дивите племена по света ги приели като всемогъщи мъдреци. В други предания е разказано много за делата на Елендиловите потомци през следващата епоха и борбата им срещу Саурон, която още не била приключена.

Защото самият Саурон се разтреперил от безпределен ужас пред гнева на Валарите и страховитата участ, хвърлена от Еру над земи и морета. Туй надхвърляло даже най-мрачните му планове и надежди за гибел на Нуменорците и техните горди крале. Седнал върху своя черен трон насред храма, Саурон се разсмял злорадо, като чул как призовават за битка тръбите на Ар-Фаразон; още веднъж се разсмял той, щом чул тътнежа на бурята; а когато за трети път се разсмял, мислейки как ще завладее света след гибелта на Едаините, изведнъж стихията го връхлетяла насред веселието и Саурон пропаднал в бездната заедно с трона и целия храм. Ала той не бил от плът и кръв като простосмъртните люде и макар че загубил онзи телесен облик, в който извършил толкова много злини, та подир туй вече никога не успял да се представи за красив пред човешкия взор, все пак духът му се изтръгнал от дълбините и полетял над морето като сянка и черен вятър, устремен към Мордор в Средната земя, където бил неговият дом. Там взел отново всемогъщия си Пръстен и заживял в кулата Барад-гур сред мрак и безмълвие, докато си създал нов видим образ - истинско въплъщение на лукавството и ненавистта; и в този му облик малцина имали сили да устоят пред Окоето на Саурон Страшни.

Ала това вече не влиза в легендата за потъването на Нуменор, която привършва дотук. Даже името на оная земя е загинало и подир време хората не говорили нито за Елена, нито за отнетия дар Андор или за прекрасния Нуменор край пределите на света; но колчем погледнели към Запада с копнеж в сърцата, изгнаниците изричали името на потъналата страна Мар-ну-Фалмар или още Акалабет, що означава низвергнатата земя, а на елфически език се произнася Аталанте.

Сред Изгнаниците мнозина вярвали, че върхът на Небесната колона Менелтарма не потънал завинаги, а отново се издигнал над вълните като самотен остров сред безкрая; защото онова място било свещено и даже по времето на Саурон никой не дръзнал да го оскверни. А след време някои от потомците на Еарендил се опитали да го търсят, тъй като познавачите на древни премъдрости твърдели, че някога от Менелтарма най зорките люде можели да зърнат как в далечината се мержелее Безсмъртната земя. Защото дори и след страшната гибел сърцата на Дунеданците продължавали да се стремят на запад; и макар да знаели твърдо, че светът се е променил, те казвали: "Авалоне е изчезнал от

лицето на Земята, отнет ни е прекрасният Аман и не могат да бъдат открити тия земи сред днешния мрачен свят. Ала някога ги е имало, значи все още съществуват в истинското, цялостно мироздание, както е било сътворено в самото начало."

Защото Дунеданците вярвали, че дори и простосмъртните люде, ако бъдат благословени, могат да зърнат други времена отвъд ония, към които ги приковава тленното тяло; и вечно копнеели да избягат от сянката на изгнанието и да видят поне за миг светлината, що никога не гасне; тъй било, понеже скръбната мисъл за смъртта продължила да ги преследва и зад морето. Затова най-прославените моряци сред тях вечно търсели из пустинните морета с надеждата да достигнат остров Менелтарма и да зърнат оттам гревното величие. Но така и не го открили. Колкото и надалече да плавали, откривали само нови земи и виждали, че са като като другите, тоест подвластни на смъртта. А които продължавали да плават още по-надалеч, не постигали нищо друго, освен да обиколят Земята и да се завърнат изтощени пак там, откъдето са тръгнали; и казвали: "Всички пътища вече са криви."

Тъй в по-сетнешни дни чрез корабоплаване, мъдрост и звездобройство кралете човешки узнали, че светът наистина е станал кръгъл; ала въпреки туй на Елдарите все още било разрешено ако желаят, да отплават към Древния Запад и Авалоне. Затова мъдреците сред людеите казвали, че Правият път трябва нейде да съществува за ония, на които е дадено да го открият. И учели другите, че там, където новият свят се извива надолу, древният път към спомена за изгубения Запад продължава право напред като величав и невидим мост, прекосява животворния въздух (който днес е изкривен както целия свят) и пресича Илмен, където незащитената плът мигом загива, за да стигне до Самотния остров Тол Ересеа, а може би и отвъд него - чак до Валинор, откъдето Валарите продължават търпеливо да гледат как се развива историята на този свят. А по морските брегове се разнесли слухове и предания за моряци и люде загубени сред безкрая, които по волята на съдбата или по милостта на Валарите откривали Правия път и виждали как лицето на света потъва далече под тях, а накрая стигали до грейналия пристан на Авалоне или дори до последните брегове на Аман и там, преди да умрат, съзирали страховитата и прекрасна Бяла планина.

ЗА ВСЕВЛАСТНИТЕ ПРЪСТЕНИ И ТРЕТАТА ЕПОХА

В КОЯТО ИДВА КРАЯТ НА ТИЯ ЛЕГЕНДИ

В древни времена сред Маярите имало един на име Саурон, когото

Синдарите от Белерианд нарекли Гортаур. След сътворението на Арда Мелкор го привлякъл на своя страна и той станал най-могъщ, най-доверен и най-опасен от всичките слуги на Врага, понеже умее да се преобразява и дълго успявал да се явява пред лодете в тъй прекрасен и величав облик, че нерядко подлъгвал и най-недоверчивите.

Когато Моргот бил низвергнат и рухнали кулите на Тангородрим, Саурон отново надянал най-прелестния си образ, преклонил се пред Еонве, пратеника на Манве и с тържествена клетва отхвърлил всички минали злодеяния. И някои смятат, че изпървом туй не било притворство, а Саурон искрено се разкайвал, макар и само от страх, понеже се бил стъписал от падението на Моргот и страховития гняв на Западните Властелини. Ала Еонве нямам власт сам да прощава на равните нему и победил на Саурон да се завърне в Аман, за да чуе присъдата си от Манве. Засрашил се тогава Саурон и не пожелал да се връща позорно, там където го чакала незнайна присъда от Валарите - може би многовековно робство, за да докаже добрата си воля; горделив бил той, защото под властта на Моргот сам придобил нечувана мощ. Затуй когато Еонве си тръгнал, Саурон се укрив в Средната земя; и пак се завърнал към злото, с което Моргот го бил обвързал като с железни окови.

По време на Великата битка и падането на Тангородрим цялата земя се разтърсила в чудовищни гърчове, а Белерианд бил разбит и опустошен; на север и запад големи парчета от сушата изчезнали под водите на Великото море. На изток, в Осирианд, скалните стени на Еред Луин се разцепили и сред тях зейнал огромен пролом, по който откъм юг нахлуло морето. В този залив по новото си корито се вливала реката Лун и хората го нарекли Лунния залив. Някога Нолдорите били назовавали ония земи Линдон и името се съхранило; там продължили да живеят мнозина Елдари, които все още не искали да напуснат Белерианд, наситен със спомени за древните им подвизи. Фингоновият син Гил-галад бил техен крал и при него живеел Елронд Полуелф, син на Еарендил Мореплавателя и брат на първия нуменорски крал Елрос.

По бреговете на Лунния залив елфите изградиха пристанища и ги нарекли с общото име Митлонд; там приютявали своите кораби, понеже заливите били удобни и тихи. Понякога Елдарите вдигали платна от Сивите заливи и се устремявали на запад, за да избягат от мрака на земните дни; защото по благоволение на Валарите все още можели Първородните да откриват Правия път и да се завръщат при своите близки в Ересеа и Валинор отвъд заоблените морета.

През онази епоха други Елдари прекосили хребета на Еред Луин и навлезли в земите зад него. Сред тях повечето били Телери, оцелели от гибелта на Дориат и Осирианд; и заедно с Горските елфи основали кралства из планини и гори надалеч от морето, за което обаче продължавали да копнеят дълбоко в сърцата си. Но само в Ерегион, наричан от хората Зелеников край, елфите от нолдорски произход успели да създадат трайно кралство отвъд Еред Луин. Ерегион се намирал близо

до славния град на джуджетата, наричан от тях Хазаг-гум, а от елфите Хадходронг и по-късно Мория. От елфическия град Ост-ин-Едил гладък каменен път водел до западната порта на Хазаг-гум, защото там между елфи и джуджета се зародила незапомнено крепка дружба, която обогатила и двата народа. В Ерегион майсторите от Гваит-и-Мирдаин (което означава задруга на златарите) надминали и най-изкусните древни творци, освен неповторимия Феанор; а най-велик майстор сред тях бил Келебрумбор, син Куруфинов, който се отрекъл от баща си и останал в Нарготронг след изгонването на Келегорм и Куруфин, както е разказано в "Куента Силмарилион".

Дълги години в Средната земя царувал мир; ала повечето земи били диви и запустели. Мнозина елфи продължавали да живеят тъй, както били привикнали от най-древни времена - скитали волно из необятните области далеч от морето; ала те били от Аварите, за които подвизите на Белерианд си оставали само мъква, а Валинор - име на далечна страна. На юг и на изток човешките племена се множили; и чрез усилията на Саурон повечето от тях се преклонили пред злото. Като видял запустелия свят, Саурон тайно си рекъл, че Валарите след победата на Моргот пак са забравили Средната земя; и гордостта му отново се разиграла. Гледал с ненавист Елдарите и се боял от Нуменорците, които понякога водели своите кораби към бреговете на Средната земя; ала дълго укривал тая омраза и само дълбоко в сърцето си кроял черни замисли.

Открил, че от всички народи на света най-податливи са хората; дълго обаче се мъчил да привлече елфите на своя страна, понеже знаел, че Първородните притежават най-голяма мощ; бродел сред тях надлъж и нашир, а обликът му все още подмамвал с лъжовна мъдрост и хубост. Само в Линдон нито веднъж не стъпил, защото крал Гил-галад и Елронг не се доверявали на привидната му красота и макар че не знаели кой е всъщност, не го допуснали по своите земи. Ала другаде елфите го посрещали радушно и малцина от тях се вслушвали в предупрежденията на вестноносците от Линдон; защото Саурон си бил избрал новото име Анатар, що значи повелител на даровете и отначало всички имали полза от дружбата с него. А той им казвал:

- Уви, печална е слабостта на великите! Могъщ крал е Гил-галад и премъдър е славният Елронг, ала въпреки туй не желаят да ми помогнат в тежкия труд. Нима не желаят да видят и другите земи тъй честити, както е тяхното кралство? Та защо да остава Средната земя навеки пуста и мрачна, щом елфите могат да я направят прекрасна като Ересеа, а току-виж и като Валинор? А щом сте могли да се върнете натам, но не сте го сторили, значи и вие като мен обичате тая страна. Не е ли тогава наша първа задача да се трудим задружно за нейното обогатяване и за възхода на всички елфически родове, що се скитат бездомни, та накрая да се изравним със задморските върхове на могъщество и премъдрост?

В Ерегион се приемали най-охотно съветите на Саурон, тъй като по ония места елфите непрестанно жадували да постигат все нови и нови тънкости в своя труд. А и сърцата им били неспокойни откакто отказали да се завърнат към Запада, защото обичали Средната земя и желали да останат на нея, ала в същото време бленували за блаженството на ония, които я напуснали. Затова се вслушали в словата на Саурон и много неща узнали от него, понеже знанията му наистина били несравними. В ония дни изкусните ковачи от Ост-ин-Едил надминали самите себе си; а накрая замислили и сътворили Всевластните Пръстени. Но Саурон ръководел техния труд и следял всичко, що вършели; защото желал да хване елфите в безмилостна примка и да ги подчини на своята воля. Много пръстени създали елфите; ала Саурон тайно изковал Единствения Пръстен, който владеел всички останали и мощта им била обвързана с неговата, подчинявала му се изцяло и щяла да трае само докато той съществува. И голяма част от силата и волята на Саурон преминала в този Единствен Пръстен; защото могъществото на елфическите пръстени било огромно, та само още по-велико вълшебство можело да ги овладее; и Саурон изковал Пръстена в пламъците на Огнената планина сред Страната на Сянката. И докато носел Единствения, той можел да усеща всичко, което се върши чрез останалите пръстени, да вижда и управлява даже мислите на ония, що ги носят.

Но елфите не били чак толкова лековерни. Щом Саурон надянал Единствения на пръста си, те усетили; разпознали го и разбрали, че иска да стане господар както на тях, тъй и на всичко, което вършат. Гневни и разтревожени, те бързо свалили пръстените. А Саурон се разярил, като видял, че не е успял да измами елфите; и открито им обявил война, настоявайки всички пръстени да му бъдат предадени, тъй като елфическите ковачи не биха могли да ги сътворят без неговите знания и съвети. Елфите обаче избягали и съхранили в дълбока тайна три от своите пръстени.

Тия Три били изковани последни и притежавали най-велико могъщество. Нарекли ги Нария, Нения и Вилия, тоест Пръстени на Огъня, Водата и Въздуха и били украсени с рубин, елмаз и сапфир; и от всички елфически пръстени Саурон най-много жадувал да притежава тях, защото носителите им можели да възпират разрухата на времето и да изцеляват умората на света. Но не можел да ги открие, понеже били предадени в ръцете на тримата най-премъдри, които укрили Пръстените и вече никога не ги употребили открито докато Единствения оставал у Саурон. Затова Трите се съхранили неосквернени, тъй като Келебримбор ги бил изковал сам и ръката на Саурон нито веднъж не ги докоснала; ала дори и те били подвластни на Единствения.

От онова време не стихнала войната между елфите и Саурон; Ерегион се превърнал в пустош, Келебримбор загинал, а портите на Мория се затворили навеки. Пак тогава Елронд Полуелф изградил своя дом-крепост Имладрис, наричан от хората Ломигол; и дълго изтраял този дом. Но Саурон сбрал в свои ръце всички други Пръстени на Всевластието; и ги предложил на други народи от Средната земя, като се надявал по този

начин да покори ония, що ламтят за тайно и забранено могъщество. Седем пръстена дал на джуджетата; а на хората дал девет, защото и тук, както във всичко друго, те се оказали най-податливи на волята му. И във всички пръстени освен Трите вселил Саурон своето тайно коварство (а това не било трудно, понеже имал дял в тяхното създаване) и проклятие паднало над тях, та в крайна сметка винаги погубвали своя носител. Джуджетата обаче се оказали упорити и непокорни; те открай време не търпят чужда воля и умело укриват своите мисли, а крепките им тела не могат да бъдат превърнати в сенки. Своите пръстени използвали само за придобиване на богатства; ала сърцата им станали гневливи и алчни, а дори и само от туй произтекли насетне много беди в полза на Саурон. Разказват, че в древни времена всяка от легендарните Седем съкровищници на техните крале била сътворена с помощта на златен пръстен; ала тия съкровищници отдавна са разграбени и граконите ги погълнали, та някои от Седемте Пръстена изчезнали в техния огън, а други Саурон успял да си възвърне.

Хората се оказали най-уязвими за хитрините. Ония, що си служели с Деветте Пръстена, станали най-могъщи сред древните крале, чародеи и пълководци. Извоювали слава и несметни богатства, ала всичко туй ги водело към гибел. Изглеждало, че са надарени с вечен живот, но скоро този живот се превръщал в непосилен товар. Когато желязели, можели да крачат невидими от простосмъртни очи из този наш свят под слънцето, а сами виждали неща от недостъпния нам отвъден мир; ала често съзирали само призраци и заблуди, пратени от Саурон. И един по един, рано или късно, в зависимост от вродената им сила и първоначалните зли или добри намерения, те попадали под ярема на своя пръстен и ставали роби на Единствения който бил у Саурон. Тогава прекрачвали в царството на сенките и бродели по света невидими за когото и да било, освен за онзи, що носел Пръстена-повелител. Това били Духовете на Пръстена, наречени Назгули - най-страшни сред слугите на Врага; мрак бродел по техните стъпки и гласовете им били гласове на смъртта.

А горделивата алчност на Саурон се разраснала неимоверно, та решил да стане повелител на цялата Средна земя, да унищожи елфите и ако е възможно, да тласне Нуменор към гибел. Не търпял вече ни свобода, ни чужда воля и се обявил за Властелин на света. Все още умеел да се преобразява, тъй че при нужда знаел как да заблуди човешкия взор и да се представи за достолепен и мъдър. Ала винаги предпочитал да властва чрез страх и жестокост; и ония, които съзрели как сянката му обгръща света, го нарекли Мрачен владетел или просто Враг; сбрал той под своята власт всички зли твари от Морготово време, които били оцелели по земята или под нея, а орките станали негов покорен народ и се множали като мухи. Тъй започнали Черните години, наричани от елфите Време на бягство. През ония дни мнозина елфи от Средната земя избягали към Линдон, а оттам отпътували през морето и повече не се завърнали; а мнозина били погубени от Саурон и неговите слуги. Но в

Линдон мощта на Гил-галад продължавала да расте, та Саурон все още не смеел да мине отвъд планините Еред Луин и да нападне Заливите; а Нуменорците помагали на Гил-галад. Навсякъде другаде плъзнала властта на Саурон и непокорните трябвало да дирят убежища из планини и гори, вечно гонени от страха. На юг и на изток почти всички човешки племена му се покорили и в ония дни станали могъщи, издигнали множество градове с крепки каменни стени и свирепи били техните армии, въоръжени с мечове от желязо. За тях Саурон бил едновременно крал и божество; и треперели от страх пред него, защото дворецът му бил обгърнат в пламъци.

Ала най-сетне дошъл край на Саурановите набези към западните земи. Защото, както разказва легендата "Акалабет", насреща му се изпречило могъществото на Нуменор. Тъй велика била славната мощ на Нуменорците в златния век на тяхното кралство, че слугите на Саурон не устояли и като се надявал да стори чрез лукавство онуй, що не можел да постигне със сила, той временно напуснал Средната земя и отишъл в Нуменор като заложник на крал Тар-Калион. Там живял, докато накрая чрез своите козни покварил сърцата на повечето Нуменорци и ги тласнал към война срещу Валарите, та тъй им навлякъл гибелта, за която отгавна мечтаел. Ала тази гибел се оказала по-страшна, отколкото предвиждал, защото Саурон бил забравил колко могъщи са в своя гняв Повелителите на Запада. Целият свят бил разбит, много земи изчезнали под бушуващите морета и сам Саурон пропаднал в бездната. Ала духът му се изтръгнал от морските дълбини и полетял като черен вятър обратно към Средната земя. Там открил, че през годините на неговото отсъствие силата на Гил-галад е нараснала още повече, а владенията му вече обхващат голяма част от северните и западни области и са минали отвъд Мъгливите планини и Великата река чак до границите на Зеленогор Велики - само на крачка от местата, по които някога Саурон се чувствал в безопасност. Тогава се оттеглил в своята крепост сред Черната страна и почнал да крои планове за война.

По онова време, както разказва "Акалабет", шепа Нуменорци се спасили от гибел и избягали на изток. Водели ги Елендил Високи и неговите синове Исилдур и Анарион. Те били сродници на краля и потомци на Елрос, ала не послушали Саурон и отказали да воюват с Властелините на Запада. Затова качили на кораби най-верните си привърженици и напуснали земите на Нуменор преди да е връхлетяла разрухата. Те били силни мъже и имали здрави кораби, но бурята ги настигнала и водните планини ги подмятали чак до небесата додето се спуснали над Средната земя като буревестници сред стихията.

Елендил бил изхвърлен от вълните в Линдон и там се сприятелил с Гил-галад. После потеглил нагоре по течението на Лунната река и основал ново кралство отвъд Еред Луин, а хората му се заселили на много места в Ериадор по бреговете на Лунната река и Барандуин; но най-големият град на кралството бил Ануминас край езерото Ненуиал. Други Нуменорци се заселили във Форност върху Северните ридове, в Кардолан и по хълмовете на Рудаур; високи кули издигнали над Емин Берауд и Амон

Сул; и по ония места останали подир векове много надгробни могили и руини от крепости, ала кулите върху Емин Берауд и до днес гледат към морето.

Исилдур и Анарион били отнесени на юг и накрая повели корабите си по Великата река Андун, която извира от Рованион и се влива в залива Белфалас; и по ония места основали кралство, наречено по-късно Гондор за разлика от Северното кралство Арнор. Много преди това, в дните на своята слава, нуменорските мореплаватели били изградили около устието на Андун пристанище и крепост, за да възпират набезите на Саурон от Черната страна, която се намирала на изток от реката. В по-късни времена към този залив идвали само Верните от Нуменор, затова повечето крайбрежни племена били благосклонни към елфическите приятели и посрещнали с радост синовете на Елендил. Столица на това южно кралство станал Осгилиат, построен върху двата бряга на Великата река; и нуменорците изградили там величествен мост с изумителни кули и каменни къщи по него, а от морето към пристанищата на града ден след ден идвали могъщи кораби. Още две крепости построили: откъм изток Кулата на изгряващата луна Минас Итил се издигала като заплаха срещу Мордор върху един издаден зъбер от Планините на Сянката; а откъм запад Кулата на залязващото слънце Минас Анор стояла в подножието на връх Миндолун като щит срещу дивите племена от низините. В Минас Итил бил дворецът на Исилдур, а в Минас Анор живеел Анарион, но двамата си поделiali властта над кралството и троновите им били един до друг сред Великата зала в Осгилиат. Това били главните градове на Нуменорците в Гондор, но още много прекрасни и силни крепости сътворили те из ония земи през дните на своето величие - в Аргонат, Агларонд и Ерех; а сред планинския пръстен Ангреност, наричан от хората Исенгард, изградили острата кула Ортанк от безмерно здрав камък.

Много съкровища и изумителни творения на великото си изкуство донесли Изгнаниците от Нуменор; а сред тях най-прославени били Седемте камъка и Бялото дърво. Бялото дърво било израсло от плода на прекрасния Нимлот, който растял сред кралския дворец в нуменорската столица Арменелос, преди Саурон да го изгори; а Нимлот на свой ред произхождал от Тирионското дърво, което било създадено от Явана във Валинор по подобие на величествения Телперуон. Като спомен за Елдарите и светлината на Валинор, Дървото било засято в Минас Итил пред двореца на Исилдур, тъй като именно той спасил някога плода от унищожение; Камъните обаче били поделени.

Елендил взел три от тях, а синовете му по два. Елендил разположил своите в град Ануминас и в кулите върху Емин Берауд и Амон Сул. А Камъните на синовете му били в Минас Итил, Минас Анор, Ортанк и Осгилиат. Вълшебството на тези Камъни позволявало на онзи, който надникнал в тях, да съзира далечни неща както по място, тъй и по време. Най-често показвали само околностите на другите Камъни, защото магията им ги карала да се стремят един към друг; но човек, надарен с крепка воля и могъщ разум можел да се научи да ги насочва накъдето

пожелае. Тъй Нуменорците често узнавали най-съкровени тайни на своите врагове и нищо не им убягвало в дните на тяхната мощ. Разказват, че кулите върху Емин Берауд не били изградени от Нуменорските изгнаници, а сам Гил-галад ги построил за своя приятел Елендил; и там Всевиждащият камък бил в най-високата кула, наречена Елостурион. В тази кула често се уединявал Елендил и гледал отвъд необятното море, когато мъка по изгубената родина изпълвала душата му; и казват, че понякога виждал в далечината кулата на Авалоне да се извисява над Ересеа, където е бил и си остава до днес Камъкът-повелител. Тия камъни били подарени от Елдарите на Амандил, бащата на Елендил, за да носят утеха на Верните от Нуменор в най-мрачните дни, когато над оная страна паднала сянката на Саурон и елфите вече не можели да я посещават. Наричали ги Палантури, тоест виждащи отдалече; ала отдавна са изчезнали всички Камъни, що някога били донесени в Средната земя.

Тъй Изгнаниците от Нуменор основали своите кралства в Арнор и Гондор; но не минали много години и станало ясно, че техният враг Саурон също се е завърнал. Както казахме, той се промъкнал потайно в своето гревно кралство Мордор зад Планините на Сянката Ефел Дуат, а тази страна граничела с Гондор откъм изток. Там, над долината Горгорот, била изградена огромната и могъща крепост Барад-дур, наричана още Черната кула; и в ония земи имало огнена планина, която елфите наричали Ородруин. Тъкмо затова някога Саурон бил избрал тамошните места, понеже използвал за магиите и ковашките си дела огъня, що бликал от земните недра; и в страната Мордор бил изковал Пръстена-повелител. Дълго се спотайвал из мрака, додето накрая си сътворил нов телесен облик; и този облик бил страшен, понеже притворната му красота изчезнала навеки когато рухнал в бездната заедно със земите на Нуменор. Тогава пак взел Всевластния Пръстен и се обгърнал с могъщество; и дори сред най-великите елфи и хора малцина устоявали на лютата злоба в Окоето на Саурон.

Скоро Саурон почнал да се подготвя за война срещу Елдарите и хората от Загмория, а Огнената планина отново запламтяла. Като зърнали отдалече пушека над Ородруин и разбрали, че Саурон се е завърнал, Нуменорците гали на планината новото име Амон Амарт, сиреч Съгбовен връх. И от изток и юг към Саурон се стекли огромни пълчища слуги; а сред тях имало и мнозина от народа на Нуменор. Защото по време на неговия престой в онази страна мракът проникнал в сърцата на почти всички нейни поданици. Мнозина от ония, които плавали на изток и изграждали крепости по бреговете, вече били покорни на злата му воля и охотно приели да му служат в Средната земя. Но поради могъществото на Гил-галад тези силни и жестоки владетели предпочитали да се заселват далече на юг; имало обаче двамина, Херумор и Фуинир, които си извоювали власт над кръвожадния народ на Харадримите, обитаващи из просторните земи южно от Мордор отвъд устието на Андун.

когато сметнал, че времето е назряло, Саурон връхлетял с огромна войска върху младото кралство Гондор, превзел Минас Итил и унищожил Бялото дърво на Исилдур. Но Исилдур успял да избяга и да спаси една млада фиданка, рожба на Дървото; заедно със съпругата и синовете си слязъл с кораб надолу по реката и отплавал от устието на Андуйн да търси Елендил. А в Осгилиат Анарион храбро се отбранявал от Врага и дори го отблъснал към планините; но Саурон довел нова войска и Анарион разбрал, че ако не дойде помощ, кралството му е обречено. Елендил и Гил-галад се събрали на съвет, защото усещали, че не се ли съюзят навреме, Саурон ще придобие непобедима мощ и ще унищожи враговете си един по един. Затова се обединили в един общ съговор, наречен Последният съюз и поели на изток през Средната земя с огромна армия от елфи и хора; и по пътя спрели за известно време в Имлагрис. Разказват, че Средната земя никога не била вижда тъй прекрасна и славна армия, а и целият свят не помнел подобно величие откакто някога войските на Валарите тръгнали срещу Тангородрим. От Имлагрис минали през проходите на Мъгливите планини, слезли покрай Андуйн и накрая срещнали армията на Саурон сред равнината Дагорлаг, наричана още Бойно поле, пред самите порти на Черната страна. През онзи ден всички живи същества се разделили между двата лагера и във всяка войска имало по някое от тях, гаже животни и птици. Само елфите били единни и твърдо следвали Гил-галад. От джуджетата почти нямало участници във войната; но родът на Дурин от Мория се сражавал срещу Саурон.

Армията на Гил-галад и Елендил удържала победа, понеже в ония дни мощта на елфите все още била несравнима, а Нуменорците били снажни, силни и страховити в гнева си. Никой не можел да устои срещу копиеото на Гил-галад, наречено Аеглос; а мечът на Елендил изпълвал орките с безумен страх, защото сияел като слънцето и луната, а името му било Нарсил.

Тогава Гил-галад и Елендил навлезли в Мордор и обкръжили крепостта на Саурон; седем години държали обсада и понесли тежки загуби от огньовете, мълниите и копията на Врага, а Саурон непрестанно пращал набези срещу тях. Там, в долината Горгорот, загинал Анарион, син Елендилов, заедно с още безброй доблестни бойци. Ала накрая обсадата станала тъй непоносима, че сам Саурон излязъл на бой; в схватка с него паднали мъртви Гил-галад и Елендил, а мечът на Елендил се пречупил под бездиханното му тяло. Но Саурон също бил повален и с парчетата от Нарсил храбрият Исилдур отсякъл Пръстена-повелител от ръката на Врага. Тъй Саурон претърпял поражение и духът му напуснал тялото, та отлетял няде далече да се укрие из неznайни простори; и още дълги години не си възвърнал зримия облик.

С това започнала Третата епоха на света след първите две - Древните дни и Черните години; и по онова време все още имало надежда и спомен за прежната радост, а Бялото дърво на Елдарите дълго цъфтяло пред

двореца на кралете човешки, защото преди да напусне Гондор, Исилдур засял спасената фиданка в двора на крепостта Анор като спомен за брат си. Слугите на Саурон били разпръснати и победени, ала не напълно изтребени; и макар че много хора обърнали гръб на злото и приели за свои владетели наследниците на Елендил, имало и немалко такива, които пазели в сърцата си спомена за Саурон и ненавиждали западните кралства. Черната кула била изравнена със земята, но оставали дълбоките ѝ основи и паметта за нея. Наустина, Нуменорците разположили стража около Мордор, ала никой не смее да живее там от страх пред спомена за Саурон и поради близостта на Огнената планина; а цялата долина Горгорот била покрита с дебел слой пепел. Много елфи, Нуменорци и техни съюзници измежду хората загинали по време на Битката и Обсадата; нямало ги вече Елендил Високи и славния крал Гилгалад. Никога повече не се е събирала тъй славна армия, нито пък е имало подобен съюз между елфи и хора; защото след времето на Елендил двата народа се отчуждили.

През онази епоха Пръстенът-повелител изчезнал незнайно къде; но не бил унищожен. Защото Исилдур не пожелал да го предаде на двамата си съратници Елронд и Кирдан. Те го посъветвали да захвърли Пръстена в пламъците на Ородруин, където бил изкован и тъй да унищожи магията, та Саурон да загуби навеки мощта си и да се превърне в злокобна сянка сред пустите простори. Но Исилдур отхвърлил съвета им и казал: - Този Пръстен ще взема като кръвен откуп за гибелта на баща си и брат си. Нима не бях аз онзи, що нанесе на Врага смъртоносния удар? И Пръстенът му се сторил безмерно красив, та не пожелал да го унищожи. Подир туй най-напред се върнал в Минас Анор и там посадил бялото дърво в памет за брат си Анарион. Ала не останал задълго и след като дал напътствия на братовия си син Менелдил и му поверил Южното кралство, напуснал Гондор и се отправил на север да отнесе Пръстена в своята съкровищница; възнамерявал да поеме властта над бащиното си кралство в Ериадор, далече от сенките на Черната страна. Но в Мъгливите планини Исилдур бил нападат из засада от голям отряд орки; ненадейно злите твари нахлули в лагера му между Зеленогор и Великата река, близо до Перуниковите поля Лоег Нинглорон; а станало тъй, понеже Исилдур бил безгрижен и не разположил стража наоколо, смятайки, че всички врагове са унищожени. Там били изклани почти всички бойци заедно със синовете му Елендур, Аратан и Кирион; но съпругата му и най-малкият син Валандил били в Имлагрис, където ги оставил, преди да тръгне на война. Самият Исилдур се спасил с помощта на Пръстена, защото онзи, който го носел, ставал невидим; но орките го подгонили по миризмата и той се хвърлил във водите на Великата река. Там Пръстенът му изневерил и отмъстил за своя създател - изплъзнал се от ръката му и изчезнал. Тогава орките видели как беглецът се бори с течението, обсипали го със стрели и тъй дошъл край на Исилдур. Само трима от неговия отряд успели след дълго лутане да се прехвърлят през планините; и един от тях бил верният оръженосец Охтар, който съхранявал парчетата от меча на Елендил.

Тъй подир време Нарсил стигнал до Имладрис и попаднал в ръцете на Исилдуровия наследник Валандил; но не греело вече пречупеното острие и никой не пожелал да го изкове отново. А мъдрият Елронд предрекъл, че това ще стане едва когато Пръстенът-повелител пак бъде намерен и Саурон се завърне; но елфите и хората се надявали той да греши. Валандил се заселил в Ануминас, ала народът му скоро западнал и в Ериадор останали прекалено малко Нуменорци, за да поддържат всички крепости и градове, построени от Елендил; твърде много бойци били оставили костите си из Дагорлаг, Моргор и Перуникови поля. А когато отминали дните на Еарендур, който царувал седми поред след Валандил, хората от Загмория, наричани още Северни Дунеданци, се разделили на гребни княжества и области, та враговете погълнали владенията им едно по едно. С годините народът им продължавал да запада, додето славата се загубила безследно и останали само зелени могили сред равнините. Накрая се превърнали в малобройно и странно племе, бродещо тайно из пущинака и другите хора не знаели нито къде живеят, нито защо се скитат; единствено в дома на Елронд се помнело славното им потекло. Но от поколение на поколение Исилдуровите наследници си предавали като свята реликва парчетата от меча; и родословието им се запазило. На юг Гондорското кралство устояло и величието му дълго нараствало, додето почти се изравнило с мощта на Нуменор преди падението. Народът на Гондор изградил високи кули, могъщи крепости и просторни пристанища; и крилатата корона на кралете човешки била почитана в най-далечни земи. Дълги години пред кралския дворец в Минас Анор растяло Бялото дърво - потомък на онова друго дърво, което Исилдур донесъл през морските бездни от Нуменор; а то пък идвало от Авалоне и Валинор - спомен за Деня преди началото на дните, когато светът бил млад.

Но накрая, изтощен от бързотечните години на Средната земя, Гондор също западнал и родът на Анарионовия син Менелдил се прекъснал. Защото Нуменорците смесили кръвта си с обикновените хора и загубили някогашната сила, мъдрост и дълголетие, а стражата около Моргор ставала все по-нехайна. И в дните на Телемнар, двайсет и третия Менелдилов потомък, мрачни ветрове довели от изток смъртоносна болест и погубили краля заедно с цялата му челяд и още мнозина гондорци. Тогава крепостите по границите на Моргор били изоставени и Минас Итил опустял; злото тайно се завърнало в Черната страна и пепелта из Горгорот тръпнела като от хладен повей, защото мрачни сенки прииждали нататък. Разказват, че това били Улаирите на Саурон, наричани още Назгули - Духовете на Пръстена, които дълго се крили, ала сега се връщали да подготвят пътя за своя господар.

А в дните на Еарнил те нанесли първия удар - една нощ връхлетели откъм Моргор през Планините на Сянката и превзели Минас Итил; и превърнали крепостта в тъй страховито място, че никой не смеел даже да я погледне. Оттогава я нарекли Минас Моргул, тоест Кула на магията; и от Минас Моргул вечно пращали нападения на запад, към Минас Анор. Тогава Осгилиат, който отдавна бил изоставен от

малобройното население, съвсем запустял и не останало нищо освен руини и призраци. Но Минас Анор устоял и хората му дали новото име Минас Турит, тоест Стражева кула; защото над тамошната крепост кралете изградили висока и прекрасна бяла кула, от която се виждали най-далечните области на кралството. Горд и силен бил този град, а Бялото гърво продължавало да цъфти пред двореца; и последните Нуменорци все тъй храбро отблъсквали отвъд реката ужасите от Минас Моргул и всички врагове на Запада - орки, чудовища и зли хора; и тъй земите зад тях, западно от Андун, били опазени от война и разруха. Минас Турит устоял и след дните на Еарнур - син на Еарнил и последен крал на Гондор. Този владетел приел предизвикателството на врага и отишъл сам пред портите на Минас Моргул, за да се срещне в гвубой с предводителя на Назгулите; но коварните духове го отмъкнали жив в онзи град на страшните мъки и повече никой не го видял. Еарнур нямал наследник, но когато кралският род се прекъснал, Наместниците от рода на Мардил Верни продължили да управляват града и سماляващото се кралство; а от севера дошли с буйни коне племената на Рохиримите и се заселили из зелената степ Рохан, която някога се наричала Каленардон и била част от Гондорската държава; и в боевете Рохиримите били на страната на Минас Турит. А на север, отвъд водопада Раурос и Портите на Аргонат, имало и друга защита - гревно и незнайно за хората могъщество, срещу което злите изчадия не смеели да тръгнат преди завръщането на своя мрачен владетел Саурон. А готовогава Назгулите не гръзнали повече да пресекат Великата река или да излязат от своя град във видим облик.

През цялата Трета епоха след гибелта на Гил-галад доблестният Елронд останал в Имладрис и събрал там мнозина елфи, както и най-мъдрите и храбрите от всички груги народи на Средната земя; дълги поколения там се съхранявал споменът за отминалото величие и домът на Елронд бил не само приют за морните и онеправданите, но и съкровищница на мъдрост и знания. В този дом се подслонявали невръстните и престарелите от рода на Исилдур, защото с Елронд ги свързвало кръвно родство, а той знаел, че един ден сред тях ще се появи доблестен воин, комуто е отреден решителен дял в последните велики събития на онази епоха. А междувременно Елронд грижливо съхранявал строшения меч на Елендил, докато народът на Дунеданците бавно потъвал в забрава сред пущинака. Имладрис бил главното средище на елфите в Ериадор; но в Линдон край Сивите заливи все още живеели остатъците от народа на елфическия крал Гил-галад. Понякога те навлизали в Ериадор, но обикновено предпочитали да не се отделят от крайбрежието и там изграждали елфическите кораби, с които Първородните потегляли към далечния Запад, когато се изморявали от света. Владетел на Заливите бил Кирган Мореплавателя - един от най-могъщите между Премъдрите. Премъдрите никога не говорили открито за Трите Пръстена, които елфите запазили неосквернени, тъй че дори сред Елдарите малцина знаели къде

се съхраняват те. Но след пагането на Саурон тяхната магическа сила работела непрестанно и там където били Пръстените, винаги имало смях и скръбта на ония тежки времена не помрачавала живота. Поради това още преди края на Третата епоха елфите погразбрави, че Сапфиреният Пръстен е при Елронд в прекрасната долина Ломигол, над която най-ярко греели небесните звезди; Елмазният Пръстен пък се пазел в страната Лориен, където живеела владетелката Галадриел. Тя била съпруга на Келеборн от Дориат и кралица на горските елфи, но произхождала от Нолдорите, помнела Деня преди началото на дните във Валинор и се славила като най-могъща и най-красива от всички елфи по Средната земя. Червеният Пръстен обаче останал укрив чак до края и никой освен Елронд, Галадриел и Кирдан не знаел кому е поверен.

Тъй докато продължавала тази епоха на две места се съхранили блаженството и красотата на елфите - в Имлагрис и в потайната страна Лотлориен между Келебрант и Андун, където по дърветата сияели златни цветове и нито орки, нито други зли твари смеели да навлязат. Но сред елфите нерядко се чували мрачни предсказания, че ако пак се завърне, Саурон или ще намери изчезналия Пръстен-повелител, или в най-добрия случай враговете му ще успеят да го унищожат; но и в двата случая Трите щели да загубят своята сила и всичко сътворено от тях да повехне, а елфите да отминат в здрача, за да отстъпят място на човешкото господство.

Всичко това се сбъднало: Единственият, Седемте и Деветте били унищожени; а Трите си заминали от света и с тях отминала Третата епоха и дошъл краят на преданието за Елдарите в Средната земя. Това били Годините на залеза, в които зимна слана попарила сетния разцвет на елфите източно от Морето. По онова време из тукашните земи все още бродели Нолдори - най-прекрасни и най-могъщи от всички чеда на света; и ушите на простосмъртните все още чували техните звънки гласове. Много красота и възшебства имало все още по този свят, но имало също тъй стракове и ужаси - орки, тролове, дракони, хищни чудовища, а из горите бродели древни, мъдри и чудновати създания, чиито имена днес са забравени; джуджетата все още се трудели из планините и с търпеливо умение сътворявали чудеса от метал и камък, с които днес нищо не може да се мери. Но часът на човешкото господство приближавал и всичко се променяло, докато накрая в Мраколес отново се появил Мрачният владетел.

В древни времена тези геври носели името Зеленогор Велики и давали подслон на безброй зверове и пойни птици; там, под буков и дъбов свог били владенията на крал Трандуил. Но след години, когато изминала почти една трета от онази епоха, мракът бавно плъзнал от юг през гората и страхът се заселил по сенчестите поляни; кръвожадни хищници тръгнали да ловуват и злокобни жестоки твари разпънали своите примки. Тогава нарекли гората с новото име Мраколес, защото черни сенки тежали над нея и малцина дръзвали да я прекосят другаде, освен на север, където народът на Трандуил все още отблъсквал злото. Откъде идвало то никой не можел да каже и много време минало, преди даже

Премъдрите да разберат. А злото всъщност било сянката на Саурон и знак за неговото завръщане. Защото след като дошъл от пущинаците на Изтока, той се заселил в южния край на гората, за да расте и бавно да си възвръща телесния облик; за обиталище си избрал един мрачен хълм и там творял своите магии, а хората треперели пред Магьосника от Дол Гулдур, но изпървом дори и не подозирали колко страшна заплаха ги дебне.

Още когато първите сенки паднали над Мраколес, по западните области на Средната земя се появили Истарите, наричани от хората вълшебници. Никой освен Кирдан не знаел откъде са дошли, а той разкрил само на Елронд и Галадриел, че идват от Морето. Но по-късно сред елфите се разнесла мътва, че те били пратеници на Западните Властелини, дошли да се преборят със Саурон, ако той пак се завърне и да насърчат за храбри дела елфи, хора и всички честни създания. Явявали се в човешки образ като люде стари, но енергични и времето почти не ги променяло, макар че носели товара на безброй тревоги; с велика мъдрост били надарени, с могъщ ум и крепки десници. Дълго бродили те на дълж и шир сред елфи и хора, а разговаряли също със зверовете и птиците; и народите от Средната земя ги нарекли с множество прозвища, ала истинските си имена никому не разкрили. Старши сред тях били двамината, наричани от елфите Митрандир и Курунир, а на хората познати под имената Гандалф и Саруман. Най-висок сан имал Курунир и той пристигнал пръв, а подир него дошли Митрандир, Радагаст и други Истари, които обаче отишли по източните области на Средната земя и за тях не се споменава в тия легенди. Радагаст бил приятел на всички зверове и птици; Курунир пък най-често се срещал с хората, бил сладкодумен и дълбоко познавал всички тънкости на ковашкото изкуство. Митрандир бил най-близък с Елронд и елфите. Той бродел надалеч из Севера и Запада, но в нито една страна не си избрал постоянен дом; Курунир обаче тръгнал да пътешества по източните земи и след като се завърнал, останал да живее сред планинския пръстен Исенгард в кулата Орманк, изградена от Нуменорците в дните на тяхната слава. Най-бдителен от всички бил Митрандир и тъкмо той се усъмнил в сянката над Мраколес, защото макар мнозина да я свързвали само с Духовете на Пръстена, Митрандир се боял, че може да е пръв неясен предвестник за завръщането на Саурон; и той отишъл към Дол Гулдур, а Магьосникът избягал от него и задълго настанал неспокоен мир. Но подир време Сянката отново се появила и мощта ѝ почнала да расте; и по онова време бил създаден съветът на Мъдреците, наречен Белия съвет, в който влизали Елронд, Галадриел, Кирдан и други най-благородни Елдари, а също тъй Митрандир и Курунир. И Курунир (тоест Саруман Белия) бил избран за техен предводител, понеже най-добре познавал някогашните хитрини на Саурон. Наистина, Галадриел пожелала Митрандир да застане начело на Съвета и Саруман никога не ѝ го простил, защото гордост и жажда за власт били обзели сърцето му; но Митрандир отказал, тъй като не желал да се обвързва със задължения към когото и да било, освен към ония, що го изпращали, а и предпочитал да не се задържа на едно

място и сам да избира пътищата си. Саруман обаче се заел да изучава древните премъдрости за историята и сътворяването на Всевластните Пръстени.

А Сянката продължавала да се разраства и тревога стегнала сърцата на Елронд и Митрандир. Затуй след време Митрандир с безумна храброст се върнал към Дол-Гулдур, слязъл в подземията на Магьосника и успял да избяга оттам, след като открил, че е бил прав в своите страхове. И като се завърнал, рекъл на Елронд:

- Уви, вярно сме подозирали. Туй не е някой от Улаурите, както предполагат мнозина. Сам Саурон е придобил телесен облик, а сега расте неугържимо; отново сбира в ръцете си всички Пръстени и неуморно гури вести за две неща: къде е Единственият и дали още са живи потомците на Исилдур.

А Елронд отвърнал:

- В онзи час, когато Исилдур взе Пръстена и не пожела да се лиши от него, бе сътворена и тази съдба - Саурон да се завърне.

- Но Единственият е бил изгубен - казал Митрандир - и докато лежи в неизвестност, има надежда да победим Врага, ако обединим своите сили, без да се бавим.

Тогава двамата свикали Белия съвет; и Митрандир настоявал за незабавни дела, но Курунир се противопоставил и посъветвал другите засега да изчакат и да видят какво ще стане.

- Защото не вярвам - рекъл той, - Единственият вече някога да бъде открит в Средната земя. В Ангуин е паднал и според мен водите отдавна са го отнесли в Морето. Там ще лежи чак до края, докато светът бъде разбит и дълбините излязат наяве.

Затуй по онова време не било спорено нищо, макар че Елронд предусещал бедата и казал на Митрандир:

- И все пак предричам, че Единственият тепърва ще бъде открит, а тогава пак ще пламне война и с тази война ще дойде края на гнешната епоха. С нов мрак ще завърши тя, освен ако своенравната съдба ни прати незнайна помощ, ала дотам моят взор не достига.

- Много незнайни неща има по този свят - отвърнал Митрандир, - а помощта често идва от ръцете на слабите, когато Премъдрите се препънат.

Тъй тревога обзела Премъдрите, ала още никой не подозирал, че Курунир се е поддал на черни мисли и вече таи измяна в сърцето си; защото желяел не някой друг, а сам той да открие Великия Пръстен, та да завладее безмерна мощ и да управлява света по своя воля. Прекалено дълго бил изучавал лукавствата на Саурон с надеждата да го победи и вече виждал в него не враг, а съперник, комуто завиждал. Смятал, че щом Саурон се появи открито, Пръстенът ще потърси своя господар, а бъде ли той прогонен, то и безценното съкровище ще остане да лежи незнайно къде. Затова бил готов да приеме гибелната игра и засега да остави Саурон на мира, като се надявал чрез своите магически умения да изпревари както Врага, тъй и своите приятели щом Пръстенът излезе наяве.

Разположил бдителна стража по Перуникови поля; ала скоро забелязал слугите на Дол Гулдур да претърсват цялата река из оная област. Тогава разбрал, че Саурон вече знае как е загинал Исилгур; обзет от страх се оттеглил в Исенгард и го укрепил, но продължавал да прониква все по-дълбоко в древните премъдрости за Пръстените и тяхното сътворяване. Нито дума обаче не казвал пред Съвета, понеже все още се надявал пръв да узнае къде е Пръстенът. Сбрал огромна армия от съгледвачи и сред тях имало множество птици; защото Рагагаст му помагал, без да знае за неговата измяна и смятал, че това е само част от предпазните мерки срещу Врага.

Ала сянката падала все по-тежко над Мраколес и към Дол Гулдур се стичали злите твари от всички мрачни кътчета на света; отново ги обединявала една воля и злобата им била насочена към елфите и последните Нуменорци. Накрая Съветът се сбрал отново и Премъдрите дълго обсъждали древните знания за Пръстените; и там Митрандир казал: - Не е необходимо Единственият да бъде открит, защото докато не бъде унищожен и продължава да съществува на този свят, жива ще е и силата в него, а Саурон ще расте и ще се надява. Няма я някогашната мощ на елфите и техните приятели. Скоро Врагът ще стане прекалено силен за вас дори без Великия Пръстен; защото той владее Деветте и си е възвърнал три от Седемте. Да ударим сега.

Този път Курунир се съгласил, защото искал Саурон да бъде прогонен от Дол Гулдур, който бил прекалено близо до Великата река. Така за последен път подкрепил Съвета и всички обединили своята мощ; нападнали Дол Гулдур, пропъдили Саурон от неговите владения и за кратко време в Мраколес отново настанал покой.

Но ударът бил нанесен твърде късно. Защото Мрачният владетел го предвиждал и отдавна се готвел за този момент; а деветте Улаури били дошли преди време да подготвят завръщането му. Тъй че бягството било само привидно, скоро Саурон се завърнал и преди Мъдреците да му попречат, навлязъл пак в древното си царство Моргор и наново изградил мрачните кули на Барад-гур. И през онази година Белият съвет се събрал за последен път, а подир туй Курунир се оттеглил в Исенгард и престанал да се съветва с когото и да било.

Орките прииждали по Средната земя, а из далечните южни и източни области дивите племена се въоръжавали. А сетне сред прилива от страх и слухове за война предсказанието на Едронд се сбъднало и Единственият наистина бил намерен по толкова странна случайност, че дори сам Митрандир не успял да я предвиди напълно; но Курунир и Саурон още не знаели за това. Защото Пръстенът бил изваден от Андун далеч преди да се сетят за него - още преди края на кралската династия в Гондор го намерило едно древно създание от чудноватите рибарски племена, които живеели край реката; и това същество го отнесло в недостъпно и мрачно скривалище дълбоко под планините. Там лежал Пръстенът, додето в годината на шурма срещу Дол Гулдур пак го намерил един заблуден пътник, бягащ към земните дълбини от потеря на орките; и пътникът го отнесъл към далечни земи - чак до страната на

Перианите, наричани още Дребен народ или Полуръстове, които живеели в западните области на Ериадор. И до онова време елфите и хората почти не им обръщали внимание; и нито Саурон, нито който и да било от Премъдрите освен Митрандир не се сецал за тях.

Благодарение на щастливия случай и своята бдителност Митрандир узнал за Пръстена преди вестта да стигне до Саурон; заколебал се тогава, обзет от тежка тревога. Защото прекомерно могъщество криел този Пръстен, та никой от Мъдреците не можел да го използва, освен ако желаел като Курунир да стане на свой ред тиранин и мрачен владетел; ала не можели и вечно да го укриват от Саурон, нито пък да го унищожат даже чрез цялата магическа сила на елфите. Затова Митрандир с помощта на северните Дунеданци разположил зорка стража около страната на Перианите и зачакал. Но Саурон имал множество съгледвачи и скоро чул за Единствения Пръстен, та пратил Назгулите да го вземат. Тогава пламнала война и Третата епоха завършила също тъй, както била започнала - с битка срещу Саурон.

Очевидците на тогавашните деяния, подвизи и чудеса са разказали другаде преданието за Войната на Пръстена и нейния завършек с ненадейна победа и отдавна очаквана скръб. Тук ще кажем само, че в ония дни наследникът на Исилдур дошъл от далечния Север, взел строшения меч на Елендил и наново го изковал в Имладрис; а после тръгнал на бой като най-велик пълководец сред лугете. Името му било Арагорн, син Араторнов, трийсет и девети пряк потомък на Исилдур, но от всичките си прадеди тъкмо той най-много приличал на Елендил. В Рохан избухнали сражения и предателят Курунир бил повален, а крепостта Исенгард рухнала; и пред Града на Гондор се разиграла велика битка и там навеки потънал в мрака първият помощник на Саурон - господарят на Минас Моргул; а Исилдуровият наследник повел армиите на Запада към Черните порти на Мордор.

В онази последна битка се сражавали Митрандир, синовете на Елронд, кралят на Рохан, благородниците от Гондор и потомъкът на Исилдур със своите Дунеданци от Севера. Там най-сетне срещнали пагубно поражение и доблестта им била напразна; защото Саурон се оказал прекалено силен. Ала в онзи час се сбъднали словата на Митрандир и помощ дошла от ръцете на слабите, когато Премъдрите се препънали. Защото, както разказват много предания и песни, спасението дошло от Дребния народ на Перианите, живеещи в гупки по хълмове и ливади.

Разказват, че по молба на Митрандир един Полуръст на име Фродо взел страховития товар и придружен само от верния си слуга минал през мрак и заплахи, за да стигне накрая чак до Съдбовния връх, без Саурон да усети; и там захвърлил Великия Пръстен на Всевластието в огъня, от който бил сътворен, та злото най-сетне изчезнало завинаги.

Тогави Саурон се сгромолясал, отлетял като злокобна сянка и напуснал света навеки; а кулите на Барад-гур рухнали и земята се разтресла от страшния грохот. Тъй отново настанал мир и нова пролет разцъфнала над

света; и наследникът на Исилдур бил коронясан за крал на Гондор и Арнор, а Дунеданците се възвисили и си възвърнали някогашната слава. Пак цъфнало Бялото дърво сред гвореца в Минас Анор, защото Митрандир намерил младата фиданка сред снеговете на връх Миндолун, който се извисявал над Града на Гондор; и докато растяло това дърво, споменът за Древните дни не гаснел в сърцата на кралете.

До голяма степен всичко това било постигнато поради мъдростта и бдителността на Митрандир, който през последните дни разкрил цялото си благородно величие и в бели одежди препуснал напред към сраженията; ала чак когато му дошло време да си замине станало известно, че той дълго е съхранявал Червения Пръстен на Огъня. Отначало този Пръстен бил поверен на Курдан от Заливите; ала Курдан го предал на Митрандир, защото знаел кой е той, откъде идва и къде ще се завърне.

- Вземи този Пръстен - рекъл му, - защото тежки мъки и грижи ти предстоят, ала той ще те подкрепя във всичко и ще те пази от умора. Туй е Пръстенът на Огъня и чрез него може би пак ще запалиш в сърцата древната доблест сред този изстиващ свят. Колкото до мен, сърцето ми е обърнато към Морето и аз ще остана край сивите брегове, за да пазя Заливите додето отплава последният кораб. Тогава ще те чакам. Снежнобял бил онзи кораб и дълго траял градежът му, а още по-дълго очаквал края, за който говорел Курдан. Ала когато всичко било вече сторено и наследникът на Исилдур поел властта над хората от Запада, тогава станало ясно, че с могъществото на Трите Пръстена е свършено и светът изглеждал мрачен и състарен в очите на Първородните. По онова време последните Нолдори вдигнали платна от Заливите и навеки напуснали Средната земя. А най-последни от всички към Морето се отправили Пазителите на Трите Пръстена и доблестният Елронд взел кораба, който Курдан бил подготвил. Все по-надалеч от Митлонг отплавал този кораб, додето моретата на Изкривения свят останали далече под него, ветровете на заобленото небе престанали да го достигат и понесен из висините над световните мъгли преминал към Древния Запад и тъй дошъл краят на всички легенди и песни за Елдарите.

* Както посочва Толкин във "Властелинът на пръстените", за елфите Слънцето е от женски род. Бел. пр.